

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ELEKTRONİK MALİYE UYGULAMALARININ VERGİ UYUMUNA
ETKİSİ: MALİ MÜŞAVİRLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Müşfik ONURSAL

**Enstitü Anabilim Dalı : Maliye
Enstitü Bilim Dalı : Mali Hukuk**

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU

EYLÜL – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

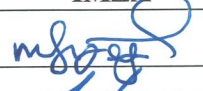
**ELEKTRONİK MALİYE UYGULAMALARININ VERGİ UYUMUNA
ETKİSİ : MALİ MÜŞAVİRLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Müşfik ONURSAL

Enstitü Anabilim Dalı : Maliye
Enstitü Bilim Dalı : Mali Hukuk

“Bu tez 19/09/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Doç.Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU	Başarılı	
Doç.Dr. Furkan BEŞEL	Başarılı	
Dr. Öğrt.Üyesi Kadir ÜÇAY	Başarılı	

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
Öğrencinin		
Adı Soyadı	:	Müşfik ONURSAL
Öğrenci Numarası	:	1560Y72014
Enstitü Anabilim Dalı	:	Maliye
Enstitü Bilim Dalı	:	Mali Hukuk
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	Elektronik Maliye Uygulamalarının Vergi Uyumuna Etkisi: Mali Müşavirler Üzerine Bir Araştırma
Benzerlik Oranı	:	%20
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,		
☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.		
 19/09/2019 Müşfik Onursal		
☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.		
Bilgilerinize arz ederim.		
 19/09/2019 Müşfik Onursal		
Uygundur		
Danışman Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU		
Tarih: 19/09/2019		
İmza: 		
☐ KABUL EDİLMİŞTİR	Enstitü Birim Sorumlusu Onayı	
☐ REDDEDİLMİŞTİR		
EYK Tarih ve No:		

ÖNSÖZ

Öncelikle araştırmanın hazırlanmasının her aşamasında bilgisi, tecrübesi ve yol göstericiliği ile daima sınırsız özveride bulunan, yoğun çalışma hayatının en kıymetli zamanını bana vermekten kaçınmayan ve tez yazım sürecinde de hayatımın merkezinde yer alan danışman hocam Doç. Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU'na sonsuz teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Maliye alanında bilgileriyle beni aydınlatan kıymetli bölüm hocalarıma da teker teker teşekkür ediyorum. Ayrıca çalışmamda emeği geçen desteğini esirgemeyen değerli mesai arkadaşlarıma teşekkürleri bir borç bilirim.

Bugünlere gelmemde en büyük pay sahibi olan ve haklarını hayatımın hiçbir döneminde ödeyemeyeceğim kıymetli annem ve babam Ümran ve Tevfik ONURSAL'a, daima yanımda olduklarını hissettiğim Hacı anne ve babama çok teşekkür ve şükran dileklerimi iletirim.

Her zaman hayatımın en önemli parçası olan, bana her alanda olduğu gibi bu çalışmayı tamamlamam konusunda da desteğini esirgemeyen biricik eşim Kevser ONURSAL'a, tez yazımı sırasında "ne bitmez bir ödevin varmış Baba" diyerek hayıflanana büyük oğlum Osman Nejat'a, bu çalışma süresince sosyal aktivitelerden mahrum ettiğim küçük yaramaz oğlum Ali Tahir'e de ayrıca teşekkür ederim.

Çalışmanın tamamlanması için bana yardımcı olan değerli meslektaşım Ali Ulaş DURU uzman hocama, tez çalışması sırasında bana maddi manevi destek olan aynı çatı altında çalıştığım mesai arkadaşım Serdar BADEM'e, hukuki bilgisi ve mesleki tecrübesi ile daima mentor olan Cengiz AŞKAN üstadıma ve özellikle tezin bitirme aşamasının son düzlüğünde birlikte yüksek performans sergilediğimiz Lütfi LAYIK'a da en içten samimi duygularıyla, teşekkürlerimi iletirim. Anket çalışmasında bana yardımlarını esirgemeyen Sakarya Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası ve Düzce Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına teşekkür ederim.

Müşfik ONURSAL

19.09.2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLER.....	x
ÖZET	xiii
ABSTRACT.....	xiv

GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1. E-Devlet Kavramının Tanımı	4
1.2. E-Devlet Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Dönüşüm Süreci	7
1.3. E-Devlet Kavramının Unsurları.....	10
1.3.1. Devlet.....	11
1.3.2. Vatandaş.....	11
1.3.3. Kamu çalışanları	11
1.3.4. Kamu kurum ve kuruluşları	11
1.3.5. Şirketler/İşyeri.....	12
1.4. E-Devlet Uygulamalarının Amaçları	12
1.4.1. Devlet Yönetiminde Şeffaflık	12
1.4.2. Devlet Hizmetlerinin Kalitesinin Arttırılması ve İyileştirilmesi	13
1.4.3. Kamu Yönetiminde Katılımın Artması.....	13
1.4.4. Kâğıt İşlemlerinin Kontrol Altına Alınması	13
1.4.5. Harcamalarda Tasarruf Edilmesi	13
1.4.6. Kamu Hizmetinin (7/24) Sürmesi	14
1.4.7. Kamu Hizmetlerine Basit, Hızlı ve Kolay Erişim Olanğı.....	14
1.5. E-Devlet Uygulamalarının Faydaları.....	14
1.5.1. Ekonomik Gelişmeye Katkı	15
1.5.2. Devlet Hizmetlerinin İyileştirilmesi.....	16
1.5.3. Devletin Etkinliğinin Artması	16
1.5.4. Vatandaş Katılımının Sağlanması	16
1.5.5. Vatandaş- Devlet Arasındaki Etkileşimin Sağlanması	16
1.5.6. Siyasal Biçimlendirme Süreçlerinin Düzeltilmesi	17

1.6 E-Devlet Hizmeti Olarak E-Maliye Uygulamaları.....	20
1.6.1. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nda (Gelir İdaresi Başkanlığı) Kurumsal E-Maliye Uygulamaları.....	20
1.6.1.1. VEDOP: Vergi Dairesi Otomasyon Projesi Uygulaması.....	21
1.6.1.2. E-VDO: Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu Uygulaması.....	23
1.6.1.3. MOTOP: Motorlu Taşıtlar Vergi Daireleri Otomasyon Uygulaması.....	24
1.6.1.4. VEDOS: Vergi Denetmenleri Otomasyon Uygulaması	24
1.6.1.5. EBTİS: Elektronik Banka Tahsilât Sistemi Uygulaması	25
1.6.1.6. VERİA: Veri Ambarı Uygulaması	25
1.6.1.7. EMKAS: Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sistemi Uygulaması.....	26
1.6.1.8. BİDDEP: Bilgisayar Destekli Denetim Projesi Uygulaması	27
1.6.1.9. E-Haciz: Elektronik Haciz Sistemi Uygulaması	27
1.6.1.10. E-Yoklama: Elektronik Yoklama Sistemi Uygulaması	30
1.6.1.11. E-Tebliğat: Elektronik Tebliğat Sistemi Uygulaması.....	33
1.6.1.12. Müdür Denetim Otomasyon Sistemi (M-DOS)	36
1.6.1.13. İNKA: İnsan Kaynakları Otomasyon Uygulaması	37
1.6.1.14. TAKKOM: Takdir Komisyonu Otomasyon Uygulaması.....	38
1.6.1.15. Özelge (Mukteza) Otomasyon Sistemi Uygulaması.....	38
1.6.1.16. Dava Takip Programı (DATAP) Uygulaması.....	39
1.6.1.17. Kurumsal Elektronik Belge Yönetim Sistemi (KEYS).....	40
1.6.2. Hazine ve Maliye Bakanlığı (GİB)'nda Mükelleflere ve Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik E-Maliye Uygulamaları.....	41
1.6.2.1. İnternet Vergi Dairesi/ İnteraktif Vergi Dairesi Uygulaması.....	41
1.6.2.3. E-Beyanname: Elektronik Beyan Sistemi Uygulaması	46
1.6.2.4. E-Fatura Sistemi	50
1.6.2.5. E-Defter: Elektronik Defter Uygulaması	58
1.6.2.6. Defter Beyan Sistemi.....	59
1.6.2.7. Katma Değer Vergisi İadelerine İlişkin Elektronik Uygulamalar.....	60
1.6.2.8. Hazır Beyan Sistemi Uygulaması.....	63
1.6.2.9. GİB Mobil (İVD Mobil) Uygulaması	64
1.6.2.10. GİB BUİS (Bandrollü Ürün izleme Sistemi) Uygulaması.....	64
1.6.2.11. Gelir ve Kurumlar Vergisi Standart İade Sistemi (GEKSİS).....	64

BÖLÜM 2: VERGİ UYUMU	66
2.1. Kavram ve Kapsam	66
2.2. Vergi Uyumuna İlişkin Vergi Kavramları	67
2.2.1. Vergi Bilinci	67
2.2.2. Vergi Ahlakı	68
2.2.4. Vergi Kaçırma	70
2.2.5. Vergiden Kaçınma	71
2.2.7. Vergi Kaybı	72
2.2.8. Vergi Rekabeti	73
2.2.9. Vergi Reddi	73
2.2.10. Vergi Arbitrajı	73
2.2.11. Vergi Tatili	74
2.2.12. Vergi Erozyonu	74
2.2.13. Vergi Denetimi	75
2.2.14. Vergi Açığı	76
2.2.15. Vergi Harcaması	76
2.2.15.1. Vergi İndirimi ve İndirimli Vergi Oranı	77
2.2.15.2. Vergi İstisnası	78
2.2.15.3. Vergi Mahsubu ve İade	78
2.2.15.4. Vergi Muafiyeti	78
2.2.15.5. Vergi Ertelemeleri	78
2.2.16. Vergi Sorumlusu	79
2.2.16.1. Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorumluluğu	79
2.3. Vergi Uyumunun Önemi	80
2.4. Vergi Uyumunu Etkileyen Faktörler	81
2.4.1. Ekonomik ve Mali Faktörler	81
2.4.1.1. Ödeme Gücü	81
2.4.1.2. Kayıt Dışı Ekonomi	81
2.4.1.3. Ekonomik Dengesizlik ve Enflasyon	82
2.4.1.4. Serbest Piyasa Koşulları ve Rekabet Ortamı	83
2.4.1.5. Gelir Düzeyi	84
2.4.2. Sosyal ve Demografik Faktörler	84
2.4.2.1. Mükellefin Medeni Hali	84
2.4.2.2. Mükellefin Eğitim Düzeyi ve Mesleği	85
2.4.2.3. Mükellefin Cinsiyeti	85

2.4.2.4.Aile Ölçeği	86
2.4.2.5.Mükellefin Yaşı	86
2.4.2.6.Kalıtımsal (Soy) Özellikler	87
2.4.2.7.Toplumsal Ortam.....	87
2.4.3.İdari, Hukuki ve Siyasi Faktörler.....	88
2.4.3.1. Hukuk Sistemi	88
2.4.3.2. Vergi Kanunlarının Sıklıkla Güncellenmesi	89
2.4.3.3. Vergi Sisteminin Karmaşıklığı.....	90
2.4.3.4. Kamusal Mal ve Hizmet Sunumu.....	91
2.4.3.5. Vergi Afları	92
2.4.3.6. Vergi Denetimi ve Para Cezaları	94
2.4.4. Teknolojik Faktörler.....	95
2.5. Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Uyumu Üzerindeki Etkisi	97
2.6. Vergi Uyumunu Arttırmak İçin Yapılan Düzenlemeler	98
2.6.1. Çalışan ve Mükellef Odaklı Dönüşüm Projeleri.....	98
2.6.2. Mükellefleri Bilgilendirme Çalışmaları	99
2.6.3. Gönüllü Uyum Projesi.....	99
2.6.4. Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Eylem Planı (2019-2021).....	100
2.6.5. Elektronik Maliye Uygulamaları	100
2.6.6. Vergiye Uyumlu Mükelleflere Sağlanan Avantajlar.....	101
BÖLÜM 3: E-MALİYE UYGULAMALARININ VERGİ UYUMUNA ETKİSİ:	
ALAN ARAŞTIRMASI	103
3.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri.....	103
3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Verilerin Toplanması	104
3.3. Araştırmanın Yöntemi	104
3.4. Literatür Özeti	104
3.5. Araştırmanın Güvenilirlik Analizi.....	111
3.6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Göstergeleri.....	112
3.7.Araştırma Bulguları ve Değerlendirilmesi.....	113
3.7.1. Araştırmanın Sıklık Analizleri.....	113
3.7.1.1. E-Maliye Uygulamaları Kullanımına İlişkin Sıklık Analizleri	114
3.7.1.2. E-Beyanname Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri.....	115
3.7.1.3. E-Fatura Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri.....	117
3.7.1.4. E-Defter Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri.....	118
3.7.1.5. İnteraktif Vergi Dairesine Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri.....	120
3.7.1.6. E-Yoklama Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri.....	121

3.7.1.7. E-Tahsilat Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri	123
3.7.1.8. E-Arşiv Uygulamasının Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri.....	124
3.7.1.9. E-Haciz Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri.....	125
3.7.1.10. E-Denetim Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri	127
3.7.2. Çapraz karşılaştırmalar	129
3.7.2.1. Cinsiyetin çapraz karşılaştırması	129
3.7.2.2. Çalışılan Şehrin çapraz karşılaştırması	163
3.7.3. Soruların Gruplanarak İncelenmesi.....	200
3.7.3.1. E-Maliye Uygulamalarının Fonksiyonel Olarak Vergi Uyumuna Etkisi İncelenmesi	203
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	213
KAYNAKÇA.....	218
EKLER	229
ÖZGEÇMİŞ	233

KISALTMALAR

A.A.T.U.H.K	: Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ATM	: Otomatik Vezne Makineleri
BDP	: Beyanname Düzenleme Programı
BİDDEP	: Bilgisayar Destekli Denetim Projesi Uygulaması
BKM	: Bankalar Arası Kart Merkezi
BKMYS	: Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi
BTRANS	: Bilgi Transfer Sistemi
CİMER	: Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
DATAP	: Dava Takip Programı Uygulaması
DEFGEL	: Vergi Dairesi Başkanlık/Defterdarlık Otomasyon Projesi
DNS	: Domain Name Server
E-	: Elektronik
EBTİS	: Elektronik Banka Tahsilat İşleme Sistemi
EFKS	: Elektronik Fatura Kayıt Sistemi
EFT	: Elektronik Fon Transferi
EMKT	: Elektronik Menkul Kıymet Transfer Sistemi
EMKAS	: Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sistemi Uygulaması
EVDO	: Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GMSİ	: Gayri Menkul Sermaye İradı
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
IBAN	: Uluslararası Banka Hesap Numarası
INKA	: İnsan Kaynakları Otomasyon Uygulaması
KDV	: Katma Değer Vergisi
KDVİTS	: Katma Değer Vergisi İade Takip Sistemi Uygulaması
KEYS	: Kurumsal Elektronik Belge Yönetim Sistemi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname

KİT	: Kamu iktisadi Teşebbüsleri
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
MASAK	: Maliye Bakanlığı bünyesindeki Mali Suçları Araştırma Kurulu
MDOS	: Müdür Denetim Otomasyon sistemi
MERNİS	: Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
MOTOP	: Motorlu Taşıtlar Vergi Daireleri Otomasyon Projesi
MTK	: Maliye Teftiş Kurulu
MTV	: Motorlu Taşıtlar Vergisi
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
POS	: Point Of Sale(Satış Noktası)
RİTAP	: Riskli İade Takip ve Analiz Programı Uygulaması
SARP	: Sahte Belge Risk Analiz Programı Uygulaması
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SM	: Serbest Muhasebeci
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
TAKBİS	: Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi
TAKKOM	: Takdir Komisyonu Otomasyon Uygulaması
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
YTE	: Yazılım Teknolojileri Araştırma Enstitüsü
VDK	: Vergi Denetim Kurulu
VDK-BİS	: Vergi Denetim Kurulu Bilgi İşletim Sistemi Uygulaması
VİMER	: Vergi İletişim Merkezi Uygulaması
VEDOP	: Vergi Dairesi Otomasyon Projesi
VERİA	: Veri Ambarı Uygulaması
VOB	: Vadeli İşlem Borsası
VUK	: Vergi Usul Kanunu
YMM	: Yeminli Mali Müşavir

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Geleneksel Devlet ve E-Devlet'te Vatandaş-Kamu Yönetimi İlişkisi.....	7
Tablo 2 : E-Devletin Vatandaş ve Kamu Personeli İçin Yararları	17
Tablo 3: Devlette Etkileşim Alanları ve E-Devletin Sağlayacağı Başlıca Avantajlar...	18
Tablo 4 : E-Yoklama İstatistikleri	32
Tablo 5 : 31.12.2018 Tarihi İtibariyle yapılan E-Tebliğat Sayıları	35
Tablo 6 : 31.12.2018 Tarihi İtibariyle sağlanan tasarruf miktarı.....	36
Tablo 7 : 2018 yılı KEYS sistemi ile gelen giden evrak sayıları	41
Tablo 8 : Vergi İletişim Merkezi (VİMER) tarafından sunulan hizmetler	45
Tablo 9 : E-Fatura Uygulamasından Yararlanan Mükellefler ve Düzenlenen E-Fatura Sayısı ve Tutarları	52
Tablo 10 : 2016-2018 Arası E-Arşiv Fatura Kullanan Mükellef Sayısı	57
Tablo 11 : E-defter Kullanan Mükellef Sayısı	59
Tablo 12 : Türkiye’de son 15 yılda çıkarılan Vergi Afları (2003-2018)	92
Tablo 13 : Mükelleflerin Vergi İle İlgili Bilgi Edindikleri Kaynak	97
Tablo 14 : Güvenilirlik Analizine İlişkin Bulgular.....	111
Tablo 15 : Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Frekans Dağılımları.....	112
Tablo 16 : E-Maliye Uygulamalarının Fonksiyonel olarak Vergi Uyumu Üzerine Etkisi	201

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 : Elektronik Devletin Unsurları	11
Şekil 2 : VEDOP Gelişim Süreci	22
Şekil 3 : Beyanname Verme Süreci.....	48

GRAFİKLER

Grafik 1 : 2018 yılında Vergi İletişim Merkezi (VİMER) alınan çağrılar.....	46
Grafik 2 : 2018 yılı Vergi İletişim Merkezi (VİMER) alınan çağrılar ihbarlar	46
Grafik 3 : Elektronik Maliye Uygulamalarının Kullanma sıklığı	114
Grafik 4 : Mükelleflerin E-Beyanname Uygulamasına Bakışı	116
Grafik 5 : Mükelleflerin E-Fatura Uygulamasına Bakışı	117
Grafik 6 : Mükelleflerin E-Defter Uygulamasına Bakışı	119
Grafik 7 : Mükelleflerin İnteraktif Vergi Dairesine Bakışı	120
Grafik 8 : Mükelleflerin E-Yoklama Uygulamasına Bakışı	122
Grafik 9 : Mükelleflerin E-Tahsilat Uygulamasına Bakışı	123
Grafik 10 : Mükelleflerin E-Arşiv Uygulamasına Bakışı	125
Grafik 11 : Mükelleflerin E-Haciz Uygulamasına Bakışı	126
Grafik 12 : Mükelleflerin E-Denetim Uygulamasına Bakışı	128
Grafik 13 : E-Beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması	129
Grafik 14 : Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırması, hızlandırması ve etkin hale getirmesi	130
Grafik 15 : E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması	131
Grafik 16 : E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması	132
Grafik 17 : E-Fatura uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması.....	133
Grafik 18 : E-Fatura uygulaması mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması	134
Grafik 19 : E-Fatura uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması.....	134
Grafik 20 : E-Defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması.....	135
Grafik 21 : E-Defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması.....	136
Grafik 22 : E-Defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olması.....	137
Grafik 23 : E-Defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması.....	138
Grafik 24 : İnteraktif Vergi Dairesinin vergi kayıp ve kaçığını azaltması.....	139
Grafik 25 : İnteraktif Vergi Dairesinin güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olması.....	140
Grafik 26 : İnteraktif Vergi Dairesinin mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması .	141

Grafik 27 : İnteraktif Vergi Dairesinin idarenin işlem maliyetlerini azaltması	142
Grafik 28 : İnteraktif vergi dairesinin mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması	143
Grafik 29 : E-Yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması	144
Grafik 30 : E-Yoklama uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması.....	145
Grafik 31 : E-Yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması ..	146
Grafik 32 : E-Yoklama Yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırması.....	147
Grafik 33 : E-Tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması	148
Grafik 34 : E-Tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırması.....	149
Grafik 35 : E-Tahsilat tahsilatlarının takip masrafları azaltması	150
Grafik 36 : E-Tahsilat uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması.....	150
Grafik 37 : E-Tahsilat uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması	151
Grafik 38 : E-Arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması.....	152
Grafik 39 : E-Arşiv uygulamasının dosya saklama maliyetini azaltması.....	153
Grafik 40 : E-Arşiv uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu arttırması	154
Grafik 41 : Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulamasının vergi tahsilatını hızlandırması	155
Grafik 42 : Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması	156
Grafik 43 : E-Haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimlerini azaltması	157
Grafik 44 : E-Haciz uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması	158
Grafik 45 : E-Haciz uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu artırması.....	159
Grafik 46 : E-Denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması	160
Grafik 47 : Vergi kayıp ve kaçacağını azaltmada elektronik takiplerin yalnız başına yeterli olmadığı(Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmesin gerektiği)	161
Grafik 48 : E-Denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması.....	162
Grafik 49 : E-Denetim uygulaması mükellefin vergiye uyumunu arttırması	163
Grafik 50 : E-Beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması	164
Grafik 51 : Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırması, hızlandırması ve etkin hale getirmesi	165

Grafik 52 : E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması	166
Grafik 53 : E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması	167
Grafik 54 : E-Fatura uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltması.....	168
Grafik 55 : E-Fatura uygulaması mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması	169
Grafik 56 : E-Fatura uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması.....	170
Grafik 57 : E-Defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltması.....	171
Grafik 58 : E-Defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması.....	172
Grafik 59 : E-Defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olması.....	173
Grafik 60 : E-Defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması.....	174
Grafik 61 : İnteraktif Vergi Dairesinin vergi kayıp ve kaçagını azaltması.....	175
Grafik 62 : İnteraktif Vergi Dairesinin güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olması	176
Grafik 63 : İnteraktif Vergi Dairesinin mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması ..	177
Grafik 64 : İnteraktif Vergi Dairesinin idarenin işlem maliyetlerini azaltması	178
Grafik 65 : İnteraktif vergi dairesinin mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması	179
Grafik 66 : E-Yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltması	180
Grafik 67 : E-Yoklama uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması.....	181
Grafik 68 : E-Yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması ..	182
Grafik 69 : E-Yoklama Yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırması.....	183
Grafik 70 : E-Tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltması	184
Grafik 71 : E-Tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırması.....	185
Grafik 72 : E-Tahsilat tahsilatlarının takip masrafları azaltması	186
Grafik 73 : E-Tahsilat uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması.....	187
Grafik 74 : E-Tahsilat uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması	188
Grafik 75 : E-Arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltması.....	189
Grafik 76 : E-Arşiv uygulamasının dosya saklama maliyetini azaltması.....	190
Grafik 77 : E-Arşiv uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu arttırması	191
Grafik 78 : Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulamasının vergi tahsilatını hızlandırması.....	191

Grafik 79 : Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması	193
Grafik 80 : E-Haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimlerini azaltması	194
Grafik 81 : E-Haciz uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması	195
Grafik 82 : E-Haciz uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu artırması.....	196
Grafik 83 : E-Denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması	197
Grafik 84 : Vergi kayıp ve kaçacağını azaltmada elektronik takiplerin yalnız başına yeterli olmadığı. Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmesin gerektiği	198
Grafik 85 : E-Denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması.....	199
Grafik 86 : E-Denetim uygulaması mükellefin vergiye uyumunu arttırması	200
Grafik 87 : E-Maliye Uygulamalarının İktisadi Fonksiyonunu Ölçen Yargılar	204
Grafik 88 : E-Maliye Uygulamalarının Fayda Fonksiyonunu Ölçen Yargılar	206
Grafik 89 : E-Maliye Uygulamalarının Önleme Fonksiyonunu Ölçen Yargılar.....	208
Grafik 90 : E-Maliye Uygulamalarının Eğitici Fonksiyonunu Ölçen Yargılar	211

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	X	Doktora	
Tezin Başlığı: Elektronik Maliye Uygulamalarının Vergi Uyumuna Etkisi: Mali Müşavirler Üzerine Bir Araştırma.			
Tezin Yazarı: Müşfik ONURSAL		Danışman: Doç.Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU	
Kabul Tarihi: 19/09/2019		Sayfa Sayısı: xvi (ön kısım)+ 226(tez)	
Anabilim Dalı: Maliye		Bilim Dalı: Mali Hukuk	
Günümüz dünyasında hızla değişen ve gelişen bilgi ve işlem teknolojileri, yaşamın hemen hemen her alanında etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bilgi ve işlem teknolojilerinin, mükelleflerin vergi ödeme tutum ve davranışlarında da gözle görülür değişimlere neden olduğunu söylemek mümkündür. Vergi mükelleflerinin büyük bir çoğunluğu serbest muhasebeci ve mali müşavirlerin müşterisi konumundadır. Serbest muhasebeci ve mali müşavirler başta danışmanlık olmak üzere hemen hemen her türlü mali konuda müşterilerinin izleyeceği yolu göstermektedirler. Vergi mükellefleri açısından karmaşık olan ve uzmanlık gerektiren vergi ile ilgili bütün iş ve işlemlerin elektronik ortamda sürdürülüp yönetildiği bir geleceğe doğru hızla ilerlediğimiz günümüz Türkiye’inde bu dönüşümün hem öncüsü hem de uygulayıcısı olarak Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) son yılların elektronik dönüşüm uygulamalarında öncü kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuşkusuz GİB’in elektronik dönüşüm uygulamalarının çeşitlenmesi ve yaygınlaşması mükelleflerin vergi ile ilgili ödevleri zamanında ve tam olarak yerine getirmelerine, yani vergi uyumunun artmasına etki edecektir. Bu çalışmanın amacı elektronik maliye uygulamalarının mali müşavirler arasında kullanımının ne düzeyde olduğu ve bu uygulamaların vergi uyumunu ne ölçüde etkilediğinin tespit edilmesidir. Anket yönteminin kullanıldığı çalışmanın ana kütlesi Düzce ve Sakarya’daki muhasebe meslek mensupları ve mali müşavirlerdir. Anketin gerçekleştirilmesi kapsamında Düzce ve Sakarya’da görev yapan 253 serbest muhasebeci ve mali müşavir ile anket çalışması yapılmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde Türkiye’deki kullanılan elektronik maliye uygulamalarının neler olduğu ortaya konulmuştur. İkinci bölümünde vergi uyumu ve vergi uyumunu etkileyen faktörler ele alınmış, son bölümde de elektronik vergi uygulamalarının vergi uyumuna etkisine yönelik Düzce ve Sakarya illerinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarına yönelik yapılan alan araştırmasına yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise bulgular özetlenmiş ve öneriler sunulmuştur.			
Anahtar Kelimeler: Elektronik Maliye Uygulamaları, e-Devlet, Vergi Uyumu			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	X	Ph.D.	
Title of Thesis: The Effect of Electronic Finance Applications on Tax Compliance: A Research on Financial Advisors.			
Author of Thesis: Müşfik ONURSAL Supervisor: Assoc.Prof.Fatih YARDIMCIOĞLU			
Accepted Date: 19 September 2019 Number of Pages: xviii (pre text) + 226 (main body)			
Department: Finance Science		Subfield: Financial Law	
In today's world, rapidly changing and developing information and processing technologies are used effectively in almost all areas of life. It is possible to say that information and processing technologies cause noticeable changes in taxpayer attitudes and behaviors of taxpayers. The majority of taxpayers are located clients of independent accountants and financial advisors. Independent accountants and financial advisors shows the way that the customer will follow in almost all kinds of financial matters, especially consultancy. Taxpayers with complex terms and of all transactions related to the tax, which requires expertise today we are moving quickly towards a future which manages been maintained electronically Turkey since in this transformation is encountered both in the final year of GIB as practitioners as a pioneer institution in the electronic conversion application. Of course, the diversification and diffusion of the electronic transformation practices of the IOP will affect the taxpayers' timely and complete fulfillment of their duties related to taxation. The aim of this study is to determine the level of use of electronic finance applications among financial advisors and to what extent these applications affect tax compliance. The main body of the study, in which the survey method is used, is the professional accountants and financial advisors in Düzce and Sakarya. Within the scope of the survey, 253 independent accountants and financial advisors working in Düzce and Sakarya were surveyed. The study consists of three parts. The first section of the electronic financial applications used in the study were put forward what is happening in Turkey. In the second section, tax compliance and the factors affecting tax compliance are discussed, and in the last section, the field research conducted for the professional accountants working in Düzce and Sakarya provinces regarding the effect of electronic tax applications on tax compliance is given. In the conclusion section, findings are summarized and recommendations are presented.			
Keywords: E-finance Applications, e-Government, Tax compliance			

GİRİŞ

Günümüz dünyasında hızla değişen ve gelişen bilgi ve işlem teknolojileri, yaşamın hemen hemen her alanında etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bilgi ve işlem teknolojilerinin, mükelleflerin vergi ödeme tutum ve davranışlarında da gözle görülür değişimlere neden olduğunu söylemek mümkündür.

Vergi mükelleflerinin büyük bir çoğunluğu serbest muhasebeci ve mali müşavirlerin müşterisi konumundadır. Serbest muhasebeci ve mali müşavirler başta danışmanlık olmak üzere hemen hemen her türlü mali konuda müşterilerinin izleyeceği yolu göstermektedirler. Vergi mükellefleri açısından karmaşık olan ve uzmanlık gerektiren vergi ile ilgili bütün iş ve işlemlerin elektronik ortamda sürdürülüp yönetildiği bir geleceğe doğru hızla ilerlediğimiz günümüz Türkiye'sinde bu dönüşümün hem öncüsü hem de uygulayıcısı olarak Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) son yılların elektronik dönüşüm uygulamalarında öncü kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuşkusuz GİB'in elektronik dönüşüm uygulamalarının çeşitlenmesi ve yaygınlaşması mükelleflerin vergi ile ilgili ödevleri zamanında ve tam olarak yerine getirmelerine, yani vergi uyumunun artmasına etki edecektir.

Çalışmanın Problemi

Mali müşavir ve muhasebe meslek mensupları mükelleflerin vergiye uyumunu sağlama noktasında etkisi büyüktür. Muhasebe mesleğinin, vergi mükellefleri ile gelir idaresini birbirine bağlayan bir misyonunun olması da bu uyumun sağlanmasında önemlidir. Bu bakımdan elektronik maliye uygulamalarını en sık kullanan kesimin muhasebe meslek mensupları olduğu bilinmektedir (Çarıkçı ve Yavuz, 2009:1). Elektronik maliye uygulamalarının hangi sıklıkla kullanıldığı, vergileme yönünden bu uygulamaların mükelleflerin uyumunu ne düzeyde etkilediği bilinmemektedir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı elektronik maliye uygulamalarının mali müşavirler arasında kullanımının ne düzeyde olduğu ve bu uygulamaların vergi uyumunu ne ölçüde etkilediğinin tespit edilmesidir. Vergiye uyum sağlamada e-devlet uygulamalarının katkıları özümsemeyecek kadar fazla olduğu öngörülmektedir.

Mali müşavir ve muhasebe meslek mensuplarının, birlikte iş yaptıkları mükelleflerine bakışlarını elektronik maliye uygulamaları üzerinden incelemek ve bugüne kadar bir türlü beklenen seviyeye ulaşamayan vergi uyumunun, elektronik maliye uygulamaları sayesinde artırılması hedefine katkı sağlayacak özeleştiril bir bakış açısı oluşturabilmektir.

Çalışmanın Önemi

Vergi uyumsuzluğuna neden faktörlerin önlenmesi, kamu hizmetleri sunulmasında niteliğinin çoğalması ve mükelleflerin vergisel işlerini sonuçlandırmak için işlem yapma hızının artırılması noktasında elektronik maliye uygulamalarının etkisinin nedenli önemli olduğu bilinmektedir. Muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılacak araştırma neticesinde elektronik maliye uygulamalarının vergi uyumsuzluğunu azaltılması hususunda etkisinin ölçülerek vergi gelirlerinin nasıl daha rahat güvence altına alınmasının yolları hedeflenmektedir.

Çalışmanın Yöntemi

Elektronik maliye uygulamaları hizmetinden yararlanma seviyesinin tespiti, bu uygulamaların kullanılmasının vergiye uyumunu ne düzeyde etkilediği, mali müşavirlere ve muhasebe meslek mensuplarına yönelik olarak gerçekleştirilecek olan anket uygulaması ve yüz yüze görüşmeler ile belirlenmeye çalışılacaktır.

Araştırmanın birinci bölümünde, e-Devlet kavramının açıklaması yapılacak; tarihsel gelişimi hakkında bilgiler verilerek, amaç ve faydaları anlatılacaktır. Bunun yanı sıra Ülkemizde son yılların dijital dönüşüm uygulamalarında öncü kurum olan Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından sunulan elektronik maliye uygulamalarından bahsedilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde, vergi uyumu kavramları açıklanarak elektronik maliye uygulamalarının vergi uyumsuzluğu neticesinde devletin uğradığı vergi kaybını önlemedeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde mali müşavirlerin ve meslek mensuplarının öncelikli olarak kullanıldığı elektronik maliye uygulamalarının, vergi uyumuna olan etkilerinin sonuçları ortaya konmaya çalışılacaktır. Düzce ve Sakarya'daki muhasebe meslek mensupları ve mali müşavirlere, yüz yüze görüşmeler yoluyla anket araştırması

yapılarak, elde edilen veriler ışığında mali müşavir ve muhasebe meslek mensupları üzerinden elektronik maliye uygulamalarının vergi uyumuna etkisi değerlendirilecektir.

Son olarak bu çalışma ile Elektronik Maliye uygulamalarının hâlihazırdaki durumu tespit edilecek ve varsa eksikliklerinin giderilmesi için öneriler sunulacaktır.

Çalışmanın Kapsamı

Çalışmanın ana kütlesi Düzce ve Sakarya'daki muhasebe meslek mensupları ve mali müşavirlerden meydana gelmektedir. Anketin gerçekleştirilmesi kapsamında uygun olan örneklem sayısı için TÜRMOB'dan üye listesine ulaşıp Düzce ve Sakarya'da görev yapan 253 serbest muhasebeci ve mali müşavir ile anket çalışması yapılmıştır.

Çalışmanın İçeriği

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde kavramsal çerçeveye ikinci bölümünde vergi uyumuna son bölümde de alan araştırmasına yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise bulgular özetlenmiş ve öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde bilgi ve iletişim teknolojinin unsurlarından olan, günümüzde adını daha sık duymaya başladığımız ve hayatımızı kolaylaştıran bir kavram olan e-Devlet kavramının açıklaması yapılacaktır; tarihsel gelişimi hakkında bilgiler verilerek, amaç ve faydaları anlatılacaktır. Bunun yanı sıra Ülkemizde son yılların dijital dönüşüm uygulamalarında öncü kurum olan Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından vergilendirmeye yönelik kurum personelinin kullanımına açık uygulamalar, genellikle muhasebe meslek mensupları ile mali müşavirler ve mükellefler tarafından kullanılan e-maliye uygulamalarının neler olduğu üzerinde durulmuştur.

1.1. E-Devlet Kavramının Tanımı

E-devlet sözcüğü genellikle elektronik devlet sözcüğünün kısaltılmasıyla ortaya çıkan bir kavramdır. Elektronik devlet, hane halkının veya finansal olmayan işletmelerin devletle olan hizmet erişimini internete veya benzeri bir ağa bağlı olarak yapılmasıdır.

Elektronik Devlet (e-devlet) kavramı aynı zamanda “Akıllı Devlet” veya “Dijital Devlet” adında kullanılmakta olup, devletin kendi iç imkanlarında ve sunulan hizmetlerinde elektronik aygıtların kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2006: 84). En sade biçimiyle e-devlet; devlet tarafından verilen hizmetlerin vatandaşlara artık elektronik ortamda sunulması şeklinde tanımlanabilir (Çarıkçı, 2009:98).

En geniş anlatımıyla e-devlet ; gelişmiş topluluklarda insan ve devlet ilişkilerinde, devletin vatandaşlarına ilişkin olarak yerine getirmekte mecbur olduğu görev ve çalışmalar ile vatandaşların devlete ilişkin vazifelerinin birbirleriyle ilgili olarak elektronik işlem ve iletişim yoluyla aralıksız ve güvenilir olarak yerine getirilmesi anlaşılmaktadır (Arifoğlu v.d., 2002: 12).

E-Devletle ilgili diğer bir tanımda toplumun tüm tarafları, kurum/kuruluşları ve teknolojik boyutların e-devleti oluşturan yapısı vurgulanmıştır. Bu tanıma göre E-Devlet, kamu hizmetlerinin günümüz teknolojilerinden yararlanılarak etkileşimli bir biçimde çoklu kanallar üzerinden yurttaşlara, özel sektöre ve kamu kurum ve kuruluşlarına sunulmasıdır (Çelikkol Ö. 2008:25).

Benzer bir ifadeyle e-devlet kavramı; günümüzde kullanılmakta olan teknolojilerini mümkün olan en üst düzeyde kullanan, devlet-birey ilişkisinde anlaşılabilirliği artıran, devlet hizmetini çabuklaştıran, toplumda bilgi paylaşımını çoğaltan, demokratik ve şeffaf bir beklenti olduğudur (Erkul R.E. 2014:12).

E-Devlet kavramını genel olarak kabul görmüş farklı şekillerde de tanımlayabiliriz.

E-Devlet kavramı, devletin yönetim kuruluşlarının işleyişinde ve sunduğu kamu hizmetlerinde enformatik teknolojilerinin kullanılması olarak tanımlanabilmektedir. Sözcüğün İngilizcedeki (e-Government) kullanım karşılığı elektronik hükümet ve devlet yönetimi olarak tanımlanmaktadır (Özcivelek R. 2002:1).

E-Devlet kavramı olarak kamusal alanda sunulan hizmetlerin, bu hizmetten yararlanacak olan vatandaşlara, ilgililerine bilgi teknolojileri vasıtasıyla ulaştırılmasını sağlayan yapılar ile söz konusu yapıların aktif ve verimli olarak kullanılması sonucunda olası en yüksek faydanın elde edilmesini sağlayan yöntemler bütünüdür (Çevikbaş R. 2009:73).

E-Devlet, devlet birey bağlantısında oluşan sürecin daha doğru işlenmesini güvence altına alınması ve karşılıklı güven ilişkisine dayalı yeni gerçek bir kesintisiz iletişim düzenidir (Satmaz Ö. 2014:7).

E-Devlet, devlet hizmetlerinin en basit ve en etkili yoldan, kaliteli, tartışmasız, hızlı, kesintisiz ve güvenli bir şekilde elektronik ortamda hizmet verilmesi demektir (Seferoğlu S.S. v.d, 2011: 283).

E-Devlet, hizmet verdiği alanlarda enformatik teknolojilerinin kullanılması yoluyla vatandaşa uzak olmayan, daha saydam, daha az maliyetli ve daha iyi hizmet sunan bir idari yapı olarak tanımlanabilir (Öz v.d 2012:70).

E-Devlet, “günümüzdeki siyasi, ekonomik, sosyal ve yönetsel ihtiyaçlara uygun olarak; devletin idari görevini yerine getirirken enformatik teknolojilerini özellikle de internet servis sağlayıcıları, web tabanlı uygulamaları bilgi ve hizmet sunumunda haftanın 7 gün 24 saat kullanması ve bu yolla bilgi ve hizmet sunulması” olarak tanımlanmasıdır (Şahin A. ve Örselli E., 2003:353).

Gelecekteki devletin öngörüsü olarak kabul edilen “e-Devlet”; en başta kamunun hizmet verdiği alanlarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması yoluyla daha şeffaf,

bireylerine daha yakın, daha maliyetsiz ve daha iyi hizmet sunan bir idari teşkilat olarak tanımlanabilir. Bu kavramla aynı anlama geldiği düşünülen “sanal devlet” kavramı da kullanılmaktadır (Şakar Yiğit A., 2011:70).

Elektronik devletin (e-devlet) yukarıda ifade edildiği üzere birçok tanımı bulunmaktadır. Açıklamalardan anlaşılacağı üzere e-devlet kavramı, genellikle devlet ile ilgili işleyişlerin elektronik ortamlara aktarılması ifade etmektedir. E-devlet denildiğinde artık vatandaşların, devlet ile ilgili tüm hizmetlere web, mobil veri, tablet etkileşimli tv gibi elektronik bir aracı yardımıyla erişebilmelerinin sağlandığı anlaşılmaktadır. Çoğunlukla e-devlet denildiği zaman ilk olarak bir internet sitesi üzerinden işlemin gerçekleştirilmesi, herhangi bir bilginin elde edilmesi veyahut ilgili kamu kuruluşu kolayca erişimi sağlanması akıllara gelmektedir. Hâlbuki e-devlet kavramı çok daha büyük bir hizmetler olarak karşımıza çıkan bir yaklaşımlar bütünüdür.

Geleneksel devlet anlayışından e-devlet anlayışına geçilmesi ile geçmişte yaşandığı düşünülen ağır bürokrasi ve zor prosedürlerin son bulması ile yapılması istenen işlemlerin hızlı bir şekilde sonuçlanması ile yasal prosedürlerin hızla tamamlanmasının amaçlandığı görülmektedir.

Tablo 1’de e-Devlet ile geleneksel devletin birbirlerine benzeyen veya benzemeyen yanları karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Geleneksel devlet ile e-devlet özellikle hizmetin niteliğindeki meydana gelecek olan değişimle hizmeti sunan devlet ile hizmetten yararlananların arasındaki ilişkiler açısından belli başlı farklılıkları görülen iki yapılanma olduğu görülmektedir (Uçkan, 2003: 47).

Bu tablodaki farklılıklara dikkat edilirse; vatandaşların kamu hizmetlerinin pasif alıcısı olmaktan kamu hizmetlerini talep eden aktif vatandaşlara dönüşmesi, kırtasiyeciliğin ortadan kalkmasına, kamu kurumlarının teşkilat yapısındaki hiyerarşik dönüşüme, kamu kurumlarının verimsiz biçimde büyümesi yerine daha verimli ve daha optimum boyutta olmalarına kadar pek çok konuyu kapsamaktadır.

Tablo 1 :

Geleneksel Devlet ve E-Devlet'te Vatandaş-Kamu Yönetimi İlişkisi

Geleneksel Devlet	E-Devlet
Pasif Vatandaş	Aktif Müşteri-Vatandaş
Kağıt-Temelli İletişim	Elektronik İletişim
Dikey/Hiyerarşik Yapılanma	Yatay/Koordineli Ağ
Yönetimin Veri Yüklemesi	Vatandaş Veri Yüklemesi
Görevli Yanıtı	Otomatik Sesli Posta, Çağrı
Görevli Yardımı	Kendi Kendine Yardım / Uzman
Görevli-Temelli Denetim	Otomatik Veri Güncellemesiyle Denetim
Nakit Akışı / Çek	Elektronik Fon Transferi (EFT)
Tektip Hizmet	Kişiselleştirilmiş/Farklılaştırılmış Hizmet
Bölümlenmiş / Kesintili Hizmet	Bütünsel / Sürekli / Tek-Duraklı Hizmet
Yüksek İşlem Maliyetleri	Düşük İşlem Maliyetleri
Verimsiz Büyüme	Verimlilik Yönetimi
Tek Yönlü İletişim	Etkileşim
Uyruk İlişkisi	Katılım İlişkisi
Kapalı Devlet	Açık Devlet

Kaynak: Uçkan, Özgür, E-Demokrasi ve Türkiye, Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması İçin Strateji ve Politikalar-I, Literatür Yayıncılık, 2003, s. 47

1.2. E-Devlet Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Dönüşüm Süreci

Geleneksel devletten e-devlete geçiş serüveni bilgisayar ağları ve internet teknolojileri yoluyla bilginin bölüşülmesi ve dolaşım sistem hızının artması, internetin artık hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olması ile başlamıştır. Bu yeni yapının oluşumunun başlangıç noktası internetin icadı olarak kabul edilebilir.

İnternet ile ilgili ilk çalışmalar 1970 yılında ABD Savunma Bakanlığı'nda ulusun karşısına çıkan tehdit türlerine yardımcı olmak, yaşanabilecek bir nükleer patlamayı bertaraf etmek için ARPANET isimli projenin kurulması ile ortaya çıktığı bilinmektedir. İlerleyen zamanlarda bu proje bazı kamu kurumları ve üniversiteler tarafından da kullanılmaya başlamıştır. Sürekli gelişime açık olarak büyüyen ve gelişen

bu teknoloji Avrupa'ya geçerek İnternet adı ile web tabanlı teknolojiye dönüşmüştür. İnternetin halka açık hale gelmesi ise 1989 yılından itibaren olmuştur (Kul, 2009:96).

İnternetin ticari anlamda gelişmesi ise 1991 yılından itibaren hız kazanmaya, gelişmeye başlamıştır. Bilgisayar fiyatlarının düşmeye başlaması, performans ve bağlantı hızlarının artması, Network alt yapılarındaki gelişmeler ve internete kolay ve hızlı erişim internet kullanıcılarının artmasına neden olmuştur (Çelik, 2018:3).

İnternet'in Türkiye'ye gelişinin ilk adımı, 1991 yılında ODTÜ ve TÜBİTAK ortaklığıyla internet uygulayım bilim sistemlerini kullanan yeni bir iletişim örgüsünün temelini oluşturulması amacıyla hazırlanan TÜBİTAK-DPT projesinin kabulüyle atılmıştır. Ülkemiz bu projede başarılı olunmasıyla birlikte ABD - Ulusal Bilim Vakfı (NSF) ağına (TCP/IP protokolü üzerinden) ilk kez 1993 yılında internete bağlandığı görülmektedir. (<http://internet.org.tr>). İleriki yıllarda ihtiyaçların artması üzerine Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK), web tabanlı internet teknolojilerini kullanan yepyeni bir ağın temellerinin atılması yönünde çalışmalar yapmaya başlamışlardır (Parlak, 2005: 26-28).

Ülkemizde e-dönüşümün temellerinin ise 1930'lu yılların başında T.C. Ziraat Bankası'nın bugünkü çalışma sisteminden farklı delikli kartlar esasına göre çalışan büro makinelerinin girmesiyle birlikte atıldığı söylenebilir. 1934 yılından itibaren bilgi işlem makineleri devlet hayatında yer alırken ilk pc teknolojileri, 1960 yılında kamusal kesimde faaliyette bulunmaya başlamıştır (Eroğlu, 2008:34-35).

1980'li yılların başlarından itibaren dünyada hızlı ve çok yönlü bir ayrışım rüzgârlarının ilk adımları atılmıştır. İktisadi ve siyasal alanlar ile enformatik alanında görülen büyük gelişmeye devletin de yapısında bir değişiklik yaparak ayak uydurmasını zorunlu kılmıştır (Pamukoğlu ve Ocak, 2007:57). Birey ve toplum yaşamını etkilenmiş geleneksel devlet anlayışı yerine e-devlet anlayışına bırakmıştır.

Toplumsal hedefler ve ekonomide meydana gelen hızlı gelişim ve değişimler, eski devlet anlayışına ilginin azaldığı ve devlete eskisinden sonra yeni bir görev yüklendiğini göstermektedir. 1990'lı yılların başlarında “makroekonomik ve finansal istikrar”, “yapısal reform” gibi kavramlar kabul görürken, günümüzde “iyi yönetim”, “güven”, “meşruiyet”, “etkin ve verimli kurum” gibi kavramların öncelik kazandığı görülmektedir. Böylece, yatırımların sosyal çevreye yapılması ve doğal toplumun

altyapı organizasyonlarının geliştirilmesindeki ana hedef olarak ele alınmakta ve bu çerçevede; etkili bir devlet yapısının yanında, sürdürülebilir bir demokrasinin varlığını hedeflenmektedir (Pamukoğlu ve Ocak, 2007:57).

E-devlet uygulamalarına geçiş kapsamındaki çalışmalar 1990 yılında başladığı görülmektedir. Kamu kurumlarının kurumsal bilgileri bilgisayar ortamına aktarılabilmesi için bilgi işlem merkezleri kurulmaya başlamıştır. Kurumsal anlamda çalışmaların hızlanması beraberinde bilgisayar okuryazarlığının artması, kamu kurumlarının halka açılan pencerelerini web sayfası şeklinde düzenlemeleri gerekliliğine ihtiyaç duyulmuştur. Bilgi ve işlem teknolojilerinin geliştirilmesi ile bilgi toplumuna dönüşümün bir an evvel sağlanması maksadıyla haberleşme alanında kamu güvenliği ve yararı gözetilerek, yasalara uygun, kurumsal ve dönüşebilecek sosyoekonomik başka özellikleri de kapsayan bir enformasyon (internet dâhil) politikasının geliştirilmesine maksadıyla, 1999 yılı içerisinde Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı (TUENA) hazırlanmıştır (Sayıştay, 2006:24).

58. Hükümet Acil Eylem Planında e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nden (eDTr) bahsedilmiştir. Bu projeye göre Ülkemizdeki e-devlet uygulamalarının amaçları, hedefleri, kurumsal süreçleri ve koordinasyonuna ilişkin usul ve esaslar 27 Şubat 2003 tarih ve 2003/12 sayılı yayımlanan Başbakanlık Genelgesi ile ilgili bütün kuruluşlara bildirimini sağlanmıştır (Sayıştay, 2006:25).

E-Devletin gelişim süreci incelendiğinde bir başka önemli bir gelişme de 14.11.2005 tarihinde Türk Telekom AŞ'nin özelleştirilmesi ile yaşanmıştır. Özelleştirme işleminden sonra e-Devlet Kapısının kurulması ve yönetilmesi görev ve sorumluluğunun, 20.04.2006 Tarih ve 26145 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2006/10316 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na göre Ulaştırma Bakanlığı ve Bakanlığa bağlı Türksat Uydu Haberleşme ve Kablo TV İşletme A.Ş.'ye (TÜRKSAT) verilmesi kararlaştırılmıştır. Vatandaşlara tek bir noktadan hizmet sunumuna yönelik olarak "www.turkiye.gov.tr" web adresinin kurulmuş olması, e-devlet uygulamalarına 2008 tarihinden itibaren erişim sağlanarak, hizmet sunumuna başlamasıdır (Hepaksaz ve Hayrulloğlu, 2011:113).

Ülkemizde bu dönemden sonra bilgi toplumuna geçiş sürecinde toplum yapısını oluşturan unsurların bir bütün olarak hareket etmesi gerekmektedir. Bu aşamada kamu

kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör firmaları iş ve işlemlerinin bir kısmını internet ortamı üzerinden gerçekleştirmeye başlamışlardır.

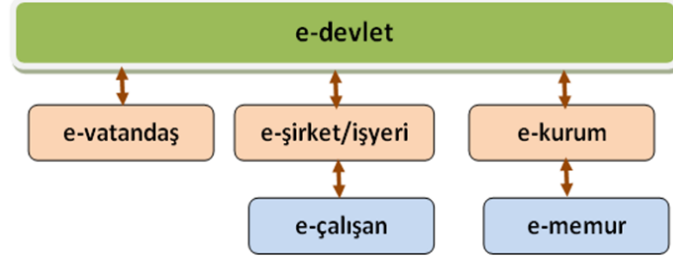
Görüldüğü üzere E-devlet çalışmaları bugünkü konumuna gelene kadar üç dönem geçirdiği söylenebilir. Birinci dönem internetin bilgi ve paylaşım amacıyla kullanılmasıdır. İkinci dönem çevrimiçi işlem yapılması ve hizmet sunulması şeklindedir. En son içinde bulunduğumuz dönemde ise web sitelerinin artık tamamen bütünleşmesiyle birlikte kamu kuruluşlarının sıfırdan üretemedikleri hizmetleri kapsama almak suretiyle elektronik ortamda vatandaşlarına geniş kapsamlı hizmet vermeye başlamışlardır.

03.09.2016 Tarihli ve 29820 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak ile yürürlüğe giren e-Devlet Yönetmeliğinin tanımların açıklandığı 4.maddesinde e-devlet hizmetinin ne olduğunun tanımı yapılmıştır. Bu madde de “***e-Devlet hizmeti: Hizmet süreçlerinin vatandaş odaklı olarak yeniden yapılandırılmasını da içerecek şekilde, kurumlar arası veri paylaşımı esasına dayalı olarak yürütülmesi için kurumlar tarafından, hızlı, güvenli, etkili, verimli, şeffaf ve hesap verebilir, temel hak ve özgürlüklere riayet edilerek ve mahremiyet gözetilecek şekilde elektronik ortama aktarılan her bir kamu hizmetini***” şeklinde ifade edilmektedir.

1.3. E-Devlet Kavramının Unsurları

Genleneksel devlet anlayışı kapsamındaki unsurlar yeni e-devlet anlayışı içerisinde de yerini almaktadır. Artık kamu-kurum kuruluşları ile kişiler fiziki ortamlardaki hizmetlerini farklı binalar ve alanlarda değil, iletişim ağı teknolojileri aracılığıyla network ortamında karşılıklı bir şekilde yürütmektedirler. Devlet içerisindeki kamu kurum ve kuruluşları birbirleriyle olan bağlantı kopukluğunu önlenmekte, kurumlar kendileri içersinde bulunan internet vasıtasıyla sağlanan teknolojiler ile oluşturulan ağ yapılarıyla birbirlerine tutunmaktadırlar. E-devlet aşağıda belirtilen unsurlardan meydana gelmektedir (Güven ve Eraslan, 2019: 19).

Şekil 1 :
Elektronik Devletin Unsurları

Kaynak : (Şahin ve Örselli, 2003: 346)

1.3.1. Devlet

E-Devlet unsurlarının bir araya geldiği bu organizasyonda, iyi bir hizmet vermek için devletin bütün birimleri, kurumlar ve verilecek olan hizmetlere yönelik olarak bütün fonksiyonların web ağları üzerinden yürütülmesi amaçlanmaktadır. Organizasyon yapısının tepe noktası e-devlettir. Aynı zamanda tüm devlet işlerinin elektronik ortamda yürütüldüğü bu idare mekanizmasında, kapsamı en geniş olan oganizasyon olarak karşımıza çıkmaktadır (Kırçova İ. 2003:19).

1.3.2. Vatandaş

Devletle olan bağlantısını ve iletişimi bilgisayar, modem, internet ve mobil veri ağları aracılığıyla gerçekleştiren bireylerdir.

1.3.3. Kamu çalışanları

Devlet tarafından sunulan hizmetler artık elektronik olarak ağ ortamında sunulmaya başlayacaktır. Bu durum en çok istihdam sağlayan devletin artık istihdam sayısının azalacağı gibi algı oluşturması muhtemeldir. Kamu çalışanları tarafından negatif değerlendirilmiş olsa da sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması daha önemlidir. Bu açıdan hayatın her alanında geçerliliğini koruyan insan kaynaklarının önemi e-devlet anlayışında da yerini almaktadır.

1.3.4. Kamu kurum ve kuruluşları

Kamu kurum ve kuruluşları devletin güvenlik hizmetlerinden başlamak üzere, kamunun işleyişi sağlayan bir bütün olarak tanımlamak için kullanılır. Vatandaşlarına bilgisayar

ağları aracılığıyla, dijital ortamda hizmet veren Kamu kurum ve kuruluşları e-devletin bellibaşlı unsurlarından birisidir. Çünkü ağ ortamında sunulan hizmetlerinde de kar amacı gütmeyen organizasyonlardır.

1.3.5. Şirketler/İşyeri

Bir ülkenin ekonomik yapısında bazı yapıtaşları bulunur. Bu yapıtaşlarından birisi olan şirketler aynı zamanda e-devletinde en önemli unsurlarını oluştur. Şirketler, devleti oluşturan diğer unsurlara göre yeniliklerin benimsenmesi ve uyum sağlanması noktasında adapte olan birimlerdir. Şirketlerin pazar çevresiyle olan iletişimini ve hizmetlerini bilgisayar ağları vasıtasıyla yapmaktadırlar (Kırçova İ. 2003:20).

1.4. E-Devlet Uygulamalarının Amaçları

Türkiye Bilişim Şurası E-Devlet Çalışma Grubu Raporu (2002: 10)'na göre e-devletin amaçları;

- Devletin hizmetlerinin saydamlaşması,
- Devletin çabuk ve etkili bir şekilde işlemlerinin yürütülmesinin sağlanması;
- Vatandaşın yönetime her seviyede dahil olunmasının sağlanması,
- Kamu kurumları arasında koordinasyon ve veri ağı sağlanarak iş ve bilgi tekrarlanmasının önlenmesi,
- Kamu hizmetlerinin bireylerin yaşantılarını kolaylaştırması,
- Karar verici pozisyonunda bulunanların bilginin önplanda olduğu karar verme aşamalarının geliştirilmesi ve hızlandırılması şeklinde özetlenmiştir

Geleneksel devletten Elektronik devlet anlayışına geçişle hizmet uygulamalarına gerçekte ulaşmak istenen amaçlardan bazıları aşağıda başlıklar halinde sıralanmıştır (Demirel, 2006: 87-88).

1.4.1. Devlet Yönetiminde Şeffaflık

Kamusal hizmetlerin ağ ortamında yapılması ve bu altyapı ortamlarında saklanması, bilgilere erişimi de kolaylaştırmaktadır. E-devlet uygulamaların en temel amacı kamunun sağladığı iş ve hizmetlerde gizlilik sınırlamasının ortadan kalkması, beraberinde şeffaf devlet anlayışını getirmektir. Devlet sırrı olmadığı sürece alınan karar ve tutulan kayıtlara ulaşabilmek mümkün olduğundan oto-kontrol mekanizmasına sahip

olan, olası hata ve yolsuzluktan dolayı kayıpların azaltılabildiği devlet amaçlanmaktadır. Türkiye’de 5018 Sayılı Kanunu ile getirilen yeni mali sistem kamu da şeffaflık üzerine kuruludur. Bu kültürün ne kadar çok benimsenmesiyle, açıklanacak olan bilgilerin kalitesi ve ölçülebilir yanları da artacaktır.

1.4.2. Devlet Hizmetlerinin Kalitesinin Arttırılması ve İyileştirilmesi

Geleneksel anlamda sunulan hizmetler artık belirli ölçülerde ve nitelikte olacak, internet ortamındaki hizmetler vasıtasıyla isteyen vatandaşlara aynı düzeyde sunulacaktır. Bu sayede hizmetlerin kalitesi artacak ve uygulama birliği sağlanacaktır. Böylece hizmetler daha hızlı, nitelikli ve etkili olarak hasbelkader yerine getirilecektir.

1.4.3. Kamu Yönetiminde Katılımın Artması

Devletin saydamlaşması, çabuk, etkili ve verimli bir şekilde çalışması, bireyin devletin işleyişine katılımının sağlanmasıyla mümkündür. Vatandaşlar kendi aralarında, kurumlarla olan iletişimlerinde ve devlet kurumlarıyla daha çabuk ve basit bir şekilde iletişimin oluşturulması ve komunikasyonun bir nevi çok çabuk ve daha küçük bütçeli olması web tabanlı sistemlerin sağladığı en önemli ve yenilikçi yararlarıdır. Örnek vermek gerekirse katılımcılar dilek ve şikâyetlerini, kâğıt dilekçeler yerine çevrimiçi uygulamalar ile yetkili makamlara isim, adres ve iletişim bilgileri gibi bazı bilgilerini girerek başvurabilmektedir. Devlet hizmetlerinden faydalanabilecek vatandaş sayısının artmasını sağlamaktır.

1.4.4. Kâğıt İşlemlerinin Kontrol Altına Alınması

Elektronik ortama aktarılan ve analiz edilmesi kolaylaşan devlet hizmetleri geleneksel devlet anlayışının geçerliliğini yitirmesiyle kâğıt üzerinden yapılmasına ihtiyaç duyulmayacaktır. Bu durum aktif bir arşivleme sisteminin biçimlendirilmesi ve toz içinde kalmış raflarda çürümekte olan bilgilerin istenildiği zaman kullanılabilecek bir düzeyde saklanmasını mümkün kılmaktadır(Tüsiad, 2001:135).

1.4.5. Harcamalarda Tasarruf Edilmesi

Kamu kurum ve kuruluşlarının kamu hizmeti sunmak amacıyla yapmış olduğu harcamalar devlet bütçesi üzerinde her zaman bir yük oluşturmaktadır. E-devlet sisteminin kabullenilmesiyle hep birarada söz konusu harcamalar çok önemli bir oranda

düşürülebilmektedir. Birçok alanda tasarrufa gidilmesine ve etkinlik sağlanmasına yol açacaktır.

1.4.6. Kamu Hizmetinin (7/24) Sürmesi

Yaşadığımız dönem hız ve çabukluk zamanı olduğu için yapacılacak her türlü işlem doğrultusunda bu konulara dikkat edilmesi önem arz etmektedir. Faal devlet anlayışı ile artan hizmet kalitesi birleşince Devlet artık vatandaşlarına online olarak 7 gün 24 saat fasılasız olarak hizmet verilebilecektir.

1.4.7. Kamu Hizmetlerine Basit, Hızlı ve Kolay Erişim Olanğı

Ülkemizin içinde bulunduğu e-Dönüşüm sürecinin hızlanması ile kamu hizmetlerine ait işlemlerin elektronik ortamda ve bütünleşik bir şekilde gerçekleştirilmesi herkesin eşit bir şekilde yararlanmasını sağlayacaktır. Böylelikle Ülkenin her köşesine aynı kalitede e-devlet kapısı üzerinde hizmet götürebilecektir.

1.5. E-Devlet Uygulamalarının Faydaları

Türkiye Bilişim Şurası E-Devlet Çalışma Grubu Raporu (2002: 10-11)'na göre e-devletin amaçları yukarıda açıklamıştık. Şimdi yukarı açıklanan amaçların gerçekleşmesi durumunda;

- Zaman kazancı sağlanacaktır,
- Hizmet maliyetleri düşecek, verimlilik artacaktır,
- Halkın memnun olma durumu artacaktır,
- İksitadi gelişim yardım sağlanacaktır,
- Hayat standartları çoğalacaktır,
- Ferdi katılımlarda artış gözlenecektir,
- Çevreci bir yaklaşımın sonucu olarak kâğıda bağımlılık ve kullanımı azalacaktır,
- Kamusal işlemler için vatandaş ihtiyaç duyduğu bilgilere tek noktadan oturarak ve gerçek bir şekilde sağlanan hizmete ulaşılabilir. Bu biçimde insandan kaynaklanan yanlışlar minimum düzeyde gerçekleşecektir.
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin, birinci olarak kuruluş maliyetlerinin pahalı olmasına karşın zamanla bu sistemin bedelinin maliyeti düşecek; mevcut

durumda gerçekleşmesi beklenen işlemlerin daha çabuk gerçekleşmesi sağlanacak, işyeri masraflarının azalması ve gerçek bilginin aktarımında sağlanan kolaylıklar hizmetlerin artık elektronik ortamda sunumu için bir sebep olacaktır,

- E-devlet, hem kamu kurumlarının hem de vatandaşların karar alma sürecinde kolaylık ve hız sağlayacaktır,
- E-devlette hizmet alan vatandaşın talebi her zaman ön plana çıkacaktır,
- Halk ile kamu kurumları arasındaki ilişki gelişmesi dahilinde, sağlanacak olan güven ortamına bağlı olarak güçlenecektir.

Başarılı olmuş bir e-devlet modellerinin Ülkelerin temel dinamikleri olan iktisadi kalkınmasından sosyo-kültürel gelişime, kaliteli yaşam standartlarının artmasından, kişilerin de katılımıyla demokrasinin gelişmesine varıncaya kadar pek çok faydaları vardır. Bunlardan başlıca olanları belirtmek gerekirse (Demirel, 2006: 92-93);

1.5.1. Ekonomik Gelişmeye Katkı

E-devletin varlığı ile ekonomik olarak ileri olan değişim süreci hızlanmıştır. Her şeyden önce şirketlerin kârlılık, produktivite ve faaliyet sorunlarını büyük ölçüde çözmüştür. Ürünlerin satın alınmasından başlayarak satış sonrası işlemlere kadar pek çok alanda yaratılan katma değer sayesinde çoğu şirket daha önce giremediği pazarlara girmiş, rekabete girmekte çekindiği rakiplerle başabaş mücadele etmeye başlamış, yeni müşteriler bulmuş, ülkesine yabancı ülke paralarının girdisi sağlamış ve karlılık oranını arttırmıştır. Böylece dışsatım ve dışalımda önemli ilerlemeler sağlanmıştır (Kırçova, 2003:24-25).

E-devlet varlığıyla devletin hizmetlerini devam ettirerek küçülmesi yani masraflarını kısması nedeniyle büyük tasarruflar elde edebilecek, bürokrasinin hantallaştırdığı devlet yapısı, özel sektörün yolunu açarak elastiki bir yapıya kavuşarak, üretimi geliştirerek ve daha işler duruma getirebilmek için daha çabuk uyum sağlanabilecek ve dayanak oluşturabilecektir. Özet olarak devletimize olan güven duygusunun artmasıyla beraber vergi toplama işlemlerindeki güçlükler ortadan kaldırılacak, vergi kayıp ve kaçakları öncelenecek, kayda geçmemiş olan ekonominin denetim altına alınmasını ile devlet

gelirlerinde meydana gelen artış vatandaşına sunulan hizmetin kalitesini arttıracaktır (Çakır, 2015: 42).

1.5.2. Devlet Hizmetlerinin İyileştirilmesi

E-devlet hizmetlerinde sonuçların az zamanda alınması ve işlemlerin daha az sürede verilme ihtimalinin var olması, daha önceleri iş ve işlemleri çabuklaştırmak için vatandaşlar aracılığıyla kullanılan sıcak referans sistemini ortadan kaldırılacak, bürokratik işlemler ve kırtasiye giderleri en düşük seviyelere indirecektir (Şentürk, 2002: 51).

1.5.3. Devletin Etkinliğinin Artması

E-devlet, başka iş örneklerinde görüleceği üzere içinde bulunulduğu dönem, yer ve maliyet öğelerini en elverişli bir şekilde birleştirerek devlet aktifliğini arttırmakta olduğu görülmektedir. Eskiye nazaran daha fazla sayıda yurttaşa, denk zamanlı olarak aynı nitelikte hizmet vermek ancak bu yolla olanaklıdır. Bu örneklerle sunulan hizmetin maliyetini de büyük oranda azaltarak geleneksel Devlet yönetimlerinin yaşadığı kaynak bulma sorununun çözümüne de destek sağlamaktadır(Kırçova, 2003:27-28). Ayrıca e-devletin özel sektördeki modern idare yöntemleri ve becerilerinden faydalanması, kamunun daha verimli ve etkili yönetilmesini sağlayacaktır (Demirel, 2006: 93).

1.5.4. Vatandaş Katılımının Sağlanması

Devleti oluşturan insanlar e-devlet sayesinde devletten isteklerini daha rahat ifade edebilmekte ve kendisine sunulan işlemlere kolay ve hızlı erişim sağlayarak, daha fazla karar alma fonksiyonları içinde yer bulmaktadırlar. Ayrıca vatandaşların karar verme sürecine katılımının iyileştirilmesiyle devlet ile halk arasındaki etkileşim de çoğalmaktadır(Kırçova, 2003:20). İnternet tabanlı bu uygulamalar sayesinde vatandaşlar, yazılım ve bilişim teknolojileri kullanılan bilgisayarlar aracılığı ile daha hızlı, düşük maliyetlerle yönetime etkin katılım sağlayacaktır (Çakır, 2015: 42).

1.5.5. Vatandaş- Devlet Arasındaki Etkileşimin Sağlanması

Ananevi devlet yapısındaki devlet yönetimi tek taraflı olarak hazırlanmakta ve üstten altta doğru sınıfsal bir yapı arz etmektedir. Bu bakımdan aynı yurdu paylaşan insanların yönetimin düzeylerine katılımı ile meydana gelen bilginin bölüşümü konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. E-devlet zihniyetinin faydalı olmaya başlamasıyla, ananevi

devlet anlayışında var olan vatandaş-devlet etkileşiminin sıfırdan üretilmesinde karşılaşılmaması beklenen zorluklar yok olabilecektir (Çakır, 2015: 43).

E-devlet ile vatandaşlar, kamu kurumları ve kuruluşlarıyla daha yalın, daha yakın bir ilişki içerisine girdiği görülmektedir. Vatandaşlar ile devletin birbirleriyle olan iletişimi network ortamında iki yönlü olarak yapısal bir örgütlenemi meydana getirmektedir. Bu karşılıklı etkileşimin ananevi devlet yönetimine göre, kamu çalışmalarında sürekli iyileştirilme, geliştirilme ve vatandaşın memnuniyeti gibi öncelikli değerlerin sağlanması mukayese edilemeyecek bir biçimde seri ve basit olarak gerçekleştirilebilmektedir (Kırçova, 2003: 29).

1.5.6. Siyasal Biçimlendirme Süreçlerinin Düzeltilmesi

Devletin bütün kamu kurumları ve kuruluşlarına zaman ve yer farkı gözetilmeksizin ulaşabilmekte olan, taleplerini anlatabilen, kendisine iletilen çalışmalara rahatlıkla erişim sağlayan vatandaşlar ; politika oluşturma süreçleri içerisinde kendilerine daha çok yer bulmaktadır (Demirel, 2006: 94). Şimdiye kadar e-devletin gayelerine ve genel faydalarından bahsedilmiştir.

Aşağıdaki Tablo 2’ de ise vatandaş ve kamu personelinin e-devlet üzerinden sağladığı faydalar özetlenmiş bir halde sunulmaktadır.

Tablo 2 :

E-Devletin Vatandaş ve Kamu Personeli İçin Yararları

VATANDAŞ İÇİN	KAMU PERSONELİ İÇİN
Self servis: Kendi kendine bilgiye erişim	Self servis: Dış görevler ve iletişimde azalma
Daha iyi erişim: Bilgiyi bulma ve kullanmada kolaylık	Daha iyi erişim: Klasik yöntemlerle bilgi temininde
Derhal servis: Hızlı çözümler ve sonuç	Derhal servis: Gecikmelerin azalması
Artan iyi niyet: Vatandaş devlet pozitif bakacak	Artan vatandaş memnuniyeti: Daha iyi hizmet sunumunun sonucu
Artan hesap sorabilirlik: Vatandaşın yönetime aktif katılımı	İletişimdeki gelişme: Yönetici ve dış kurumlarla daha etkin
Zaman ve mekân bağımsızlığı: İstenilen yer ve zamanda bilgiye erişim	İç işlemlerdeki gelişme: İş yapma biçimlerinde değişim

Kaynak : Demirel (2006:94).

E-devletten sağlanan avantajların örneklerine baktığımız vakit devletten vatandaşa doğru, devletten ticari kurumlara yönelik, devlet ve tedarikçiler arasında, devlet ve

kamu kuruluşlarının olduğu dört farklı örnek görünmektedir. Bu örnekler ve örneklerin sağladığı avantajların neler olduğu aşağıda gösterilebilmektedir;

Tablo 3:

Devlette Etkileşim Alanları ve E-Devletin Sağlayacağı Başlıca Avantajlar

Etkileşim Yönü	Etkileşim Alanları	Avantajlar
Devletten Vatandaşa	Bilgilendirme Vergi Sağlık Eğitim Kültür	Alternatif dağıtım kanallarının kullanılması Kişiselleştirilmiş, hızlı ve kolay hizmetler Açıklık Düşük işlem maliyetleri
Devletten Ticari Kurumlara	Destek programları Tavsiye ve yol gösterme Düzenlemeler Vergi	Hızlı ve etkin etkileşim Daha az bürokrasi Düşük işlem maliyetleri
Devlet ve Tedarikçiler	E-satın alma	Verimlilikte artış Düşük işlem maliyetleri
Kamu Kuruluşları	Kamu kurumları arası iletişim Merkezi ve yerel yönetimler arası iletişim	Verimlilikte artış Etkin bilgi paylaşımı Esnek çalışma ortamı

Kaynak: (Demirel,2006:95)

Tablo 3'ün üzerinde bir durmak gerekirse; e-devlet uygulamasında devlet ile halk, devlet ile ticari müessese, devlet ile tedarikçi ve en son devletin teşkilat yapısı içerisinde çalışma sunmakta olan kurumlar ve kamu kuruluşlarının birbirleriyle bir etkileşime girdikleri görünmektedir(Aktan, 2004). Elektronik devlet uygulamaları sayesinde vatandaşların oluşturduğu uzun kuyruklara rastlanılmamakta, uzun süreli beklemler yaşanmamakta, yüksek maliyetli çözümlere yer yoktur. E-devlete geçiş sürecinde devletin ticari kurum temsilcileri ve tedarikçilerinden online satınalma sistemlerini küçük alımlarla başladığı, söz konusu alımların devlet nezdinde giderek yaygınlaşmakta olduğu, kamu kurumlarının birbirleri ile etkileşiminin tümüyle elektronik ortamda gerçekleşeceği öngörülmektedir (Arifoğlu vd., 2002: 19-21).

Türkiye’de öncü bulunan kamu kurumları tarafından devreye alınan E-devlet uygulamaları aşağıda gösterildiği gibidir:

- E-devlet kapısı portalı (www.turkiye.gov.tr)
- Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi (BKMYBS) (Muhasebat Genel Müdürlüğü)
- Elektronik Vergi Dairesi Otomasyon Sistemi (EVDB) (Gelir İdaresi Başkanlığı)
- Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü)
- Mekânsal Adres Kayıt Sistemi Projesi (MAKS) (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü)
- Adres Kayıt Sisteminde (AKS) (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü)
- Gümrük İdaresinin Modernizasyonu (GİMOP) (Gümrükler Genel Müdürlüğü)
- Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi Projesinin (TAKBİS) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
- Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) (Adalet Bakanlığı)
- Polis Bilgisayar Ağı Projesi (POLNET) (Emniyet Genel Müdürlüğü)
- Milli Emlak Otomasyon Projesi (MEOP) (Milli Emlak Genel Müdürlüğü)

Bu uygulamalardan bazıları günümüzde birbirleriyle olan entegrasyonu tamamladığı görülmektedir. Örnek vermek gerekirse UYAP ile bütünleşme sağlandığı için Adli Sicil Bilgi Sistemi’nden adli sicil kaydı örnekleri, MERNİS’ten barkodlu olarak nüfus kayıt örneği ve Adres Kayıt Sistemi’nden kişilerin adreslerinin kayıtlı olup olmadığı sorgulanabildiği için adres kayıtlarının örnekleri, POLNET’ten sürücü belgesi kayıt örnekleri, tapu ve kadastro kayıtlarına ise TAKBİS’ten tüm yargısal birimlerince online olarak anbean alınabilmektedir.

1.6 E-Devlet Hizmeti Olarak E-Maliye Uygulamaları

Hazine ve Maliye Bakanlığı’da vergilendirmeye yönelik e-maliye uygulamalarının gelişimine bakıldığında; 2000 yılından günümüze elektronik vergi hizmetleri kapsamında pek çok düzenlemenin uygulamaya konulmuş olduğu görülmektedir.

Bu uygulamaların Hazine ve Maliye Bakanlığı’nda GİB’e bağlı birimlerden görev yapan kurum personeline yönelik uygulamalar ile kurum dışında bulunan vergi mükellefleri ve muhasebe meslek mensuplarına yönelik uygulamaları kapsayan çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgiye aşağıda yer verilecektir.

1.6.1. Hazine ve Maliye Bakanlığı’nda (Gelir İdaresi Başkanlığı) Kurumsal E-Maliye Uygulamaları

Maliye Bakanlığının teşkilat yapısı 10/07/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden düzenlenmiş ve Bakanlığın adı da Hazine ve Maliye Bakanlığı olarak değiştirilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığının bağlı kuruluşu olan Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 16.05.2005 tarih ve 25817 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5345 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Gelir İdaresi Başkanlığının (GİB) misyonu;

“Mükellef haklarını gözeterek vergide gönüllü uyumu artırmak ve kaliteli hizmet sunarak vergi ve diğer gelirleri toplamaktır”

vizyonu ise *“ Ekonomik aktiviteleri kavrayarak kayıtlı ekonomiyi teşvik eden; mükellef haklarını gözeterek gönüllü uyumu sağlayan ve kaliteli hizmet sunarak vergi ve diğer gelirleri toplayan örnek bir idare olmaktır.”*

Gelir İdaresi Başkanlığı görevleri 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 137 nci maddesinde belirlenmiştir. Uygulama ve veri yönetimine ilişkin; vergisel işlemlerle ilgili bilgileri toplaması ve bilgi işlem etkinliklerini yürütmek görevleri Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB)’na verilmiştir.

Bu hedeflere ulaşmak üzere GİB, Vergi Dairesi Tam Otomasyonu Projesi (VEDOP) ile beraber vergi idarelerindeki hemen hemen bütün iş ve işlemlerin bilgisayarlar vasıtasıyla yapılarak gereken uygun duruma gelmesini sağlayan bütünleşmiş bir bilgi sistemi projesi ortaya konulmuştur.

Gelir İdaresi Başkanlığı aracılığıyla yürürlüğe konulan VEDOP ile vergi idaresi iş ve işlemlerinin bir bütün olarak bilgisayarlara yönelinmesinin en önemli nedeni iş yükü yoğunluğunun hafifletilmesi, vergi idaresi personelinin çalışmalarının faal duruma getirilmesi, operasyonel verimliliğin çoğaltılması ve bilgisayar sistemi kullanılarak elde edilen verilerden yöneticilerin doğru bilgiye ulaşması, güvenilir bir karar, dayanak ve yönetim bilişim sisteminin oluşturulmasıdır.

1.6.1.1. VEDOP: Vergi Dairesi Otomasyon Projesi Uygulaması

1.6.1.1.1 VEDOP Hakkında

Vergi Dairesi Otomasyon Projesi; Ülkemizde teknoloji ve bilgi yönetimleri alanlarında mali sektörünün en önemli ve anahtar projesidir.

Vergi Dairesi Otomasyon Projesi üç aşamalı olarak hayata geçirilmiştir.

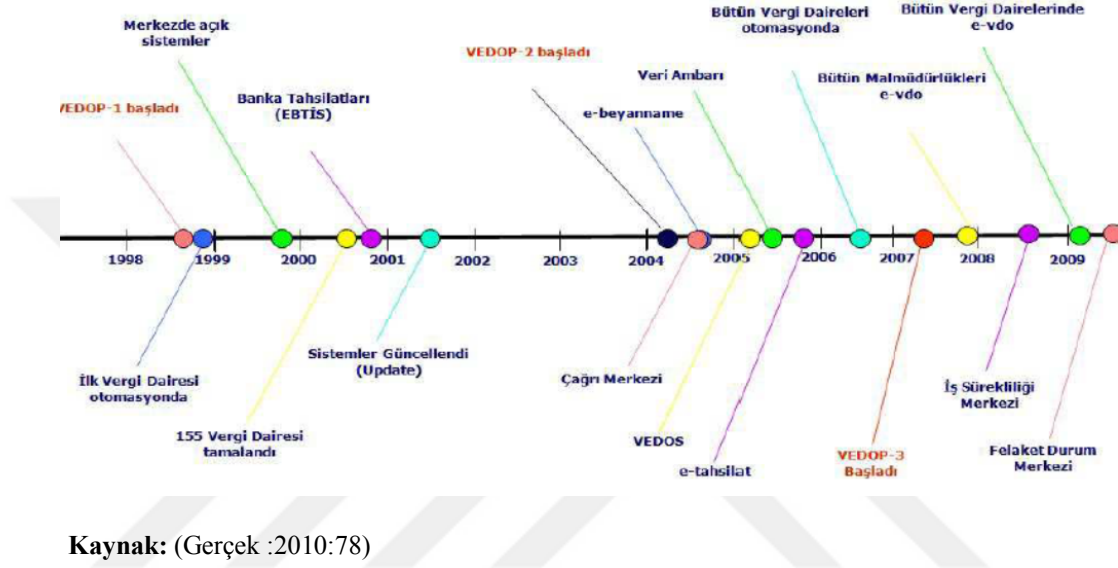
VEDOP-1 Projesi GİB tarafından kurumiçi çalışanlarına yararına olarak 1998 yılında başlatılan ve 2 yıl sonunda biten bir projedir. Proje kapsamında Ülkemiz sınırlarında, vergi gelirlerinden yaklaşık %80'ine tekabül eden kısmın toplandığı 22 ile öncelik tanınmış. Uygulama dahilinde 153 vergi dairesi, 5 defterdarlık, 4 bölge ve 1 ana merkezin altyapı yatırımları tamamlanarak otomasyonun gelişimi sağlanmıştır. VEDOP Projesi yardımıyla tahakkuklar ve tahsilatlara bağlı gelirlerin %80-85'i izlenebilirlik özelliği kazandırılmıştır (Uğur ve Çütçü, 2009:12).

VEDOP-2 projesi 2004 yılında başlatılan, özdevim neticesinde bağlı vergi dairesi sayısının artırılarak, beyannamelerin internet kaynakları üzerinden gitmesinin sağlanması (E-Beyanname), GİB Veri Ambarı (VERİA) oluşturulması, Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sisteminin (EMKAS) hazırlanması gibi uygulamaları içermiş, VEDOP-1 projesi ile otomasyona geçirilen vergi daireleri ve defterdarlıklara ilaveten; otomasyon kapsamında bulunmayan diğer vergi idareleri, Vergi Dairesi Başkanlıkları, Genel Müdürlükler, Bölge Müdürlükleri otomasyon sınırları içerisine alınmıştır (Uğur ve Çütçü, 2009:13).

VEDOP-3 Projesi 2007 yılında başlatılmış olup GİB'in daha aktif ve mükellef odaklı daha iyi hizmet veren bir yapıda olması için çalışmalar sürdürülmüştür. Bu bakımdan dolayı E-VDO uygulamasının sınırlarının genişletilmesi, takdir komisyonlarının da bu kapsamda değerlendirilmesi ve hazırda bulunan söz konusu yapının güçlü kuvvetli

olması gaye edilmiştir. (GİB Faaliyet Raporu, 2008:27). Günümüzde ; 449 Vergi İdaresi, Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı ve 585 Malmüdürlüğü E-VDO projesini uygulamasında yer almakta olup söz konusu uygulamayı kullanmaktadır (GİB Faaliyet Raporu, 2014:75).

**Şekil 2 :
VEDOP Gelişim Süreci**

Kaynak: (Gerçek :2010:78)

VEDOP projesi ile vergi dairelerinde sunulan tüm hizmet ve işlemlerim etkin, verimli ve en az hata ile gerçekleştirilmesi yapılması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede VEDOP ile gelir idaresinin tüm işlemleri dijital ortama aktarılmıştır. Böylece verimli ve etkin bir hizmet sunumunun önü açılmış, düzenli bir yönetim bilgi sistemi oluşturulmaya çalışılmıştır. VEDOP gelir idaresinin en önemli elektronik projesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

VEDOP ile evrakların kayıt altına alınmasından, vergi tahakkuku, vergi tahsilâtı, düzeltme fişleri, vergi tarhiyat, alacak takipleri, vergi iadesi, araç tescil, muhasebe işlem kayıtları, her türlü özlük işlemleri gibi günlük rutinde karşılaşılan işlemler başta olmak üzere vergi idaresinin hemen hemen bütün işlemlerinin birbiriyle entegre olmuş bir biçimde bilgisayar katkısıyla yapılarak ve uygulamalarda kullanılmakta olan başlıca defter, bilgi, belge ve çeşitli yazanıkların bilgisayar olanakları dahilinde oluşturulması imkan tanınmıştır (Beşel ve Çokgezer, 2015:14).

Hazine ve Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlığı) olarak e-devlete geçiş sürecinde VEDOP projesi sayesinde kurumiçi otomasyonunu tamamladığı, e-kurum olmak için çıkılan bu yolda VEDOP'un çok önemli bir kilometre taşı olduğu görülmektedir. (Güney ve Çınar, 2011:264)

1.6.1.1.2. VEDOP'un Amaçları

VEDOP projesinin hedeflerini genel bir şekilde aşağıda gibi sıralamak mümkündür (Çelebi, 2018:84):

- Tüm vergi idarelerinde tam otomasyona geçerek vergisel işlemlerinin yenileştirilmiş duruma getirilmesini sağlamak,
- Aktif ve etkisi olan bir yönetimi gerçekleştirmek,
- Mükellefe yönelik servislerin sayısını arttırarak, mükellefin gönüllü uyumunu sağlamak,
- Vergi mükelleflerine nitelikli hizmet sunulmasını sağlamak,
- Merkezdeki ve diğer vergi idareleri arasındaki veri transferi bilişim altyapısını güçlendirerek üstün teknolojilerle tanışmasını sağlamak,
- Donanımsal, yazılımsal, teknik altyapı hizmetlerinde ve emniyet gibi hassas konularda en gelişmiş teknolojilerle gelişimi gerçekleştirmek,
- Hizmet artışını sağlamak,
- Kayıt dışı ekonominin ortadan kaldırılması için mücadele etmek,
- Veri ambarı oluşturularak aktif bir vergi denetimi sağlamak,
- İnternet teknolojileri ile vergi beyannamelerin gönderilmesini gerçekleştirmek,
- Bankalarla ortak veri kullanımı yaparak banka tahsilâtı yapabilmek,
- Diğer kurumlarla ortak veri paylaşımını gerçekleştirmek,

1.6.1.2. E-VDO: Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu Uygulaması

Vergi dairesinde gerçekleştirilen işlemlerinin 1997 yılından itibaren bilgisayarlarla yapılması için Client-sunucu mimaride çalışan vergi dairesi uygulama yazılımları (VDO) şeklinde bir yapı hazırlanmıştı. E-VDO uygulaması mevcut olan otomasyon

sistemlerinin web tabanlı altyapıyla merkezi bir yapıda güncelleştirilerek yeniden uyarlanmasıdır (GİB Faaliyet Raporu, 2011:49).

Vergi Dairelerindeki Otomasyon sayesinde masabaşı sisteminde çalışan bir vergi dairesinin evrakın kayda girişinden itibaren vergi sicil kaydı, vergi tahakkuku, vergi tahsilatı, düzeltme fişi oluşturulması, vergi tarhiyat işlemleri, alacak takibi, vergi iadesi, kesilen muhasebe işlem fişlerine kadar vergi idaresinin hemen hemen bütün hizmetlerini bilgisayarlar kullanılarak yapılmakta ve uygulamada halen kullanılmakta olan defterler, belgeler ve çeşitli raporların bilgi teknolojilerinden istifade ederek hazırlanmaktadır (Beşel ve Çokgezer, 2015:14).

Yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde çağımızın gerekliliklerine uygun olarak yenilenen vergi daireleri otomasyon uygulamalarının yaygınlaştırılması kapsamında; 2018 yılı itibariyle Ülkemizde 130 adet vergi dairesi müdürlüğü, 578 adet Malmüdürlüğü ile Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığının uygulamalarında güncellenmeler gerçekleştirilmiştir (GİB Faaliyet Raporu, 2019:88).

GİB intranet yazılımı sayesinde artık Ülkemizin hemen hemen her yerinde hizmet gerçekleştiren bir konuma gelen E-Vdo uygulamasının gelecekte olması öngörülen duvarsız bir vergi idaresi hedefinin gerçekleştirilmesinde önemli bir adım daha atılmıştır.

1.6.1.3. MOTOP: Motorlu Taşıtlar Vergi Daireleri Otomasyon Uygulaması

Vergi idarelerinde otomasyonun sağlanması için geliştirilen projelerden bir tanesi de Motorlu Taşıtlar Vergi Daireleri Otomasyon Projesi'dir. MOTOP olarak isimlendirilmektedir. Gayesi nakil vasıtalarının vergi idarelerindeki işlemlerinin bilgisayarlar üzerinden gerçekleştirilmesi sağlamasıdır. Söz konusu sistemle vergi idaresinde kayıtlı olan araçların, Merkezi Taşıt Kütüğü içerisinde bulunması sağlanmaktadır. Günümüzde MOTOP uygulaması güncel olarak kullanılma imkanı kalmamış, bunun yerine EVDO ve sonrasında da EVDB sistemlerinin uzantıları kullanılmaya başlamıştır (Çelebi, 2018:90).

1.6.1.4. VEDOS: Vergi Denetmenleri Otomasyon Uygulaması

10.07.2011 tarih ve 27990 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 646 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile vergi denetimi ile ilgili ayrı bir birim olan, Vergi Denetim

Kurulu kurulmuştur. Vergi Denetmeni kadrosunda dolduranlar Maliye Bakanlığında artık Vergi Müfettişi kadrolarında görev yapacaklardır.

Vergi Denetmenleri Otomasyon Uygulaması (VEDOS) Vergi denetmenlerinin, yapmakta oldukları vergi incelemesi sonucunda tanzim etmiş oldukları Vergi İnceleme Raporları, Kaçakçılık Suçu Raporları ve diğer inceleme raporlarını ve bu raporlar üzerinden mükellefler adına tarh edilen vergiler ve cezaların nev'i ve tutarları ile yoğun ve yaygın vergi denetimi çalışmalarına ilişkin denetlenen mükellef sayıları, denetim sonucu kesilen cezalar ve yapılan işlemlere ilişkin istatistik sonuçlarının Gelir İdaresi Başkanlığı'na doğrudan otomasyon sistemi aracılığıyla iletilmesidir. Bu uygulama yerini günümüzde Vergi Denetim Kurulu Bilgi İşletim Sistemi Uygulaması (VDK-BİS)'na bırakmıştır.

1.6.1.5. EBTİS: Elektronik Banka Tahsilât Sistemi Uygulaması

Elektronik Banka Tahsilatları İşleme Projesi (EBTİS), mükelleflerce bankaya yapılmakta olan vergi ödeme işlemlerinin, bankalar aracılığı ile elektronik ortamda Gelir İdaresinin sistemine aktarılmasıdır. Bu sistem ile vergi daireleri adına tahsilat yapmaya yetkisi olan bankalarca yapılan vergi tahsilatları anlık olarak Gelir İdaresinin bilgi işlem merkezine aktarılmakta, Gelir İdaresi de mükellef hesaplarına elektronik olarak işlemektedir (Beşel ve Çokgezer 2015:15).

Günümüzde Elektronik Banka Tahsilatları İşleme Projesi (EBTİS) uygulamasına dâhil 29 banka ve Posta ve Telgraf Teşkilatı (PTT) tarafından vergi borçlarının sorgulanması, tahsilâtı ve vergi dairesi sistemine aktarılması işlemleri otomatik olarak yapılabilmektedir. Ayrıca sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak anlatılacak olan e-Tahsilât uygulaması ve vergi borcunu ödemeyen mükelleflerin anlaşmalı finans kurumlarındaki hesaplarına herhangi bir yazışmaya, haciz bildirimine gerek kalmaksızın merkezden “tek tuşla” haciz işlemi yapılmasına olanak sağlayan e-Haciz uygulamasının ilk aşaması olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.6.1.6. VERİA: Veri Ambarı Uygulaması

Vergi istihbarat Merkezi çalışmalarından olan Veri Ambarı Projesi uygulaması VERİA, Türkiye’de kayıt dışı ekonominin elektronik ortamın sağladığı tüm avantajlardan faydalanarak kayıt altına alınması ve vergi kaçakçılığı ile mücadelenin

yaygınlaştırılması, mükelleflere ait kapsamı daha geniş olan bilgileri ihtiva eden bir veri ambarı şeklinde oluşturulmuştur (GİB Faaliyet Raporu 2007:54).

Vergilendirme ile ilgili beyan dışı kalmış olayların tespit edilmesi, tespit edilen bu olayların beyanının sağlanması, beyan edilen olayların gerçeğe uygunluğunun denetlenmesi ve denetim ekiplerine bilgi desteği sağlayan veri ambarı VERİA projesi ile bilgi kaynak ağı harekete geçirilmiştir(GİB Faaliyet Raporu 2007:55). Söz konusu iletişim ve paylaşım ağının öğeleri mevduat bankaları, özel finans kuruluşları, sigorta firmaları, aracı kurumlar, portföy yönetim firmaları, diğer borsa aracı kuruluşları, posta ve telgraf teşkilatı, factoring şirketleri, tüketici finansman şirketleri, finansal kiralama şirketleri, yetkili müesseseler (döviz büroları), ikrazatçılar, kıymetli maden aracı kuruluşları ve takasbankta dahildir. Elde edilen verilerin toplanması, analizi, veri ambarına aktarılması, alınan verilerin çıktılarının incelenmek üzere vergi denetim birimlerine gönderilmesi ve veri ambar havuzunda oluşan bilgilerin denetim ekiplerinin kullanımına açılması hedeflenmiştir (GİB Faaliyet Raporu 2005:104).

1.6.1.7. EMKAS: Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sistemi Uygulaması

Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sistemi olarak kısaltılan EMKAS Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen vergi mükelleflerine ait defter ve belgelerin elektronik ortam üzerinden alınarak arşivlenmesi ve analiz edilmesidir.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun Mükerrer 242. maddesinin 2 numaralı fıkrası hükmü ile

“Maliye Bakanlığı; elektronik defter, kayıt ve belgelerin oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafazası ve ibrazı ile defter ve belgelerin elektronik ortamda tutulması ve düzenlenmesi uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye, elektronik ortamda tutulmasına ve düzenlenmesine izin verilen defter ve belgelerde yer alması gereken bilgileri internet de dahil olmak üzere her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamında Maliye Bakanlığına veya belirleyeceği gerçek veya tüzel kişilere aktarma zorunluluğu getirmeye, bilgi aktarımında uyulacak format ve standartlar ile uygulamaya ilişkin usul ve esasları tespit etmeye ve bu Kanun kapsamına giren işlemlerde elektronik imza kullanım usul ve esaslarını düzenleme ve denetlemeye yetkili kılınmıştır.”

Bu kapsamda vergi mükelleflerine ait olan defterler, kayıtların, bilgi ve belgelerin elektronik ortam sayesinde elde edilerek arşivlenmesini amaçlayan Elektronik Muhasebe Kayıt ve Arşiv Sistemi (EMKAS) projesi uygulamada kullanıcıların hizmetine sunulmuştur (GİB Faaliyet Raporu, 2006:58). Elektronik Muhasebe Kayıt ve Arşiv Sistemi (EMKAS) projesi sayesinde Elektronik Defter uygulamasının temellerinin atıldığı proje olarakta kabul edilebilir.

1.6.1.8. BİDDEP: Bilgisayar Destekli Denetim Projesi Uygulaması

Bilgisayar Destekli Denetim Projesi (BİDDEP), Vergi İstihbarat Merkezi çalışmaları kapsamında 1999 yılında faaliyete geçirilmiştir. Vergi denetiminde bilgi teknolojilerinin kullanılması ve bu teknolojilerinden yararlanarak vergi denetiminin etkinliğini artırmak için başlatılan ilk projelerden olan BİDDEP, diğer denetim ve bilgi arşivi projeleri (VERİA, EMKAS, VEDOS, gibi) koştur olarak çalışmaktadır (Çelik, F. 2018:83).

Kâğıt ortamından faydalanarak elde edilen bilgilerin elektronik ortamdaki bilgisayarlara iletilmesi, niceliklerinin saptanması ve denetim ekiplerinin hizmetine açılması neticesinde; (GİB Faaliyet Raporu, 2004:122).

- Denetim bilgi sistemi geliştirilerek ülkemiz geneline yayılması,
- Vergi İstihbarat Sisteminde bütünleşmemiş bölümlerin giderilmesi,
- Vergiye dair bütün işlemlerin elektronik ortamda oluşturularak bilgisayarağı üzerinden alınmasının sağlanması ve denetim işlemlerinin kolaylaşması,
- Beyan esasına dayanan Vergi Sistemimizde bildirim dışı kalan vergisel olayları neler olduğunun tespit edilerek, vergi mükelleflerinin beyanlarındaki doğruluğun kontrolünün sağlanması için elde edilen bilgilerin Veri Ambarı içerisinde birleştirilerek e-denetim uygulamasının alt yapısının sağlanması gerçekleştirilmektedir.

1.6.1.9. E-Haciz: Elektronik Haciz Sistemi Uygulaması

Elektronik Haciz (e-haciz) uygulaması; 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 62. maddesine eklenen hüküm gereğince ve yine aynı kanunun 79. Maddesine istinaden borçlu olan vergi mükellefleriyle ilgili olarak banka nezdinde bulunan hesaplarına, tapu kayıtlarına ve trafik siciline uygulanan bir haciz yönetimi projesidir (Gerçek, 2015:260).

Üçüncü şahıslardaki menkul malların, alacak ve hakların haczi 28.07.1953 tarih ve 8469 sayılı Remi Gazete’de yayımlanan 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’un 79. Maddesi’ne göre yapılmaktadır. 79. Madde;

“... Tahsil dairelerince düzenlenen haciz bildirileri, alacaklı tahsil dairelerince ya da alacaklı amme idaresi vasıtasıyla, posta yerine elektronik ortamda tebliğ edilebilir ve bu tebligatlara elektronik ortamda cevap verilebilir. Elektronik ortamda yapılacak tebliğe ve cevapların elektronik ortamda verilebilmesine ilişkin usûl ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Tahsil dairelerince düzenlenen haciz bildirileri; amme borçlusunun hak ve alacaklarının bulunabileceği bankaların şubelerine doğrudan veya mahallindeki tahsil dairesi aracılığı ile tebliğ edileceği gibi Maliye Bakanlığınca belirlenecek tutarın üzerindeki alacaklar için doğrudan bankaların genel müdürlüklerine de tebliğ edilebilir. Haciz bildirisi bankanın genel müdürlüğüne de tebliğ edilmiş ise tüm şubelerini kapsayacak şekilde beyanda bulunma yükümlülüğü bankanın genel müdürlüğüne aittir...”

Hükmü ile e-haciz uygulamasına imkân sağlanmıştır.

Elektronik Haciz (e-haciz) projesinin yardımıyla haciz işlemlerinin elektronik ortamda yapılması ve ciddi zaman tasarrufu sağlanmaktadır. Aynı zamanda, posta ve kırtasiye gibi takip masraflarından tasarruf edilmekte, vergi dairelerinin iş yükü azaltılmaktadır. Böylece personelin denetim ve takibat gibi uygulamalarda istihdam olanağı da artmaktadır (Beşel ve Çokgezer 2015:16).

Ayrıca 03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5904 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Tapu müdürlüklerince tutulan sicillerdeki gayrimenkullerin kamu hazine hayat veren işlemlerin elektronik ortamda yapılmasına ilişkin olarak Gelir İdaresi Başkanlığı ile Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü arasında 22.11.2018 tarihinde protokol yapıldığı, en az zaman alan bir sürede kamu alacağına karşılık olarak gayrimenkullerin elektronik ortamda haczedebilir hale gelmesi planlanmaktadır (GİB Faaliyet Raporu, 2018:112).

Sicil kayıtları Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı Deniz ve İçsular Düzenleme Genel Müdürlüğü eliyle kayıt altına alınan gemilerinde tahsil dairelerince uygulamana

kapsamına alınarak elektronik ortamda haczedilebilmesine ilişkin çalışmalar tüm hızıyla devam etmektedir (GİB Faaliyet Raporu, 2018:112).

Günümüzde bankacılık sistemiyle ilişki içerisinde olmayan bir ekonomik kesim bulunmadığı için mükelleflerin banka hesaplarına uygulanacak olan bir bloke işleminin ne kadar mükellefler için ne denli önemli olduğu kolaylıkla anlaşılabılır. Özellikle vergi uyum kapsamında zorlanan mükelleflerin ticari hayatlarını sürdürebilmek için vergisel işlemlerini daha dikkatli bir şekilde takip etmek zorunda olduklarını anlamaları için gerekli bir uygulamadır (Gerçek, 2015:263).

Somutlaştırmak gerekirse e-haciz uygulamasına maruz kalmış bir mükellef düşünüldüğünde bankalar gözetiminde “devlete borcu ödemeyen” bir müşteri pozisyona düşmekte ve “riskli müşteri” gurubunda değerlendirileceğinden, bankacılık işlemlerinde karşılarına zorluklar çıkmakta ve ek teminatlarla karşılaşmaktadırlar (Ayfer, 2015:59).

1.6.1.9.1. Banka Hesaplarına E-Haciz Uygulaması

Banka hesaplarına E-haciz uygulaması, tahsil etmekle yükümlü idarlerce düzenlenmekte olan haciz bildirimlerinin; kamu borçlularının hakları ve alacakları bulunma olasılığının banka şubelerine doğrudan veya yerel tahsil idaresi aracılığı ile tebliğ edilme işlemi yapılmaktadır (Gerçek, 2015:260).

Kesinleşmiş olan vergi borçlarını vadesinde ödememiş vergi mükelleflerinin banka hesaplarına Gelir İdaresi Başkanlığı Bilgi İşlem merkezince, bankalar ve Merkezi Kayıt Kuruluşu Anonim Şirketi koordinasyonu sağlanarak vergi dairesi tarafından bloke konulması işlemidir. Cebri bir tahsil yönetimi olan bu uygulama Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından 2008 yılından itibaren uygulanmaktadır.

1.6.1.9.2. Araç Haczi (e-Emniyet Haczi) Uygulaması

Emniyet Genel Müdürlüğümüz ile GİB arasında sağlanan anlaşma ile imzalanan protokol çerçevesinde elektronik bağlantılar kurulmuştur. Gelir İdaresi Başkanlığı birimleri tarafından, Trafik Tescil Şube Müdürlüklerinde kayıtlı vasıtaların satış işlemlerini ve başka birine devrini engellemek ya da araç üzerindeki haklarının sınırlandırılması maksadıyla araçların tescil kayıtlarının bilgisayar ortamında “Takyidat Şerhi” eklenilmesinin, kaldırılmasının veya uygun görüş verilmesinin programlarca hazırlanarak uygulanması gayesiyle çözümleme, biçim, program ve ölçme hizmetleri

tamamlanmış olup, hacze ilişkin işlemlerinin elektronik ortamda yapılması sağlanmıştır (GİB Faaliyet Raporu, 2018:112).

Tahsil daireleri tarafından borçlu mükelleflerden üzerinde taşıtı olanlar tespit edildikten sonra yapılmak istenilen işlem (haciz, ihtiyati tedbir veya yakalama şerhi) sistem üzerinden seçilir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün sistemlerinde web servislerin vasıtasıyla anbean bildirilerek e-haciz uygulama işlemi tamamlanır. Bu uygulama sayesinde borcunu ödememiş vergi mükelleflerinin vasıtaları haczedilebileceği için noter yoluyla satılamaz, araçlarının muayene işlemlerini yaptıramazlar ve eğer yakalama şerhi konulmuşsa emniyet mensuplarınca trafikten men edilme riskiyle heran karşı karşıya kalabilirler (Gerçek, 2015:263).

Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından 2015 yılında itibaren aktif bir şekilde uygulanmasına başlanılmıştır.

1.6.1.10. E-Yoklama: Elektronik Yoklama Sistemi Uygulaması

Beyan esasına dayalı vergi sistemimizde mükelleflerin doğru beyanda bulunup bulunmadıkları bir muammadır. Bilgi toplama yöntemleri arasında yer alan yoklama işlemi mükelleflerin doğru vergi beyanında bulunmalarını sağlamak için önemli bir bilgi toplama işlemidir.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu 127.maddesinde Yoklama; mükellefleri ve mükellefiyet ile ilgili maddi olayları, kayıtları ve mevzuları araştırmak ve tespit etmek olarak ifade edilmiştir. 128.maddesine göre yoklamanın;

- Vergi Dairesi Müdürleri,
- Yoklama Memurları,
- Yetkili makamlar tarafından yoklama işi ile görevlendirilenler,
- Vergi incelemesine yetkili olanlar,
- Gelir Uzmanları tarafından yapılacağını, hükmü altına almıştır.

Günümüzde gelişen internet, web ve kablosuz iletişim teknolojileri ile dilenildiği zaman ve her yerden ulaşılabilen sistemlerin yoğun,yaygın olarak kullanılması Gelir İdaresi Başkanlığınca, çağın gerekliliklerine uygun olarak, geleneksel devlet anlayışından e-devlet anlayışına geçilmesi ışığında yoklama işlemleri ve denetime yönelik faaliyetlerin evrilmesi neticesinde mobil teknolojilerden istifade edilerek yerine getirilmesi amacıyla

“Elektronik Yoklama Sistemi” projesi uygulamaya konulmuştur (GİB Faaliyet Raporu, 2019:94).

Yoklama faaliyetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla 27.03.2015 tarihli ve 6637 sayılı Kanun’un 6. maddesi ile Vergi Usul Kanunu’na aşağıda hükümlerine yer verilen 132/A maddesi ile düzenleneme yapılmıştır.

“Vergi Usul Kanunu Madde 132/A-Yoklama neticeleri, yoklama yerinde bu Kanunun 131 inci maddesinde yer alan yoklama fişi ile aynı mahiyette olan, elektronik ortamda tanzim olunan "yoklama fişi" ile de kayıt altına alınabilir. Bu fiş, nezdinde yoklama yapılan veya yetkilisi tarafından elektronik imza araçlarıyla imzalanır. Yoklama fişinin elektronik imza araçlarıyla imzalanmaması durumunda yoklama fişini temsil eden ve yoklama fiş muhteviyatının değiştirilemeyeceğini güvence altına alan benzersiz bir kodun üzerine yazıldığı bir form imzalanır.

Maliye Bakanlığı, elektronik ortamda kayıt altına alınan yoklama fişleri ile birinci fıkrada belirtilen formların şekil ve muhteviyatını tespit etmeye, bunların şifre, elektronik imza veya diğer güvenlik araçları konulmak suretiyle imzalanması usul ve esaslarını belirlemeye, bunları internet de dâhil olmak üzere her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamında ilgili kişilere göndermeye ve elektronik ortamda yürütülecek yoklama faaliyetlerine ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

Söz konusu madde ile Maliye Bakanlığına tanınan yetki kullanılarak, 20.06.2015 tarih ve 29392 nolu Resmi Gazete’de yayımlanan, 453 sıra nolu Vergi usul Kanunu genel tebliği ile yapılan düzenleme ile 01.09.2015 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere e-yoklama uygulamasının başlatılmasına karar verilmiştir.

Elektronik Yoklama Sistemi (EYS), nezdinde yoklama yapılan mükelleflere dair olarak tüm bilgilere taşınabilir mobil tablet cihazlar ile yürütüldüğü, tespit edilen hususların ya da tespit yapılan yerin resimlerinin, video kayıtlarının ve bulunduğu yerin koordinatlarının temin edildiği ve bu bilgi, belge ve koordinatların GİB Bilgi İşlem Merkezinin veri tabanında olmasının sağlanması ve muhafazasına imkân verecek şekilde tasarlanmıştır (Çelik, 2018:86).

**Tablo 4 :
E-Yoklama İstatistikleri**

01/01/2018 – 31/12/2018 Dönemi e-Yoklama İstatistikleri	
Görev Türü	Yoklama Sayısı (Adet)
İlk Defa İşe Başlama Yoklaması	431.184
Nakil İşe Başlama Yoklaması	85.719
Adres Değişikliği Yoklaması	167.844
Faal Mükellef Kontrol Yoklaması	137.408
İşi Bırakma Yoklaması	341.952
Nakil İşi Bırakma Yoklaması	31.122
Nakil Vasıtaları Yoklaması	13.355
Diğer Ücretli Çalışan Yoklaması	20.147
Kayıt Dışı Faaliyet Yoklaması	3.187
e-Tüzel Kişilik İşe Başlama Yoklaması	117.016
Ek İşi Bırakma Yoklaması	7.245
Serbest Yoklama	155.376
Şube Açılış Yoklaması	137.382
Ek İşe Başlama Yoklaması	57.231
Şube Kapanış Yoklaması	102.530
Nakil Vasıta Terk Yoklaması	5.744
KDV İade (İmalatçı) Yoklaması	5.812
KDV İade (İmalatçı Olmayan) Yoklaması	10.677
KDV İade (İmalatçıların İhraç Kaydıyla Mal Teslimi) Yoklaması	1.314
MTY-I Yoklaması	428
MTY- II Yoklaması	91
Resen Terk Yoklaması (İşyeri Nezdinde)	109.419
Resen Terk Yoklaması (Şirket Yetkilisi Nezdinde/Mükellef İkametgahında)	64.478
GMSİ Yoklaması (Mülk Sahibi Nezdinde)	67.491
GMSİ Yoklaması (Kiracı Nezdinde)	13.552
Diğer Ücretli Terk Yoklaması	12.434
Özel Esas Yoklaması	15.997
Anlaşmalı Matbaa Yoklaması	2.393
Toplam	2.118.528

Kaynak: (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2019: 94)

01.01.2018-31.12.2018 tarihleri arasında görev türüne göre yoklama istatistikleri Tablo 4’de gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde 2018 yılında en fazla ilk defa işe başlama yoklaması yapıldığı ortaya çıkmakta olup, ardından işi bırakma yoklaması ve adres değişikliği yoklaması yapıldığı görülmektedir.

1.6.1.11. E-Tebliğat: Elektronik Tebliğat Sistemi Uygulaması

Gelir idaresince hazırlanan vergilendirme ile ilgili resmi işlemlerde kullanılan belgeler mükellefin bilinen adresine, adresi bilinmeyenlerde ise vergi idaresinin ilan etmeye en müsait noktasına asılarak tebliğ edilmesi sağlanmaktadır. Tebliğat, gelir idarelerinin önemli işlemlerinin başında gelmektedir. Üsulüne uygun olmadan yapılmış bir tebliğat, tebliğat konusu tüm belgeleri geçersiz kılar (Beşel ve Çokgezer 2015:17).

Mükelleflerin ödevlerinden hem hızlı hemde etkin bir şekilde haberdar olmaları adına bilgi teknolojilerinden daha fazla istifade eden Gelir İdaresi altyapısına yeni yeni projeler entegre etmektedir. Bunlardan bir diğeri de Elektronik Tebliğat (E-tebliğat) sistemidir (Beşel ve Çokgezer 2015:17).

Elektronik tebliğat, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 456 Seri No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği hükümleri uyarınca tebliğ edilmesi gereken evrakların, e-tebliğat sistemi ile vergi mükelleflerimizin elektronik ortamlardaki adreslerine tebliğ edilmesi işlemidir (GİB Faaliyet Raporu, 2019: 96).

E-tebliğat uygulaması, 213 sayılı Vergi usul Kanunu'nun 107/A maddesi aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

“Elektronik ortamda tebliğ;

Bu Kanun hükümlerine göre tebliğ yapılacak kimselere, 93 üncü maddede sayılan usullerle bağlı kalınmaksızın, tebliğe elverişli elektronik bir adres vasıtasıyla elektronik ortamda tebliğ yapılabilir.

Elektronik ortamda tebliğat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır.

Maliye Bakanlığı, elektronik ortamda yapılacak tebliğle ilgili her türlü teknik altyapıyı kurmaya veya kurulmuş olanları kullanmaya, tebliğe elverişli elektronik adres kullanma zorunluluğu getirmeye ve kendisine elektronik ortamda tebliğ yapılacakları ve elektronik tebliğe ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tebliği gereken evrakların elektronik ortamda tebliğ edilmesi ile ilgili usul ve esasları 27.08.2015 tarih ve 29458 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 456 sıra nolu Vergi Usul Kanunu genel tebliği ile yapılan düzenlemeye göre belirlenmiştir:

Tebliğ edilmesi gereken e-imzalı resmi evrakların, e-tebligat sistemi kullanılarak vergi mükellefinin elektronik ortamdaki tebligat adresinde bildiri işlemi yapılacaktır. Söz konusu tebliğ ile bildirimde müsait olan bir elektronik ortamda adres kullanması zorunlu olan ve elektronik ortamda tebliğ yapılabilecek vergi mükellefleri;

- Kurumlar vergisine tabi mükellefler,
- Kazancı basit usulde tespit edilmekte olanlar ile gerçek usulde vergiye tabi olamayan çiftçiler hariç; gelir vergisi mükellefiyeti olanlardan ticari, zirai ve mesleki kazançlarını beyan etmek zorunda olanlar,

Ayrıca isteğe bağlı olarak kendisine elektronik tebligat yoluyla tebliğ edilmesini kabul edenler, olarak belirlenmektedir.

Özetle tebliğin yayımlandığı tarihte zorunluluk veya ihtiyari olarak uygulanmasından yararlanmak isteyenler, 01.01.2016 tarihine kadar bağlı oldukları vergi dairesine başvurmaları ve elektronik tebligat sistemini kullanmaları gerekmektedir. E-tebligat başvurusu yapıldığında veya e-Tebliğat gönderildiğinde Elektronik Tebligat Talep Bildirimi'nde belirtilen telefon numarasına SMS yolu ile ve/veya bildirilen e-posta adresine e-posta yolu ile bilgilendirme yapılacaktır. Tebliğ edilen evraklara alınacak şifre ile ulaşılacak, elektronik imza ile imzalı tebliğ evrakı, muhatabın elektronik ortamdaki adresine ulaştığı tarihi izleyen 5.günün sonunda tebliğ edilmiş sayılacaktır.

İnternet vergi dairesi ([e://intvrg.gib.gov.tr](http://intvrg.gib.gov.tr)) ve İnteraktif Vergi Dairesi ([https://ivd.gib.gov.tr](http://ivd.gib.gov.tr)) içinde sunulan Elektronik tebligat sisteminin faydaları aşağıdaki gibi sayılabilir (GİB faaliyet raporu, 2019: 96);

- Bilgi güvenliği ve kişiye özel verinin açığa çıkmasını engeller,
- Hizmet niteliğini artırır,
- Belge içerisindeki öğelerin ilgisiz kişiler tarafından oynama yapılamayacağını garantisini verir, güvenliği yüksek bir uygulamadır,
- Fiziksel ortamlarda çok daha uzun süreler alan tebligat işlemi, artık elektronik tebligat uygulaması ile anında gerçekleştirilebilir,
- Söz konusu sistem, tebligatların hangi zaman aralığında yapılmakta olduğunu, hangi kurum tarafından gönderildiğini ve alıcısının kim olduğunu, tebliğ edilen

evrak ve eklerinde neler bulunduğu, görüntü alınabildiği için anlaşmazlığa mahal vermez,

- Kâğıt ortamında yapılan tebligatlar idare açısından masraflı iken, e-tebligat ile yapılan tebligat işlemlerinde herhangi bir ücret bedeli bulunmamasından dolayı bütçeye katkı sağlanmaktadır,
- Doğada bulunan değerli nesnelerimizin korunmasını ve gereksiz olarak yapılan tüketimi önler. Enerji tasarrufumuzu arttırarak fayda sağlamamıza yardım eder,

E-tebligat sistemine yapılan geçişle beraber, kurulumundan itibaren 31.12.2018 tarihine kadar sistem üzerinden gönderimi sağlanan vesika sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 5 :
31.12.2018 Tarihi İtibariyle yapılan E-Tebligat Sayıları

e-Tebligat	Mükellef Sayısı (Adet)	Aktif Kullanıcı Sayısı (Adet)	Gönderilen e-Tebligat Sayısı (Adet)
Zorunlu Gelir Vergisi Mükellefleri (Ticari, Zirai, Serbest Meslek)	1.747.913	1.683.469	20.033.647
Zorunlu Kurumlar Vergisi Mükellefleri	774.394	730.457	10.003.498
Gönüllü Gerçek Kişi Mükellefler	-	1.022.572	6.949.227
Gönüllü Tüzel Kişi Mükellefler	-	151.988	-
TOPLAM	2.522.307	3.588.486	36.986.372

Kaynak: (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2019: 96)

Yukarıdaki tablo 5’de görüldüğü üzere yapılan e-tebligatlar neticesinde birlikte devlete bütçesine büyük bir oranda katkı sağlamış olup, 2018 yılı sonuna kadar gönderilen e-tebligat sayıları gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, e-tebligat uygulamasının zorunlu hale geldiği 01.04.2016 tarihinden itibaren ticari, zirai ve serbest meslek kazancı elde eden mükelleflere 2018 yılı sonuna kadar 20.033.547 adet e-tebligat yapıldığı görülmektedir. E-tebligat kullanma mecburiyeti getirilen kurumlar vergisi mükelleflerine ise, 2018 yılı sonuna kadar yapılan e-tebligat sayısı 10.003.498 adettir.

Ayrıca, e-tebligat uygulamasından gönüllü olarak yararlanmak isteyen gerçek kişi mükelleflere 2018 yılı sonuna kadar 6.494.227 adet e-tebligat yapıldığı görülmektedir.

Tablo 6 :
31.12.2018 Tarihi İtibariyle sağlanan tasarruf miktarı

Yıl	e-Tebliğat Sayısı (Adet)	Sağlanan Tasarruf (TL)
2016	4.429.001	48.719.011
2017	14.498.246	181.228.075
2018	18.059.125	252.827.750
Toplam	36.986.372	482.774.836

Kaynak: (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2019: 96)

2018 yılında e-tebligat sistemi ile yapılan tasarruf miktarı ise tablo 6’da gösterildiği üzere e-tebligat sisteminin kullanıma açıldığı günden bu yana devlet bütçesine net olarak toplam 482.774.836 TL tasarruf sağlanmıştır.

1.6.1.12. Müdür Denetim Otomasyon Sistemi (M-DOS)

Müdür Denetim Otomasyon sistemi MDOS, Gelir İdaresi Başkanlığında Vergi Dairesi Müdürleri eliyle düzenlenen vergi inceleme raporlarından başlayarak, memurların disiplin işlemlerine yönelik soruşturma raporlarının ilgisi bulunan komisyonlara gönderilmesi, Hazine ve Maliye Bakanlığı’na yapılan ihbarların, ulaşan şikâyetlerin Vergi Dairesi Başkanlıklarında evrak kaydı altında toplanması ile iş akışlarının kolaylaştırılması ve elektronik ortamda raporların sunulması gayesiyle yazılımı geliştirilmiş bir sistemdir (GİB Faaliyet Raporu, 2019: 110).

Gelir İdaresi Başkanlığının 2018 yılına ait faaliyet raporu incelendiğinde özetle belirtmek gerekirse: 81 İlde görev yapan Vergi Dairesi Müdürlerince 2018 yılında toplam olarak 6.746 raporun hazırlandığı, bu raporlardan ise 5.064’ünün vergi inceleme raporu olduğu, 591’inin iade raporu olduğu, 410’unun kabul raporu olduğu, 211’i vergi tekniği raporu olduğu, 117’si vergi suçu raporu, 353’ü diğer raporlardan meydana geldiği görülmektedir (GİB Faaliyet Raporu, 2019: 103).

Söz konusu otomasyon sistemi ile 2018 yılı içerisinde 4.085 mükellef bazında vergi dairesi müdürlerince gerçekleştirilmiş olan vergi incelemeleri dâhilinde hazırlanan

5.064 vergi inceleme raporuyla 3.967.057.728 TL matrah üzerinden 1.139.396.507 TL matrah farkı bulunduğu ve bulunmuş olan matrah farkının da 100.384.007 TL'lik kısmına vergi tarh beyanı olarak işlem tesis edildiği gözlemlenmektedir (GİB Faaliyet Raporu, 2019: 103).

1.6.1.13. İNKA: İnsan Kaynakları Otomasyon Uygulaması

Hazine ve Maliye Bakanlığı bağlı kuruluşu olan Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde 31.12.2017 tarihi itibarıyla;

- Merkez teşkilatında çalışan **496**,
- Taşra teşkilatında çalışan **37972**,
- Toplamda **38468** personeli barındıran bir kamu kurumudur (www.gib.gov.tr)(Erişim Tarihi: 23 Nisan 2019).

Genel olarak, bir organizasyondaki tüm çalışanlar “insan kaynakları”nı oluşturduğunu düşünüldüğünde son derece büyük bir organizasyon olan Gelir İdaresi Başkanlığının İnsan Kaynakları Programı (İNKA) kurulmasına ihtiyaç hâsıl olmuştur.

GİB'in merkez ve yerel birimleri ile defterdarlık bünyesindeki personel müdürlüklerince söz konusu birimlerde görev yapmakta olan personelin; sicil kayıtları, izin formlarının işlenmesi, disiplin kayıtlarının tutulması, kadroları, atama onayları ile yer değiştirmelerine ilişkin işlemlerinin elektronik ortamda veri girişlerinin sağlanabilmesi için tasarlanan İnsan Kaynakları Programı (İNKA) programı, Gelir İdaresi Merkezinde ve taşra teşkilatlanmasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri vasıtasıyla personel işlemlerindeki etkin yöntemlerin artırılması, zamanın idareli kullanılması sağlanarak daha nitelikli ve daha çabuk görev sunulması gayesiyle otomasyon uygulamaları çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde İNKA programı, daha işlevsel ve kullanıcı tarafından kolay erişilebilir ekranlara sahip olacak şekilde, örgütsel bir yapıya elverişli iş akışkanlı yöntemler dahilinde bir daha yazılımsal olarak programın bir sistem haline dönüştürülmesi süreci tamamlanmıştır (GİB Faaliyet Raporu, 2018: 132).

Ayrıca İNKA programından, Gelir İdaresi Başkanlığında görev yapan çalışanlarının kişisel bilgi düzeylerinin Sosyal Güvenlik Kurumu'na görölmesini sağlayan SGK-HİTAP uygulamasına veri aktarımı tamamlanmıştır (GİB Faaliyet Raporu, 2018: 132).

1.6.1.14. TAKKOM: Takdir Komisyonu Otomasyon Uygulaması

213 sayılı Vergi Usul Kanunu, Takdir Komisyonlarının kuruluşunu 72.maddesinde düzenlemiştir.

Kanunda;

“Takdir Komisyonu; illerde defterdarın, ilçelerde malmüdürünün (müstakil vergi dairesi olan ilçelerde ilgili vergi dairesi müdürünün) veya bunların tevkil edecekleri memurların başkanlığı altında ilgili vergi dairesinin yetkili iki memuru ile seçilmiş iki üyeden kurulur”.

hükmüne yer verilmiştir.

Gelir idaresi ve Malmüdürlüğünde takdir komisyonuna sevk işlemlerinin ve takdir komisyonu görevlerinin elektronik ortamda bilgisayarlar aracılığıyla yerine getirilerek iş yükünün azaltılmasının sağlanması, vergi idaresi ve takdir komisyonlarının çalışmalarında etkin işleyen ve söz konusu verimliliğin artırılması ile bilgisayar (PC) donanımlı ortamda toplanılan bilgilerden doğru bir karar, dayanak ve yönetim bilgi sisteminin oluşturulması, artık hiç kâğıt kullanımının büyük bir ölçüde azaltılması ve uygulama birliğinin oluşturulması amaçlanarak Takdir Komisyonu Otomasyon Sistemi (TAKKOM) 2010 yılında hayata geçirilmiştir (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2018: 82).

2016 yılından itibaren de E-VDB sisteminde kullanılmaya başlanmıştır.

Takdir Komisyonu Otomasyon Sistemi (TAKKOM) ile vergi idaresinin takdire sevk işlemlerini uygulama dahilindeki yazılımları ile bütünleşmiş bir biçimde çalışacak şekilde hazırlanmış olduğundan, vergi idaresince düzenlenerek oluşturulan takdire sevk fişleri entegre olmuş bir yapıda elektronik olarak komisyona, komisyon kararlarının da elektronik ortamda vergi idaresine gitmesi sağlanmaktadır. (GİB Faaliyet Raporu, 2019:88).

1.6.1.15. Özelge (Mukteza) Otomasyon Sistemi Uygulaması

Vergi Mükellefleri e-özelge sistemi ile, mükelleflerin vergi mevzuatımız ile alakalı ve karşılıklarına çıkmakta olan vergi uygulamaları hakkında yaşanan belirsizlikler ve tereddütlerin elektronik ortamda GİB'ten veya yetkilendirdiği makamlardan açıklama talep edebilmektedirler.

E-özelge sisteminin 16/01/2010 tarihinde uygulamaya geçtiği görülmektedir. E-özelge sistemi ile; vergi mükelleflerine en kısa sürede gerçek ve açıklama gerektirmeyen bir şekilde cevap verilmesi, tek bir birim ile muhatap olmak, başvurular ile yanıtların bir standartta sunulması, vergi mükelleflerinin vergiye uyum maliyetinin düşürülmesi, bürokrasi ve kırtasiyeciliğin en azan indirilerek var olan kaynakların verimli kullanılması amaçlanmaktadır. Ayrıca E-özelge sistemi ile internet üzerinde özelgelerin erişime açılmasıyla saydamlık sağlanmaktadır (www.gib.gov.tr) (Erişim Tarihi: 23 Nisan 2019).

Vergi mükelleflerinin özelge talepleri için GİB merkezine doğrudan başvurma imkânı bulunmamakta olup özelge taleplerinin özelge talep formu ile Vergi Dairesi Başkanlıkları ile Vergi Dairesi Başkanlığı bulunmayan illerde Defterdarlık teşkilatlarına başvuru yapılması gerekmektedir. Özelge otomasyon sisteminin devreye girişinden sonra, konusunda ilk olan özelge talepleri, özelge komisyonlarca açıklanmaya başlandııkça, mevcut bulunan özelge havuzuna giren modeller ile birlikte özelgelerle ilgili konular çözüme üreilmeye başlandııkça, özelge komisyonlarına yapılan özelge istek başvurularında azalış gözlenmiştir. 2017 yılı itibariyle yetkili komisyonlar tarafından verilen özelge sayısı 853 olup; tamamı saydamlık amacına yönelik olarak internetten yayımlanmıştır. (GİB Faaliyet Raporu, 2018:122)

1.6.1.16. Dava Takip Programı (DATAP) Uygulaması

Elektronik Dava Takip Programı DATAP, Gelir idaresi Başkanlığının merkezi ve taşra birimlerinin taraf olduğu davalara ait işlemlerinin kayıt edilmekte olduğu, davaların takip edildiği ve davalara ilişkin istatistiksel verilerin alınabildiği bir elektronik programdır. DATAP programı, dava takip işlemlerinin merkezi bir kontrol mekanizması altında yürütülmesi, davalara ait savunmalarda etkinliği sağlamak, uyuşmazlıkların minimum seviyede gerçekleşmesini sağlamak ve içtihat havuzu ve istatistiksel olarak oluşturup rapor alabilmesi gayesiyle geliştirilmiştir (GİB Faaliyet Raporu, 2018:122).

DATAP idari ve vergi davalarına ilişkin sistem analiz, tasarım ve yazılım çalışmaları tamamlanarak 30/09/2013 tarihi itibariyle 30 vergi dairesi başkanlığında kullanıma açılmıştır. Ayrıca DATAP-UYAP bütünleşilmesi uygun olarak hazırlanan uyulması gereken kuralların taslağı Adalet Bakanlığı'na gönderilmiştir (GİB Faaliyet Raporu, 2019:120).

DATAP uygulamalarında KEYS (Kurumsal Elektronik Belge Yönetim Sistemi) ve İŞTAKiP programları aracılığıyla uyumlaştırmaya gidilerek yenilenmiştir. Ülkemizde 52 İl defterdarlığına bağlı olan vergi idarelerinde de eğitimsel işlemler ve yaygınlaştırma faaliyetlerini GİB tamamlanmıştır (GİB Faaliyet Raporu, 2019:120).

1.6.1.17. Kurumsal Elektronik Belge Yönetim Sistemi (KEYS)

Kurumsal elektronik belge yönetim sistemi (KEYS), elektronik olarak belge üretilmesinden başlamak üzere, üretilen bu bilgi ve belgelerin kayıt altında tutulması, yönlendirilmesini, belgelerin arşive alınmasını ve teslim teslim edilerek tüm belgelerin dijital ortama aktarılan bir sistemdir.

Kurumsal elektronik belge yönetim sistemi (KEYS) ile belgelerin arşivlenmesi de elektronik ortamda yapılmakta ve eski birikmiş arşiv kalabalığından kurtulma amaçlanmaktadır. Kurumsal elektronik belge yönetim sistemi (KEYS) projesinin kullanımına ilk olarak 2009 senesinde özelge sistemi ile başlanmış ve 2013 yılında GİB merkez birimlerindeki tüm gelen evrak ve yazışma işlemlerinde KEYS'e geçilmiştir (GİB Faaliyet Raporu, 2019: 118).

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) resmi sayfasında KEYS bileşenleri aşağıdaki gibi gösterilmiştir;

- Gelen Evrak -İç Yazışma
- Mesajlaşma -Elektronik Arşiv
- İzin Formları -Süreç Yönetimi
- Özelgeler -Giden Evrak
- Duyurular -E-İmza

Sistemin kullanılmasına 2018 yılı sonu itibariyle tüm vergi daireleri ve malmüdürlüklerinde başlamış ve kâğıt israfı, zarf gideri, posta masrafları ve toner tüketimi gibi alanlarda klasik yöntemdeki israfların önündeki büyük engeller aşılmıştır (GİB Faaliyet Raporu, 2019: 119).

2018 yılı KEYS sistemi ile gelen giden evrak sayıları aşağıdaki tabloda yer verilmiştir (GİB Faaliyet Raporu, 2019: 119).

Tablo 7 :

2018 yılı KEYS sistemi ile gelen giden evrak sayıları

Birim	Gelen Evrak	Giden Evrak	İç Yazışma	KEYS Teslimi Sağlanan Giden/Gelen Evrak
Tümü	21.302.685	6.004.085	2.529.772	437.426

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, 2019: 114.

Tablo 7’de görüldüğü üzere yapılan KEYS sistemi ile neticesinde birlikte devlete bütçesine büyük bir oranda katkı sağlamış olup, 2018 yılı sonuna kadar gelen giden evrak sayıları gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, keys sistemi uygulaması ile 21.302.685 gelen evrakın kayıt edildiği, 6.004.085 evrakın gönderildiği ve 2.529.772 kurumiçi yazışma yapıldığı görülmektedir.

1.6.2. Hazine ve Maliye Bakanlığı (GİB)’nda Mükelleflere ve Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik E-Maliye Uygulamaları

Bu bölümde Hazine ve Maliye Bakanlığı (GİB)’nce Muhasebe Meslek Mensupları ve Mükellefler tarafından kullanılan teknolojiler hakkında bilgiler verilecektir. İleride araştırmamızın anket çalışması yapılacak olan Muhasebe meslek mensuplarına yönelik geliştirilen e-dönüşüm projeleri üzerinde durulacaktır.

1.6.2.1. İnternet Vergi Dairesi/ İnteraktif Vergi Dairesi Uygulaması

Ülkemizde İnternet Vergi Dairesi Uygulamaları 1999 yılında devreye alınan, kamu kurumlarımızın saydamlığı hususunda, elektronik maliye uygulamaları açısından bakıldığında ise kilometre taşı olarak gözlenmektedir. İlk uygulamaya başladığı zamanlarda hem vergi mükelleflerimizin bazılarına hemde bazı işlemler ile bilgileri içeren uygulamaları kapsamaktaydı. VEDOP üzerinden 2000 yıllarında kurumlar vergisi mükellefleri, 2001’den sonra ise gelir vergisi mükellefleri için çalışmaya başlamıştır. İnternet vergi dairesinde işlemler bilgi sorgulama ekranı, dilekçe verme, cevap alma ekranları ve veri giriş ekranları aracılığı ile yapılmaktadır. Vergi mükellefleri internet vergi dairesi uygulamasından üç şekilde istifade etmekte olduğu görülmektedir: bilgi sorgulama, belge isteme, bilgi gönderme olarak sunum almaktadırlar (Doğan, 2015:17).

GİB İnteraktif Vergi Dairesi projesini 2018 yılından itibaren vergi mükelleflerinin kullanımına açtığı görülmektedir. İnteraktif vergi dairesi ile vergi dairesi tarafından

yapılan işlemlere esas olmak üzere ikametgah ve vergi idaresinin yetkisi alanında olup olmadığına bakılmaksızın bilgisayar ortamında gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. Söz konusu uygulama ile hem vergi mükellefleri hem de vergi mükellefi olmayanlar vergi idaresine belge gönderebilme ve vergi dairesinden bilgi ve belge alabilme imkânına kavuşulmuştur (www.gib.gov.tr, Erişim Tarihi: 29 Nisan 2019).

İnteraktif Vergi Dairesi projesi ile GİB tarafından sunulan hizmetlerin kişilerin elektronik ortamda yararlanabilmesi; vergisel yükümlüklerin mükelleflerce kolay ve hızlı bir şekilde yerine getirilebilmesi, beyanname, bildirim, yazı, dilekçe, tutanak, rapor ve diğer belgelerin elektronik ortamda verilebilmesi ve bu belgelerle yapılan işlemlerin sonuçlarının ilgililere elektronik ortamda gösterilmesi, elektronik ortamda olmayan hizmetlerin basit ve işlevsel bir yaklaşımla elektronik ortama taşınması amaçlanmaktadır (GİB Faaliyet Raporu, 2018: 132).

İnteraktif Vergi Dairesi projesi ile elde edilmek istenilen avantajları kısaca belirtmek gerekirse; en önemli yararı vergiye uyum maliyetlerinin düşürülmesi, vergiye olan gönüllü uyumun teşviklenmesi ve vergi mükelleflerlerine geri bildirimde bulunabilmesi amacıyla vergi mükelleflerin GİB aracılığıyla elektronik ortamda sunulan vergiye ait olan işlemlerin zaman ve yer koşulu aranılmaksızın basit, hızlı ve aktif bir şekilde yapabilmesine olanak sağlamasıdır. İnteraktif vergi dairesi güvenilir, etkileşimli yeni nesil bir sistemdir (www.ivd.gib.gov.tr, Erişim Tarihi: 29 Nisan 2019).

Ayrıca İnteraktif vergi dairesinden, internet vergi dairesi kullanıcı koduna sahip mükellefler ile e-devlet şifresi bulunanlar yararlanabilirler. Bununla birlikte interaktif vergi dairesinin mobil uygulaması Google Play ve App Store aracılığı ile indirilerek kullanılabilir. Vergi mükelleflerimiz interaktif vergi dairesini kullanmak suretiyle aşağıda sayılan bilgi ve belgelere erişim sağlayabilmektedirler;

İnteraktif Vergi Dairesi sisteminden vergi mükellerinin yapabilecekleri bildirimler aşağıda gösterilmektedir (İnteraktif Vergi Dairesi Kılavuzu, 2019:2):

- İşe başlama bildirimi
- İş bırakma bildirimi
- İşyeri adres değişikliği bildirimi
- Şube işyeri açılış bildirimi

- Şube işyeri kapanış bildirimi

İnteraktif Vergi Dairesi sisteminde vergi mükellerinin yapabileceği işlemler aşağıda gösterilmektedir (İnteraktif Vergi Dairesi Kılavuzu, 2019:2):

- Vergi ceza indirim/uzlaşma talebinde bulunmak
- Vergi borcu taksit (tecil) talebinde bulunmak
- Özelge (vergi durumunuz hakkında açıklama) talebinde bulunmak
- İzaha davet kapsamında cevap verilmesi
- Vergi borç durum yazısı talebinde bulunmak
- Vergi mükellefiyet yazısı talebinde bulunmak
- Dilekçe verilmesi
- İade/mahsup talebinde bulunulması
- Ödeme emri sorgulaması ve mal bildiriminde bulunulması
- 7143 sayılı Kanun kapsamında borç yapılandırma başvurusunun yapılması
- 7143 sayılı Kanun kapsamında borç yapılandırma başvurusu sonucuna erişim sağlanması.

İnteraktif Vergi Dairesi sisteminde vergi mükelleflerinin yapabileceği sorgulamalar aşağıda gösterilmektedir (İnteraktif Vergi Dairesi Kılavuzu, 2019:2):

- Mükellef sicil bilgisine erişim
- Vergi borç detayı ve ödeme işlemleri
- Vergi beyanname, bildirim ve tahakkuklarınızı görüntüleme
- Vergi İade/mahsup edilebilir durumdaki ödemelerinize ait bilgiler
- Vergi ceza ihbarnamelerine erişim
- E-Yoklamalar

1.6.2.2. VİMER: Vergi İletişim Merkezi Uygulaması (444 0 189)

Vergi İletişim Merkezi (VİMER), müşteri memnuniyeti kavramının gelişmesiyle birlikte mükelleflerin eylemlerini gözlemlemek, vergi ile ilgili konularda güncel ve

doğru bilgiye çağrı merkezi formatı benimsenerek telefon aracılığıyla ulaşmalarını sağlamak amacıyla iletişim merkezi 25.12.2007 tarihinde hayata geçirmiştir (GİB Faaliyet Raporu, 2019:83).

Söz konusu alanlarda görüş ve öneriler alınmaktadır. İhbar ve şikâyetler değerlendirilmektedir. Randevu alma Gayrimenkul Sermaye İradı Beyannamesine İlişkin randevu verilmektedir. Bilgi/Belge Sorgulama Motorlu Taşıtlar Vergisi Plaka Tescil Tarihi Sorgulama yapılabilmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nda VİMER çağrı merkezinde randevu alma işlevi de yer almakla birlikte diğer kurumlarda bu yönde başvuru hizmeti verilmemektedir.

Vergi İletişim Merkezi (VİMER)'nin alanın bilinmesi gereken bir farklı özelliği de Türkiye'de kamu sektöründe profesyonel anlamda donanımlı bir şekilde geliştirilerek hizmete konulan ilk uygulama olmasıdır (Mert,2017:144).

Ayrıca Bakanlıklar seviyesinde çağrı merkezi uygulamalarındaki ilk uygulama VİMER olarak karşımıza çıkmaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı GİB bünyesinde görevde bulunanların kurumiçi personelinden oluşturulan VİMER ile vergi mükelleflerinin vergisel işlemlerine ve bu sektördeki problemlerine destek sağlanması amacıyla uygulamaya sokulmuştur. Bu uygulamanın kamusal alandaki çağrı merkezlerinde vergi, tahsilat, bilgilendirme gibi farklı alanlarda geliştirilen önemli bir model olarak gösterilebilmektedir (Mert, 2017:144).

Mükellef odaklı çalışmalar sunma gayretinin bir sonucu olarak kamu kurum ve kuruluşlarını geliştiren VİMER çağrı merkezinde mükelleflerin sorunları alınarak vergi idaresine gitmeden çözüme kavuşturulmaya çalışılmaktadır (GİB Faaliyet Raporu, 2019:83).

Anlatılan bütün bu hizmetleri tablo 8 aracılığı aşağıda değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Tablo 8 :
Vergi İletişim Merkezi (VİMER) tarafından sunulan hizmetler

Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı Vergi İletişim Merkezi (VİMER) 444 0 189	
Bilgilendirme, Sorun Çözme	444 0 189 Hattı ile mükelleflerin vergi ile ilgili konularda güncel ve doğru bilgiye telefon aracılığıyla ulaşmalarını sağlamak amaçlanmaktadır.(Borç sorgulama, Borç Bildirim Hizmeti, e-beyanname teknik destek hizmeti, İngilizce e-posta yanıt sistemi)
Görüş, Öneri	Söz konusu alanlarda görüş ve öneriler alınarak geri dönüşler yapılmaktadır.Mükellef geri bildirim sistemi
Şikâyet, İhbar	Telefonla İhbar ve şikayetler değerlendirilmektedir.
Randevu alma	Gayrimenkul Sermaye İradı Beyannamesine İlişkin randevu verilmektedir. Geri arama hizmetleri.
Bilgi/Belge Sorgulama	Motorlu Taşıtlar Vergisi Plaka Tescil Tarihi Sorgulama yapılabilmektedir.

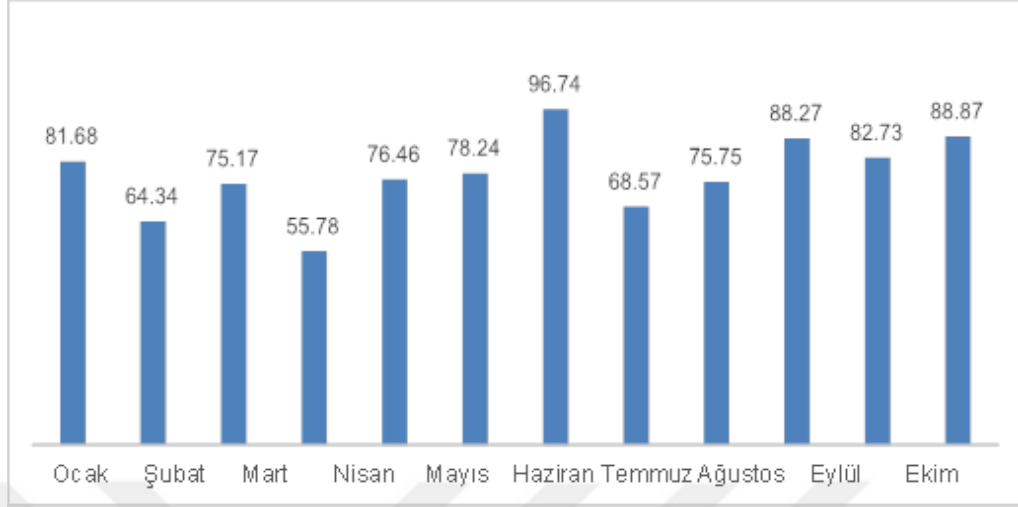
Kaynak: (Mert,2017:147)

VİMER’de Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde yer alan uzman ve uzman yardımcıları görev yapmaktadır. Vergi alanında mükelleflerin bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi kurumsal yapının iç dinamikleri tarafından desteklenebilmesinin gerekliliği düşüncesinden hareket edildiği görülmektedir. Gelir İdaresi Başkanlığı ise doğrudan doğruya VİMER çağrı merkezi birimini yönetmektedir (Mert, 2017:144).

Asıl amacının vergiye gönüllü uyum, vergi bilincinin geliştirme kapsamında faaliyetlerine Vergi İletişim Merkezi (VİMER) de Grafik 1’de görüleceği üzere 2018 yılında cevaplanan çağrı sayısı 932.658’dir (GİB Faaliyet Raporu, 2019:84). Grafik 2’de ise aylar itibariyle alınan vergi ihbar sayıları bildirilmiştir.

Grafik 1 :

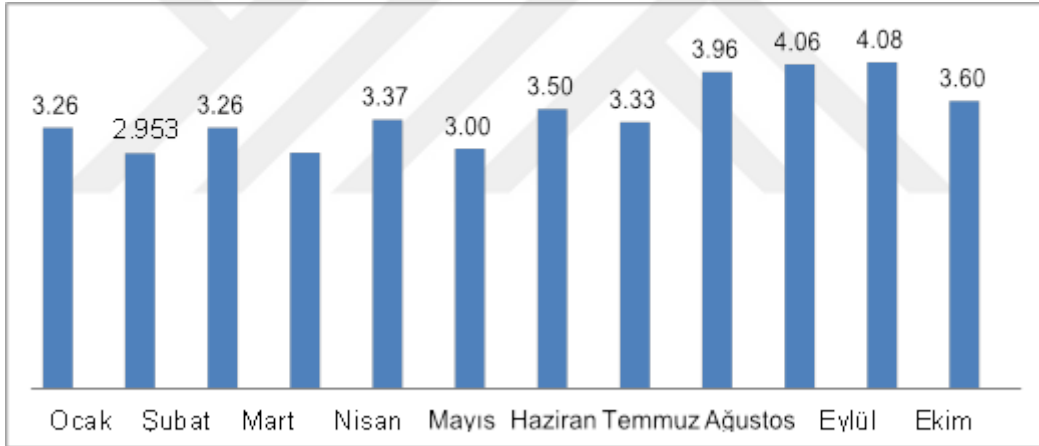
2018 yılında Vergi İletişim Merkezi (VİMER) alınan çağrılar

Kaynak: (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2019: 84.)

Grafik 2 :

2018 yılı Vergi İletişim Merkezi (VİMER) alınan çağrılar ihbarlar

Kaynak: (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2019: 84.)

Son 11 yılda Gelir İdaresi Başkanlığının (GİB) çağrı merkezi Vergi İletişim Merkezi'ne (VİMER) gelen arama sayısı 6 milyon 167 bin 460'a ulaştı. Merkezde mükellefin ilk aramasında doğrudan cevaplanan çağrı oranı geçen yıl yüzde 98,10 olduğu görülmektedir (GİB Faaliyet Raporu, 2019:84).

1.6.2.3. E-Beyanname: Elektronik Beyan Sistemi Uygulaması

Günümüzde gelişen teknoloji, iş hayatının yeniden şekillenmesini sağlamıştır. Bilgisayar, cep telefonları ve dijital teknolojiler insanların vazgeçilmesi olmasıyla birlikte iş ve işlemlerin biçiminde de önemli değişiklikler olmuştur. Vergi dairelerinin

bu elektronik dönüşüme ayak uydurması ile işlemler e-devlet anlayışı çerçevesinde elektronik ortamda yürütölmeye başlanılmıştır. İnternet ortamında gerçekleştirilen işlemlerden birisi de e-beyanname uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır.

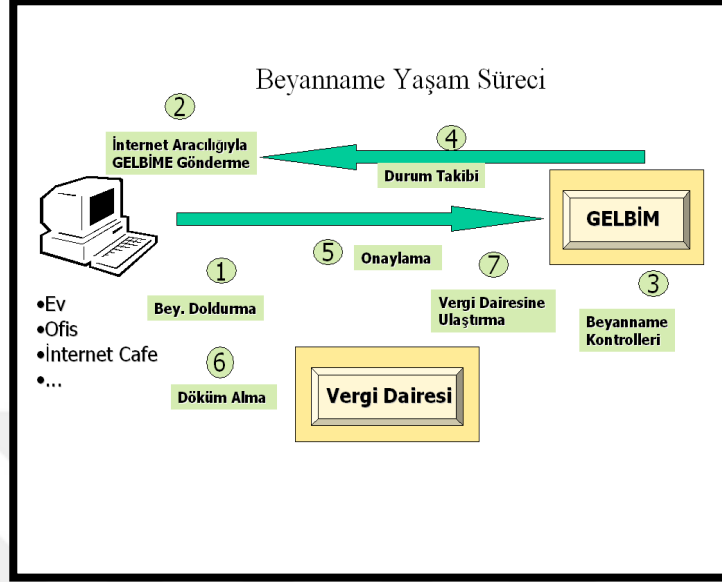
Mükelleflerin vergi dairesine gitmek suretiyle elden veya geleneksel olarak kâğıt ortamında posta ile verdikleri beyanname, bildirim, gelir tablosu, bilânço ve eklerini artık elektronik ortamında verilmesini sağlayan önemli bir uygulamadır. Kısaca vergi dairesine gönderilmesine gereken beyannamelerin, ilgili usul kanunlarına göre elektronik ortamda iletilmesi işlemidir.

Elektronik beyanname düzenlemesinin amacı, (340 sıra No’lu VUK Genel Tebliğı, 2004)’de şöyle açıklanmaktadır

“ mükelleflerin vergilendirmeye ilişkin ödevlerini yerine getirmede, gelişen bilgi işlem teknolojilerinden yararlanmak, vergi beyannameleri ile bildirim ve eklerinin kolay, hızlı, ekonomik ve güvenilir bir şekilde idareye intikalini sağlamak, vergi beyannamelerinin doldurulmasındaki hataları en aza indirerek mükellef mağduriyetini önlemek, vergi dairesinin beyanname kabul, tarh, tahakkuk ve tahsilat işlemlerini azaltarak iş ve işlemlerini kolaylaştırmak ve diğer alanlarda mükellefe daha iyi hizmet vermesini sağlamaktır.”

Aşağıdaki şekilde de göröleceğı üzere e-Beyanname düzenleme programından ve e-Beyanname web sitesini kullanmak isteyen kullanıcıların başvurudan tahsilata kadar yapmaları gerekenler belirtilmiştir. Bu aşamada kâğıt ortamında yapılması gereken iş ve işlemlerin elektronik ortamda hizmet sağlanarak verilmesi; bildirilen veya beyan edilen bilgilerin doğruluğunun denetimi, beyanname ve bildirimlerin daha kolay ulaşılması mükelleflerin vergiye olan uyumu kolaylaştıracacağı düşünülmektedir.

Şekil 3 :
Beyanname Verme Süreci

Kaynak: Beyanname Düzenleme Programı Kullanıcı Kılavuzu (2018:2)

E-Beyanname uygulamasının başlangıcında cari döneme ait beyannamelerin elektronik ortamda verilebileceği, yasal süresi geçmiş veya düzeltme amacı ile ya da pişmanlık talepli olarak verilen beyannamelerin ise vergi dairelerine elden verilebileceği belirtilmişti. 2013 yılında sonra ise elektronik ortamda neredeyse bütün beyannamelerin verilmesi imkanı doğmuş (Beşel ve Çokgezer, 2015: 17.), Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından 03/08/2018 tarihinde açıklanan "100 Günlük İcraat Programı" kapsamında Veraset ve intikal Vergisi Beyannamesi de 12/11/2018 tarihinden itibaren elektronik ortamda alınmaya başlanmıştır (GİB Faaliyet Raporu, 2019:88).

2019 yılı itibariyle e-beyanname uygulaması ile aşağıda yazılan beyannameleri Mükellefler elektronik ortamda gönderebilmektedirler (www.gib.gov.tr, Erişim Tarihi: 05 Mayıs 2019);

- Katma Değer Vergisi 1 (KDV1),
- Katma Değer Vergisi 2 (KDV2),
- Katma Değer Vergisi Tevkifatı (9015) (KDV9015),

- Özel Tüketim Vergisi (I Sayılı Liste: Petrol Ürünleri Doğalgaz İle Diğer Malların Teslimleri İçin) (OTV1),
- Özel Tüketim Vergisi (II Sayılı Liste: Kayıt ve Tescile Tabi Olmayan Motorlu Taşıtlar İçin) (OTV2B),
- Özel Tüketim Vergisi (III Sayılı Liste: Alkollü İçkiler İçin) (OTV3A),
- Özel Tüketim Vergisi (III Sayılı Liste: Tütün Mamülleri İçin) (OTV3B),
- Özel Tüketim Vergisi (III Sayılı Liste: Kolalı Gazozlar İçin) (OTV3C),
- Özel Tüketim Vergisi (IV Sayılı Liste: Dayanıklı Tüketim ve Diğer Malların Teslimi İçin) (OTV4),
- Muhtasar Beyanname (MUH),
- Muhtasar Beyanname (G.V.K. Geçici 67 nci Maddesine Göre Yapılan Tevkifatlar İçin) (MUH67),
- Muhtasar Beyanname (K.V.K. 15 inci ve 30 uncu Maddesine Göre Yapılan Tevkifatlar İçin) (MUH30),
- Muhtasar Beyanname (K.V.K. 24 ncü Maddesine Göre Yapılan Tevkifatlar İçin) (MUH24),
- Muhtasar Beyanname (G.V.K. Geçici 67 nci Maddesine Göre Yapılan Tevkifatlar İçin Ek 2 ve Ek 3) (MUH67EK),
- Muhtasar Beyanname (G.V.K. Geçici 70 nci Madde Kapsamı İçin) (MUH70),
- Noter Harçları Vergisi (NOTER),
- MEP İştirakçileri Kurumlar Vergisi (MEPKURUM),
- Banka Muameleleri Vergisi (BANKA),
- Sigorta Muameleleri Vergisi (SIGORTA),
- Damga Vergisi (DAMGA),
- Özel İletişim Vergisi (OIV),
- Şans Oyunları Vergisi (SANS),
- Yıllık Gelir Vergisi (GELİR),

- Kurumlar Vergisi Mükellefleri İçin Geçici Vergi (KGECICI),
- Gelir Vergisi Mükellefleri İçin Geçici Vergi (GGECICI),
- Kurumlar Vergisi (KURUM),
- BA Formu (FORMBA),
- BS Formu (FORMBS),
- Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintisi (KKDF),4
- Araçları Muayene Yetkisi Verilen Gerçek ve Tüzel Kişilerce Ödenmesi Gereken Hazine Payına İlişkin Bildirim

2018 yılı sonu itibariyle, elektronik ortamda yaklaşık 94 milyon adet beyanname alınmıştır. 2004 yılında kâğıt beyanname alınma oranı %99,5; elektronik beyanname oranı %0,5 iken, 2018 yılı sonu itibariyle kâğıt beyanname alınma oranı %0,39; elektronik beyanname oranı %99,61 olmuştur. Kâğıt beyanname sayısındaki büyük orandaki azalma sonucunda, ülkenin ekonomik kaynaklarına ve çevreye önemli ölçüde katkı sağlanmıştır. Elektronik ortamda alınan beyannameler aracılığıyla denetim, arşivleme, istatistik ve değerlendirme işlemlerinde hız, zaman ve yer tasarrufu sağlanmıştır (GİB Faaliyet Raporu, 2019:88).

1.6.2.4. E-Fatura Sistemi

E-devlete geçişle birlikte faturalarda elektronik ortama taşınmış, verimlilik ve maliyet avantajı konularında büyük kazanımlar elde edilmiştir. Ülkemizde 397 sıra No.lu VUK tebliği ile ilk adımı atılan e-fatura sistemi 5 Mart 2010 tarihinde uygulamaya konulmuştur. GİB tarafından yönetilen e-fatura uygulamasının amacı tek format ve standarda göre satıcı ve alıcı arasında güvenli, zaman ve maliyet tasarruf sağlayan bir sistem oluşturmaktır (www.efatura.gov.tr, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2019).

Elektronik fatura uygulamasını biraz açarsak, vergi mükelleflerinin düzenledikleri faturalarda bulunan bilgilerin belirlenen kurallara göre elektronik ortamda Gelir İdaresi Başkanlığı'na aktarılmasıdır. Elektronik ortamda hazırlanan faturalara verilen isimdir. Kâğıda basılmayan ve sunucular tarafından alıcı ve satıcıya iletilen e-fatura, ileride tüm firmalar için zorunlu hale getirilecek. Kurumsal işlemlerin daha kolay hale getirmek ve

tasarruf etmek için e-fatura uygulamasına geçilmesi gerektiği düşünülmektedir (Tokdemir, 2019:97).

Elektronik Fatura (e-Fatura) artık faturaların dijital olarak elektronik bir şekilde gönderilip, alabilinen ve saklanabilen, görüntüleyebilen, kağıt masraflarından mükellefleri çok rahatlıkla kurtarmakta olan bir sistemidir.

E-Fatura GİB tarafından oluşturulan elektronik belgelerin genel adıdır. E-fatura kâğıt faturanın yerine geçsin diye tasarlandığı için kâğıt faturanın hukuksal tüm özelliklerini bünyesinde barındırması da gerektiği düşünülmektedir. E-Fatura, diğer şekil esaslarından tamamiyele bağımsız olarak Vergi Usul Kanunu'na göre düzenlenmesi zorunlu olan belgelerde yer almakta olan bilgileri içeren elektronik kayıtlar bütünü ifade etmektedir. Bu bağlamlarda kağıt faturanın içerdiği esasa ilişkin tüm bilgilerin e-faturada yer alması gerekmektedir (Gülten, 2018:57)

Elektronik Faturalar GİB aracılığı ile satıcı kurumdan alıcı kuruma iletilir. Elektronik fatura ile kâğıt fatura aynı hukuki niteliklere sahiptir. Dolayısıyla aynı mal satışı işleminde hem kâğıt faturanın hem de elektronik faturanın bir arada düzenlenmesi mümkün değildir (Beşel ve Çokgezer, 2015: 18).

1.6.2.4.1. E-Fatura: Elektronik Fatura Uygulaması

E-Fatura uygulamasının işleyisi aşağıdaki gibidir (Ünal, 2018:38-39):

- Satıcı mal veya hizmet faturasını elektronik ortamda oluşturur.
- GİB aracılığı ile e Fatura Alıcısına ulaştırır.
- Alıcı fatura kabul veya red ettiğini GİB aracılığı ile uygulama yanıtını satıcıya bildirir.
- Uygulama yanıtı alınır, fatura ile eşleştirir

E-Fatura uygulamasının kapsamının genişletilmesi sürecinde www.efatura.gov.tr adresinde yayınlanan güncel duyurular ve e-fatura forum sitesi ile mükellefler bilgilendirilmiş forum üzerinden 31/12/2018 tarihi itibarıyla 15.000'den fazla soru cevaplanmıştır (GİB Faaliyet Raporu, 2019:92).

Tablo 9 :
E-Fatura Uygulamasından Yararlanan Mükellefler ve Düzenlenen E-Fatura Sayısı ve Tutarları

YIL	e-Fatura Uygulamasından Yararlanan Mükellef Sayısı(Adet)	Düzenlenen e-Fatura Sayısı (Adet)	Fatura Tutarı (TL)
2014	19.375	72.463.951	1.127.236.091.091
2015	46.800	113.713.039	1.180.957.808.191
2016	61.013	163.456.644	1.974.549.748.742
2017	72.036	177.485.032	2.637.574.673.267
2018	88.837	220.286.825	3.651.595.777.463

Kaynak: (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2019: 93.)

Tablo 11’de, 2014-2018 yılları arasında e-fatura uygulamasına kayıtlı kullanıcı sayıları ile düzenlenen e-fatura sayısı ve tutarları gösterilmiştir. Tabloyu incelediğimizde, e-fatura uygulamasının hayata geçirildiği 2014 yılından itibaren e-fatura kullanan mükellef sayısı yıllar itibariyle sürekli olarak arttığı görülmektedir. 2018 yılında 88.837 mükellef e-fatura kullanıcısı durumundadır. Yukarıdaki tabloda 2018 yılında efatura uygulaması üzerinden 220.286.825 adet fatura düzenlendiği görülmektedir. E-fatura kullanıcı sayısında ve düzenlenen e-fatura sayısındaki artışın nedeni olarak GİB’in şu ana kadar ki yayınladığı tebliğler ile sürekli olarak e- fatura uygulamasının kapsamını genişleten düzenlemelerde bulunması ve kullanımını zorunlu hale getirmesidir.

1.6.2.4.2. E-Bilet: Elektronik Bilet Uygulaması

Bilet kelimesi sözlükte “para ile alınan ve konser, sinema, tiyatro vb. eğlence yerlerine girme, ulaşım araçlarına binme veya bir talih oyununa katılma imkânını veren belge” (Türk Dil Kurumu, 2019) olarak tanımlanmıştır.

Elektronik Bilet (e-Bilet) muhatabına elektronik ortamda iletilmek üzere elektronik belge biçiminde oluşturulan, elektronik sertifika ile imzalanan, elektronik ortamda muhafaza ve ibraz edilen bileti ifade etmektedir (GİB Taslak Tebliğ; 2019:1) Elektronik bilet; biletin anlamındaki diğer ürünlerde olduğu gibi alıcısına elektronik araçlar vasıtasıyla gönderilmek üzere elektronik belge biçiminde oluşturulmuş bir belge çeşididir. Elektronik Bilet Uygulaması (e-Bilet Uygulaması): Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen standartlara uygun olarak biletin elektronik ortamda oluşturulması,

imzalanması, elektronik ortamda muhafazası, ibrazı ve raporlamasını kapsayan uygulamayı ifade etmektedir (GİB Taslak Tebliği; 2019:1).

415 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin 26.06.2012 tarih ve 28335 sayılı Resmi Gazetede yayımlanması ile birlikte Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından uygulamaya konan e-bilet kara ve deniz yolu ile şehirlerarası ve uluslararası yolcu taşımacılığında elektronik bilet kullanımı başlamıştır. Ayrıca kara yolu yolcu taşımacılığı yapanlar elektronik yolcu listesi de düzenleyebileceklerdir. Yani e-bilet uygulaması kapsamında e-bilet verileri ve yolcu listeleri GİB’ e iletilmektedir. Firmalar ve mükellefler için kâğıt bilet ile e-bilet hukuki açıdan aynı geçerliliği sahiptir.

Çok sayıda bilet düzenleyen ve düzenledikleri bu biletlerin ikinci nüshalarını kâğıt ortamında saklamaları kendileri için ağır yük oluşturan mükelleflerin, elektronik ortamda bilet düzenlemelerine, iletmelerine, muhafaza ve ibraz etmelerine olanak sağlamak amacıyla geliştirilen bu projeden 2018 yılı itibariyle e-Bilet uygulamasından hali hazırda 28 mükellef yararlanmaktadır (GİB Faaliyet Raporu, 2019:88).

1.6.2.4.3. E-İrsaliye: Elektronik İrsaliye Uygulaması

213 sayılı Vergi Usul Kanunu’na göre “Fatura ve Fatura Yerine Geçen Vesikalar” arasında yerine alan sevk irsaliyesi mal hareketinin izlenmesi için düzenlenen, satılmış ya da satılmak üzere olan bir malın, bir adresten diğerine naklinde ya da aynı işletmeye ait işyerleri arasında taşınmasında düzenlenen ve üzerinde gönderilen malın konusu, birimi ve malın kime ait olduğunun yazıldığı bir belgedir.

Sevk irsaliyesi düzenlenmesine ilişkin hususlar “Faturanın şekli” başlıklı Vergi Usul Kanunu’nun 230 uncu maddesinin 5’inci bendinde düzenlenmiştir. 487 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yürürlüğe giren e-İrsaliye Uygulaması, yaygın olarak kullanılan belgelerden biri olan sevk irsaliyesinin Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen standartlara uygun olarak elektronik belge olarak düzenlenmesi, elektronik ortamda iletilmesi, muhafaza ve ibraz edilmesi sağlanmıştır (www.efatura.gov.tr, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2019).

Bir e-İrsaliye belgesinde aşağıda yer alan bilgilerin bulunması zorunludur (GİB Taslak Tebliği; 2019:14):

- e-İrsaliyenin düzenlenme tarihi ve belge numarası,
- e-İrsaliyeni düzenleyenin adı, ticaret ünvanı, adresi, vergi dairesi ve hesap numarası,
- Müşterinin adı, ticaret ünvanı, varsa vergi dairesi ve hesap numarası, işyeri adresi ve farklı ise teslimat adresi,
- Taşınan malın nevi, miktarı,
- Fiili sevk tarihi ile saat ve dakika olarak fiili sevk zamanı, 1.6.2.4.4. E-SMM: Elektronik Serbest Meslek Makbuzu Uygulaması

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 65. Maddesinde Serbest Meslek Kazancı, tanımlanmıştır. Buna göre;

“Her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır. Serbest meslek faaliyeti; sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya uzmanlığa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin bir işverene bağlı olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır. Tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin aldıkları ücretler ile kollektif, adi komandit ve adi şirketler tarafından yapılan serbest meslek faaliyeti neticesinde doğan kazançlar da serbest meslek kazancıdır”. denilmektedir.

Serbest meslek faaliyetini kendi nam ve hesabına, mutlak meslek halinde ifa eden; kişiler serbest meslek erbabıdır. Vergi Usul Kanununun 236 ncı maddesinde serbest meslek erbabının, mesleki faaliyetlerine ilişkin her türlü tahsilatı için iki nüsha serbest meslek makbuzu tanzim etmek ve bir nüshasını müşteriye vermek, müşterinin de bu makbuzu istemek ve almak mecburiyetinde olduğu hüküm altına alınmıştır.

Elektronik Serbest Meslek Makbuzu uygulaması; kâğıt ortamında kesilen serbest meslek makbuzunun Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen standartlara uygun olarak elektronik bir belge olarak düzenlenmesi, oluşturulması, muhafazası, ibrazı ve raporlanmasını kapsayan uygulamadır. Yasal olarak kâğıt ortamında düzenlenen serbest meslek makbuzu ile aynı yasal niteliklere sahiptir (487 Sıra No.lu VUK Genel Tebliği,2017).

Bir e-Serbest Meslek Makbuzu belgesinde aşağıda yer alan bilgilerin bulunması zorunludur;

- Serbest meslek erbabının; adı, soyadı, vergi dairesi, VKN veya TCKN'si, adresi,
- Müşterinin adı, soyadı veya unvanı, adresi, vergi mükellefi ise vergi dairesi, VKN veya TCKN'si,
- Belgenin düzenlenme tarihi ile saat ve dakika olarak düzenlenme zamanı ve belge numarası,
- Alınan paranın miktarı (varsa vergi tevkifatı tutarları ve katma değer vergisi tutarları ayrıntılı olarak gösterilecek şekilde).

Elektronik Serbest Meslek Makbuzu zorunlu bir uygulama değildir. Noterler hariç serbest meslek makbuzu belgesini düzenlemek zorunda olan mükellefler, kendileri rızaen istemeleri durumunda 1/1/2018 tarihinden itibaren uygulamaya dâhil olabilecekleri belirtilmektedir (487 Sıra No.lu VUK Genel Tebliği,2017).

1.6.2.4.5. E-Müstahsil Makbuzu: Elektronik Müstahsil Makbuzu Uygulaması

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 52. Maddesinde “*Zirai Kazanç, Zirai Faaliyet, Zirai İşletme, Çiftçi ve Mahsulün Tarifi*” başlığı altında zirai kazancın tanımı, zirai faaliyetin tanımı, zirai işletmenin tanımı, çiftçi ve mahsulün tanımları ayrı ayrı yapılmıştır.

Kısaca “*Zirai faaliyetten doğan kazanç zirai kazançtır.*” denilmektedir.

Elektronik Müstahsil Makbuzu uygulaması; gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçilerden zirai olarak hayvansal ve tarımsal olarak mal satın alınmasında fatura yerine geçen müstahsil makbuzunun elektronik ortamda izlenebilmesi amacıyla, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 235 inci maddesine göre kâğıt ortamda düzenlenmekte olan müstahsil makbuzu belgesinin, elektronik belge olarak elektronik ortamda düzenlenmesi ile kâğıt ve elektronik ortamda muhafaza ve ibraz edilmesiyle Gelir İdaresi Başkanlığı'na elektronik ortamda raporlanabilmesine ilişkin işlemleri kapsayan bir uygulamadır. e-Müstahsil makbuzu, Kanunda tanımlanan kâğıt müstahsil makbuzu ile yasal niteliklere sahiptir (487 Sıra No.lu VUK Genel Tebliği,2017).

Bir e-Müstahsil Makbuzu belgesinde aşağıda yer alan bilgilerin bulunması zorunludur;

- Malı satın alan tüccar veya çiftçinin adı, soyadı veya unvanı, vergi dairesi, VKN'si ve adresi,
- Belgenin tarihi, saat ve dakika olarak düzenlenme zamanı ve belge numarası,
- Malı satan çiftçinin adı, soyadı, TCKN'si ve ikametgâh adresi,
- Satın alınan malın cinsi, miktarı, bedeli, vergi ve varsa diğer kesintiler tutarı.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca müstahsil makbuzu belgesi düzenlemek zorunda olan mükellefler, belgelerini elektronik ortamda düzenlemek istemeleri halinde 1/1/2018 tarihinden itibaren uygulamaya dâhil olabilecekleri belirtilmektedir (487 Sıra No.lu VUK Genel Tebliği,2017).

1.6.2.4.6. E-Arşiv: Elektronik Arşiv Fatura Uygulaması

E-fatura uygulamasından sonra hayatın olağan akışı içerisinde ortaya çıkan e-arşiv uygulaması; fatura sayısı fazla olan mükellefler ve bu faturaların ikinci nüshalarını kâğıt ortamında saklı tutmaları zorunlu olan mükelleflerin, elektronik ortamda fatura düzenlemelerini, iletmelerini, muhafaza ve ibraz etmeleri amacıyla geliştirilmiştir (GİB Faaliyet Raporu, 2019: 93).

Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre fatura, kâğıt ortamında en az iki nüsha olarak düzenlenerek ilk nüshası (aslı) müşteriye verilen, ikinci nüshası ise yine kâğıt ortamında aynı Kanunun muhafaza ve ibraz hükümlerine göre mükelleflerce saklanılan bir belgedir. Elektronik ortamda oluşturulan faturanın, alıcısına kâğıt olarak gönderilen veya elektronik ortamda iletilen şekli belgenin aslı; düzenleyen tarafından saklanan elektronik hali ise ikinci nüsha yerine geçer. Elektronik olarak oluşturulan fatura elektronik ortamda muhafaza edilir.

E-Arşiv uygulamasından yararlanabilmek için vergi mükelleflerinin öncelikle e-Fatura uygulamasına kayıtlı olmaları, e-fatura uygulamasını kullanıyor olmaları gerekir. E-Arşiv Uygulamasına dahil olma izni alan mükellefler, e-Fatura uygulamasına kayıtlı olmayan kullanıcılara (vergi mükellefleri veya vergi mükellefi olmayanlar) düzenleyecekleri faturaları da elektronik ortamda e-Arşiv Fatura olarak oluşturur, alıcının talebine göre e-Arşiv Faturayı kâğıt veya elektronik ortamda iletir ve

düzenleyene ait nüshayı ise elektronik ortamda muhafaza ve ibraz ederler (GİB Taslak Tebliğ; 2019:11).

Elektronik Fatura Kayıt Sistemi kapsamında faturalarını elektronik ortamda oluşturma ve muhafaza izni alan vergi mükelleflerinin, en geç 01.04.2015 tarihinden itibaren Gelir İdaresi Başkanlığı'nın kendilerine bildireceği tarihte e-Arşiv uygulamasına geçmeleri zorunlu tutulmuşlardır. İnternet üzerinden mal ve hizmet satışı yapan ve 2014 yılı gelir tablosu brüt satış hasılatı tutarı 5 milyon lira ve üzerinde olan mükelleflerin ise en geç 01.01.2016 tarihine kadar e-Arşiv Uygulamasına geçmek zorunda oldukları bildirilmektedir. (www.efatura.gov.tr,Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2019).

Aşağıdaki tabloda, e-arşiv uygulamasını kullanan mükellef sayısı ve düzenlenen faturalara ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tablo incelendiğinde her geçen yılda e-arşiv uygulamasına dâhil olan firmalarla e-arşiv kullanıcı sayısında artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 10 :
2016-2018 Arası E-Arşiv Fatura Kullanan Mükellef Sayısı

YIL	e-Arşiv Uygulamasından Yararlanan Toplam Mükellef Sayısı (Adet)	Düzenlenen Fatura Sayısı (Adet)
2016	6.161	1.043.384.973
2017	11.306	1.236.469.920
2018	24.030	1.709.500.104
Düzenlenen Toplam Fatura Sayısı		3.989.354.997

Kaynak: (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2019: 93)

2016-2018 yılları arasında Elektronik fatura kayıt sistemine dâhil e-arşiv uygulamasına kayıtlı kullanıcı sayıları ve elektronik ortamda düzenlenen fatura adetleri Tablo 12'de gösterilmiştir. Tabloyu incelediğimiz vakit Gelir İdaresi Başkanlığınca e-arşiv uygulamasını başlatan tebliğin yayınlanmasından önce Elektronik Fatura Kayıt Sistemi oluşturulmuştur. Tablodan da görüleceği üzere e-arşiv kullanan mükellef sayısında sürekli bir artış olduğu görülmektedir.

1.6.2.5. E-Defter: Elektronik Defter Uygulaması

E-Defter uygulaması Ülkemizde 2012 yılından itibaren 1 Sıra No.lu Elektronik Defter Genel Tebliği yürürlüğe girmesiyle birlikte kullanılmaya başlanmıştır. VUK ve TTK hükümleri gereğince tutulması zorunlu olan yasal defterlerden, yevmiye defteri ve büyük defterin elektronik defter uygulaması kapsamında tutulmasına imkân sağlanmıştır.

Genel olarak e-defter; VUK ve Türk Ticaret Kanunu (TTK) hükümleri gereğince tutulması zorunlu olan defterlerin belirtilen format ve standartlara uygun bir şekilde elektronik dosya biçiminde hazırlandığı, bastırılmaksızın kaydedildiği, değişmezliğinin, bütünlüğünün ve kaynağının doğruluğunun mali mühür veya elektronik imza ile sağlandığı hukuki ve teknik düzenlemeler bütünü şeklinde tanımlanabilmektedir. (<http://www.edefter.gov.tr>, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2019).

E-Defter uygulamasının amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Kağıt ortamını ortadan kaldırmak,
- Taşıma, saklama gibi maliyetleri azaltmak,
- Uluslararası standartlara uyum sağlamak,
- Elektronik denetim için altyapıyı hazırlamak,
- Uzaktan E-Defter denetimini sağlamak,
- Denetimde bilgisayar kullanımını artırarak denetim sayısını artırmak,
- İstenildiği zaman verilere elektronik ortamdan ulaşabilmek

E-defter uygulamasının hangi mükellefleri kapsadığı ve nasıl faydalanılabileceği açıkça belirlenmiş ve bunlarla beraber teknik detayları da içeren e-defter kullanım kılavuzları www.edefter.gov.tr sitesinden yayımlanmaktadır. Herhangi bir idareye başvuru yapılmasına gerek kalmadan, herhangi bir kırtasiye masrafında da bulunmaksızın online bir şekilde bu uygulamadan yararlanılmaktadır (Beşel ve Çokgezer, 2015: 20).

Aşağıdaki tabloda uygulanmaya başlandığı tarihten günümüze kadar E-defter Kullanan Mükellef Sayısı gösterilmektedir. Yıllar itibariyle e-defter uygulamasına dâhil olan firmalarla e-defter kullanıcı sayısı artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 11 :
E-defter Kullanan Mükellef Sayısı

Yıl	e-Defter Uygulamasından Yararlanan Mükellef
2011	0
2012	28
2013	47
2014	18.500
2015	45.321
2016	59.451
2017	70.495
2018	86.901

Kaynak: (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2019: 94)

Elektronik defter uygulamasına 2012 yılından itibaren başlanmış olup, yukarıdaki tabloda 2012-2018 yılları arasında e-defter uygulamasından yararlanmakta mükellef sayıları gösterilmektedir. Tablo 11 incelendiğinde, e-defter uygulamasından yararlanan mükellef sayısının 2014 yılında büyük bir oranda artış gösterdiği ve izleyen yıllarda da sürekli olarak arttığı söylenebilir. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından, e-defter uygulamasının kapsamı genişletilerek 454 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği yayımlanmıştır. 31/12/2017 tarihi itibarıyla, firmalar e-defter uygulamasına zorunlu olarak dâhil edilmiş ve e-defter kullanıcı sayısı bu sayede sürekli olarak artmış göstermiştir.

1.6.2.6 Defter Beyan Sistemi

Serbest meslek erbabı, işletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler ile basit usule tabi olan mükelleflerin kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasına, bu kayıtlardan serbest meslek erbabı ile işletme hesabı esasına göre defter tutanların defterlerinin elektronik olarak oluşturulması ve saklanmasına, vergi beyannameleri, bildirim ve dilekçelerin elektronik olarak verilebilmesine, elektronik ortamda belge düzenlenebilmesine imkan tanıyan ve kapsamda yer alan mükelleflerin Gelir İdaresi Başkanlığı veri tabanında yer alan diğer bilgilerini mükelleflerin bilgisine sunan sistemdir (www.defterbeyan.gov.tr , Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2019).

Defter Beyan Sisteminin Sağladığı Avantajları (www.defterbeyan.gov.tr):

- Bir muhasebe programına ihtiyaç duyulmaksızın internetin olduğu her yerden vergisel ve ticari işlemlerin elektronik ortamda kayıt altına alınabilmesi.
- Kırtasiyeciliği azaltması.
- Defter tasdikine ihtiyaç duyulmaması.
- Defterleri muhafaza etmeye yönelik maliyetlerin söz konusu olmaması ile fatura ve makbuz gibi belgelerin elektronik olarak düzenlenebilmesi gibi imkânlar sayesinde yükümlülöklere ilişkin bürokratik işlemlerin ve uyum maliyetlerinin azaltılması.
- Kayıt dışı ekonomi ile etkin bir şekilde mücadele edilmesi.
- Vergiye gönüllü uyum seviyelerinin artırılması.

Defter Beyan Sisteminden(www.defterbeyan.gov.tr) ;

- Serbest Meslek Kazancı Elde Eden Mükellefler
- Basit Usule Tabi Mükellefler
- İşletme Hesabı Esasına Göre Defter Tutan Mükellefler

Defter Beyan Sisteminde Tutulabilecek Defterler(www.defterbeyan.gov.tr);

- 1- İşletme Defteri,
- 2- Çiftçi İşletme Defteri,
- 3- Serbest Meslek Kazanç Defteri,
- 4- Amortisman Defteri,
- 5- Envanter Defteri,
- 6- Damga Vergisi Defteri,
- 7- Ambar Defteri,
- 8- Bitim İşleri Defteri elektronik ortamda tutulabilecektir.

Beyan Sistemi aracılığıyla sistem üzerinden tutulan defterlerin ilk açılış onayları; ilk defa veya yeniden işe başlama ile sınıf değıştirme gibi hallerde kullanmaya başlamadan

önce yapılması gerekmektedir. İzleyen faaliyet dönemlerindeki açılış onayları ise defterlerin kullanılacağı faaliyet döneminin ilk gününde Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından elektronik ortamda otomatik olarak yapılır ve açılış onayı defter tasdik yerine geçer. Defter beyan sisteminde oluşturulan vergi beyannamelerini muhasebe meslek mensuplarına imzalatmak zorunda olan vergi mükellefleri, şayet kullanıcı kodu ve şifreleri mevcutsa kendileri veya muhasebe meslek mensupları tarafından sistem üzerinden yapabileceklerdir. Vergi beyannamelerini muhasebe meslek mensuplarına imzalatmak zorunda olmayan vergi mükellefleri ise, yine kullanıcı kodu ve şifreleri mevcut olanların kendileri, şifreleri kendilerinde olmayanların ise muhasebe meslek mensupları, basit usule tabi olanların ise bağlı bulunduğu meslek odaları sistemi kullanarak yapılmasını sağlayacaklardır. Defter beyan sisteminden çıkışlar, ölüm haline, gaiplik kararı verilmesi ile, vergi mükellefiyetin sonlandırılması veya mükellefiyet kaydının terkin edilmesi ile ikinci sınıf tüccarlıktan birinci sınıfa geçilmesi veya basit usulde vergilendirilmekten vazgeçilmesi hallerinde olabilmektedir (Tokdemir, 2019:117).

1.6.2.7. Katma Değer Vergisi İadelerine İlişkin Elektronik Uygulamalar

1.6.2.7.1. KDVİRA: Katma Değer Vergisi İadesi Risk Analiz Sistemi Uygulaması

Bu sistemde Katma Değer Vergisi İadesi isteyen mükelleflerin; (Beşel ve Çokgezer, 2015: 21).

- ✓ Ortaklık yapısına ilişkin bilgiler,
- ✓ İadeye esas olmak üzere mal veya hizmet satın aldıkları mükelleflerin kontrolü,
- ✓ Daha önceki iade talepleri hakkında bilgiler,
- ✓ Daha önceden incelemeye alınıp alınmadığına ilişkin bilgiler,
- ✓ Hakkında düzenlenen vergi inceleme raporlarına ilişkin bilgiler,
- ✓ İadesi istenen tutarın doğru hesaplanıp hesaplanmadığı,
- ✓ İade aldıktan sonra aldıkları düzeltme beyannamesi verip vermediği, iade tutarını azaltıp azaltmadığına ilişkin bilgiler,
- ✓ İndirime tabi tutulan giderlerin vergi kanunlarına uygun, yaptığı işle ilgili olup olmadığına ilişkin bilgiler sorgulanmaktadır.

1.6.2.7.2. RİTAP: Riskli İade Takip ve Analiz Programı Uygulaması

RİTAP, Katma Değer Vergisi İade işlemlerinde verimliliğin artması ve boş yere istenen iadelerin önüne geçilmesi amacıyla, GİB Veri Ambarında (VERİA) bulunan bilgilerin kullanılması suretiyle, iade işlemleri devam eden ve sonuçlandırılan KDV iade taleplerinin anında izlenebilmesine ve raporlanmasına imkân veren, KDV iade taleplerinin doğruluğunun kontrol edilmesine bir elektronik uygulamadır (Çelik, 2018:128).

1.6.2.7.3. MAR: Katma Değer Vergisi Makro Analiz Raporu Uygulaması

Uygulama 2011 yılından itibaren kullanılmaktadır. KDV İade talep eden mükellefler, mükellefiyetleri ilgili olarak vermiş olduğu beyanname ve bildirimler ve gerekse Gelir İdaresi Başkanlığı veri ambarında veya diğer kamu kurum ve kuruluşlardan elde edilen bilgiler kullanılarak farklı açılardan analiz edilmekte ve ulaşılan sonuçlar iade işlemini gerçekleştirecek olan vergi dairesine gönderilmektedir (Çelik, 2018:128).

1.6.2.7.4. KDVİTS: Katma Değer Vergisi İade Takip Sistemi Uygulaması

KDV iade talebi aşamasında, iade talepleri sisteme girildikten sonra, iade işlemlerinin hangi aşamada bulunduğu ve iadenin alınacağı zaman noktasında doğru bilgi alınamamaktadır. Bundan doğan sorunun giderilmesi için Gelir İdaresi Başkanlığı başka bir elektronik uygulama olan Katma Değer Vergisi İade Takip Sistemi (KDVİTS) sistemini oluşturmuştur (Beşel ve Çokgezer, 2015: 21).

1.6.2.7.5. SARP: Sahte Belge Risk Analiz Programı Uygulaması

Ülkemizdeki faal olan tüm KDV mükelleflerine ayda bir risk puanı hesaplayan program, Gelir İdaresi Başkanlığı'nca, sahte fatura düzenleme fiilinin işleyen vergi mükelleflerinin risk durumlarını sayısal olarak ölçen ve analiz eden bir programdır (Çelik, 2018:131).

SARP, mükellef odaklı risk analizinin yanı sıra, Katma Değer Vergisi iadesi talebinde bulunan mükellef hakkında ülke geneli, bölge, il ve ilçe, vergi dairesi, sektör, bilanço ve matrah büyüklüğü, gelir gider büyüklüğü, gibi ölçütleri ölçümleyerek, hayali ihracatın önünü kesecek, yersiz vergi iadesi alınmasının önüne geçilecek, kara para aklama ve paraların yasa dışı faaliyette bulunan örgütlere aktarımının önünün kesilmesi noktasında önemli fayda sağlayacaktır (Beşel ve Çokgezer, 2015: 21).

1.6.2.7.6. BTRANS: E-Ticaretin ve Mükellef Uyumunun İzlenmesi Bilgi Transfer Sistemi Uygulaması

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 149. Maddesi ile kamu idare ve müesseseleri ile gerçek ve tüzel kişiler vergilendirmeye ilişkin hadiseler ile ilgili olarak Gelir İdaresi Başkanlığı ve Vergi Dairelerince kendilerinden yazılı olarak istenen bilgileri devamlı olarak belli aralıklar ile yazılı olarak vermeye zorunlu tutulmuşlardır.

Vergi Usul Kanunu'na bağlı olarak 24.12.2015 tarih ve 29572 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 464 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile aynı kanunun 149, mükerrer 242.nci maddesinin ikinci fıkrası, mükerrer 257. Maddesinin (3) numaralı fıkrası ve (4) numaralı bendi uyarınca verilen yetkiye istinaden, belli mükellef gruplarına elektronik ticaret ve bazı ticari faaliyetlerine ilişkin olarak sürekli bilgi verme zorunluluğu getirilmiştir (Çelik, 2018:130).

Bu uygulama ile gelişen bilgi iletişim teknolojileri ile birlikte bilgisayar ve internet ortamında artışa bağlı olarak elektronik ticaret (e-ticaret) faaliyetlerinin izlenmesi, ortaya çıkacak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesi amaçlanmıştır (GiB Faaliyet Raporu, 2019: 25).

1.6.2.8. Hazır Beyan Sistemi Uygulaması

Hazır beyan sistemi, GİB tarafından 1 Mart 2016 tarihinde vergi mükelleflerinin kullanımına sunulması kapsamında uygulamaya konulmuş olup, 2012 yılından itibaren kullanılan önceden hazırlanmış Kira beyanname sisteminin kapsamının genişletilmiş hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısaca vergi mükellefleri gelirleri sadece ücret, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ile diğer kazanç ve iratlardan veya bunların birkaçından veya tamamından ibaret olan gelir vergisi mükelleflerinin bu gelirlerine ilişkin beyannamelerinin GİB önceden hazırlanarak mükelleflerin onayına sunulduğu bir sistemdir (GiB Faaliyet Raporu, 2019: 100).

Hazır beyan sisteminin amacı, vergi dairesinde yapılan işlemlerin kolaylaştırılarak mükelleflerin vergiye uyumunun artırılması ve uyum maliyetlerinin azaltılmasıdır. Hazır beyan sistemi ile beyannamelerin doldurulması aşamasındaki hataları en aza indirerek, mükelleflerin mağdur olmalarını engellemek ve beyannamelerin teknolojiye yararlanılarak daha kolay, daha seri ve en az masrafla vergi dairesine ulaşmasını sağlamaktır. Bu uygulama ile mükelleflerin verginin beyan edilmesinden başlayarak

tarh, tebliğ, tahakkuk ve tahsilatına kadar bütün işlemlerinin vergi dairesine gitmeden elektronik ortamda yapılması sağlanmaktadır (Tokdemir, 2019:115).

1.6.2.9. GİB Mobil (İVD Mobil) Uygulaması

Gelir İdaresi Başkanlığınca sunulan hizmetlerden bazılarına mobil cihazlardan erişilebilirliği sağlamaya yönelik olarak 2015 yılında uygulamaya konulan GİB Mobil, 2018 yılı içerisinde İnteraktif Vergi Dairesinin Mobil uygulamasına dâhil edilmiştir.

İnteraktif Vergi Dairesi (İVD) Mobil Uygulaması içerisinde; Vergi Takvimi, Yararlı Bilgiler, Rehber ve Broşür, Haberler, Sıkça Sorulan Sorular, Bağlantılar, Vergi Dairesi Bul ve Vergi Mevzuatı gibi birçok yararlı bilgi yer almaktadır (GiB Faaliyet Raporu, 2019: 25).

1.6.2.10. GİB BUİS (Bandrollü Ürün izleme Sistemi) Uygulaması

Sahte içki ve tütün ürünlerinin tüketilmesinin insan sağlığına zararları olduğu kadar satın alınmasında yoluyla devletinde bütçe gelirlerinde önemli bir gelir kaybı olacağı açıktır. Bu süreçte tüketicilerinde denetimde yer alması maksadıyla GİB BUİS uygulaması devreye sokulmuştur. GİB tütün mamulleri ve alkollü içki ürünleri sektöründe faaliyet gösteren üretici ve/veya ithalatçı firmaların takip altına alınabilmesine yönelik hizmet veren Bandrollü Ürün İzleme Sistemi kapsamında gelişimi sağlanan uygulama, GİB BUİS uygulamasının amacı tüketicilerin denetim süreçlerine aktif katılımın sağlanması, alınan ürünün üzerinde yer alan bandrolü kontrol edebilme imkânı getirmektedir.

Merdiven altı olarak imal edilen sahte alkol ve tütün ürünlerini tespit etmek için tapdk barkodundaki qr kodundan orijinalliğini sorgulamaya yarayan uygulama ile söz konusu ürünlerin akıllı telefon uygulaması, SMS ve internet sitesi (www.buis.com.tr) aracılığıyla sorgulamaları yapılabilmekte olup, akıllı telefon uygulamasının (GİB BUİS), Apple Store ve Google Play üzerinden indirilmesi mümkün bulunmaktadır (GiB Faaliyet Raporu, 2019: 25).

1.6.2.11. Gelir ve Kurumlar Vergisi İade Sistemi (GEKSİS)

Gelir ve Kurumlar Vergisi İade işlemlerine asgari bir standart getirilmesi ve yurt çapında uygulama birliğinin sağlanması amacıyla iadelerin elektronik ortamda kontrol ve analizinin yapılarak mükellef ve iade yapacak birimlere raporlanmasıdır. GEKSİS

sistemi ile ulařılmak istenilen amaçlardan bazıları; gelir ve kurumlar vergisi iade işlemlerine sūrat kazandırılmak istenilmesi, vergi iade işlemlerine bir standart getirilmesin ve uygulamada birliğin saėlanması görūlmektedir (GiB Faaliyet Raporu, 2019: 98).

Bununla birlikte GEKSİS'in iade işlemlerinin basitleştirilmesi, işlemlerde uygulama hafızasının oluşturulması, iç ve dış denetimde hesap verilebilirliğin sağlanması, hataları oluşmadan önce önlemek, sistemdeki veri ambarını daha etkili bir biçimde kullanmak, mevzuat değişikliklerine daha kolay uyum sağlamak ve iade yapacak personelin eğitilmesi gibi amaçları da bulunmaktadır (Tokdemir, 2019:114)

GEKSİS ile mükelleflerin elektronik ortamda gönderdikleri bilgi ve belgeler esas alınarak GelirKurumlar Vergisi iadelerine yönelik kontrol ve analizler elektronik ortamda yapılarak özet bir rapor halinde iadeyi yapan birime ve mükellefe sunulmaktadır (GiB Faaliyet Raporu, 2019: 98).

2015 ve izleyen vergilendirme dönemlerinde GEKSİS kullanılmalıdır. 2015 vergilendirme dönemi öncesi gerçekleşen iade hakkı doğuran işlemlere yönelik iade taleplerinde, düzenleme öncesindeki uygulama geçerli olacaktır. GEKSİS'in daha etkin ve verimli çalışması, gelir ve kurumlar vergisi ve geçici vergi iadelerinin daha sağlıklı yapılabilmesi amaçlarıyla, GEKSİS Kontrol Raporlarında bulunan mevcut kontrol sınıfları geliştirilmekte ve yeni kontrol sınıfları üzerinde çalışmalar yapılmaktadır (Tokdemir, 2019:115).

BÖLÜM 2: VERGİ UYUMU

Vergiler, kamu harcamalarının karşılanması devlet için öncelikle başvurduğu kaynaklardandır. Vergiye uyum ise mükelleflerin beyanlarını zamanında, tam ve doğru bir şekilde zamanında verilmesi ile sağlanacaktır. Bu bölümde ilk olarak vergi uyumunun tanımı, vergiye uyumuna ilişkin vergi kavramları ile vergi uyumunu etkileyen faktörler açıklanacaktır.

2.1. Kavram ve Kapsam

Kavram olarak vergi uyumu tanımı, vergiler kadar eskiye dayanmaktadır. Yabancı literatür incelendiğinde vergi uyumunu *tax compliance* (vergi uyumu), *taxpayer compliance* (vergi mükelleflerinin uyumu), *voluntary tax compliance* (gönüllü vergi uyumu) şeklinde kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Türkçe kaynaklarda ise sıklıkla vergi uyumu olarak kavramsallaşmış ve literatüre de o şekilde yer almıştır. Türk vergi literatüründe ise ilk başta yabancı literatüre bağlı kalınmış ve *gönüllü vergi uyumu*, ilerleyen dönemde ise sadece *vergi uyumu* olarak kavramsallaşmıştır (Bişgin, 2018: 3).

Yabancı literatürde, vergi uyumuna karşılık gelen kavramlardan biri olan “tax compliance”, kendi literatürümüze “*vergi uyumu*” veya “*gönüllü uyumu*” şeklinde tercüme edilmiştir. “Compilance” kavramı itaat, uyum, rıza, boyun eğme şeklinde tercüme edilirken; “Tax Compliance” de, mükelleflerin kendi rızaları ile herhangi bir yaptırım olmaksızın vergi görevlerini tam olarak ifa etmeleri olarak tercüme edilmektedir (Saygın, 2013: 5).

Vergi ödeme konusunda gönüllü olma anlamına gelen “tax compilance” kavramının karşılığı olan “vergi uyumu” kavramı Batırel tarafından Türkçe literatürde ilk kez kullanılmıştır (Dayıoğlu, 2018: 17).

Vergi uyumu, hiçbir baskı olmaksızın, mükelleflerin kendi rızaları ile vergi mevzuatı çerçevesinde yükümlülüklerini yerine getirmeleridir. Bu manada vergi uyumu, mükelleflerin vermeleri gereken beyannamelerini, vergi mevzuatına uygun olarak doğru bir şekilde hazırlamaları, yasal sorumluluklarını yerine getirmeleridir (Saruç, 2015: 23).

Özetle Vergi Uyumu, mükellefin kendi rızası ile yükümlülüklerini yerine getirmesidir. Vergi uyumsuzluğu ise bunun aksi davranışı, yani mükellefin sorumluluğunu yerine getirmemesi olarak ifade edilebilir. Vergi uyumunda öne çıkan, mükellefin

yükümlülüklerini yerine getirmede gösterdiği istek ve gönüllülük esasıdır (Önder, 2019: 38).

Başka bir ifade ile vergi uyumu, mükellefin vergi mevzuatındaki (kanun, yönetmelik, genelge, vb.) yükümlülüklerini yerine getirme derecesidir. Daha geniş manada, vergi mükellefinin, yürürlükte olan kanun, yönetmelik, genelge, mahkeme ilamı, yargı kararları, vb. tüm vergi mevzuatına uygun bir şekilde zamanında, doğru bir şekilde bağlı olduğu vergi dairesine beyanda bulunmasıdır (Çiçek, vd., 2019: 226).

Teknolojik gelişmeler ve beraberindeki hayatı kolaylaştıran imkânlar, hayatımızın her alanında olduğu gibi kamu kesimi alanında da kendisini göstermektedir. E-Beyanname, E-Fatura, E-Defter gibi uygulamalar bu çerçevede ortaya çıkan, mükellefin sorumluluklarını yerine getirmede ciddi kolaylıklar sağlayan uygulamalardan bazılarıdır. E-Tahsilat da bu uygulamalardan biridir. E-Tahsilat ile kamu alacağı daha hızlı tahsil imkânı sağlanmış, vergi dairelerinin yükü azalmış, mükellefin kayıtlarına doğru bir şekilde işlenmiş ve zaman açısından da tasarruf edilmiştir. Kısacası bilgi teknolojilerindeki gelişmelerden istifade edilerek, vergi uyumu gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Şentürk, 2014: 135).

2.2. Vergi Uyumuna İlişkin Vergi Kavramları

Vergi uyumu kavramı, birbirleriyle de iç içe olan vergi bilinci ve vergi ahlakı gibi vergiye ilişkin diğer önemli terimlerle de ilişkilidir.

2.2.1. Vergi Bilinci

Vergi bilinci, Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi açısından verginin öneminin toplum bireylerince farkındalığıdır (Akdoğan, 2011: 180). Bir başka ifade ile, bireylerin, mükelleflerin yükümlülüklerine karşı yaklaşımları, vergi ödemedeki istek seviyeleri, sorumlulukları karşısındaki takındıkları tavır ile aldıkları kamusal hizmetler arasındaki ilişki düzeyidir (Serinkan ve Erdoğan. 2017: 516).

Vergi bilinci; bireylerin, mükelleflerin vergiye karşı olumlu ya da olumsuz sahip oldukları bütün bilgilerin bütünüdür (Demir, 2013: 108).

Vergi bilinci, mükelleflerin vergi alınma sebebini kavramaları ve ödedikleri verginin farkında olmalarıdır. Vergi bilinci bu farkındalığın yanında elde edilen vergi gelirlerinin nerelerde harcandığının denetimini kapsayan bir kavramdır. Mükellefin ödediği

vergilerin nerelere harcandığını bilmesi, vergiye yaklaşımını da etkileyecektir. Vergi bilincinin oluşumu, seviyesi kendiliğinden oluşabileceği gibi, kamu politikaları veya uygulamaları da bu bilincin oluşumunda etkili olacaktır (Tabakan ve Avcı, 2018: 30).

Vergi sistemimiz beyan esasında dayanmakla birlikte bu beyan sistemi bireylerin tercihlerine bırakılmıştır. Vergi bilincinin toplumda oturması, özümsemi beyanname veren mükellef sayısının artmasına da vesile olacaktır. Beyanname vermeyi kolaylaştırmak amacıyla geliştirilen uygulamalardan biriside E-Beyanname'dir. Bu sayede işlemler daha hızlı ve kolay olarak, internet altyapısı sayesinde teknolojik imkânlar kullanılarak çözülmüş olacaktır. Böylece vergi bilinci daha da oturmuş olacaktır. Bu da beraberinde mükellefler de içsel isteklendirmenin oluşmasını sağlayacaktır.

Vergi bilincinin vergiye karşı içsel isteklendirme şeklinde ortaya çıktığı söylenebilir. Beyana dayalı vergi sistemimizde vergi vermek toplumumuzun vicdanını bırakılmış gibi görünebilir. Beyanname veren mükellef sayısının arttırılması vergi bilincinin toplumda geliştirilmesine bağlıdır. Elektronik beyan sistemi uygulaması (e-beyanname) ile mükelleflerin yapacakları işlemleri daha hızlı ve kolay bir şekilde internet ve teknolojik imkânlardan yararlanmak suretiyle yerine getirebilmeleri, ödedikleri vergilerin anlaşılması vergi bilincinin toplumda gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Vergi bilincinin farkında olan toplumlar; kamu hizmetlerinin önemini ve bunların finansman kaynağının vergiler olduğunun bilincinde olan, bu sebeple de vergi konusunda üzerine düşen görevleri layıkıyla gerçekleştirme isteği taşıyan bireylerine oluşur (Özen, Altunoğlu ve Öztornacı, 2015: 280).

Vergi bilinci, mükellefin ödediği vergi ile aldığı kamusal mal ve hizmetleri ilişkilendirmesidir. Bu farkındalık düzeyi bireyin ve bireyin içinde bulunduğu yakın çevrenin etkileşimi altındadır. Vergi bilincinin oluşturulması için mükellefin, devletin ürettiği mal ve hizmetlerin ancak vergiler ile finanse edilebileceğini fark etmesi gerekmektedir (Savaşan ve Odabaş, 2005:8).

2.2.2. Vergi Ahlakı

Ahlak kavramı; Türk Dil Kurumu'na göre 'bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları' şeklinde ifade edilirken, Diyanet İşleri

Başkanlığı'na göre 'insanın kendisi dâhil, varlıkla ve insanlarla ilişkilerin de nasıl davranması ya da davranmaması gerektiğini gösteren değer yargıları bütünü', ' bir toplumda genel olarak uyulması beklenen kurallar ve yapılması gereken görevlerin tümü', 'bir toplumdaki iyi ya da kötü sayılan davranışlar manzumesi' anlamlarına geldiği görülmektedir.

Aktan' a (2004:16) göre ahlak, toplum içinde belli kişi ya da grupların belli zaman ve belli bir yerde kabul görmüş yargı, örf ve kurallardan oluşan sistem bütünüdür.

Vergi Ahlakı: *“Vatandaşların beslendikleri sosyal değerlerle şekillenen, psikolojik yargılarla içselleştirilen ve vergi ödemeye istekliliği ile sonuçlanan, vergi karşısındaki hazır değerlerdir”*, şeklinde tanımlanabilir (Saygın, 2013: 56). Vergi ahlakı, bireyin vergi ödeme hususunda kendi kendini motive etmesi şeklinde ifade edilebilir. Yani, bireyin kendi rızası ile herhangi bir dış baskı görmeden, gönlen gerçekleştirdiği bir edimdir (Aktan, 2006: 126). Diğer bir tanımda vergi ahlakı, vergi mevzuatı çerçevesinde mükelleflerin üzerlerindeki borçlarını yerine getirme hususundaki yaklaşımlarının seviyesi olarak ifade edilebilir (Akdoğan, 2011: 183).

Vergi ahlakının, vergi uyumu üzerinde etkisi oldukça yüksektir. Toplumlarda ahlak kavramının yeri de çok yüksektir ve suç oranlarının düşmesi hususunda etkisi fazladır. Bu yaklaşım vergi sistemlerinde de olumlu yönde etkisini göstermektedir. Ahlaklı bir birey, vergi ödeme noktasında da gerekli hassasiyete sahip olacaktır. Böyle bir bireyin vergi uyumunu bozması da düşünülemez. Bunun tam aksi durum da, tersine sonuç doğuracaktır. Yani vergi ahlakı olmayan mükellefin vergi uyumsuzluğu yüksek olacaktır (Önder, 2019: 43).

Vergi ahlakı ve vergi bilinci sıklıkla birbirine karıştırılmaktadır. Çünkü birbirleri ile ilişkili durumdadır. Vergi bilinci vergiye verilen önem, vergi sisteminin bilinirliği ve gerekliliğine olan yaklaşım düzeyi, vergi ahlakı ise bu yaklaşımın gerçekleştirilme düzeyidir (Önder, 2019: 44).

Organ ve Yegen (2013) in Adana İli' nde yaptıkları araştırmada muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerin vergi bilinci ve vergi davranışları üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ortaya çıkan olumsuz etkileri giderebilmek için muhasebe mensuplarının tuttıkları defterlerin ve muhasebe kayıtlarının düzenli olarak denetlenmesinin gerekliliği ifade edilmiştir.

Böylece vergi ahlakının olduğu mükellefler ile muhasebe meslek mensuplarının üzerine düşen yükümlülükleri (beyan verme, vergiyi ödeme, vb.) doğru bir şekilde yerine getirdiği söylenebilir. Bu da vergiye uyum ya da tam tersi durumu oluşturan detayların tamamı vergi ahlakını ifade eder (Önder, 2019: 43).

Birey içinde yaşadığı toplumun sağladığı sosyal çevreden ve bu sosyal çevreden de beslenen psikolojik şartlardan etkilenecek vergi kaçırma veya kaçırmama davranışını tercih edebilir (Savaşan ve Odabaş, 2005:9).

2.2.3. Vergi Ödevi

Vergi ödevi Anayasa'mızın73'üncü maddesinde “Siyasi Haklar ve Ödevler” arasında sayılmış olup “Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.” Hükmüne yer verilmiştir.

Vergi, Anayasal bir ödevdir. “Adalet İlkesi” çerçevesinde her vatandaşın mali gücüyle orantılı bir şekilde bu ödevini yerine getirmesi de kanunlar ile belirlenmiştir. Mükelleflerin sorumlulukları, ödevleri başta Vergi Usul Kanunu olmak üzere vergi mevzuatınca belirlenmiştir. Bunları özetlemek gerekirse; defter tutma, belge temini ve iptali, belge düzenleme, muhafaza ve ibraz ödevleri, diğer ödevler olarak belirtebiliriz (GİB Mükelleflerin Hakları ve Ödev Rehberi, 2014: 10).

Teknolojik gelişmeler neticesinde artık mükellefler, vergisel ödevlerini elektronik uygulamaları kullanarak yerine getirebilmektedirler. Bu uygulamalar mükelleflerin vergi ödev ve sorumluluklarının bilincinde olmayı sağlamakta, vergi uyumu açısından da hiçbir baskı veya yaptırıma gerek kalmaksızın yasalara uygun hareket edilme imkânı sunmaktadır.

2.2.4. Vergi Kaçırma

Vergi kaçırma, mükellefin bilinçli olarak ve kendi rızası ile kanuna aykırı usuller ile vergi yükünü azaltmaya çalışması olarak nitelendirilebilir. Vergi kaçırma, ilgisi olduğu kanunlarda belirtilen ödevlerin gerçekleştirilmemesi durumu mevcuttur. Vergi kaçırma çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilir. Vergi borcunu olması gerekenden düşük gösterme, beyannameyi vermeme veya yasal olarak indirilmesi mümkün giderleri olduğundan yüksek gösterme şekillerini sayabiliriz (Saruç, 2015: 21).

Vergi kaçırmanın bir başka yolu da kasıtlı verilen yanlış beyanlardır. Mükellef medeni hali veya aile durumlarını kasten yanlış beyan ederek beyanda bulunması, ödenmesi gereken vergi tutarı ile gerçekleşen tutarın farklı olmasına sebebiyet verebilmektedir (Bingöl, 2019: 63).

2.2.5. Vergiden Kaçınma

Vergiden kaçınma, vergi yasalarına aykırı hareket etmemekle beraber vergi doğuracak olaya sebebiyet verilmemesi şeklinde vergi yükünün dışına çıkma çabasıdır. Yapılan herhangi yasal olmayan bir durum söz konusu değildir. Buradaki detay, vergiden kaçınan mükellefin kanuni kurallara aykırı hareket etmemesidir (Bingöl, 2019: 62).

Vergi kaçınma esnasında mükellef, yasal boşluklardan istifade ederek sorumluluklarını en aza indirme gayreti içindedir (Dayıoğlu, 2018: 128).

Vergiden kaçınma ile vergi kaçırma hukuki zeminde farklılaşmaktadır. Mükellefin vergi borcunu kanun dışı yöntemlerle azalttığına vergi kaçırma (örneği düşük beyan edilen gelir) ediminde bulunurken, kanuni yollara azalttığına (örneğin 2000 cc motor gücünde aracını, bundan düşük silindirde beyan etmesi) daha az vergi ödeyeceğinden vergiden kaçınmış olacaktır.

Vergi kaçırma kanun dışı bir işlem ve mükellef bakımından risk içerirken, vergiden kaçınma kanuni ve risksizdir ama kimi mükellefler ahlaki olarak, vergiden kaçınma yöntemlerini de vergi kaçırma gibi gayri ahlaki bulmaktadır (Saruç, 2015: 22).

2.2.6. Vergi Kaçakçılığı

Vergi kaçakçılığı, ödenmesi gereken verginin yasalarda belirtilenin aksine ödenmemesi veya noksan ödenmesidir. Vergiden kaçınmada suç unsuru bulunmazken vergi kaçakçılığı suçtur (Cibo, 2019: 74).

Vergi kaçakçılığında, verginin doğmasına sebebiyet verilen olay meydana gelmiş ve vergi ödenecek hale gelmiş durumdadır ancak vergi ödenmesini gerektiren olay doğmasına rağmen ve mükellef ya da vergi sorumlusu bu durumu ilgili vergi dairesine hiç bildirmemiş veya eksik bildirmiştir (Çürük ve Tüm, 2011: 21).

Vergi kaçakçılığı suçu; VUK 359 ncu maddesinde yer almaktadır. Bu maddede sayılan fiillerin işlenilmesi, vergi kaçakçılığını doğurur. Bahsi geçen maddedeki fiilleri şöyle

sıralayabiliriz (Bingöl, 2019: 64). Kaçakçılık suçu kanunda sıralanmış, basamaklandırılmıştır;

- Defter ve kayıtlarında hesaplarda ve muhasebe kayıtlarında oynamalar yapmak,
- Sahici olmayan veya kayıtlara konu işlemlerle alakası olmayan kişiler namına hesap açmak,
- Deftere kayıt edilmesi gereken hesaplar ve bunların işlemlerinin vergi matrahının azaltması sonucuna neden olacak şekilde bütünüyle veya kısmen başka defterler, belgeler veya diğer kayıt ortamlarına geçirmek,
- Defterleri, kayıtları ve belgeleri değişikliğe uğratmak,
- Defterleri, kayıtları ve belgeleri saklamak,
- Muhteviyatı itibariyle yanılmaya yol açan belgeler düzenlemek,
- Muhteviyatı itibariyle yanılmaya yol açan belgelerden yararlanmak,
- Defterlerin, kayıtların ve belgelerin yok edilmesi veya defter sayfelerini ortadan kaldırarak yerine farklı sayfa yaprağı koyulması veya hiç sayfa yaprağı konulmaması,
- Kullanılan belgelerin asılların veya kopyalarının bütünüyle veya kısmi olarak sahte olarak düzenlenmesi,
- Asıl veya suretlerini bütünüyle veya kısmen sahte olarak düzenlenmiş belgeleri kullanılması,
- Hazine ve Maliye Bakanlığı ile anlaşması olmadığı halde belgelerin basılması,
- Hazine ve Maliye Bakanlığı ile anlaşması olmayanların bastıkları belgeleri bilerek kullanılması.

Kısaca vergi kaçakçılığını vergi kaçırmanın nitelikli hali olarak ifade edebiliriz. Mükellef vergi kaçırırken yakalanabilme olasılığını zorlaştırma suretiyle hileli işlem ve/veya davranışlara girişebilmektedir.

2.2.7. Vergi Kaybı

Vergi kaybı, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı sonucunda ortaya çıkan kaybın tamamı şeklinde tanımlayabiliriz (Daştan, 2011: 184). Diğer bir ifade ile vergi uygulamaları sonucunda ele geçmesi gereken hasılat ile gerçekte ele geçen hasılat arasındaki farktır (Aydın, 2003: 19). Daha geniş manada vergi kaybı, bir ülkedeki

mevcut mali mevzuattan doğan veya doğması beklenen vergi alacağının Hazineye ulaşmaması veya ulaşmamış olması halidir (Savaşan ve Odabaş, 2005: 10).

Vergi kaybı, vergi gelirlerinin potansiyelinden daha aşağılarında gerçekleşmiş olması anlamında da kullanılabilmektedir. Bu manada vergi kaybı, vergi kaçırma ile vergiden kaçınma sonucunda ortaya çıkan vergi gelirlerindeki azalıştır. Mükellef tepkisinin sonucu olan vergiden kaçınma ve vergi kaçırma durumlarını daha aza indirebilmek için vergi bilinci ve vergiye uyumun arttırılması gerekir.

2.2.8. Vergi Rekabeti

Vergi rekabeti, ülkelerin ekonomik refahını arttırmak, ülkedeki milli sermayenin rekabetçi hale gelmesine destek vermek ve dış sermayeyi ülkeye çekebilmek için ülkedeki vergi sisteminden kaynaklanan toplam vergi yükünün diğer ülkelerdeki vergisel ortam göz önünde bulundurularak azaltılmaya çalışılmasıdır (Öncel ve Öncel, 2003: 5).

Ülkelerin uyguladıkları vergi politikalarının diğer ülkeler üzerinde de farklı etkileri olabilmektedir. Vergi oranlarının düşürülmesi, uluslararası vergi rekabetini ifade etmektedir. Yabancı sermayeyi çekebilme adına yapılan vergi avantajları veya vergi oranlarının düşürülmesi uygulamaları vergi rekabetinin bir parçasıdır (Saruç, 2015: 24).

2.2.9. Vergi Reddi

Vergi reddi, devlet tarafından alınan vergilere, mükelleflerin verdiği tepkilerdir. Vergi reddinin diğer sayılan tepki türlerine göre daha etkili olduğu söylenebilir. Çünkü ortak ve organize hareket edilen bir tepkidir (Aktan ve diğerleri, 2003: 10).

Başka bir ifade ile vergi reddi; siyasi, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkisi ile vergi ödenmemesi için ortaklaşa hareket edilmesidir. Yalnız bu hukuki olmayan bir durumdur. Mükellefler herhangi bir verginin uygulamasının kaldırılması için toplu olarak tepki verebilir ve üzerlerine doğan ödevleri yapmayabilirler (Çimen, 2016: 7).

Açıkcası verginin reddinden söz edebilmek için, ilk iş olarak bir verginin yasa ile teminat altına alınmış olması gerekmektedir. Vergi yürürlüğe girdikten sonra, toplum baskısı üzerine, bu verginin kaldırılması gerekmektedir. Elbetteki, tepkilere rağmen vergi kaldırılamıyorsa, verginin reddinden bahsetmek mümkün değildir. Kısaca

verginin reddi, vergiye karşı toplumsal olarak meydana gelen bir tepkidir (Çakar, 2013:1296).

2.2.10. Vergi Arbitrajı

Vergi Arbitrajı, vergi sistemlerindeki farklılıkların doğan özellikleri kullanarak herhangi bir riske girmeden kazanç sağlama faaliyeti olarak ve vergi boşluklarından yararlanılması olarak tanımlanmaktadır. Vergi arbitrajı, farklı gelir türleri ve farklı bireylerin vergilendiği değişik oranların yararlarından istifade edilmesine denilmektedir (Taşkın, 2010:80)

Özellikle uluslararası firmalarda vergi oranının düşük olduğu ülkelere, kar ve satış hasılatını transfer ederek hareket eden firmanın, karını maksimize etmede yararlandığı vergi durumudur. Mükellefin farklı vergi oranlarından yararlanarak ödeyeceği vergiyi azaltmasıdır (Saruç, 2015:26).

Örneğin bir şirketin kurumlar vergisi mükellefi olması gerekirken onun yerine gelir vergisinden vergi mükellefi olmasıdır. Bu sayede vergi mükellefi farklı vergi oranlarından yararlanarak ödeyeceği vergiyi azaltmakta kendi lehine avantaj sağlamaktadır.

2.2.11. Vergi Tatili

Vergi tatili, ülkemizde kavram olarak yeni yeni kullanılmaya başlanmış olmasıyla birlikte, içeriği itibariyle pek yeni sayılmaz. Gelişmekte olan ülkeler tarafından endüstriyel gelişme veya farklılaştırma sağlanması için yeni endüstrilere belli bir dönem için sağlanan gelir vergisi istisnası olarak açıklanabilir.

Vergi tatili ekonomide daralma dönemlerinde uygulanan vergi rekabeti araçlarından olup ülkede dış sermayeden belirli bir zaman boyunca vergi alınmamasını ifade etmektedir (Saruç, 2015:25).

Eğitim, spor ve sağlık tesisleri için geçmişte bir dönem uygulanmış olan 5 yıllık Kurumlar Vergisi istisnası, Ülkemizde uygulanan vergi tatiline ilişkin iyi bir örnektir.

2.2.12. Vergi Erozyonu

Erozyon diğer adıyla aşınım kavramı; Türk Dil Kurumu'na göre 'Yer kabuğunu oluşturan kayaların, başta akarsular olmak üzere türlü dış etmenlerle yıpratılıp

yerinden kopararak eritilmeleri veya bir yerden başka bir yere taşınması olayı, aşınma, aşınım, itikâl.’ anlamlarına geldiği görülmektedir.

Vergi erozyunu ise vergi kanunlarındaki boşluklar ve vergi harcamalarındaki artışların vergi gelirlerinde meydana getirdiği azalmayı olarak açıklayabiliriz (Saruç, 2015:26). Vergi erozyonu neticesinde daralan bir vergi matrahından söz edilebilir. Vergiden kaçınma, vergi kaçakçılığı, istisna, muafiyet, indirim ve enflasyon gibi unsurların vergi hasılatını aşındırması sonucunda vergi yükünün toplumun yalnızca belirli bir kesiminin sırtında kalması neden olabilir.

2.2.13. Vergi Denetimi

Vergi denetimi, devletin görevlendirdiği mercilerince yerine getirilir. Vergilerin, kanunlarda belirtilen sürelerde tam olarak tahsil edilmesini sağlamak üzere alınan önlemler ve teknikler bütünüdür (Tekin ve Çelikkaya, 2018: 51).

Vergi denetimi, vergi ile yetkili makamlarda görevli memurlarca, mükelleflerin yasalardan doğan borçlarını yerine getirip getirmediklerinin kontrol edilmesidir. Amaç vergi borcunun süresi içinde ve tam olarak ödettirilmesinin sağlanmasıdır (Pehlivan, 1986: 34).

Vergi denetimi, beyan edilen verginin doğruluğunun kontrolünü sağlamak için vergi mükelleflerinin bütün hesaplarının merccek altına alınması aynı zamanda da vergi idaresinin merkez ve yerel birimlerinin dış denetimini kapsayan işlemler bütünüdür. Meşru olarak vergi denetimi iki alt başlıkta analiz edilmektedir. Birincisi vergi mükelleflerinin ve mükellefiyet kayıtları ile alakalı maddi olgu ve durumların sorup soruşturulması ve tespitine yönelik olarak yapılan “ yoklama işlemi”, diğeri ise vergi beyannamesinin verilmesinden sonra verilmesi gereken beyanlar ve ödenmesi gerekli vergilerin kesinliğinin araştırılarak tespiti için yapılmakta olan “inceleme” kontrol işlemidir. (Ünal, 2018:7).

Vergi idaresinin etkinliğinin artırılmasının bir diğeryolu da vergi denetimlerinin etkinliğinin sağlanmasıdır. Türkiye’de vergi inceleme oranı çok düşük ve vergi denetimleri etkin değildir. Nitekim yapılan incelemeler sonucunda bulunan matrah farklarının, beyan edilen matrahının çok üstünde olması, vergi denetiminin etkinsizliğinin bir göstergesidir (Koç, 2010:395).

2.2.14. Vergi Açığı

Vergi Açığı/Boşluğu Kavramı 2000’li yılların başından itibaren kullanılmaya başlamış olmakla birlikte kanunen belirlenen ve ödenmesi gereken vergilerin ilgili dönemde gönüllü ve zamanında ödenmeyen tutarı vergi açığı (tax gap) olarak isimlendirilir.

Vergi açığı, mükelleflerin vergi mevzuatına tam olarak uyması halinde ödenmesi gereken vergiler olan potansiyel vergi gelirleri toplamı ile tahsil edilen vergiler arasındaki farktır.

2.2.15. Vergi Harcaması

Verginin esas görevi kamu harcamaları finanse etmektir. Bununla beraber ülkeler ekonomik, siyasi ve sosyal politik hedeflerini yerine getirebilmek için maliye politikası aracı olarak kullanmaktadır.

Vergi Harcaması, kavramının en geniş tanımı; “Standart Vergi Sistemi”nden her türlü sapmadan kaynaklanan vergi kayıplarını ifade etmektedir (Gelir Düzenlemeleri Genel Müdürlüğü Vergi Harcamaları Raporu, 2019:5).

Vergi harcaması, devletin ekonomik, siyasi ve politik hedeflerle belli sektör, meslek ve mükellef gruplarından ya da faaliyetlere yönelik olarak sağladığı vergi muafiyeti, istisna ve indirimler, düşük vergi uygulamaları, verginin mahsubu veya ertelenmesi gibi düzenlemeler sebebiyle vazgeçilen vergi gelirleridir. Bu bağlamda vergi harcaması belirli ekonomik, sosyal ve siyasi hedeflere ulaşabilmek amacıyla yasaların öngördüğü standart vergi yapısı ile uyumlu olmayan ve genele ilişkin düzenlemelerden ayrıcalıklı olarak, yasal bir hükümden kaynaklanan vergi geliri kaybıdır (Bingöl, 2019:166)

Vergi harcaması ile anlaşılması gereken kamu harcamaları olmamakla beraber özel durumda bulunan bazı vergi mükelleflerine getirilen muafiyetleri, vergisel işlemlerde getirilen istisna ve indirimleri, dolaylı bir biçimde vergi gelirlerinde meydana gelen kayıplar ifade edilmektedir (Saruç, 2015:26).

Mevcut vergi sistemimizde meydana gelen sapmaların neler olduğu özet olarak vergi indirimi, indirimli vergi oranı, vergi istisnası, mahsubu, muafiyeti ve vergi ertelemelerinden oluşmaktadır (Vergi Harcamaları Raporu, 2019:6).

Ayrıca Vergi teşvikleri ve vergi harcamaları paranın iki yüzü gibidir. Bu nedenle, her vergi teşviği bir “vergi harcaması” olarak ortaya çıkmaktadır.

“Vergi harcamaları” ile genel olarak; doğrudan yabancı sermaye çekme, istihdam artışı, seçili sektör/lerin rekabet gücünün artırılması, sosyal hukuk devleti olarak kişilere gelir desteği, küçük ve orta ölçekli işletme destekleri, şirketlerin finansal güçlerinin artırılması, bölgesel kalkınma farklarının azaltılması, yatırımların teşviki, tarımın desteklenmesi amacıyla verilen teşvikler olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Vergi harcamaları, “temel vergi yasalarında”, “serbest veya ekonomik bölge yasalarında” veya “yatırım teşvik düzenlemeleri” ve benzeri diğer yasalarda; “geçici veya kalıcı madde düzenlemeleri” olarak yürürlüğe konulur. Buna ilave olarak vergi harcamaları, “vergi muafiyet ve istisnaları gibi vergi tabanı dışına çıkarma, vergi tabanından indirim, indirimli vergi oranı” şeklinde de olabilir(Bingöl, 2019:166-167)

2.2.15.1. Vergi İndirimi ve İndirimli Vergi Oranı

İndirim; Matrahtan ve vergiden yapılan indirim olarak iki şekilde olmaktadır. Matrahtan indirim, ekonomik sosyal ya da çevresel amaçlarla, belirli şartlar altında mükelleflerin vergi matrahlarına ulaşırken, vergilendirilebilir gelirleri üzerinden belli tutarlarda eksiltmeler yapılmasıdır. Bu şekilde yapılan indirimler daha çok beyannameler üzerinde yapılmaktadır. Vergiden indirim ise, belirli şartlar altında hesaplanan vergi üzerinden belirli oranda indirim yapılmasıdır.

Vergi indirimleri literatürde vergi harcaması olarak değerlendirilmekte olsa da sayesinde hem tasarrufların attırılmasına hem de ekonominin canlanmasına etkisinin olacağı öne sürülmektedir. İlki vergi indirimlerinin bütçe açıklarına neden olacağı akabinde de borçlanma yoluyla açıkların kapatılmasının kaynağının vergi artışları olacağı için toplumun harcamalarını değil tasarruflarını arttırmasına neden olacağı. İkincisi ise kişi ve kurumların elinde daha fazla harcanabilir gelir kalacağı için harcamaların ve dolayısıyla talebin artacağı bu yolla da ekonominin canlanmasına katkısının olacağı öne sürülebilmektedir (Eğilmez, 2019:228).

İndirimli vergi oranı; kanunen veya kanunun verdiği yetki kapsamında belirli kişi, mükellef ve faaliyet grubu yararına, vergi tarifesinde yer alan standart vergi oranının düşürülmesidir (Vergi Harcamaları Raporu, 2019:5).

2.2.15.2. Vergi İstisnası

Vergi İstisnası; vergiye tabi olması gereken bir olay veya kazancın kısmen veya tamamen vergi kapsamı dışından tutulmasıdır. Vergi istisnası geçici olabileceği gibi süreklide olabilmektedir. Örnek ile açıklamak gerekirse kanunla kurulmuş olan emekli sandıkları ile sosyal sigortalar kanunu'nda belirtilmiş olan sandıklar tarafından ödenen emekli, malûliyet, dul ve yetim gibi aylık ödemelerinin gelir vergisinden istisna edilmiş olmasıdır (Eğilmez, 2019:214).

2.2.15.3. Vergi Mahsubu ve İade

Vergi mahsubu ve iadesi; ödenecek duruma gelen vergi tutarına ulaşmak için çeşitli şekillerde eskiden tahsili yapılmış meblağların, tarh edilen vergi tutarından indirilmesi ve çeşitli şekillerde mahsup edilemeyen tutarın iade edilmesi işlemidir (Vergi Harcamaları Raporu, 2019:6).

2.2.15.4. Vergi Muafiyeti

Vergi muafiyeti, vergi yükümlüsü olması gereken gerçek veya tüzel kişiliklerin vergi kanunlarında yer almakta olan hükümler doğrultusunda vergi dışında bırakılmalarıdır. Örnekleme gerekirse Ülkemiz sınırları içerisinde 200 m²'e kadar sadece bir tane konutu bulunan emeklilerin Emlak vergisinde konusunda ayrıcalık tanınmasıdır. Kısaca Ülkemizde tek konutu olan emekliler emlak vergisinden muaftırlar. Her iki birbirlerinden ayırmamız gerekirse Vergi istisnası olaylara veya kazançlara, vergi muafiyetleri ise kişilere veya kurumlara uygulanmaktadır denilebilir (Eğilmez, 2019:214).

Vergiden muafiyet ve istisna sağlamak, vergi koyucunun yetkisinin önemi kadar büyüktür. Muafiyet ve istisnaların herşeyden öncelikle genel olması objektif ölçülerle doğru olarak belirlenmiş kurallara bağlanmış olması hakkaniyete uygun bir biçimde netleştirilmesi önemlidir (Bingöl, 2019:30).

2.2.15.5. Vergi Ertelemeleri

Vergi erteleme kavramı hesaplanılan ve ödenecek safhaya erişmiş olan bir verginin belirli bir zaman dönemi için ödenmeyerek ileri günlere bırakılması şeklindeki uygulamadır. Vergi ertelemesinin herhangi bir faiz işletilmeden yapılması durumunda, işletilmeyen gecikme faizi kadar vergi ödenmemesinden kaynaklana devletin bir gelir

kaybı olacak bu da vergi harcamasının meydana gelmesine neden olacaktır(Vergi Harcamaları Raporu, 2019:7).

2.2.16. Vergi Sorumlusu

Vergi sorumlusu, “kendisi gerçek mükellef olmayıp, gerçek mükellefle olan ilişkisinden dolayı vergi kanunlarının belirttiği şekilde, verginin hesaplanarak kesilmesi ve vergi dairesine ödenmesi veya diğer bazı görevlerin yerine getirilmesi zorunluluğu olan üçüncü kişi” dir (Ağar 2009: 57).

Vergi Usul Kanunu madde 8’e göre vergi sorumlusu, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan gerçek ve tüzel kişiler olarak tanımlanmıştır. Vergi sorumluluğunun kapsamı yalnızca tevkifat ve stopaj yoluyla vergi kesintisi yapmak değildir. Aynı zamanda mükellefin vergi borcunun mükellef dışında başka kişiden istenerek vergi borcunun ödenmesidir (Kızılot 2008: 78). Genellikle maaş ve ücretlerden kesilen vergilerde işveren vergiyi keserek vergi dairesine yatırmaktadır. Böylece gelir daha sahibinin eline geçmeden kesilmiş olmaktadır. Burada işveren aracı ödeyici olarak vergi sorumlusudur. Buna karşılık ücret elde eden kişi kanuni yükümlüdür. Yani, aracı ödeyici kendi adına değil başkalarının adına ödemede bulunmaktadır (Eker, 2017:7)

Vergi sorumluluğu, kanunlardan doğmakta ve başkalarına devredilmemektedir. Örneğin, vergi sorumlusu olan işverenin vergi mükellefi olan işçi ile aralarında yapmış oldukları ücret gelirinden doğan vergi borcunun işçi tarafından ödenmesi gerektiği anlaşması geçersizdir. Vergi Usul Kanunu’nun 9’uncu maddesi vergi sorumluluğu için medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olma şartı aramamaktadır. Bundan dolayı, küçük olanlar, kısıtlılar ve mümeyyiz olmayanlar vergi sorumlusu olabilmektedir. Ancak bu özelliklere sahip vergi sorumluların vergi ile ilgili üzerine düşen ödevleri, kanuni temsilcileri aracılığıyla yerine getirilmektedir (Pehlivan 2010: 55).

2.2.16.1. Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorumluluğu

3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’nun serbest muhasebeci ve mali müşavirlere vermiş olduğu yetkiye ilişkin mali sorumluluğu düzenleyen Vergi Usul Kanunu’nun 227’inci maddesinde Maliye Bakanlığının vergi beyannamelerinin yetkili olan meslek mensupları tarafından imzalanması zorunlu oldukları, bu zorunluluğu beyanname çeşitleri, mükellef grupları ve faaliyet konuları itibarıyla ayrı ayrı uygulatmaya ve bu

uygulamalara ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkili oldukları belirtilmiş, mesleki yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirmemeleri halinde ortaya çıkan vergi kaybına ilişkin cezalardan mükellefle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olacakları belirtilmiştir (Ağar 2009: 84).

Meslek mensuplarının sorumlulukları, imzalamış oldukları tasdik raporu ya da düzenlemiş oldukları tasdik raporlarında yer alan bilgilerin defter kayıtları ve belgelere uygun olup olmaması ile sınırlı tutulmuştur (Eker, 2017:8)

Mali müşavirlerin sorumlu oldukları borç, 3568 sayılı Yasa'nın 2.maddesi ile düzenlenen mükellefi temsil ederek yapmış oldukları ödevleri kusurlu şekilde yerine getirmemelerinden kaynaklanan ziyaa uğratılan vergi, ceza ve gecikme faizinden dolayı vergi alacaklısına karşı sorumluluklarından kaynaklanmaktadır. Bu sorumluluk, mali müşavirin düzenlemiş oldukları beyanname, beyannamede yer alan matrah bilgileri ve dayandığı belgelerdeki eksiklik ya da oluşan yanlışlığın, vergi ziyaına sebebiyet vermesi ile doğar. Mali müşavirin sorumluluğu şekli ödevlere ilişkin bir sorumluluk olduğundan, usulüne uygun olarak mükellefçe düzenlenen ve belgelerin maddi gerçekliğine ilişkin yapılan incelemeler sonucu tarh edilen vergi ve cezalarda mali müşavirin sorumluluğuna hükmedilmez. Örneğin, mükellefçe düzenlenen belgeler ile mali müşavir tarafından düzenlenen belge ve tablolar arasında şekli bir uyumsuzluk bulunmamasına rağmen, mükellefçe alınan ya da düzenlenen ve mali müşavirin mesleki bilgi çerçevesinde anlaşılamayan sahte belgelere istinaden tarh edilen vergi ve cezalardan dolayı mali müşavirin sorumluluğuna hükmedilemez. Mükellefin ilgili döneme ait beyannamesinin mali müşavir tarafından düzenlenip verilmemesi halinde mali müşavirin vergi hukuku anlamında sorumluluğundan bahsedilemez. Beyanname verilmemesi nedeniyle yapılan tarhiyata ilişkin vergi ve cezalar ile 213 sayılı Yasa'nın mükerrer 355. maddesi uyarınca beyanname vermeme nedeniyle mükellef adına kesilecek özel usulsüzlük cezasının mükerrer 227. maddesi uyarınca mali müşavirden istenmesi mümkün değildir (Çitil 2013:351-352).

2.3. Vergi Uyumunun Önemi

Mükelleflerin vergi uyumu günümüzde devletler için çok önemli hale gelen bir kavramdır. Mükelleflerin vergiye göstereceği uyum, devletlerin ana gelirini oluşturan vergi gelirleri direkt etkileyen en önemli faktörlerdendir. Mükellefin vergiye göstereceği

gönüllü uyum, devletleri vergi gelirlerini arttırarak, toplumsal ve sosyal refahı olumlu etkileyecektir.

2.4. Vergi Uyumunu Etkileyen Faktörler

Mükelleflerin vergi uyumu günümüzde devletler için çok önemli hale gelen bir kavramdır. Mükelleflerin vergiye göstereceği uyum, devletlerin ana gelirini oluşturan vergi gelirleri direkt etkileyen en önemli faktörlerdendir. Mükellefin vergiye göstereceği gönüllü uyum, devletleri vergi gelirlerini arttırarak, toplumsal ve sosyal refahı olumlu etkileyecektir (Koç,2010:22).

2.4.1.Ekonomik ve Mali Faktörler

2.4.1.1. Ödeme Gücü

Bireyler vergilerini gelirlerinden öderler. Vergi ödedikten sonraki kısmı tüketir veya tasarruf ederler. Yani vergi ödemek bir miktar tüketim ya da tasarruflarından vazgeçmek demektir. Mükellefler bu vazgeçme durumunda, kendisine en az yarar sağlayan harcama ve birikimlerine yönelerek refah kaybını en aza indirmek isterler.

Mükelleflerin ödeme gücü açısından bakıldığında, yüksek gelire sahip olanlar lüks tüketim ve tasarruflarından, düşük gelirliler ise zorunlu tüketim için ayırdıkları gelirlerinden vergilerini öderler. Bu sebeple gelir düzeyi düşük mükelleflerden alınan vergiler, gelir düzeyi yüksek olan mükelleflerden alınan vergilere göre, düşük gelirliler üzerinde daha fazla vergi yükü oluşturur. Hatta zorunlu hayati ihtiyaçları karşılayacak olan gelirleri vergilendirildiğinde, düşük gelir sahipleri daha çok fedakârlık etmek zorunda kalacaktır. Bu nedenle de tepkileri daha sert olacak ve vergiye uyumları azalacaktır. Tepkilerin en aza indirilmesi ve vergiye uyumun artırılabilmesi için mükellefleri ödeme gücüne göre vergilendirmek gerekmektedir (Tokdemir, 2019 :13).

2.4.1.2. Kayıt Dışı Ekonomi

Vergiye uyumu etkileyen bir diğer ekonomik faktör kayıt dışı ekonominin varlığıdır. Günümüzde kayıt dışılık ne yazık ki, az gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke için büyük bir sorun haline gelmiştir. Bunun birçok nedeni bulunmakla birlikte en büyük nedeni ülkelerdeki karmaşık vergi mevzuatı ve yüksek vergi oranlarıdır (Polat, 2018:11).

Kayıt dışılığın artmasıyla birlikte vergi gelirleri azalmaktadır. Vergi gelirlerindeki azalma kamusal faaliyetlerin devam etmesi için vergi oranlarının arttırılması ve yeni vergilerin konulması zorunluluğunu doğurmaktadır. Bu da kayıt dışılığı daha da arttırmakta, dürüst mükellefleri dahi bunaltıp vergiye uyumu azaltmaktadır. Kayıt dışı ekonomi ayrıca vergi kaçakçılığının yaygın olduğu ve vergi kaçırانların hak ettikleri cezaları görmedikleri algısını yaratarak vergiye uyumu daha da olumsuz yönde etkilemektedir (Polat, 2018:11).

2.4.1.3 Ekonomik Dengesizlik ve Enflasyon

Küreselleşmeyle birlikte meydana gelen finansal serbestleşme olgusu, sermayenin küresel düzeyde kısıtlamasız ve serbest hareket etmesine ve bu sayede dünya çapında finansal dengesizliklerin çoğalmasına sebep olmaktadır. Finansal piyasaların uluslararası düzeyde bütünleşmesi, ulusal ekonomilerde ortaya çıkan krizlerin finansal piyasalar yardımıyla küresel düzeyde etkiye sahip olmasını sağlamıştır. Bu bağlamda, finansal piyasalarda istikrarın oluşması dünya ekonomisinin sürdürülebilirliği açısından da önemlidir (Koç, 2010: 47).

Ekonomik dengesizlikler piyasayı olumsuz etkilemekte, bu durum mükelleflerin gelecek kaygısı yaşamalarına neden olmaktadır. Aynı zamanda ekonomik kriz insanların harcama alışkanlıklarını değiştirmekte ve gelecek kaygılarını arttırmaktadır. Ödeme gücü olsa da gelecekte ümitli olmamaları nedeniyle mükelleflerin ellerindeki parayı ödeme yerine ellerinde tutmalarına sebebiyet vererek vergi uyumlarını olumsuz etkilemektedir (Atçeken, 2018:70).

Enflasyon, en basit tanımıyla fiyatlar genel düzeyinde ortaya çıkan sürekli artış olarak tanımlanmaktadır. Daha geniş bir kapsamla ifade etmek gerekirse ele alınacak olan fiyatların genel düzeyidir tek tek meydana gelen artışlar enflasyon değerlendirilemez. Fiyatlar genel düzeyinde ki artışların sürekli bir artış içinde olması gerekir, bir ya da birkaç malın fiyatının sürekli artış gösternesini veya bütün malların bir defa artış göstermesi enflasyon olarak nitelendirilmemesi gerekir (Eğilmez, 2019:192).

Enflasyon, bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinin sürekli artması olarak tanımlanmaktadır (Tokdemir, 2019 :13).

Enflasyonun, ülkedeki vergi sisteminin yapısına ve enflasyon oranına göre vergi gelirleri üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri olabilir. Hatta bunun tam tersi hiç etkisi

de olmayabilir ve bu istenen bir durumdur. Vergi gelirlerinin enflasyon karşısında gerçek değerinin düşmemesi için, vergilendirilen gelir enflasyon oranında artmalı, vergiler artan oranlı tarifeye sahip olmalı ve vergi doğduktan sonra tahsilata kadar geçen süre kısa olmalıdır. Gelişmiş ülkeler, belirtilen kriterleri sağladığı için enflasyon karşısında vergi gelirleri azalmazken, gelişmekte olan ülkelerde aynı durum söz konusu değildir. Enflasyonun vergi gelirlerinin gerçek değerini düşürdüğü ve özellikle bunun gelişmekte olan ülkelerde olduğu literatürde Olivera-Tanzi etkisi olarak bilinmektedir (Tokdemir, 2019 :13).

Enflasyon, daha önce vergilendirilmemiş olan gelirleri vergilendirerek veya düşük vergiye tabi gelirlerin üzerindeki vergi yükünü artırarak, vergiye uyumlarının azalmasına neden olabilir (Tokdemir, 2019 :13).

Enflasyon, vergi sistemi üzerinde farklı şekillerde etkide bulunur. Enflasyonun kendisi bir vergidir. Enflasyon sebebiyle paranın satın alma gücünde azalma olur ve bu enflasyon vergisi olarak adlandırılır. Enflasyonun yükseldiği dönemlerde vergiye karşı olan direnç artar ve vergiye uyum azalır. Enflasyon ile vergi uyumu arasında nasıl bir ilişki olduğunu araştıran çalışmalarda, enflasyonla vergi uyumsuzluğu arasında pozitif bir ilişki olduğu yani enflasyon yükseldikçe vergi uyumsuzluğunun arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, enflasyonist dönemlerde vergi kaçakçılığı da daha fazla olmaktadır. Enflasyon vergi gelirlerinin gerçek değerinin düşmesine yol açarken bir yandan da vergi uyumunu azaltarak vergi gelirlerinin düşmesine sebep olur (Tokdemir, 2019 :13).

2.4.1.4.Serbest Piyasa Koşulları ve Rekabet Ortamı

Serbest piyasa koşulları çerçevesinde tüketiciler kaliteli ve düşük fiyatlı ürünleri kullanma fikrine sahiptirler. Durum böyle olduğu takdirde, üretici firmalar bu istekleri karşılayabilmek için rekabet ortamında kaliteyi de azaltamayacaklarından dolayı maliyetlerini düşürmek isteyeceklerdir. Maliyetlerini ölçeğine bağlı azaltanlara karşı küçük üreticiler ve ticaretle ilgilenen insanların böyle bir şansı yoktur (Biberoğlu, 2006.31).

Bu durumda vergi yükü daha da ağır hissedilecek ve bu yükümlüler vergilerini gerçek tutarından daha az ödeme veya hiç ödememe yoluna gidebileceklerdir. Vergi kaçırma sonucunda maliyetini düşüren yükümlü ürünlerini diğer yükümlülere göredaha düşük fiyattan satarak karını arttırabilecektir. Vergisini ödeyen yükümlüler ise bir süre sonra

piyasadan çekilme tehlikesi ile yüz yüze kalacaklar ya da vergi kaçırarak rekabet koşullarını eşitlemeye çalışacaklardır (Biberoğlu, 2006: 31). Sonuç olarak ortaya çıkan rekabet eşitsizliği vergi uyumunu olumsuz yönde etkileyecektir. (Atçeken, 2018:71)

2.4.1.5.Gelir Düzeyi

Vergi ödeme gücü dinamik bir kavram olup, göstergeleri gelir, servet ve harcama olarak kabul edilmektedir. Bu göstergeler, vergi yükünün arzu edilen biçimde dağıtımı ile toplumsal maliyetleri dengeli olarak dağıtmak için seçilmişlerdir. Vergi yükünün dağılımında dikkate alınan ödeme gücü gelirin göstergesi olmakla beraber, ödeme gücünü temsil etmesi bakımından gelirin özel bir yeri vardır(Çimen, 2016:14). Netice itibariyle batı toplumlarında ödeme gücü ilk göstergesi olarak gelir düzeyindeki farklılıklar kabul edilir. Çünkü belirli bir servete sahip olunması ve harcamanın yapılabilmesi, ancak yeterli gelirle mümkün olur. O halde, ister servet, ister harcamalar üzerinden alınsın, vergiler sonuçta yükümlülerin gelirlerinden ödenmiş olmaktadır (Atçeken, 2018:57).

Gelir düzeyi artan vergi mükelleflerinin ise nispi olarak olmasa da miktar olarak ödeyecekleri vergi artmaktadır. Ödenecek vergi miktarının artması ise, vergi kaçakçılığı sonucu elde edilecek faydanın, yakalanma riskini bastırmasına neden olmaktadır (Bişgin, 2018: 17).

2.4.2.Sosyal ve Demografik Faktörler

Sosyal ve demografik özellikleriyle ilgili olarak; aile ölçeği, mükellefin cinsiyeti, medeni hali, yaşı, mesleği, eğitim düzeyi, ırksal özellikler, yaşanılan sosyal çevre gibi etkenlerin vergiye gönüllü uyumu üzerindeki etkileri ele alınacaktır (Sönmez, 2014: 23).

2.4.2.1.Mükellefin Medeni Hali

Mükellefin medeni durumu, vergiye uyumu etkileyebilecek faktörlerden birisidir. Evli olmayan bir insanın ulaşabildiği gelir kendisine yetecekken, evli olması halinde gelire karşı hissedilen ihtiyaç giderek artış gösterecektir bu nedenle mükelleflerin subjektif vergi yükünü üzerlerinde daha çok hissetmelerine neden olacaktır. Bekâr mükelleflerin vergi uyumlarının daha yüksek olduğu, evlilerin bekârlara göre daha fazla uyumsuzluk gösterdiği kanısına ulaşırız. Ama olaya sadece bu gözle bakmamamız gerekir. Çünkü evlenmemiş olan insanların bu riskin altına girmeyi göze alabilme ve aynı zamanda

hayatla ilgili kurdukları beklentilerinin henüz yerine getirememiş olması gibi durumları düşündüğümüz takdirde, bekârların evli insanlara kıyasla daha fazla vergi kaçırabileceklerini de söylemek mümkündür (Atçeken, 2018:33).

2.4.2.2.Mükellefin Eğitim Düzeyi ve Mesleği

Mükelleflerin eğitim düzeyi arttıkça vergi uyumuna karşı tutumları da artacaktır. Aynı zamanda eğitim düzeyi yüksek olan mükelleflerin sosyal devlet bakımından verginin önemi hakkında geniş çaplı bir bilgiye sahip oldukları için, verginin önemini dahi iyi kavrayacaklardır. Fakat yapılmış olan araştırmalara göre eğitilmiş bireylerin, ulaşılabilecek fırsatların neler olduğunu daha iyi keşfetmeleri ve denetime girme olasılığının daha düşük olduğunu bilmeleri sebebiyle riske girme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ve bu sebeple vergi uyumlarının daha düşük olduğunu görmekteyiz (Biberoğlu, 2006: 46-47).

Bunların yanı sıra mükelleflerin hangi meslekle uğraşmış olmaları da vergi karşısında sergileyecekleri tutumları belirlemekte önemli bir rol üstlenmektedir. Bazı meslek grupları ödemekle yükümlü olduğu vergileri başkaları üzerine yansıtarak bu durumdan bir şekilde kurtularak ya da bu duruma daha çok çalışarak tepki verirken, bazı vergi mükellefi meslekler ise zor ve yıpratıcı koşullar altında sahip oldukları gelirlerinden vazgeçerek çalışmamayı düşünebilirler (Çataloluk, 2008: 221).

Lewis (1982) mükelleflerin maaşları ya da ücret gelirleri arttıkça, doğru beyanda bulunma eğilimleri azalmakta olduğunu ifade etmiştir. Mesleklerle ilgili bir diğer araştırmada ise, kendi işini kuranların daha fazla vergi kaçırdıkları ortaya çıkmıştır (Aktaran Tuay ve Güvenç, 2007: 22).

2.4.2.3.Mükellefin Cinsiyeti

Mükelleflerin cinsiyet dağılımı vergi karşısındaki tutumları üzerinde bir etkiye sahiptir. Cinsiyete bağlı araştırılmış olan bilgiler doğrultusunda, özellikle kadınların vergiye karşı olan tutum ve uyumlulukları erkeklere oranla daha yüksek seviyede olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Tuay ve Güvenç, 2007: 22).

Mutlu ve Taşçı (2013:231) yaptıkları çalışmalarında; mükellefin erkek veya bayan olması vergi uyumunu etkilediğini belirtmişlerdir. Çalışmada bayan mükelleflerin erkek mükelleflere göre karşılaştırdığımızda vergi bilincinin daha olumlu yönde olduğunu

vergi denetimi ve denetim uygulamalarıyla alakalı düşünceleriyle belirtilen bu mükelleflerin müşteri özelinde bir yaklaşım ortaya koyması vergiye gönüllü katılım ve uyumda daha fazla etki ettiğini görülmektedir.

2.4.2.4.Aile Ölçeği

Ailenin içerisindeki kişi başına düşen gelir doğrultusunda mükelleflerin vergiye karşı göstereceği tepkilerde değişim olduğu fark edilmektedir, kişilerin aile yapılarına göre vergiyi hissetmeleri farklılıklar gösterir. Örneğin; çekirdek bir aileye sahip olan kişiden vergi alınması halinde, kişi sadece kendisine ait olan vergisini ödeyecektir fakat bireyin geniş bir aileye sahip olduğunu düşündüğümüz takdirde, kişinin sahip olduğu gelir kendisine yetmeyecektir. Bu sebepten dolayı birey bir sonra ki seferde vergiye karşı uyumsuzluk yönünde düşünceye sahip olacaktır (Atçeken, 2018:53).

2.4.2.5.Mükellefin Yaşı

Mükelleflerin yaşları, vergi uyumu üzerine etkili olan diğer bir değişkendir. ABD’de araştırılmış olan deneye dayalı bir çalışma, 65 yaş üstündeki bireylerin risk alma konusunda ki düşüncesi gençlere oranla bir hayli düşük seviyededir. Bu nedenle 65 yaş üstündeki insanların doğru beyanda bulunmama eğiliminin daha az oranla olduğunu söyleyebiliriz (Atçeken, 2018:59).

Bu durumu özetleyecek olursak gençlerin yapısında var olan risk alma içgüdüsünden dolayı vergi uyumsuzluğu yaşlı insanlara göre daha fazla görülmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda, yaşın vergi mükelleflerinin vergilere olan tutumve davranışları üzerinde etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Genç yaşta bulunan vergi mükellefleri elde ettikleri gelirlerinin önemli bir kısmını harcamak ya da tüketime yönelik kısa süreli tasarruf yapmaktadırlar. Her şeyden önce, yaş gruplarında 25-30 yaş aralığındaki kişilerin şimdilik yüksek bir gelire sahip olmadıkları ön görülmektedir. Bu grupta bulunan kimselerin bir aile kurmak, daha yüksek bir yaşam standartlarına ulaşmak gibi hayalleri olduğu için, devletin vergi toplama taleplerine karşı kayıtsızlık göstermektedirler. Buna rağmen, ileri yaşta bulunan vergi yükümlüleri, yaşam standartlarını yükseltme gibi bir eğilimde değildirler. Bu gibi nedenlerle yüksek yaş gruplarında daha iyi vergi anlayışı görülmektedir (Atçeken, 2018:59).

2.4.2.6.Kalıtımsal (Soy) Özellikler

Vergi uyumunu etkileyen faktörlerden birinin de doğuştan getirilen soya bağlı faktörler olduğu belirtilmektedir. Mükelleflerin soyuna göre vergi uyumunu İtalya, Fransa ve Almanya'yı kapsayan bir araştırmada vergi uyumunun soylara göre farklılık gösterdiği, Fransa'nın vergi uyumsuzluğunda ilk sırada yer aldığı belirlenmiştir. Bunun nedeni olarak da, vergi eşitliği sağlanmış olsa da İtalya ve Almanya'ya göre subjektif vergi yükünün Fransa'da daha ağır olduğu bildirilmiştir (Biberoğlu, 2006: 48).

Birçok konunun vergi uyumunu etkilediği gibi toplumların kültürel farklılıkları da vergi uyumu üstünde bir etkiye sahiptir. Eğer örnek vererek anlatacak olursak Akdeniz iklimine ait olan Latin ülkelerinde kademe ve üst mercilere karşı güvensizlik fazlayken İskandinav ülkelerinin devlet bilincinde yatan disiplinde dolayı vergiye gönüllü uyumun fazla olduğuna varılmıştır (Atçeken, 2018:55).

2.4.2.7.Toplumsal Ortam

Mükelleflerin, vergi hakkındaki düşünce ve davranışlarını yalnızca psikolojileri değil, bulundukları toplumsal yapı da fazlasıyla etkilemektedir. Mükellefin yaşadığı çevre vergiye karşı tepkili ve isteksiz ise, mükellef vergiye karşı nötr olacak, fakat vatandaşlık görevi olarak benimsediği vergi uyumun bilincinde bir müddet boyunca ilerleyecektir ama zamanla biriktirmiş olduğu karşıt düşüncelerden dolayı bu tutumundan vazgeçip devlete karşı olan güveninde sarsılma yaşayarak vergi uyumsuzluğuna gidecektir (Biberoğlu, 2006: 52).

Söz konusu bu durum mükellefin vergi ile ilgili davranışlarında da görülebilmektedir. Örneğin mükellefin içinde yaşamış olduğu toplumda vergiye atfedilen değer düşük ise ve vergi kaçırma erdemli bir davranış olarak algılanmaktaysa vergisini ödeyen mükellefin bu durumdan olumsuz etkilenmesi söz konusu olabilmektedir. Çünkü vergisini verdiği çevresinde eleştirilere maruz kalacaktır. Bunun yanı sıra vergisini ödemeyen mükellef tespit edilip cezalandırılmaz ve bu durum uzun süre devam ederse, vergisini ödeyen mükellef de haksız yere vergi alındığı düşüncesi oluşacak ve mükellef vergi kaçırma yöntemlerine başvurabilecektir (Günel, 2012: 2).

Bireylerin vergiye karşı tutum ve hareketlerini yalnızca psikolojileri değil içinde yer aldıkları toplumsal çevre de etkiler. Mükellefin yaşadığı ortam vergiye karşı tepkili ve isteksiz ise bu olumsuz davranış eğilimi, vergiye karşı tarafsız olan mükellefi zamanla

etkisi altına alacaktır. Vatandaşlık görevinin bilincinde mükellef ise bir müddet bu karşıt düşüncelerle mücadele etse de bir müddet sonra vazgeçecek ve devlete olan güveni sarsılamaya başlayacaktır. Çünkü vergi ödeyenlerin vergi uyumsuzluğu yüksek olanlar tarafından nükteli olarak eleştirilmesi, kendisi gibi vergiye uyumu yüksek mükellefi haksız yere küçük düşürücü duruma sokmaktadır (Koç,2010:61).

2.4.3.İdari, Hukuki ve Siyasi Faktörler

2.4.3.1. Hukuk Sistemi

Hukuk sisteminin hızlı etkin çalışması mükelleflerin toplumsal yapının gerektiği kurallara uyumunu etkilediği gibi vergi kanunlarına da uyum göstermelerine yardımcı olacaktır.

Vergi uyumsuzlukları nedeniyle idarece, ikmalen ve resen tarh edilen vergi ve cezalara karşın Vergi Usul Kanunu ile vergi mükellefleri ve sorumlularına pişmanlık talepli olarak tahakkuk talebinde bulunma ve uzlaşma müessesine ek olarak belli süreler dâhilinde mahkemeler eliyle de uyumsuzluğun aşılması mümkündür.

Duyarlı yapılan düzenlemeler ile hükümetler mükelleflerin davranışları düzenleme imkânına sahip olmaktadır. İnsanlar ulusları ile kendilerini tanımlayıp uluslarında kendi paylarına düşen adil vergiyi ödemeyi talep etmektedirler. Saygılı ve eşit muamele gördükleri toplumlarda dürüstçe vergilerini beyan etmeyi istemektedirler. Bunun dışındaki durumlarda kaynakların kullanımı dramatik olabilmektedir.

Hukuksal zeminde anayasa, kanun ve diğer mevzuat hükümlerinin birbiriyle uyumunda eksiklik bulunması, birbiriyle çelişen kanun ve uygulamalar sonucunda mahkemelerin verdiği kararlarda birbiriyle çelişebilmektedir. Birbiriyle çelişen kararlar üst mahkemelere temyiz ve itiraz olarak yansyıp ihtilaflı dosya sayısının artışına da neden olabilmektedir. Bu durum mükellefleri de net olmayan hükümler dolayısıyla dava süreciyle haklarını aramaya teşvik etmekte ve vergi uyumsuzluğuna tevsik etmekte veya vergi uyumuna ilişkin süreyi uzatmaktadır (Bülbul, 2014:62).

Vergiye uyum noktasında hukukun topluma dağıtılması ve bölüşülmesi, yöntemleri sunması ve cezalandırıcı etkileri potansiyel olgulardandır. Ayrıca adalet sisteminin yeterliliği vergi uyumu için önemli bir pozitif etkendir. Hukuk sisteminin yaptırım gücü

sebebiyle vergi mükellefleri üzerinde vergi ödeme ve vatandaş olarak topluma katkılar sunma noktasında içsel bir isteklendirme olarak da yer almaktadır (Bülbül, 2014:62).

2.4.3.2. Vergi Kanunlarının Sıklıkla Güncellenmesi

Vergi kanunlarının değiştirilme sıklığına ilişkin oluşturulan ilke istikrar ya da kararlılık ilkesi adıyla bağdaştırılır. Bu ilke kanunların hiç değiştirilmemesini değil, çok sık değiştirilmemesini öngörmektedir. Bu ilkeye uyulması birçok açıdan yarar sağlaması yanında mükellef psikolojisine de uygun düşmektedir (Şenyüz, 1993: 215).

Vergilerin belirli bir dönemdeki değişme sıklığı konusunda sayısal bir sınır veya optimal bir sayı koymak mümkün değilse de yapılan değişiklikler siyasal, ekonomik, sosyal ve mali koşullara uygun olmalıdır. Bu uygunluk sağlanırken mükellefler, bu alandaki meslek mensupları ve idare zor durumda kalmamalıdır. Vergi yasalarının sıklıkla değiştirilmesi vergi idaresinin etkinliğini azaltırken, mükellef vicdanlarını rahatsız ederek psikolojik vergi yükünün artmasına sebep olmaktadır (Şenyüz, 1993:215).

Vergi kanunlarında sık sık yapılan değişiklikler, her defasında yeni hükümlerin öğrenilmesini ve yeni formalitelere alışılmasını gerektirmektedir. Bütün bunlar, esasında karmaşık olan vergi tekniğini daha da karmaşık hale getirmekte ve yükümlülerin vergi mevzuatına uyum maliyetlerini arttırmaktadır (Kaynar, 2007: 44).

Vergi mevzuatında çok sık yapılan değişiklikler vergi mevzuatının anlaşılmasını zorlaştırarak, kanunlarda boşlukların doğmasına ve vergi uyumunun olumsuz etkilenmesine yol açar (Gerger, 2011:77). Ayrıca, vergi yasalarında sürekli değişiklikler yapılması, yeni yasaların öğrenilmesini ve yeni bürokratik süreçlere uyum sağlanmasını gerektirir. Bu nedenle, zaten karmaşık ve kavranması zor görünen vergi kanunlarının daha da anlaşılmasını zorlaştırarak, mükelleflerin uyum maliyetlerinin artmasına sebep olur (Tokdemir, 2019 :30).

Vergi kanunlarının çok sık değişmesinin psikolojik boyutu da bulunmaktadır. Yani, mükellefler uzun zamandır kullanılan vergi mevzuatını benimsemiş olduklarından vergiye karşı dirençleri gittikçe azalır ve bu da vergiye uyumun sağlanmasını kolaylaştırır. Vergi kanunlarının uzun süre değiştirilmeden uygulanması vergi psikolojisini olumlu yönde etkiler. Kısaca burada kavranması gereken durum, vergi kanunlarında yapılacak değişikliklerin geçerli nedenler olmadan ve sürekli olarak değil,

ülkenin ekonomik ve siyasi yapısında oluşan değişimlere uygun olarak belli araştırma plan ve program gözetilerek yapılması gerektirir (Çimen, 2016:31).

2.4.3.3. Vergi Sisteminin Karmaşıklığı

Vergi uyumuna etki eden faktörlerden biri olan vergi sisteminin karmaşıklığını açıklarken öncelikle vergi tekniği kavramını ele alınmalıdır. Vergi tekniği, vergilendirme sürecinde belirlenen amaçların gerçekleştirilmesi için yasal ve idari yapıya yönelik olarak alınan önlemlerin bütünüdür (Sönmez, 2014:28).

Vergi sistemi oluşturulurken vergi tekniğinden yararlanılır ve vergi uyumunun sağlanmasında önemlidir. Yeni bir verginin konulmasında, vergiye konulacak isim dahi vergi uyumu yönünden önem taşımaktadır. Seçilecek ismin, mükelleflerin olumsuz tepkilerine neden olmaması ya da olacaksa da olumsuz tepkileri en aza indirmeye çalışması gerekmektedir. Ülkemizde uygulanan geçici vergi buna en güzel örnektir. Geçici vergi aslında mükelleflerden alınan peşin bir vergidir. Ancak ismi peşin vergi olsaydı vergi, mükelleflerin olumsuz tepkisiyle daha fazla karşılaşılabilir ve bunun sonucunda da vergiye uyumun azalmasına sebep olabilirdi (Biberoğlu, 2006: 75).

Vergi kanunlarında yapılan düzenlemelerin fazla ayrıntılı olması, vergilerin anlaşılmasını zorlaştırarak sistemin karmaşık bir hal almasına sebep olabilir. Bu karmaşıklık verginin alınması sürecinde, nasıl bir yol izleneceği konusunda uygulama safhasında sorunların çıkmasına neden olur (Çimen, 2016:30).

Vergi kanunlarının basit ve anlaşılabilir olması mükelleflerin vergiye uyumunu kolaylaştırırken, karmaşık olması vergiye uyumu zorlaştırmaktadır. Vergi kanunlarının anlaşılması zor olduğunda mükellefler daha fazla danışmaya ihtiyaç duyarlar ve bu da vergiye uyum maliyetlerinin artmasına neden olur (Savaşan ve Odabaş, 2005:5).

Vergi sisteminin basit ve kolay anlaşılabilir olma sürecinde önce vergi kanunları, daha sonra da vergi uygulamaları basitleştirilmelidir (Karakut ve Benk, 2010:142).

Vergi mükelleflerinin karmaşık bir vergi sistemine uyum sağlaması zordur. Bu sebeple, açık ve anlaşılır olmayan bir vergi sistemi, mükelleflerin vergi maliyetlerini arttırırken aynı zamanda vergiye uyumlarını olumsuz yönde etkileyecektir (Kumluca, 2003:94).

Vergi mükelleflerinin kanunlara uygun davranmasında kanunların açık, sade, anlaşılır ve kolay uygulanabilmesi gerekir. Kanunlar karmaşık ve anlaşılamayan bir yapıda

olursa, mükellefler bu karışıklıktan dolayı, farkında olmadan vergilerini ödeyemeyebilirler (Tuay ve Güvenç, 2007:30).

Vergi kanunlarının karmaşıklığı vergi mükelleflerinin doğru beyanda bulunmama eğilimlerine katkıda bulunmaktadır. Bu bahisle vergi kanunları en başta sade yapıda olmalı ve vergi sistemlerinde sürekli değişikliklerin yapılmaması esas olmalıdır. Vergi mükellefleri vergi kanunlarının karmaşık olduğu görüşünde olduklarında bu onların vergiye olan uyumlarındaki derecesini etkileyebilir (Koç,2010:22).

Vergi kanunlarımızın karmaşık yapısı, vergiden kaçınmalar ve vergi kanunlarının ihlal edilmesi için bir çok imkân ortaya çıkarmaktadır. Vergi sistemlerinin sadelikten uzak olmasına istinaden en önemli sonuç olarak, vergi idare maliyetlerinin yüksek seviyede, vergi mükellef uyumunun düşük seviyede olmasıdır. Vergi mevzuatlarında sık sık değişikliklerin ortaya çıkması ve mevcut karmaşık yapısı, vergi mükelleflerin uyum göstermesi için harcayacakları çabalarını olumsuz yönde etkide bulunmaktadır (Biberoğlu, 2006: 76).

2.4.3.4. Kamusal Mal ve Hizmet Sunumu

Büyük bir kısmı yükümlülerden tahsil edilen vergilerin oluşturduğu devlet bütçeleri kamusal ihtiyaçları karşılamaya yönelik olup, harcamalar kalemi ise söz konusu harcamaların türü ve miktarını göstermektedir. Bütçe ile uygulamaya konulan harcama planlarının seçim dönemlerinde yükümlülerce onaylanma durumu, vergilere karşı oluşacak tavırları açısından önem taşımaktadır (Çimen,2015:22).

Kamusal mal ve hizmetler bedelsiz olabileceği gibi belirli bir katkı karşılığında da yerine sunulabilmektedir. Bireylerin katkıda bulunmaksızın sunulan kamu mal ve hizmetlerden memnun oldukları kabul edilse de yapılmış bir laboratuvar çalışmasında kamusal mal ve hizmete bakış negatif bakıldığı veya önemsenmediği ancak birey tarafından katkı sunulan kamusal mal ve hizmetlerin pozitif ve önemli görüldüğü görülmüştür. Bedelsiz sunulan ürünlerin vergi ödemeleri ile finanse edilen faydaların varlığının kişiler tarafından bilinmesi vergi uyumunun arttırılmasında bir araç olarak kullanılabilecektir (Bülbül, 2014:50).

Kamu harcamalarının etkin ve verimli kullanıldığı algısı mükelleflerin vergi uyumunu artırır. Vergilerin, kamu hizmeti yerine borç finansmanında kullanılması vergi mükelleflerinin, kamu harcamalarından sağladıkları faydanın düşük olduğunu

düşünceleri sonucunda vergiye gönüllü uyumu olumsuz yönde etkilemektedir(Çelikkaya ve Gürbüz, 2006: 130).

Toplanan vergiler ile sunulan mal ve hizmetler ile bunların paylaşılması ve faydalarının görülmesi yoluyla hükümet politikalarına duyulan güven sonucu oluşan tatmin vergiye karşı uyumu arttıracaktır (Tuncer, 2002:118).

Devlet idarenin sunduğu kamusal mal ve hizmetler ile ilgili olarak niteliğin artırılması ve vatandaşlarımıza tarafsız hizmet anlayışının götürülmesi vergi uyumuna pozitif katkı sağlayacaktır. Vergi yönetimleri ile ilgili olarak vergi mükelleflerinin vergiyle ilgili olarak hemen hemen her aşamada birinci öncelikle karşılaştıkları sorunların başında yer alan vergi idarelerinin organizasyon, çalışan, taşınır mal donatımı ve bilgi akışlarının istenilen seviyeye ulaştırılması, vergi mükelleflerinin memnuniyetinin artırılmasına yönelik yapılacak olan çalışmalar ile vergi uyumunu arttırılacaktır (Bülbül, 2014:52).

2.4.3.5. Vergi Afları

Mükelleflerin neye, ne kadar vergi ödediğinin ölçülmesini güçleştiren mevzuat uygulamalarından birisi de vergi afları oluşturmaktadır. Ülkemizin tarihine baktığımızda, günümüze kadar birçok vergi affı yasası çıkarıldığı görülmektedir. Af ile ilgili yapılan düzenlemelerde genel olarak, vergi borcu yapılandırması, varlık barışı, vergi barışı, matrah artırımı gibi isimler kullanılmaktadır.

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere çıkarılan bu yasalarladaki amaç; vergi tahsilatının sağlanması olup, mükelleflere vergisel sorumluluklarını yerine getirirken avantaj sağlayarak, daha önce beyan etmedikleri ya da eksik beyan ettikleri vergiler varsa bunları beyan ederken ödeyecekleri cezalardan ve vadesi geçmiş borçlarının faizlerinin bir kısmından kurtulmaları gibi kolaylıklar sağlanmaktadır (Gümüş ve Edizboğan, 2013:113).

Vergi aflarının çok sık yapılması, bu durumu bir politika aracı haline getirerek hem ekonomik açıdan hem de sosyal açıdan birçok olumlu ve olumsuz etkilere yol açmaktadır. Sürekli tekrar eden vergi afları kayıt dışı ekonomiyi ortaya çıkartarak vergi uyumunun azalmasına ve vergi ahlakının bozulmasına sebep olmaktadır. Ayrıca bu durum vergi cezalarının caydırıcılık özelliğini kaybetmesine yol açarak yasalara olan güveni sarsmaktadır (Gökçe, 2018:85).

Tablo 12 :
Türkiye’de son 15 yılda çıkarılan Vergi Afları (2003-2018)

Sıra No	Kanunun Kabul Tarihi	Kanun Numarası	Kanunun Adı
1	25.02.2003	4811	Vergi Barışı Kanunu
2	13.11.2008	5811	Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun
3	13.02.2011	6111	Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
4	21.05.2013	6486	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
5	10.09.2014	6552	İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun
6	03.08.2016	6736	Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun
7	18.05.2017	7020	Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda ve Bir Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
8	11.05.2018	7143	Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

Kaynak : Ülkemizde 2003-2018 yılları arasında yürürlüğe konulan kanunlardan yararlanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Vergi aflarının ülke ekonomisi üzerindeki etkileri ile ilgili iki farklı görüş bulunmaktadır. Birincisi af yanlısı görüştür ve temelinde vergi aflarının kısa vadede vergi tahsilatını hızlandırarak kamu gelirlerini arttırdığını savunmaktadır. İkincisi ise af karşıtı görüştür ve bu düşüncenin temelinde ise vergi aflarının mükellefler arasında adaletsizlik hissi yaratarak, uzun vadede vergi uyumunu azaltıcı etkisi olacağını savunur (Tokdemir, 2019 :33).

Vergi affının amacına ulaşp daha fazla vergi tahsilatı sağlanabilmesi için, af uygulamasının kısa ve uzun dönemdeki etkilerini olumlu ve olumsuz taraflarıyla düşünerek, yapılan değerlendirmelerin sonucuna göre, vergi affının uygulanıp uygulanmayacağına karar verilmelidir (Besen ve Doğan, 2008:69).

Son yıllarda mevzuatın ayrılmaz bir parçası haline gelen vergi aflarının uzun vadede vergi adaletini bozduğu, vergi gayretini zedelediği, idarenin tahsil gücünü zayıflattığı, vergi ahlakını erozyona uğratmakta, vergi yargısının iş yükünü azaltmakta ve en nihayetinde vergi uyumunu azalttığı söylenebilmektedir (Bingöl,2019:31).

2.4.3.6. Vergi Denetimi ve Para Cezaları

Denetimlerin ana temel gayesi kişileri kanunlara uygun hareket etmeye yöneltmektir. Mükelleflerin bir gün denetlenebileceklerini düşünmeleri yasalara uygun davranma eğilimlerini artırır. Zira vergi denetimi yasalara aykırı davranışla vergisini doğru ve zamanında ödemeyenler için ciddi bir risk oluşturur. Doğru beyanı sağlayan kriter ise, bu riskin büyüklüğüdür (Koç, 2010:68)

Vergi denetimlerinin ve cezalarının amacı yalnızca suçu işleyenlerin kimler olduğunu belirleyip onları cezalandırmak değildir, aynı zamanda birey ve kuruluşların mevzuata göre hareket etmesini sağlamaktır (Kumluca, 2003: 93).

Geçmişteki denetimlerin etkisiyle bir sonra ki süreçte denetlenme ihtimalinin yükseleceğini düşündüğünde bireyin önümüzde ki senelerde gönüllü uyum davranışını etkileyeceği sonucuna ulaşılmaktadır. Fakat denetimler vergiye olan uyumsuzluğu kavramada başarısız oluyorsa ya da mevcut cezalar bu eğilimi ortaya çıkarmada kullanılamıyorsa bu durum vergiye uyum gösteren mükelleflerde sömürüldükleri hissi oluşmasına neden olabilir (Atçeken, 2018:65).

Yapılan araştırmalar ışığında vergi cezaları ile vergi uyumu arasındaki ilişki çok net olmadığı yönündedir. Genel itibariyle cezaların çoğalması vergi mükelleflerini vergiye karşı sergiledikleri davranışın uyumlu olması şeklindedir ancak bazı durumlarda farklılık gösterebilmektedir.Böyle olmasının bir nedeni olarak cezadaki caydırıcı unsur olarak ceza oranlarının yetersiz olması nedeniyle vergi mükelleflerin vergiye karşı uyumlarında yer yer azalmalar meydana gelmektedir (Atçeken, 2018:64).

2.4.4. Teknolojik Faktörler

Vergi idareleri bütün dünyada, özellikle mükellef veya müşteri üzerindeki yüklerin hafifletilmesi, vergi kayıp ve kaçakçılığına karşı daha etkin ve kavrayıcı olmak amacıyla teknolojiyi olabildiğince iyi kullanma gayreti içerisindeyler. Mükellef açısından minimum maliyetle vergi ödevini yerine getirmek önemli olduğu gibi, vergi kayıp ve kaçakçılığının yarattığı haksız rekabetten korunmak da önemli bir amaçtır. Bu açıdan, kayıp ve kaçakçılığın azaltıldığı veya kolay yakalandığına inanılan durumlarda vergiye gönüllü uyum artmakta, vergi kayıp ve kaçakçılığı da kendiliğinden azalmaktadır (www.itohaber.com, 22.10.2015).

Bilişim teknolojilerinin her geçen gün hızla gelişmesi ve birçok işlemin internet üzerinden yapılabilmesi, Türkiye’de Maliye Bakanlığının çalışmalarını hızlandırmış ve vergilendirme işlemlerinin hem mükellefler hem de vergi idareleri tarafından kolaylıkla yapılabilmesi amacıyla internet ve bilgi teknolojilerinden yararlanmak üzere birçok düzenlemeler yapılmıştır (Çimen, 2016:21).

Özellikle vergi yükünün daha adaletli bir biçimde dağıtılmasını sağlamak, vergi tahsilatını daha verimli hale sokmak ve mükelleflere ve iş dünyasına daha iyi çalışmalar sunmak amacıyla Vergi Dairesi Otomasyon Projeleri kapsamında (OECD, 2007: 135) aşağıdaki gibi belirtilen bazı uygulamalara geçilmiştir:

- İnternet Ağı: Tüm vergi daireleri arasında iletişim yüksek hızda olması,
- E-Beyanname: Tüm vergi beyannamelerin elektronik ortamdan alınması,
- E-Vergi Tahsilatı: Bankalar aracılığıyla elektronik vergi tahsilatının kolaylaştırılması,
- Daha İyi Hizmet: Vergi mükelleflerine verilen hizmetin kalitesinin artırılması.
- Vergi Mükellefi Çağrı Merkezi: Soruları cevaplama ve vergi mükelleflerine yardımcı olma,
- Veri Deposu: Vergi depolarını ve denetim yöntemlerini geliştirecek bilgilerin oluşturulması ve beyan edilmeyen vergilerin belirlenmesi,
- İnternet Vergi Dairesi: Online vergi dairesi hizmeti

Bilişim ve internet teknolojilerinin gelişmesiyle, Maliye Bakanlığı’nın hayata geçirdiği uygulamalar, vergi dairelerine gitmeden hemen hemen tüm işlemlerin yapılabilmesine

olanak sağlamış, kırtasiyecilik, bürokrasi ve zaman kayıpları minimum seviyeye indirilmiştir (Çiçek, 2006: 70).

Vergi uyumunu etkileyen en önemli faktörlerden biri de günümüzde bilişim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler ve bu teknolojilerin verginin toplanması hususunda mükelleflere sunduğu hizmetlerdir. Vergi mükelleflerinin internet üzerinden beyanname, bildirim, vergi ve ceza ödeme gibi ödevlerini vergi dairesine gitmeden yapabilmesi, mükellefler açısından zaman ve parasal maliyetlerin düşmesine sebep olacak, bu durumda da vergi uyumları artacaktır. Ayrıca, vergisel işlemlerin teknolojiden yararlanarak, yorulmadan ve vakit kaybetmeden yerine getirilmesi mükellefler tarafından vergi yükünün daha az hissedilmesine neden olacak böylece vergi ödemede istekleri artacaktır (Topkan, 2016:96).

Ancak, gelişen teknolojiye ayak uydurulamaz veya idare teknolojiyi takip etmekte geç kalırsa, mükelleflerin vergi öderken ve vergi dairesi ile ilgili diğer işlemleri yerine getirirken gereksiz yere vergi dairesine gittikleri ve devlete vergisini ödemek isterken çok zaman kaybettikleri gibi olumsuz tepkileri olacaktır. Mükellef tarafından verilen bu olumsuz tepkiler vergisini düzenli ödeyen, dürüst kişilerin dahi, vergiye uyumunun azalmasına neden olabilecektir (Tokdemir, 2019 :41).

Vergi teknolojisindeki gelişmeler meslek mensuplarının da uyum maliyetlerini düşürmüştür. Aynı zamanda verilerin elektronik ortamda hesaplanmasıyla hata yapma ihtimallerini de ortadan kaldırmıştır. Teknoloji sayesinde, ekonomik ve mali faaliyetlerin idare tarafından yakından izlediğinin bilinmesi, vergi bilincinin artmasına sebep olarak vergi uyumunu artırmıştır (Tokdemir, 2019 :42).

Teknolojik gelişmeler doğrultusunda vergi idaresi de sürekli bir dönüşüm içinde olmalı ve kendini yenilemelidir. Vergi mükellefleri, ekonomi daha fazla karmaşık oldukça vergi bildirme, ödeme gibi işlemlerinin daha kolay, zaman kaybetmeden, düşük maliyetli ve şeffaf olmasını arzu etmektedirler. Bilişim teknolojileri vergi uyumu üzerinde kişisel kontrolleri artırarak olumlu etkiler meydana getirmektedir (Gökbunar ve Gökbunar, 2007:95).

Bilişim teknolojilerinin hızla geliştiği çağımızda, vergisel işlemlerin teknolojiden yararlanmadan yerine getirilmesi ihtimali söz konusu olmadığından, vergi uyumunu

etkileyen önemli faktörlerden sayılan teknolojik gelişmeler bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır (Tokdemir, 2019 :12).

2.5 Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Uyumu Üzerindeki Etkisi

Ülkemizde, vergi yardımcılığı sistemiyle, muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleği çerçevesinde yerine getirilen hizmetler tanımlanmaktadır. Bu anlamda, Türkiye’deki “Serbest Muhasebecilik”, “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik” ve “Yeminli Mali Müşavirlik” meslekleri ve hizmetleri bir bütün olarak vergi yardımcılığı sistemini oluşturmaktadır (Tunçer, 2005: 220).

Ülkemizde 3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu 01.06.1989 tarihinde kabul edilmiş, 13.06.1989 ve 20194 sayılı kararla Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Ömerci, 1989).

Türkiye’de vergi mükellefleri muhasebecilerden özellikle bilgi akışında faydalanmaktadırlar. Bilgi alma ihtiyacı duydukları konuların başında ise mevzuatta meydana gelen değişiklikler başı çekmektedir. Muhasebe meslek mensupları/vergi danışmanlarının gönüllü vergi uyuma etkisi noktasında ise iki değişik görüş vardır. Birincisi muhasebeciler hata oranını azaltarak gönüllü vergi uyumu düzenler. İkincisi ise vergi denetiminin ahlaki ve fiziksel masraflarını düşürerek doğru beyan etmeleri eğilimine yöneltebilir (Çelikkaya, 2002).

Soru olarak Mükelleflere vergilerle ilgili bilgileri edindikleri kaynak sorulduğunda;

Tablo 13 :

Mükelleflerin Vergi İle İlgili Bilgi Edindikleri Kaynak

Yazar ve Yıl	Serbest Muhasebeci veya Mali Müşavir %
(Gerçek ve Yüce, 1998)	% 63,8
(Demir, 1999)	%50,3
(Çiçek, 2006)	% 40,6

Kaynak: Demir, 2008: 95

Muhasebe meslek mensuplarının Tablo 13’de göreceğimiz üzere vergi mükelleflerine vergi ile ilgili konularda hizmet vermektedirler. Yapılan çalışmalarda, vergi bilgisi edinmede böyle büyük oranların çıkması; mükelleflerin vergiye uymada ne denli bir etkisi olduğu göstermektedir (Çelik, 2015:98).

Yukarıda görüleceği üzere vergi mükellefleri vergi uyumu konusunda bir çok çeşitli etmenlerden etkilenmektedir. Vergi mükelleflerinin özellikle vergi bilincine sahip olması, vergiye uyum sağlamaları açısından pozitif bir etki sağlamaktadır.

Bir tarafta vergisini sürekli olarak tam zamanında ödemeyi alışkanlık haline getirmiş vergi mükellefleri, diğer tarafta ise tam tersi olarak vergisini ödemekten kaçınan ya da daha büyük bir yasal riski tercih ederek vergi kaçıran vergi mükelleflere de rastlanılabilmektedir. Ayrıca devleti oluşturan vatandaşların yüksek vergi ahlakına sahip olması, vergi toplanırken adaletli davranıldığına düşüncesinin varlığı bile vergiye uyum sağlama konusunda uyumu artırıcı bir etki göstermektedir. Vatandaşların zaman içerisinde kazandığı birikimler sonucu sahip oldukları vergi kültürlerinin de yüksek düzeye ulaşması vergiye karşı tutum ve davranışlarını olumlu olarak etkilediği görülmektedir (Yurdadoğ v.d., 2016:812).

2.6. Vergi Uyumunu Arttırmak İçin Yapılan Düzenlemeler

2.6.1. Çalışan ve Mükellef Odaklı Dönüşüm Projeleri

Vergi idarelerinde yeniden düzenlenme-çağdaştırma sürecinde izlenecek vergi politikalarının temel gerekçelerini oluşturan öğelere bakıldığında; kolaylaştırma, saydamlık, yenilebilir teknolojilerin kullanımı, karşılıklı etkileşim ve tecrübe kavramları karşımıza çıkmaktadır (Gerçek, 2002: 98).

1990'lı yıllardan itibaren vergi idarelerinin “mükellef odaklı” yaklaşım sergilemesinin bir sonucu olarak, vergi mükelleflerine daha iyi çalışmalar sunulması ve vergiye uyum seviyelerinin artırılması amacıyla vergi dairelerinin düzenlemesi yapısında ve çalışma anlayışlarında faydacı gerçekliğe yönelik dönüşümler yaşanmıştır. Vergi daireleri geleneksel “vergi türüne” göre kuruluş yapılarını terk etmeye başlamış, “fonksiyonel” ve “mükellef odaklı” modern bir organizasyon yapısına yönelmişlerdir. Geçmiş dönemlerde vergi dairelerinin başarısı kurumiçi işlemlerini yerine getirme ve tahakkuk tahsilat oranlarının birbirine yakınlığı ve topladıkları gelir miktarıyla ölçülmekteydi. Ancak yeni yapılanma sürecinde vergi dairelerinin başarısı vergi mükelleflerin yüksek vergi uyumu ve memnuniyetleri, personellerin memnuniyeti, kurumların sürekli olarak geliştirilmesi ve verimlilik potansiyelleri ile ölçülmektedir (Gerçek, Sarılı, & Tezcan, 2006: 23-24).

Ülkemizde vergiye olan uyumu kolaylaştırmak amacıyla idarenin organizasyonu konusunda bir takım yeni düzenlemeler hayata geçirilmiştir. 2005 yılında yürürlüğe giren “Gelir İdaresi Başkanlığı’nın Organizasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun, 2006/10788 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan ve 01.01.2007 tarihinde faaliyete geçen Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı, 2014 yılı Gelir İdaresi Faaliyet Raporunda “Tek Vergi Dairesi Projesi” başlığında yer alan ve pilot uygulama olarak Şubat 2015’de Eskişehir Vergi Dairesi Başkanlığı bünyesinde başlatılan tek vergi dairesi uygulamaları bunlara örnek verilebilir (Kahriman, 2016:229).

2.6.2. Mükellefleri Bilgilendirme Çalışmaları

Mükelleflerin vergi bilincini ve vergiye gönüllü uyumlarını artırmak, uyum sırasında ortaya çıkacak zaman maliyeti de dahil olmak üzere her türlü maliyeti en aza indirmek, mükelleflerin vergi yükümlülüklerini en kolay biçimde yerine getirmelerini sağlamak ve mükelleflerin vergi uygulamaları hakkındaki bilgi düzeyini artırmak gibi amaçlarla birçok düzenleme yapılmış olup bu düzenlemeler aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Tokdemir, 2019 :133):

- Rehber ve broşür hazırlanması
- Web tabanlı bilgilendirme sistemine geçilmesi
- Etkinlikler hazırlanması
- Vergi danışmanı uygulamasının başlatılması (İnteraktif Vergi Danışmanı)
- Vergi İletişim Merkezinin (VİMER) kurulması
- GİB internet sayfasının yenilenmesi

2.6.3. Gönüllü Uyum Projesi

Gönüllü Uyum Projesi 10.05.2006’da başlatılmış olup bu proje ile mukelleflerin kredi kartı yoluyla yaptıkları satışlar ile KDV beyannamelerine yansıttıkları hasılatları arasındaki fark incelenmiş, uyumsuzlukları gidermek için ilk aşamada vergi incelemelerine başlamak yerine gönüllü uyum kapsamında beyannamelerin mükelleflerce düzeltilmesi planlanmış, buna rağmen uyum göstermeyen mükellefler daha sonra vergi incelemesine tabi tutulmuştur (GİB Faaliyet Raporu, 2008:122).

Gönüllü uyum projesi; vergi mükellefleri, Gelir İdaresi ve vergi denetim elemanlarının dahil ve etkin olduğu dinamik bir süreç olarak değerlendirilmektedir(Tokdemir, 2019 :134).

2.6.4. Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Eylem Planı (2019-2021)

İlk olarak vergi uyumunu etkileyen faktörleri analiz ederek mükelleflerin vergi bilincini ve gönüllü uyum seviyelerini artırmaya yönelik çözümler geliştirilmesi amacıyla 1 Ocak 2016 tarihinde Vergi Bilincinin ve Gönüllü Uyumun Artırılması Eylem Planı (2016-2018) dönemini kapsamak üzere hayata geçirilmişti.

Son olarak, 27/10/2018 tarihli ve 30578 sayılı 1 inci mükerrer Resmî Gazete’de yayımlanan 256 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programının “**Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması Programı**” başlığı altında yer alan 239 uncu Tedbirde; Gelir İdaresi Başkanlığı sorumluluğunda, ilgili kamu kurum/kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının katkıları ve önerilerinin değerlendirilmesi ile geniş katılımlı bir Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Eylem Planının (2019-2021) hazırlanarak uygulamaya konulması öngörülmüştür.

Eylem Planında yer alan 39 eylem, aşağıda sıralanan 5 ana bileşenden oluşmaktadır.

- Gönüllü Uyum Seviyesinin Yükseltilmesi
- Denetim Kapasitesinin Daha Güçlü Hale Getirilmesi
- Mevzuatın Gözden Geçirilmesi ve Düzenlemelerin Yapılması
- Kurumlararası Veri Paylaşımının Geliştirilmesi
- Toplumun Her Kesimine Yönelik Farkındalığın Artırılması

2.6.5. Elektronik Maliye Uygulamaları

Elektronik maliye uygulamaları yönetimi, vergi beyannamelerinin vergi mükellefleri veya vergi sorumluları tarafından elektronik ortamda düzenlenerek vergi dairesine iletilmesidir. E-devlet uygulaması ile bir çok ülkede elektronik vergileme sistemi uygulanabilmekte olup bu anlamda e-vergilendirme, verginin tahakkuku ve tahsilini sağlamakta olan bir e-devlet uygulaması olarak değerlendirilmektedir (Öz ve Bozdoğan, 2012:82).

Elektronik maliye uygulamaları aracılığıyla kamu kurum ve kuruluşlarının bütünleşme kapsamında kendi aralarında bilgilerin paylaşımının sağlanması, vergi mükellefin vergi idaresine gelmesini gerekli kılacak nedenlerin ortadan kaldırılması ile inandırıcı ve hızlı çalışma sunumunun ortaya konulması, iş yüküne neden olan faktörlerin azaltılması çalışanlarında istenen en iyi sonucu verecek şekilde ve aktif çalışmasını sağlayacak olan şeffaflık, saydamlık ve verimlilik ilkelere haiz bir vergi idaresi amaçlanmaktadır (Tokdemir, 2019 :134).

Bununla birlikte, ülkelerin bütçeleri göz önüne alındığında en önemli gelir kaynağı olan vergilerin, üzerinden alınmakta olan iktisadi değerlerin takibi hususunda, kayda alınması aşaması ve bu kayıtların referans alınarak vergilerin tahakkuk edilmesinin elektronik ortamda, klasik anlayış tarzına oranla çok daha kolay bir şekilde yapılabilmektedir. Vergilendirmenin hemen hemen her safhasına ait olarak gerçekleştirilen işlemlerin elektronik ortamda yapılmasının, bilgi ve belgelerin tarafları için kullanım rahatlığı sağlanmaktadır. Böylece ihtiyaç duyulan herhangi bir bilgi ve belgelere daha süratli ve istenen zamanda ulaşılması sayesinde bürokrasi ve kırtasiye en minimum düzeye düşürülmektedir (Çimen, 2016:99).

2.6.6. Vergiye Uyumlu Mükelleflere Sağlanan Avantajlar

Gönüllü ve zorunlu vergi uyumunun artırılması ve mükelleflerin vergiye karşı daha olumlu bir bakış açısı ve algıya doğru yönelmelerini sağlamak amacıyla idare tarafından pek çok yenilik ve düzenleme getirilmektedir. Mevzuat uygulamalarının değiştirilmesi veya mevzuata yeni hükümler eklenmesi suretiyle yapılan bu düzenlemeler, aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir.

2.6.6.1. Vergiye Uyumlu Mükelleflere Vergi İndirimi

6824 Sayılı Kanunla, Gelir Vergisi Kanununun mülga mükerrer 121'inci maddesi değiştirilerek, kurumlar vergisi mükellefleri ile ticari, zirai ve mesleki kazançları dolayısıyla gelir vergisi mükelleflerinin beyanname üzerinden hesaplanan verginin %5'inin ödenmesi gereken vergiden indirilmesine olanak sağlandı.

Azami faydalanılabilecek tutarın 1 milyon TL olduğu uygulamada, indirilecek meblağların ödenmesi gereken vergiden fazla olması halinde kalan meblağın, bir yıl içerisinde vergi mükellefinin beyan etmesi üzerine tahakkuk edecel olan diğer vergilerinden mahsup edilebilecektir (Aygün, 2018:1).

2.6.6.2. Vergiye Uyumlu Mükelleflerin Borç Tecili Uygulaması

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna eklenen 48/a maddesi ile mevcut tecil müessesesine ek bir borç tecili imkânı getirildi.

7020 Sayılı Kanunla yapılan bu düzenleme ile mevcut (Kanunun 48'inci maddesinde yer alan) tecil uygulamasından farklı olarak, tecil tutarının 500.000 TL'yi aşmaması durumunda teminat gösterme zorunluluğu bulunmazken, bu tutarın üzerindeki amme alacakları için ise aşan kısmın %25'i oranında teminat gösterilmesi gereklidir.

2.6.6.3 7104 Sayılı Kanunla KDV Kanununa Getirilen Vergiye Uyum Şartları:

Bilindiği gibi KDV Kanununda birçok önemli değişiklik yapan 7104 Sayılı Kanun, 06.04.2018 Tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştı.

Bu değişikliklerden biri de KDV Kanununun 36'ncı maddesine eklenen aşağıdaki fıkra oldu:

"Maliye Bakanlığı; mükellefiyet süresi, çalışan sayısı, aktif ve özsermaye büyüklüğü, ödenen vergi tutarı, vergisel ödevlerin zamanında yerine getirilip getirilmediği, sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenleme veya kullanma yönünde olumsuz rapor ya da tespit bulunup bulunmadığı gibi kriterleri esas alarak mükelleflerin vergisel uyum seviyeleri ve bu uyum seviyelerine göre farklı iade yöntemleri tespit etmeye, iade alacağının mahsup edileceği vergi borçları ile iadeye ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir."

Yani şu anda bu yönde tebliğ ile bir düzenleme yapılmamış olsa da, verilen yetki ile Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın GİB aracılığıyla vergiye uyumlu mükelleflerin KDV iadesini kolaylaştırabiliceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, gerek bu avantajlar, gerekse de gelecekte yapılması muhtemel düzenlemeler dikkate alındığında vergiye uyumun mükellefler için önemli bir duruma geldiğini söylemek mümkündür.

BÖLÜM 3: E-MALİYE UYGULAMALARININ VERGİ UYUMUNA ETKİSİ: ALAN ARAŞTIRMASI

Araştırma sorusu:“Düzce ve Sakarya İl sınırları içinde görev yapan Muhasebe Meslek Mensuplarının Elektronik Maliye Uygulamalarını kullanım düzeyinin mükelleflerin vergi uyumuna etkisi nedir?” Çalışmamızda elektronik maliye uygulamaları ile vergi uyumu arasındaki etkileşim değerlendirilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Muhasebe meslek mensuplarınca kullanılmakta olan e-maliye uygulamaları hakkındaki fikirlerini saptamak için anket yönetimi uygulanarak ve verilerin analizinde SPSS sürüm 22.0 istatistiksel paket programı kullanılmıştır. Yapılan araştırmada bağımsız çalışan muhasebe meslek mensuplarının elektronik maliye uygulamalarına görüş açısı ve uygulamaların işlerliği analiz edilerek ve sonuçları değerlendirilmiştir.

Günümüzde bilgi ve zaman tüm kurum, kuruluşlar ve de bireyler için büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan her geçen gün gelişmekte olup, hızla yaygınlaşan bilişim ve internet teknolojisiyle birlikte e-maliye uygulamalarının da kullanımı ve önemi artmaktadır. Bu çalışma; elektronik maliye uygulamalarının kullanım düzeyinin ne olduğunu, söz konusu uygulamaların vergilendirme süreçleri açısından uyum ve ekonomik olarak ne ölçüde etkilediğini belirlemeye yönelik olarak yapılmıştır. Çalışma elektronik maliye uygulamalarının kullanımı ve bilinirliği arttıkça devletin vergi toplama konusundaki etkinliğini arttıracak ve iktisadiliği sağlayacağı yönünde önem taşımaktadır.

Muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarını en sık kullanan kesim olması nedeniyle bu çalışmanın temel hipotezi ise “ Elektronik maliye uygulamalarının vergi uyumu üzerinde olumlu yönde etkisi vardır.” Bu çalışmanın ana hipotezidir.

Bu bağlamda vergi uyumundaki etkisini araştırmak amacıyla belirlenen hipotezlerimiz aşağıda gösterilmiştir.

- **H₁** : Elektronik maliye uygulamalarının iktisadi fonksiyonunun vergi uyumu üzerine olumlu yönde etkilemiştir.
- **H₂** : Elektronik maliye uygulamalarının fayda fonksiyonunun vergi uyumu üzerine olumlu yönde etkilemiştir.

- **H₃** : Elektronik maliye uygulamalarının önleme fonksiyonunu vergi uyumu üzerine olumlu yönde etkilemiştir
- **H₄** : Elektronik maliye uygulamalarının eğitici fonksiyonunun vergi uyumu üzerine olumlu yönde etkilemiştir

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Verilerin Toplanması

Çalışmanın ana örnekleme Düzce ve Sakarya'daki muhasebe meslek mensupları ve mali müşavirlerden meydana gelmektedir. Anketin gerçekleştirilmesi kapsamında uygun olan örneklem sayısı için TÜRMOB'dan üye listesine ulaşıp Düzce ve Sakarya'da görev yapan bu kapsamda anketi 253 serbest muhasebeci ve mali müşavir ile anket çalışması yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Elektronik maliye uygulamaları hizmetinden yararlanma seviyesinin tespiti, bu uygulamaların kullanılmasının vergiye uyumunu ne düzeyde etkilediği, mali müşavirlere ve muhasebe meslek mensuplarına yönelik olarak gerçekleştirilecek olan anket uygulaması ve yüz yüze görüşmeler ile belirlenmeye çalışılacaktır.

3.4. Literatür Özeti

Bu çalışmada, e-maliye uygulamalarının vergiye uyum sağlama yönündeki katkılarının ne ölçüde olduğu araştırılacaktır. E-devlet hizmeti olarak vergiye yönelik olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı (GİB) tarafından altyapısı sağlanan elektronik maliye uygulamalarının vergi uyumu üzerine etkilerinin neler olduğu mali müşavirlere yönelik olarak gerçekleştirilecek olan anket uygulaması sonuçları ile belirlenmeye çalışılacaktır.

Vergi uyumu ve elektronik maliye uygulamalarının etkinliğinin ne olduğuna yönelik birçok araştırma/çalışma ortaya konulmuş ve ulaşılan bulguların kılavuzluğunda çeşitli tavsiyelerde bulunulmuştur. Ancak muhasebe meslek mensuplarının sıklıkla kullandığı elektronik maliye uygulamalarının vergi uyumuna etkisi açısından değerlendirilmesine yönelik olarak yapılmış çok fazla çalışmaya rastlanılmamıştır. Konu ile yakından ilgili literatürde yer alan araştırma ve çalışmaların bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

Vergi uyumu ve elektronik maliye uygulamaları üzerine yapılan araştırmalardan bazıları şu şekildedir:

İnan (2019), e-fatura uygulamasının Bilecik’te kapsamlı olarak incelemesi sonucunda muhasebe sisteminlerinde uygulanmaya başlanılmış olan e-fatura uygulamasına ilişkin ilgili tebliğlerde belirtildiği gibi vergi mükelleflere kanuni bir zorunluluk haline getirilmiş olduğu, söz konusu zorunluluk kapsamına girmeyen ancak e-fatura uygulaması kullanım şartlarını taşıyan pek çok vergi mükellefine hâlihazırda hala alternatif bir kâğıt fatura uygulamasına devam edilmesinin e-fatura uygulaması için olumsuzluğa sebebiyet verdiği ve mevcut durumda bile klasik yöntemi kullanmakta olan pek çok vergi mükellefinin vergi kayıpları ve kaçığına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tokdemir (2019), Ülkemizde uygulamaya konulan elektronik vergi uygulamalarının vergi uyumu ve uyum maliyetleri üzerindeki etkisini araştırmış ve İstanbul İli Avcılar Vergi Dairesi gelir vergisi mükellefleri ile katma değer vergisi mükellefleri üzerinde yaptığı anket çalışması ile Mükelleflerin büyük bir çoğunluğunun elektronik vergi uygulamalarının vergisel işlemleri ve vergi ödemeyi kolaylaştırdığı sonucu ortaya çıkmış olup, bu durum mükelleflerin vergiye uyumlarını artırdığını sonucuna ulaşılmıştır.

Bişgin (2018), Vergi gelirlerimizin artmasının sağlaması ile vergi mükelleflerin vergi uyumu ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiş. Vergiye uyumun artırılması ile birlikte vergi gelirlerinin de artıracığı düşünülmektedir. Vergi uyumunu belirleyen ve etkileyen birçok faktör bulunduğu belirtildiği çalışmada Muhasebe meslek mensupları ile mükellefler arasındaki etkileşimlerin iyileştirilmesi, sürdürülebilir ve kalıcı vergiye uyum politikalarından biri olabilecektir. Bu çerçevede çeşitli stratejiler belirlenmeli ve gerçekçi planlamalar yapılmalı, vergi uyumunun yayılmasına katkı sağlar nitelikteki araştırma sonuçlarına daha fazla dikkate alınması edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Dayıoğlu (2018), Mali sosyolojide vergi uyumu pernceresiden vergi sistemlerinde mevcut bulunan yapısal öğelerin tesirinin analizi sonucunda, vergi uyumunu artırmada esas olanın, mükellef odaklı yaklaşımı destekler nitelikte, vergi politikalarının toplum tarafından benimsenmesi olduğu; bu nedenle vergi sistemine ilişkin düzenlemeler yapılırken toplumu yansıtan uygulamaların esas alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2018) , mükelleflere yönelik olarak getirilen, fakat neredeyse tamamı muhasebe meslek mensupları tarafından uygulanan elektronik uygulamaların ülke ekonomisine, doğaya ve çevreye, mükelleflere ve nihayetinde muhasebe meslek mensuplarına etkilerine ilişkin sonuçlarda; tüm bu elektronik uygulamalar muhasebe meslek mensuplarını olumlu olarak etkilediği, geçmişte vergi dairesinden çıkamayan muhasebe meslek mensupları elektronik uygulamalar yardımı ile e-devletin tüm nimetlerinden yararlandığı sonucuna ulaşılmıştır

Oktay (2018) mükelleflerin vergi uyumunu söz konusu faktörlerden hangilerinin, ne oranda etkilediğini araştırmak için Sivas ilindeki 569 vergi mükellefine anket uygulanmış ve vergiye uyum sağlanmasında ekonomik faktörler sureti oluşturmalarına rağmen, uyumsuzluğun görünmeyen boyutunda sosyal ve psikolojik faktörler yer almaktadır. Uyum probleminin etkin çözümü için sosyal ve psikolojik unsurlar üzerine odaklanmak ve bu hususta çalışmalar yapmak yerinde olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Çelebi (2018), e-dönüşüm sürecinde gerçekten de ülkemizde elektronik devlete geçişte Maliye Bakanlığı'nın geliştirdiği projeler e-devlet uygulamalarının en temel basamağını oluşturan, altyapısıyla sağlam olan projeler olduğu incelenmiş. Geliştirilen projeler diğer kurumlara da örnek teşkil etmekte ve diğer tüm kurumların da projeleri için teknolojik bir alt yapı örneği olarak görülmüştür. Geliştirilen projeler, yönetim anlayışında yenilikler getirmiş ve daha şeffaf bir yönetim tarzıyla, hizmet sunumundaki verimliliği ve etkinliği artırdığı gözlenmiştir.

Bişkin, Ünlüer ve Üyümez (2018) muhasebe meslek mensuplarının vergi uyumunun sağlanmasında önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir. Vergi mükellefleri ile sıkı ilişki içerisinde olan muhasebe meslek mensupları hem mükelleflere vergi yükümlülüklerini yerine getirmeleri anlamında teşvik edici yönlendirmeler yapabilir hem de vergi gelirlerinin artmasını sağlayabileceği üzerinde durulmuştur. Muhasebe meslek mensuplarının vergi uyumu üzerinde olumlu etkisinin olabilmesi için ilişki içinde oldukları kişi ve kurumlarla olan sorunların tespit edilmesi ve bu sorunların çözüme kavuşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Elçin vd (2018) aracılığıyla yapılmış olan bir araştırmada ise e-fatura, e-defter ve e-arşiv gibi elektronik ortamdaki uygulamalara geçiş sürecinde yaşanmış problemler incelenmiştir. Araştırma kapsamında 389 serbest muhasebeci mali müşavir

katılımlarıyla bir anket araştırması düzenlenmiştir. Muhasebede ilk başta e-fatura olmak ile birlikte diğer elektronik uygulamaların da süre ve maliyetlerin düşürülmesi ile elde edilen tasarruf gibi çeşitli yararlar sağladığından bahsedilmiş ancak elektronik uygulamalara uyum konusunda bazı sıkıntılar ile karşılaşıldığına değinilmiştir. Bu araştırma sonucunda işletmedeki ve muhasebe bölümlerindeki personellerinin uygulamalara karşı alt yapı bakımından yeterli olmadığı, elektronik uygulamalar ile ilgili sistemindeki gerekli güncelleştirilmelerin yapılmasının gerekliliğine dair bulgular elde edilmiştir.

İnam (2018), Zonguldak ilinde hem vatandaşların belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeyini hemde vergi uyum düzeylerini ölçmek hedeflenmiştir. Zonguldak ili ve yedi ilçesinde yapılmış olup sekiz belediye yönetimini kapsayan bir anket çalışması yapılmış. Mükelleflerin vergi uyumunu etkileyen en önemli faktör olarak, mükelleflerin belediye hizmetlerinden memnuniyeti karşımıza çıkmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bayraktar ve Yıldırım (2017) aracılığıyla e-belge sistemide dair bir araştırma yapılmıştır. Araştırma, e-belge teknolojilerine alışılıü bağlanması maksadıyla yapılmıştır. Gelen taleplere göre güncelleştirme imkanı tanıyan e-uygulamalara geçiş yapmayı düşünen kullanıcılar için de hangi teşviklerde bulunulması gerektiği konusunda çözüm önerileri ortaya konmuştur.

Gönen ve Solak (2017) birlikte yapmış oldukları çalışmalarında elektronik dönüşüm sürecinde muhasebe meslek mensuplarının bakış açısına ilişkin bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada İzmir’de görev yapan ve etkin olarak elektronik dönüşüm sürecinde uygulamaları kullanan muhasebe meslek mensuplarına muhasebe paket programları sunan firmaların olması gereken altyapı teknik desteği sunmakta yetersiz kaldıkları, bazı muhasebe meslek mensuplarının internet sağlayıcıların neden olduğu sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Demirdöven (2017) yapmış olduğu çalışmasında e-faturanın, ekonomik ve etkin verimliliğin artmasını sağlarken, vergi kayıp ve kaçığının engellenmesinde önemli bir elektronik uygulama olarak karşımıza çıktığı olgusuna ulaşmıştır.

Şahin (2017) Gümrük vergilerinde vergi uyumu üzerine çalışmıştır. Vergi uyumu kavramının Türkiye’deki toplam vergi gelirlerin içerisinde tahmini olarak beşte birini oluşturan gümrük vergileri bakımından ele alınmış, söz konusu vergilerde vergi

uyumunun artmasını sağlamak için yapılabilecek olan şeylerin değerlendirilmesi amaçlamıştır. Vergi yükünün hafifletilmesi, vergi uyumuna erişmek için oluşan maliyetlerinin düşürülmesi, gümrük idaresi ile mükellefleri arasındaki karşılıklı güvenin tesis edilmesi ve iş birliğinin artırılması, adalet olgusunun çoğaltılması ve denetimlerdeki etkinliğin artırılması yönünde önerilere ulaşılmıştır

Tektüfekçi (2017) Türkiye’de e-dönüşüm süreci ile uygulamalarda gelinen noktada ne denli bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuç da uygulamanın başarısı için önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. GİB tarafından yakın zamanda e-Fatura, e-Arşiv Fatura, e-İrsaliye, e-Bilet ve e-Yolcu Listesi dışında kalan diğer belgeler ile yevmiye defteri ve defteri kebir dışındaki diğer defterler için de bu uygulamanın getirileceği öngörüler dâhilindedir.

Topkan (2016), Gelir İdaresi Başkanlığının faaliyetlerinin pozitif olarak değerlendirildiği, ancak Ülkemizde bugünkü günde bile vergi bilincinin düşük seyirde seyretmesi nedeniyle, yürürlükteki hizmetlerin bu bağlamda verimsiz kaldığı ve realist anlamda sürdürülmesinin gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Gökçen ve Özdemir (2016) yapmış oldukları çalışmalarında e-fatura ve e-defter uygulamalarının üzerinde durmuşlar. Söz konusu uygulamaların muhasebe meslek mensupları tarafından kullanılmaları halinde sağladığı yararlar ve yararsızlıklara değinilmiştir. Elektronik maliye uygulamalardan olan e-fatura ve e-defter gibi uygulamalar açısından kullanıcıları hızlı işlem tesis edilmesi, kolay erişim, arşiv ve maliyet tasarrufu gibi avantajlar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çimen (2016), elektronik maliye uygulamalarıyla vergilerin tahsil edilmesinde önemli bir statüsü olan muhasebe meslek mensuplarının istekleri ve fikirlerinin elektronik maliye uygulamalarını bünyesinde bulunduran Maliye Bakanlığı’nca göz önünde bulundurulmasında bahsedilmiştir. Ayrıca söz konusu elektronik maliye uygulamaların güncel hayatta başarılı olabilmesi, kayıt dışı ekonominin önlenmesi, vergi kayıp ve kaçakları ile yapılmakta olan mücadele iktisadiliğin sağlanması açılarından GİB ile ortak hareket edilmesinin çok büyük bir öneme sahip olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Çokgezer ve Beşel (2015) yaptıkları çalışmaların maliye bölümlerinde kullanılan ve henüz yeni kullanılmaya başlanan elektronik sistemlerin hem vergi mükelleflerin hem

de bu bölümde hizmet edenlerin gereksinimleri karşılamaya yönelik olarak daha da geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Çelik (2015), Gelir İdaresin kendini günün şartlarına göre yenilemeli ve bu yeniliklerini mükelleflere ulaştırabilmelidir. Mükelleflerin daha bilinçli olmaları şüphesiz vergi uyum maliyetlerini düşürecektir. Bu nedenle Gelir İdaresinin mükellefi bilgilendirmesi konusunda daha fazla mükelleflere ulaşmaları ve eğitici seminerler vermesi gerekmektedir.

Güney (2014) yapmış olduğu çalışmada elektronik ortamlarda yapılması gereken muhasebe kaydı işlemlerinin öneminden söz etmiş ve elektronik uygulamaların kullanıcılarına hızlı bir şekilde uyumlarına ait koşulların hazırlanabilmesi için eğitimlerin verilmesi gerektiğinin önemi vurgulanmıştır. Bu bağlamlarda muhasebedeki eğitim niteliğinin güçlendirilmesi için muhasebe meslek mensuplarına elektronik uygulamalar ile ilgili olarak dersler verilmesi gerektiğini gibi çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Sayın (2013), Vergi uyumu ve vergi idaresinin vergi uyumuna etkisi isimli çalışmada vergi uyumunun incelenmesinde konunun tüm psikolojik sosyal ve ahlaki yönleriyle değerlendirilmesi gerektiği, Vergi uyumunun geliştirilmesi uzun dönemde toplumsal olarak vergi ödemenin ahlaki bir davranış olmasına bağlı olduğunu ortaya çıkarttığı üzerinde durmuştur.

Yurdakul (2013) Bursa'daki mükelleflerin vergi ahlakını etkileyen faktörler ile vergi ahlak düzeylerini seviyesini ölçmek için anket çalışması yapılmış yaş ile vergi ahlakı üzerinde doğru orantılı bir ilişki bulunmuş. Eğer bir mükellef ödediği verginin kamu hizmeti olarak geri döndüğüne inanma ölçüsüne göre vergi ahlak skorunun yüksek çıktığı bilgisine ulaşılmıştır.

Çınar ve Güney (2012) yapmış oldukları çalışmada e-uygulamaların en çok muhasebe meslek mensuplarına etkisinin olduğu belirtilmiştir. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın sistemlerindeki yaşanan kesintiye uğramaların ve bilişim altyapısındaki yetersizlikten kaynaklanan uygulamalara erişimdeki zorluğu olduğu anlaşılmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının kullandıkları muhasebe yazılımlarında da bazı yetersizliklerin olduğu tespit edilmekle beraber muhasebe meslek mensuplarına ve meslek adaylarına da

gereksinimlerini karşılayabilecek bir düzeyde eğitime önem verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öz (2012) tarafından Ülkemizde uygulanmakta olan e-maliye uygulamalarının mevzuatsal açıdan incelenmesi yapılmıştır. E-devlet örneği, vatandaşlarına daha etkin, seri, iktisadi ve en iyi çalışmaları sunmak üzere muhakeme edilen bir örnek olarak betimlenmektedir. E-devletin biçimlenme sürecinde devlet düzeninin olmazsa olmaz unsuru olan vatandaşlarımızın taleplerine özen gösteren, halkına değişik erişim olanakları sunabilen, interneti kullanma isteği uyandıran çalışmalar yapılarak vatandaşlarımızın devlet yönetimine güvenini artırma amaçlı olumlu yöndeki uygulamaları geliştiren devletlerin hemen hemen her konuda çok daha başarılı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Daştan (2011) vergi kayıp ve kaçaklarına engel olunmasında muhasebe mesleğinin önemini araştırmak anket çalışması sonucunda vergi kaçırıcıların yakalanma ihtimalleri düşük olduğu, mükelleflerin eğitim düzeyleri yükseldiği zaman vergi kayıp ve kaçakları azalacağı düşünüldüğü görülmüştür.

Hepaksaz (2011) e-haciz uygulamasının, alacaklı vergi idaresi bakımından son derece faydalı bir uygulama olmasına rağmen uygulamada yaşanan sorunların vergi mükelleflerini kimi zaman güç durumda kalmalarına neden olduğu hususuna değinmiş. Problemlerin çözüme kavuşturulabilmesi adına ilk önce e-haciz uygulamasına başvurulmadan vergi mükelleflerine usulüne uygun olarak ödeme emri belgelerinin gönderilmesi ve güç durumda kalmalarının engellenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Savaşan ve Odabaş (2005) vergi kaybına neden olan unsurları değerlendirilmesi amacıyla serbest muhasebeci ve mali müşavirler ile vergi denetmenlerine anket uygulamışlar ve söz konusu katılımcılara vergi kaybının nedenlerini sormuşlar. Vergi denetimlerin aktif olmaması, yürürlükteki vergi cezalarının vergi mükelleflerini karardan döndürmemesi, vergilerin mal ve çalışma olarak geri döndürülememesi, vergilerimizin geniş bir tabana yayılmamış olması, vergi bilincinin ve ahlakının belirgin bir seviyeye gelmemiş olması gibi nedenlerle vergi kayıp ve kaçakları arasında olumlu yönde bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmış.

3.5. Araştırmanın Güvenilirlik Analizi

Bu bölümde, öncelikle çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirliği, muhasebe meslek mensuplarının her bir elektronik maliye uygulamasına bakış açısı ve vergi uyumuna etkisi Cronbach's Alpha Katsayıları aracılığıyla analiz edilmiştir.

Tablo 14 :
Güvenilirlik Analizine İlişkin Bulgular

Kapsam Adı	Değişken Sayısı	Cronbach's Alpha
Mükelleflerin E-Maliye Uygulamalarına Genel Bakışı	24	0,934
Mükelleflerin E-Beyanname Uygulamasına Bakışı	4	0,817
Mükelleflerin E-Fatura Uygulamasına Bakışı	3	0,909
Mükelleflerin E-Defter Uygulamasına Bakışı	4	0,904
Mükelleflerin İnteraktif Vergi Dairesine Bakışı	5	0,852
Mükelleflerin E-Yoklama Uygulamasına Bakışı	4	0,866
Mükelleflerin E-Tahsilat Uygulamasına Bakışı	5	0,89
Mükelleflerin E-Arşiv Uygulamasına Bakışı	3	0,825
Mükelleflerin E-Haciz Uygulamasına Bakışı	5	0,834
Mükelleflerin E-Denetim Uygulamasına Bakışı	4	0,661

Değişkenlerimizin güvenilirlik analizleri Cronbach Alpha Katsayısı ile öncelikli olarak ölçülmüştür. Cronbach's Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme kriterlerine göre yol gösteren değerlerin genellikle 0,60'dan büyük olması gerekir (Özdamar, 2004);

Ölçek güvenilir değilse ise $0,00 \leq \alpha < 0,40$ değer aralığında,

Ölçek düşük güvenilir ise $0,40 \leq \alpha < 0,60$ değer aralığında,

Ölçek oldukça güvenilir ise $0,60 \leq \alpha < 0,80$ değer aralığında,

Ölçek yüksek derecede güvenilir ise $0,80 \leq \alpha < 1,00$ değer aralığında yer alması beklenir.

Cronbach's Alpha Katsayısı değerlendirmesine göre ölçeklerimizin istatistiki olarak oldukça güvenilir ve aynı zamanda da yüksek derecede güvenilir olduğunu manasına gelmektedir. Ölçeğin geneli için ise Cronbach α katsayısı 0,85 olarak hesaplanması neticesinde ölçeğimizin genel olarak da güvenilirliğinin yüksek olduğu görülmektedir.

Bu da muhasebe meslek mensuplarına yönelik olarak uygulanan ölçek sorularının gayet güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu anlamda katılımcıların elektronik maliye uygulamalarına bakışının iç tutarlılığa sahip olduğu belirtilebilir.

3.6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Göstergeleri

Anket yapılan katılımcılar (serbest muhasebeciler, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler olmak üzere); cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları, aldıkları eğitimleri, mükellef sayıları ve çalıştıkları görev süreleri gibi demografik özelliklerine göre incelenecek katılımcılarımızın genel profilleri Tablo 15’de gösterilmektedir.

Araştırmamıza katılmış olan muhasebe meslek mensuplarının 42’si kadın, 211’i ise erkektir. Ankete katılanlar içinde erkek meslek mensuplarının ağırlıkta olması nedeniyle serbest muhasebeci mali müşavirliğin kadınlar tarafından çok fazla tercih edilmediği, yaygın olmadığı söylenebilir.

Çoğunluğun erkeklerden oluştuğu belirlenen örneklemimizde bu durumun Türkiye’de bulunan muhasebe meslek mensuplarının cinsiyet dağılımı da düşünüldüğünde temsil kabiliyeti yüksek bir örnekleme ulaştığımız olarak değerlendirilebilir.

Katılımcıların öğrenim seviyelerine göre dağılımı incelendiğinde muhasebe meslek mensuplarının ekseriyetle üniversite ve üzerinde öğrenim gördüğü görülmektedir. Anketimize katılanların %10,4’ü lise, % 89,6’sı üniversite veya üzeri eğitim durumuna sahiptir.

Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre dağılımı incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun 40 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Ankete katılanların % 47,6’sı 40 yaş ve altında iken , %52,4’ü 40 yaş ve üzerindedir.

Muhasebe meslek mensuplarının meslekte çalışma yıllarına göre dağılımı incelendiğinde katılımcıların %7,4’ü 5 yıl ve daha az, %14,8’i 6-10 yıl arası, %28’si 11-15 yıl arası, %15,2’si 16-20 yıl arasında ve son olarak %34,4’ü 20 yıl ve daha fazla süredir meslekte çalışmaktadırlar.

Tablo 17 genel olarak değerlendirildiğinde katılımcıların % 95,7’si SMMM, % 83,4’i erkek, % 38,9’u 31-40 yaş aralığında, % 69,2’si Sakarya’da, % 34,4’si 21 yıl ve daha fazla tecrübeye sahip ve % 78,9’ünün lisans mezunu olduğu görülmektedir.

**Tablo 15 :
Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Frekans Dağılımları**

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde (%)	Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde (%)
Ünvanlar	SM	3	1,2	Cinsiyet	Kadın	42	16,6
	SMM	242	95,7		Erkek	211	83,4
	YMM	8	3,2		Toplam	253	100
	Toplam	253	100				
		Frekans	Yüzde(%)			Frekans	Yüzde (%)
Yaş	20-30 yaş	22	8,7	Mesleki Tecrübe Yılı	1-5yıl	19	7,6
	31-40 yaş	98	38,9		6-10 yıl	37	14,8
	41-50 yaş	84	35,3		11-15 yıl	70	28
	51-60 yaş	42	14,7		16-20yıl	38	15,2
	61 yaş ve üstü	7	2,4		21yıl ve üstü	89	34,4
	Toplam	253	100		Toplam	253	100
		Frekans	Yüzde (%)			Frekans	Yüzde (%)
Görev Yeri	Düzce	78	30,8	Medeni Durum	Evli	200	79,9
	Sakarya	175	69,2		Bekar	53	20,1
	Toplam	253	100		Toplam	253	100
		Frekans	Yüzde (%)			Frekans	Yüzde (%)
Eğitim Durumu	Lise	26	10,4	Mükellef Sayıları	0-30	34	13,4
	Önlisans				31-60	55	16,6
	Lisans	198	78,9		61-80	59	28,5
	Lisanüstü	27	10,8		81-100	34	13,4
	Diğer				100 ve üzeri	41	11,9
	Toplam	253	100		Toplam	253	100

3.7.Araştırma Bulguları ve Değerlendirilmesi

61 yargının yer aldığı ve 253 katılımcıya 5’li likert ölçeğe görüş bildirmeleri istenen anketten elde edilen veriler ile ilgili olarak öncelikle sıklık analizi yapılmıştır. Analize ilişkin ayrıntılara her bir ifade itibariyle aşağıda yer verilmiştir.

3.7.1. Araştırmanın Sıklık Analizleri

Elektronik maliye uygulamalarının vergi uyumu üzerindeki etkisini ölçmek için, Muhasebe Meslek Mensuplarının bakış açılarının belirlenmesi maksadıyla uyguladığımız anketten elde ettiğimiz verilere öncelikle sıklık analizleri gerçekleştirilmiştir.

Bu analiz iki kısımdan oluşmaktadır. İlk olarak ankete katılanların mükelleflerin kullanmış oldukları elektronik maliye uygulamalarının kullanılma sıklıkları analiz edilmiş ve grafikler halinde gösterilmiştir.

İkinci olarak, elektronik maliye uygulamalarının, vergi uyumu üzerindeki etkisini değerlendirmeye yönelik 5’li likert tipi ölçekte yer alan sorulara muhasebe meslek mensuplarına verilen yanıtların sıklık analizleri yer almaktadır.

Sıklık analizlerinin uygulandığı araştırma anketimizin ikinci bölümünde Muhasebe Meslek Mensuplarının Elektronik maliye uygulamalarına genel bakışını belirlemek için sorulan 24 soru başta olmak üzere, muhasebe meslek mensupları tarafından en çok kullanıldığı düşünülen elektronik maliye uygulamalar bazında E-Beyanname 4 soru, E-Fatura 3 soru, E-Defter 4 soru, İnteraktif Vergi Dairesi 5 soru, E-Yoklama 4 soru, E-Tahsilat 5 soru, E-Arşiv 3 soru, E-Haciz 5 soru, E-Denetim 4 soru ile birlikte toplam 61 sorudan oluşmaktadır.

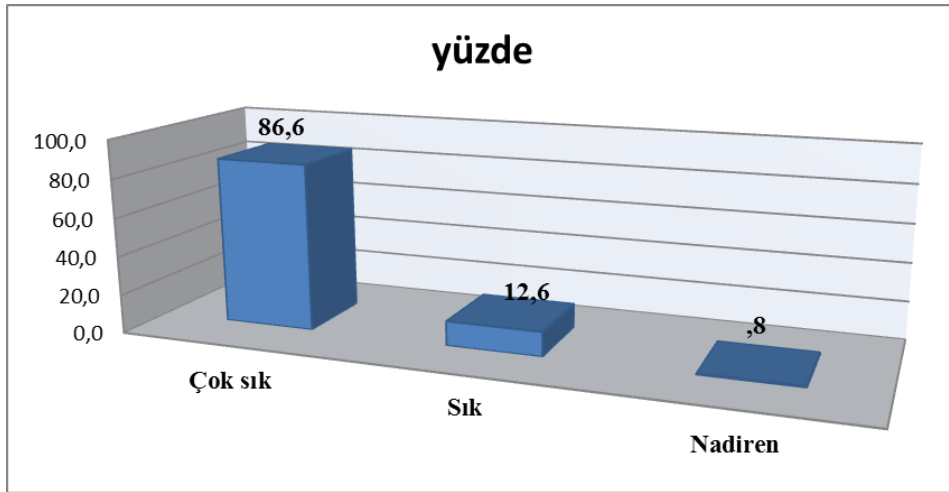
Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının anketin ikinci bölümünde yer alan elektronik maliye uygulamalarına bakışı ile ilgili ifadelerle verdikleri yanıtlara ilişkin ortalama aşağıda grafikte verilmiştir.

3.7.1.1. Elektronik Maliye Uygulamaları Kullanımına İlişkin Sıklık Analizleri

Bu bölümde öncelikle mükelleflerin elektronik maliye uygulamalarının kullanma sıklığı incelenmiştir. Verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 3’de gösterildiği gibidir:

Grafik 3 :

Elektronik Maliye Uygulamalarının Kullanma sıklığı

Muhasebe meslek mensuplarına “E-Maliye uygulamalarını ne sıklıkla kullanıyorsunuz ?” şeklinde sorulan soruya, muhasebe meslek mensuplarının %86,6’sı çok sık derken,

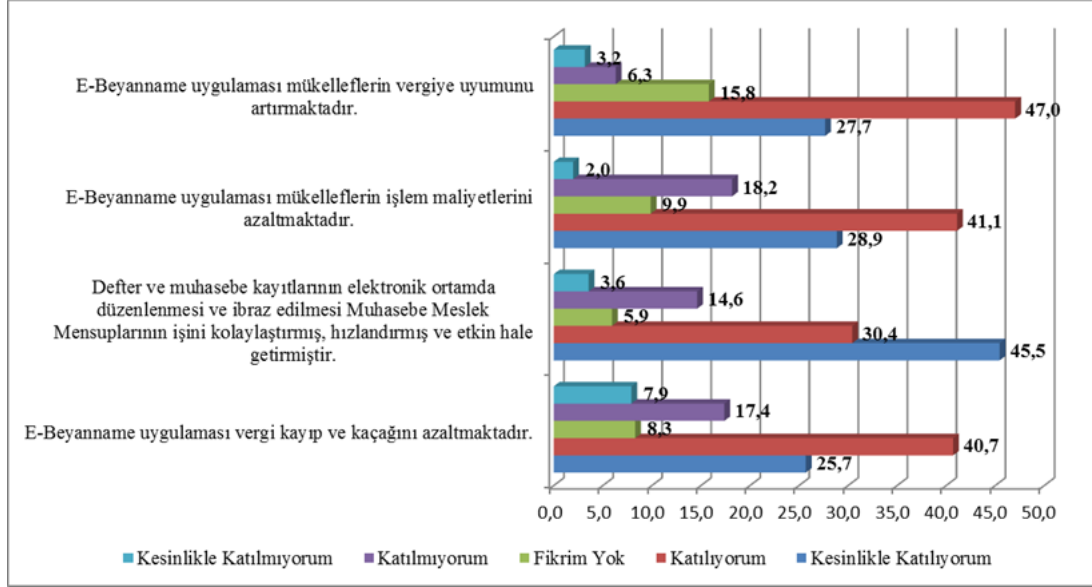
%12,6'sı ise sık kullandığını ifade etmiştir. Görüldüğü gibi elektronik maliye uygulamaları muhasebe meslek mensuplarının mütemmim cüz'ü haline geldiği söylenebilir.

3.7.1.2. E-Beyanname Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri

Muhasebe meslek mensuplarının kullanmış oldukları elektronik maliye uygulamalarından olan e-beyanname uygulamasına bakışları üzerine 4 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur. “E-Beyanname uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” “Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesi Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırmış, hızlandırmış ve etkin hale getirmiştir.” “E-Beyanname uygulaması mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” “E-Beyanname uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.”

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, katılımcıların kullanmış oldukları e-beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmasındaki rolü, işlerinde kolaylık sağlayıp sağlamadığına, işlem maliyetlerinin azalıp azalmadığına ve vergi uyumuna etkisinin incelenerek daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 4’de gösterildiği gibidir:

Grafik 4 :
Mükelleflerin E-Beyanname Uygulamasına Bakışı

Meslek mensuplarının %74,7'i e-beyanname uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığını belirtirken, %9,5'i katılmadıklarını beyan etmiş, %15,8'i de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-beyanname uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %70'i e-beyanname uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığını düşünürken, %20,2'si katılmadıklarını beyan etmiş, %9,8'u de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-beyanname uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik güçlü bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensupları ve mali müşavirlerin %75,9'u e-beyanname uygulamasının defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesi sayesinde işlerini kolaylaştırdığını, hızlandığını ve etkin hale getirdiğini düşünürken, %18,2'si katılmadıklarını beyan etmiş, %5,9'u de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-beyanname uygulaması sayesinde Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırması, hızlandırması ve etkin hale getirerek kuvvetle fayda sağladığı söylenebilir.

Meslek mensuplarının %66,4'i e-beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltmakta olduğunu belirtirken, %25,3'ünün bu bakış açısına katılmadıklarını beyan etmiş, %8,3'ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-beyanname uygulamasının e-beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltmakta olduğuna yönelik bir yargının olduğu belirtilebilir.

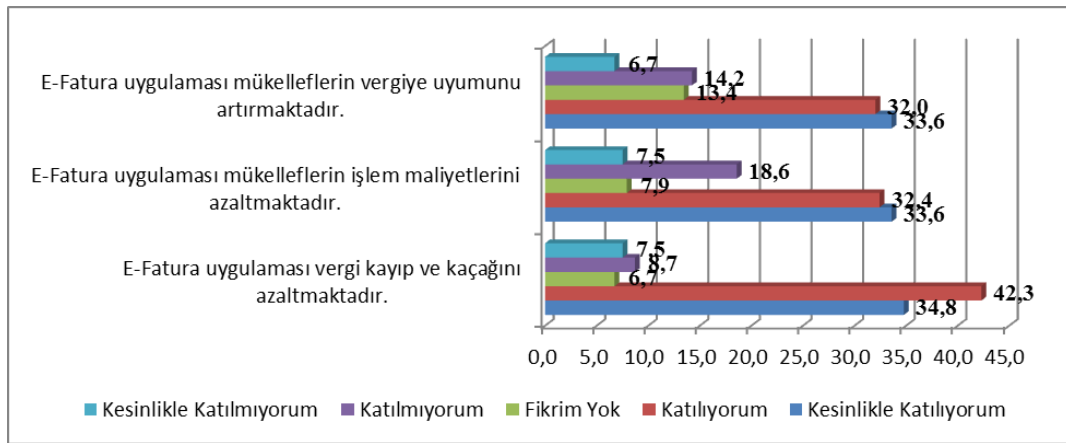
3.7.1.3. E-Fatura Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri

Muhasebe meslek mensuplarının kullanmış oldukları elektronik maliye uygulamalarından olan e-fatura uygulamasına bakışları üzerine 3 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur. “E-Fatura uygulaması vergi kayıp ve kaçacağını azaltmaktadır.” “E-Fatura uygulaması mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” “E-Fatura uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.”

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, katılımcıların kullanmış oldukları e-fatura uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltmasındaki rolü, işlem maliyetlerinin azalıp azalmadığına ve vergi uyumuna etkisinin incelenerek daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 5’de gösterildiği gibidir:

Grafik 5 :

Mükelleflerin E-Fatura Uygulamasına Bakışı

Meslek mensuplarının %65,6'i e-fatura uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığını belirtirken, % 20,9'u katılmadıklarını beyan etmiş, %13,4'ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-fatura uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir düşüncenin olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %66'sı e-fatura uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığını düşünürken, %26,1'si katılmadıklarını beyan etmiş, %7,9'u da fıkri olmadığını söylemiştir. Buradan e-fatura uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

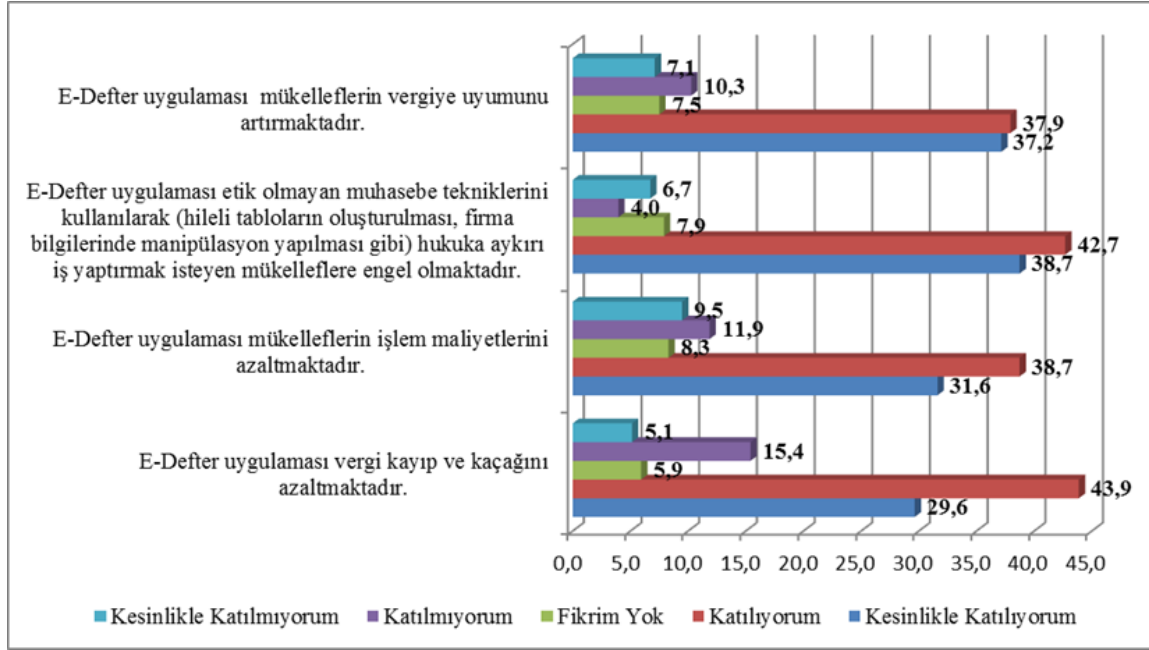
Meslek mensuplarının %77,1'i e-fatura uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğunu belirtirken, %16,2'sinin bu bakış açısına katılmadıklarını beyan etmiş, % 6,7'si de fıkri olmadığını söylemiştir. Buradan e-fatura uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna yönelik çok güçlü bir yargının olduğu söylenebilir.

3.7.1.4. E-Defter Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri

Muhasebe meslek mensuplarının kullanmış oldukları elektronik maliye uygulamalarından olan e-defter uygulamasına bakışları üzerine 4 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur. “E-Defter uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” “E-Defter uygulaması mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” “E-Defter uygulaması etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olmaktadır.” “E-Defter uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.”

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, katılımcıların kullanmış oldukları e-defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmasındaki rolü, işlem maliyetlerinin azalıp azalmadığına, hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olup olmadığı ve vergi uyumuna etkisinin incelenerek daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 6'da gösterildiği gibidir.

Grafik 6 :
Mükelleflerin E-Defter Uygulamasına Bakışı

Meslek mensuplarının %75,1'i e-defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığını belirtirken, % 17,4'ü katılmadıklarını beyan etmiş, % 7,5'i de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığına yönelik güçlü bir düşüncenin varlığından bahsedilebilir.

Meslek mensubu ve mali müşavirlerin % 81,4'ü e-defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olduğunu, % 10,7'sinin bu önermeye katılmadıkları, % 8,3'ünün herhangi bir fikri olmadığını söylemişlerdir. Buradan e-defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olduğuna yönelik çok güçlü bir yargı olduğu ifade edilebilir.

Meslek mensuplarının % 70,3'ü e-defter uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığını düşünürken, %22,4'ü katılmadıklarını beyan etmiş, %8,3'ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-fatura uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %73,5'i e-defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğunu belirtirken, %20,5'inin bu bakış açısına katılmadıklarını beyan etmiş, %5,9'u de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna yönelik güçlü bir algının olduğu söylenebilir.

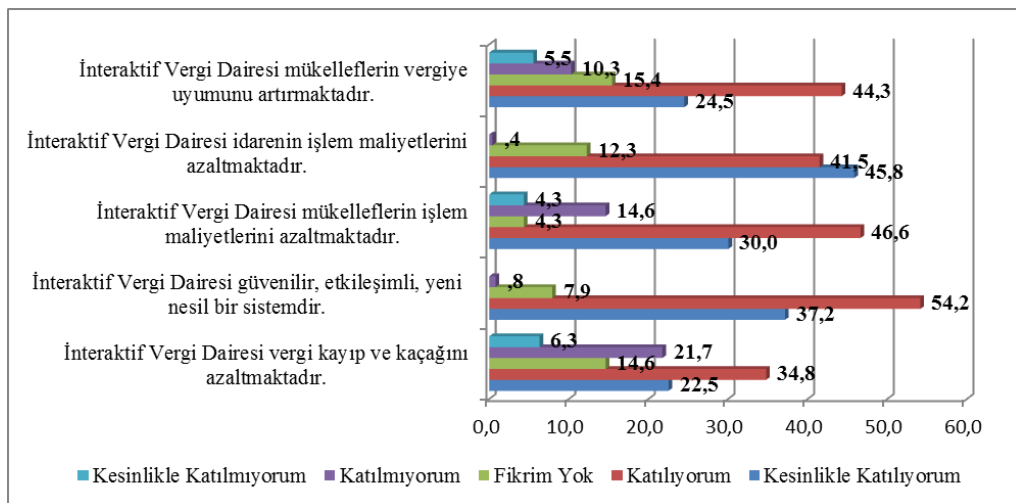
3.7.1.5. İnteraktif Vergi Dairesine Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri

Muhasebe meslek mensuplarının kullanmış oldukları elektronik maliye uygulamalarından olan interaktif vergi dairesi uygulamasına bakışları üzerine 5 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur. “İnteraktif Vergi Dairesi vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” “İnteraktif Vergi Dairesi güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistemdir.” “İnteraktif Vergi Dairesi mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” İnteraktif Vergi Dairesi idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” “İnteraktif vergi dairesi mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.”

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, katılımcıların kullanmış oldukları interaktif vergi dairesi uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmasındaki rolü, yeni nesil bir sistem olup olmadığı, mükellefler ile idarenin işlem maliyetlerinin azalıp azalmadığına ve vergi uyumuna etkisinin incelenerek daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 7’de gösterildiği gibidir.

Grafik 7 :

Mükelleflerin İnteraktif Vergi Dairesine Bakışı

Meslek mensuplarının %68,8'i interaktif vergi dairesinin mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığını belirtirken, %15,8'i katılmadıklarını beyan etmiş, %15,4'ü de fikri

olmadığını söylemiştir. Buradan interaktif vergi dairesi uygulamalarının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %97,3'ü interaktif vergi dairesinin idarenin işlem maliyetlerini azalttığını düşünürken, %0,4'ü katılmadıklarını beyan etmiş, %12,3'ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan interaktif vergi dairesi uygulamalarının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik güçlü bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %76,6'ü interaktif vergi dairesinin mükelleflerin işlem maliyetlerini azalttığını düşünürken, %18,9'u katılmadıklarını beyan etmiş, %4,3'ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan interaktif vergi dairesi uygulamalarının mükelleflerinde işlem maliyetlerini azalttığı dile getirilebilir.

Meslek mensupları ve mali müşavirlerin %91,4'ü interaktif vergi dairesinin güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olduğunu düşünürken, %0,8'i katılmadıklarını beyan etmiş, %7,9'u de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan interaktif vergi dairesinin güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olduğuna sonucuna ulaşılabilir.

Meslek mensuplarının %57,3'ü interaktif vergi dairesinin vergi kayıp ve kaçagını azaltmakta olduğunu belirtirken, %28 'inin bu önermeye katılmadıklarını beyan etmiş, %14,6'sı fikri olmadığını söylemiştir. Buradan interaktif vergi dairesinin vergi kayıp ve kaçagını azaltmakta olduğuna yönelik bir algının olduğu söylenebilir.

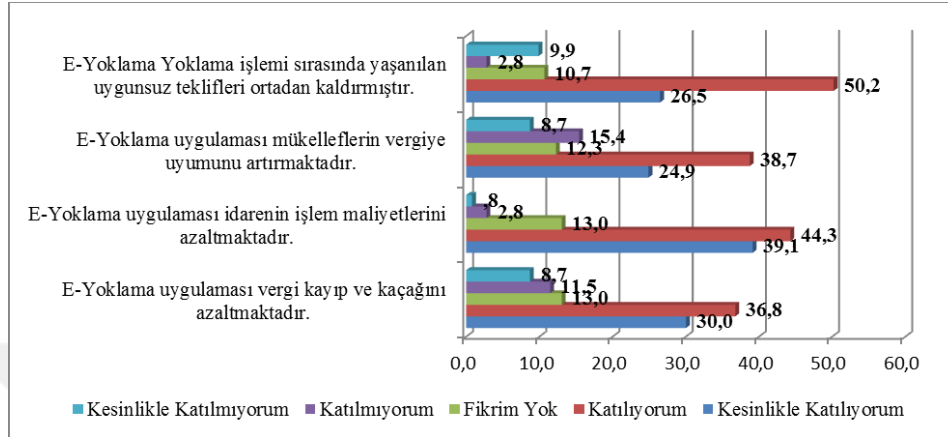
3.7.1.6. E-Yoklama Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri

Muhasebe meslek mensuplarının kullanmış oldukları elektronik maliye uygulamalarından olan e-yoklama uygulamasına bakışları üzerine 4 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur. “E-Yoklama uygulaması vergi kayıp ve kaçagını azaltmaktadır.” “E-Yoklama uygulaması idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” “E-Yoklama uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.” “E-Yoklama Yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırmıştır.”

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, katılımcıların kullanmış oldukları e-yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltmasındaki rolü, idarenin işlem maliyetlerinin azaltıp azaltmadığına, vergi uyumuna etkisinin ve yoklama esnasında yaşanan uygunsuz tekliflerin önlenip önlemediğine dair incelenerek daha etkin bir hale

gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 8’de gösterildiği gibidir.

Grafik 8 :
Mükelleflerin E-Yoklama Uygulamasına Bakışı

Meslek mensubu ve mali müşavirlerin % 76,7’si e-yoklama uygulamasının yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırdığını, % 12,7’sinin bu önermeye katılmadıkları, % 10,7’sinin herhangi bir fikri olmadığını söylemişlerdir. Buradan e-yoklama uygulamasının yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırdığına bir yargı olduğu ifade edilebilir.

Meslek mensuplarının %63,6’sı e-yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığını belirtirken, % 24,1’i katılmadıklarını beyan etmiş, % 12,3’ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir düşüncenin varlığından bahsedilebilir.

Meslek mensuplarının % 83,4’ü e-yoklama uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığını düşünürken, %3,6’sı katılmadıklarını beyan etmiş, %13’ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-yoklama uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına çok güçlü yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

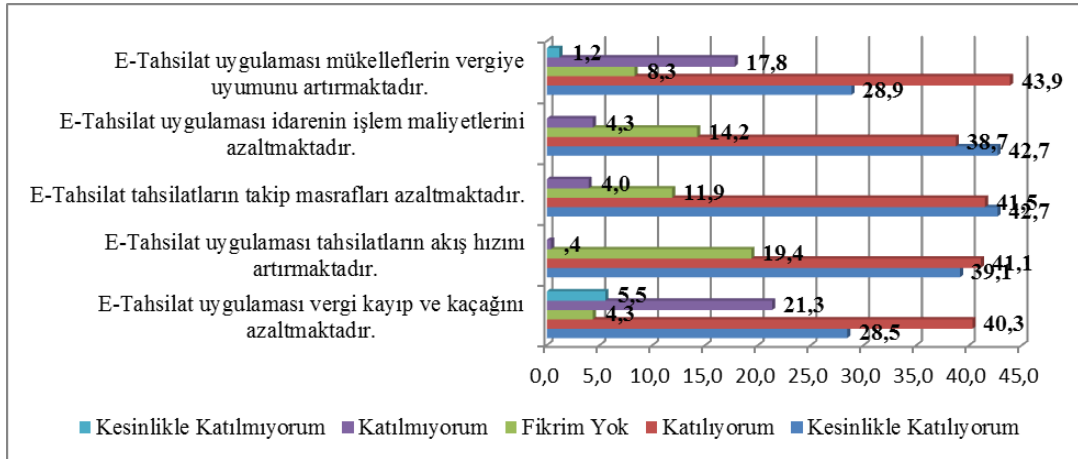
Meslek mensuplarının %66,8’i e-yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltmakta olduğunu belirtirken, %20,2’inin bu bakış açısına katılmadıklarını beyan etmiş, %13’ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltmakta olduğuna yönelik algının olduğu söylenebilir.

3.7.1.7. E-Tahsilat Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri

Muhasebe meslek mensuplarının kullanmış oldukları elektronik maliye uygulamalarından olan e-tahsilat uygulamasına bakışları üzerine 5 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur. “E-tahsilat uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” “E-Tahsilat uygulaması tahsilatların akış hızını artırmaktadır.” “E-Tahsilat tahsilatların takip masrafları azaltmaktadır.” “E-tahsilat uygulaması idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” “E-Tahsilat uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.”

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, katılımcıların kullanmış oldukları e-tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmasındaki rolü, tahsilatların akış hızını artırıp artırmadığı, takip masrafları azaltıp azaltmadığı, idarenin işlem maliyetlerinin azaltıp azaltmadığına ve vergi uyumuna etkisinin incelenerek daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 9’da gösterildiği gibidir.

Grafik 9 :
Mükelleflerin E-Tahsilat Uygulamasına Bakışı

Meslek mensuplarının %72,8’i E-Tahsilat Uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığını belirtirken, %19’u katılmadıklarını beyan etmiş, %8,3’ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan E-Tahsilat uygulamalarının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığına yönelik kuvvetli bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %71,4'ü E-Tahsilat Uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığını düşünürken, %4,3'ü katılmadıklarını beyan etmiş, %14,2'si de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan E-Tahsilat Uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik güçlü bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %84,2'si E-Tahsilat Uygulamasının tahsilatların takip masraflarını azalttığını düşünürken, %4'ü katılmadıklarını beyan etmiş, %11,9'u da fikri olmadığını söylemiştir. Buradan E-Tahsilat Uygulamasının tahsilatların takip masrafları azalttığı dile getirilebilir.

Meslek mensupları ve mali müşavirlerin %80,2'si E-Tahsilat Uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırmakta olduğunu düşünürken, %0,4'ü katılmadıklarını beyan etmiş, %19,4'ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan E-tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırdığı sonucuna ulaşılabilir.

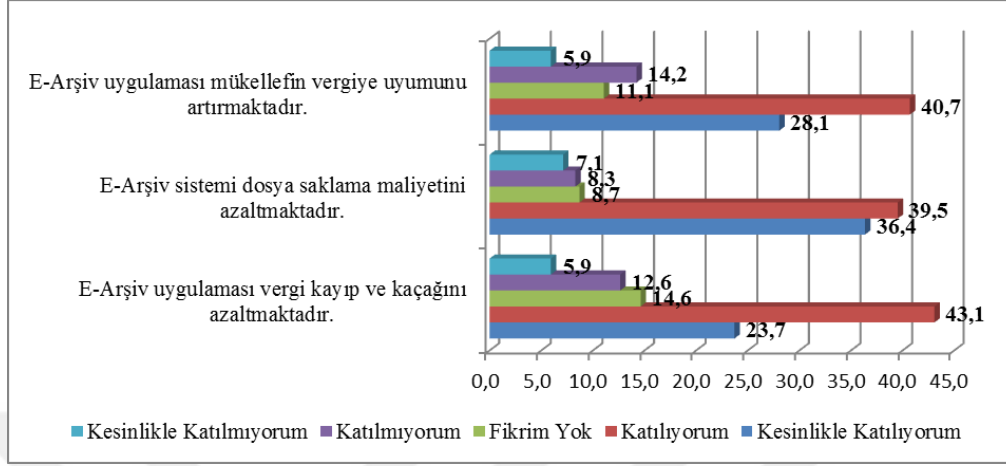
Meslek mensuplarının %68,8'i E-Tahsilat Uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğunu belirtirken, % 26,8 'inin bu önermeye katılmadıklarını beyan etmiş, %4,3'ü fikri olmadığını söylemiştir. Buradan E-Tahsilat Uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna yönelik bir algının olduğu söylenebilir.

3.7.1.8. E-Arşiv Uygulamasının Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri

Muhasebe meslek mensuplarının kullanmış oldukları elektronik maliye uygulamalarından olan e-arşiv uygulamasına bakışları üzerine 3 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur. “E-arşiv uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” E-Arşiv sistemi dosya saklama maliyetini azaltmaktadır. “E-Arşiv uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.”

Bu yargılarla ulaşılacak istenilen hedef, katılımcıların kullanmış oldukları e-arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmasındaki rolü, dosya saklama maliyetlerinin azalıp azalmadığına ve vergi uyumuna etkisinin incelenerek daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 10'da gösterildiği gibidir:

Grafik 10 :
Mükelleflerin E-Arşiv Uygulamasına Bakışı

Muhasebe meslek mensuplarına E-Arşiv uygulamasına bakışları ile ilgili 3 farklı önermeye katılma dereceleri sorulmuştur. Meslek mensuplarının %68,8'i E-Arşiv uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığını belirtirken, % 20,1'u katılmadıklarını beyan etmiş, %11,1'ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan E-Arşiv uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir düşüncenin olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %75,9'u e-arşiv sisteminin dosya saklama maliyetlerini azalttığını düşünürken, % 15,4'ü katılmadıklarını beyan etmiş, %8,7'si de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan E-Arşiv uygulamasının dosya saklama maliyetlerini azalttığına yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %66,8'i E-Arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğunu belirtirken, %18,5'inin bu bakış açısına katılmadıklarını beyan etmiş, %14,6'sının de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan E-Arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna yönelik bir yargının olduğu söylenebilir.

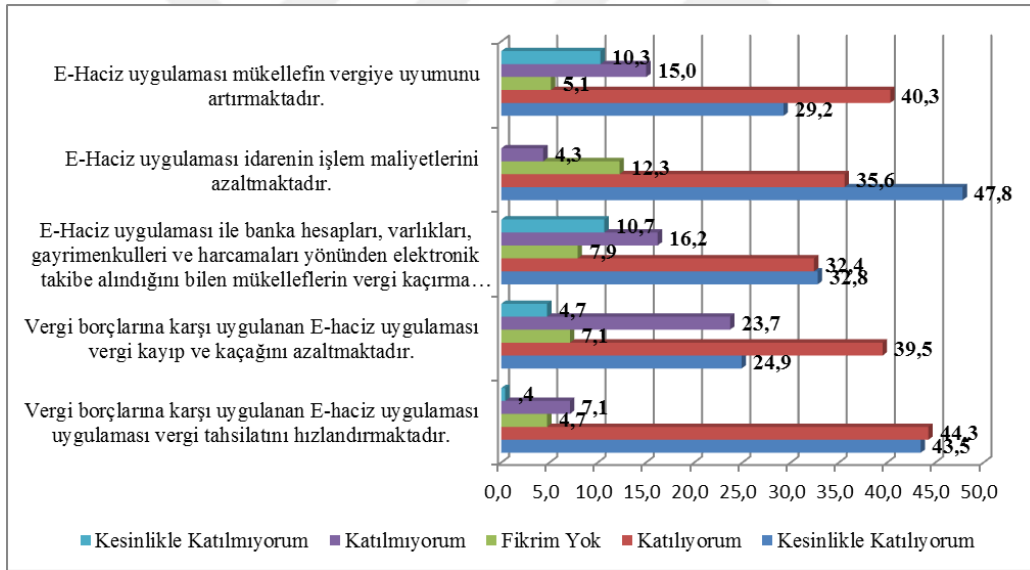
3.7.1.9. E-Haciz Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri

Muhasebe meslek mensuplarının kullanmış oldukları elektronik maliye uygulamalarından olan e-haciz uygulamasına ilişkin bakışları üzerine 5 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur. “Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulaması vergi tahsilatını hızlandırmaktadır.” “Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz

uygulamasını vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” “E-Haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalmaktadır.” “E-haciz uygulaması idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” “E-Haciz uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.”

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, katılımcıların kullanmış oldukları e-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmasındaki rolü, vergi kaçırma eğilimleri azaltıp azaltmadığı, idarenin işlem maliyetlerinin azaltıp azaltmadığına ve vergi uyumuna etkisinin incelenerek daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 11'de gösterildiği gibidir.

Grafik 11 :
Mükelleflerin E-Haciz Uygulamasına Bakışı

Muhasebe meslek mensuplarına E-Haciz Uygulamasına bakışları ile ilgili 5 farklı önermeye katılma dereceleri sorulmuştur. Meslek mensuplarının %69,5'i E-Haciz Uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığını belirtirken, %25,3'ü katılmadıklarını beyan etmiş, %5,1'i de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan E-Haciz uygulamalarının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %83,4'ü E-Haciz Uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığını düşünürken, %4,3'ü katılmadıklarını beyan etmiş, %12,3'si de fikri

olmadığını söylemiştir. Buradan E-Haciz Uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik güçlü bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %65,2'si e-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azaltmakta olduğunu düşünürken, % 26,9'u katılmadıklarını beyan etmiş, %7,9'u da fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azaltmakta olduğunu önermesine ulaşılabilir.

Meslek mensuplarının %64,4'ü e-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltmakta olduğunu belirtirken, % 28,4 'ünün bu önermeye katılmadıklarını beyan etmiş, % 7,1'i fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltmakta olduğuna yönelik bir algının olduğu söylenebilir

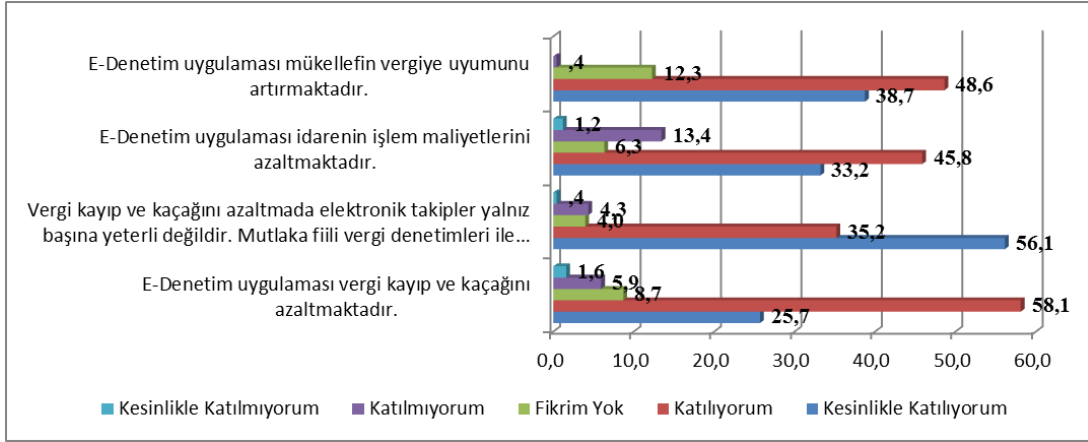
Meslek mensupları ve mali müşavirlerin %87,8'i e-haciz uygulaması vergi tahsilatını hızlandırmakta olduğunu düşünürken, %0,4'ü katılmadıklarını beyan etmiş, %4,7'si de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-haciz uygulamasının vergi tahsilatını hızlandırmakta olduğuna yönelik çok güçlü bir yargıya ulaşılabilir.

3.7.1.10. E-Denetim Uygulamasına Bakışlarına İlişkin Sıklık Analizleri

Muhasebe meslek mensuplarının kullanmış oldukları elektronik maliye uygulamalarından olan e-denetim uygulamasına bakışları üzerine 4 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur. “E-Denetim uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” “Vergi kayıp ve kaçığını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli değildir. Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmelidir.” “E-Denetim uygulaması idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” “E-Denetim uygulaması mükellefin vergiye uyumunu artırmaktadır.”

Bu yargılarla ulaşılacak istenilen hedef, katılımcıların kullanmış oldukları e-denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmasındaki rolü, tek başına yeterli olup olmayacağı, filli denetimlere ihtiyaç duyulup duyulmadığı, idarenin işlem maliyetlerinin azaltıp azaltmadığının ve vergi uyumuna etkisinin incelenerek daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 12’de gösterildiği gibidir.

Grafik 12 :
Mükelleflerin E-Denetim Uygulamasına Bakışı

Muhasebe meslek mensuplarına e-denetim uygulamasına bakışları ile ilgili 4 farklı önermeye katılma dereceleri sorulmuştur. Meslek mensuplarının %87,3'sı e-denetim uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığını belirtirken, % 0,4'ü katılmadıklarını beyan etmiş, % 12,3'ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-denetim uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığına yönelik çok güçlü yargıdan bahsedilebilir.

Meslek mensuplarının % 79'u e-denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığını düşünürken, %14,6'sı katılmadıklarını beyan etmiş, %6,3'ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına güçlü yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının % 91,3'ü e-denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmada elektronik takiplerin yalnız başına yeterli olmayacağı, mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmesi gerektiğini düşünürken, %4,7'si katılmadıklarını beyan etmiş, %4'ü de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına çok güçlü yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

Meslek mensuplarının %83,8'i e-denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğunu belirtirken, %7,5'inin bu bakış açısına katılmadıklarını beyan etmiş, %8,7'si de fikri olmadığını söylemiştir. Buradan e-denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna yönelik algının olduğu söylenebilir.

3.7.2. Çapraz karşılaştırmalar

Bu analiz, muhasebe meslek mensuplarının elektronik maliye uygulamalarının vergi mükellefleri vergi uyumu üzerindeki etkisinin ölçülmesi maksadıyla oluşturduğumuz anketimize katılan muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine, görev yerlerine göre sorulara verdikleri cevapların sıklıklarının, oran olarak yüzdelerini ve söz konusu grupların arasında verilen cevaplar ile anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılmaktadır. Yaptığımız bu çapraz karşılaştırmalar analiz neticesinde demografik özelliklere göre anketimizde yer alan yargılara ilgili görüşleri tespit edilecektir.

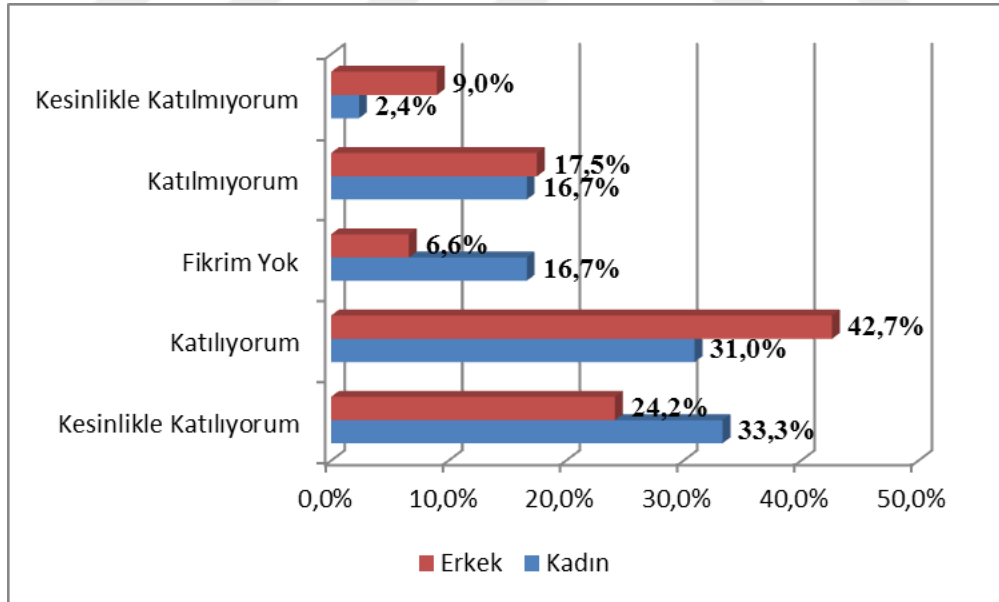
3.7.2.1. Cinsiyetin çapraz karşılaştırması

3.7.2.1.1. Cinsiyet ve E-Beyanname Uygulamalarına Bakış

Cinsiyet ile E-Beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması yargısına Grafik 13’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 13 :

E-Beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

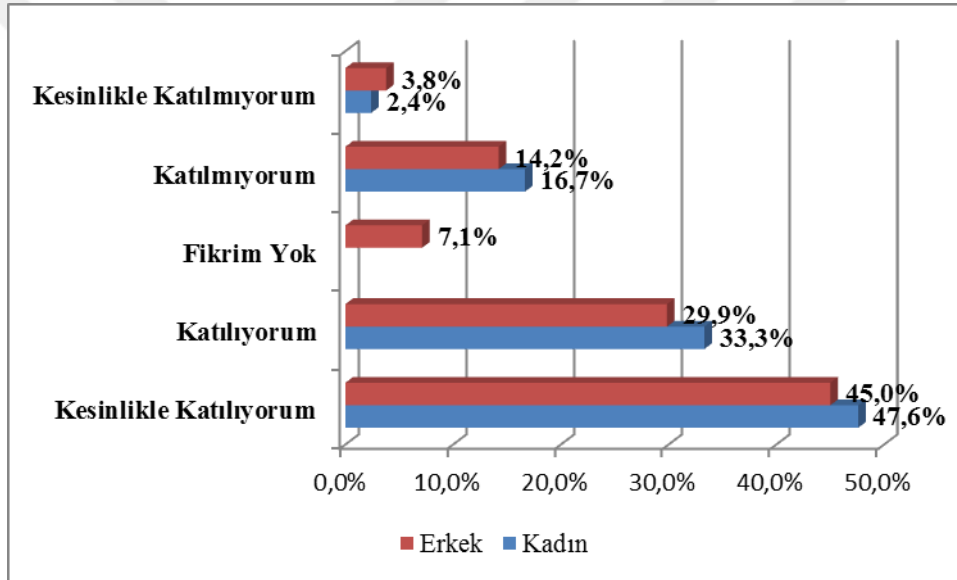
Erkek meslek mensuplarının %66,9'u, bayan meslek mensuplarının % 64,3'ü e-beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azalttığına katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %26,5'i, bayan meslek mensuplarının % 19,1'i bu yargıya

katılmadığını beyan etmiştir. Erkeklerin % 3'ü e-beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azalttığına ilişkin algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırması, hızlandırması ve etkin hale getirmesi yargısına Grafik 14'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 14 :

Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırması, hızlandırması ve etkin hale getirmesi

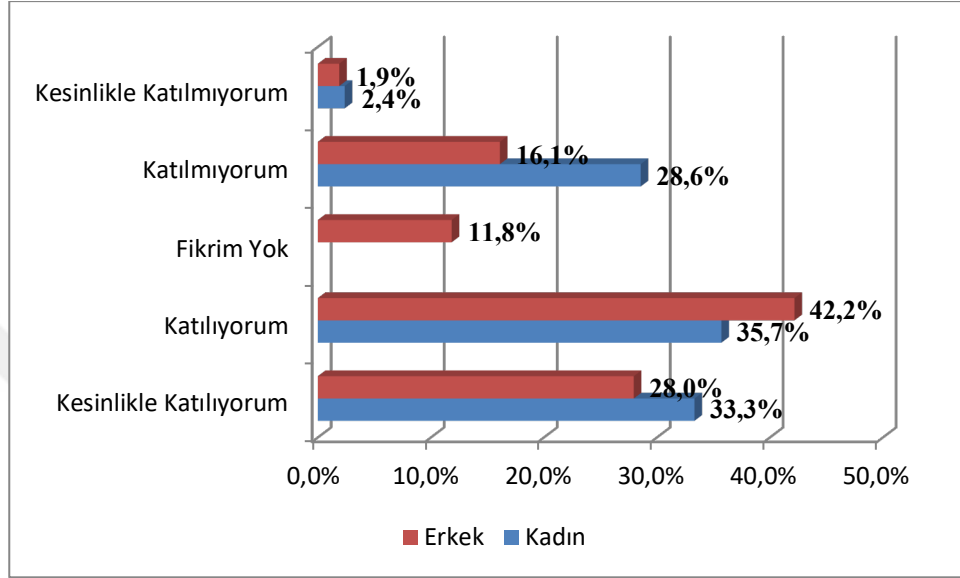

Erkek meslek mensuplarının %74,9'u, bayan meslek mensuplarının % 80,9'u defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırdığı, hızlandırdığı ve etkin hale getirmiş olduğuna katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 18'i, bayan meslek mensuplarının % 19,1'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 6'si e-beyanname uygulamasının defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırdığı, hızlandırdığı ve etkin hale getirmiş olduğuna ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 15’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 15 :

E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması

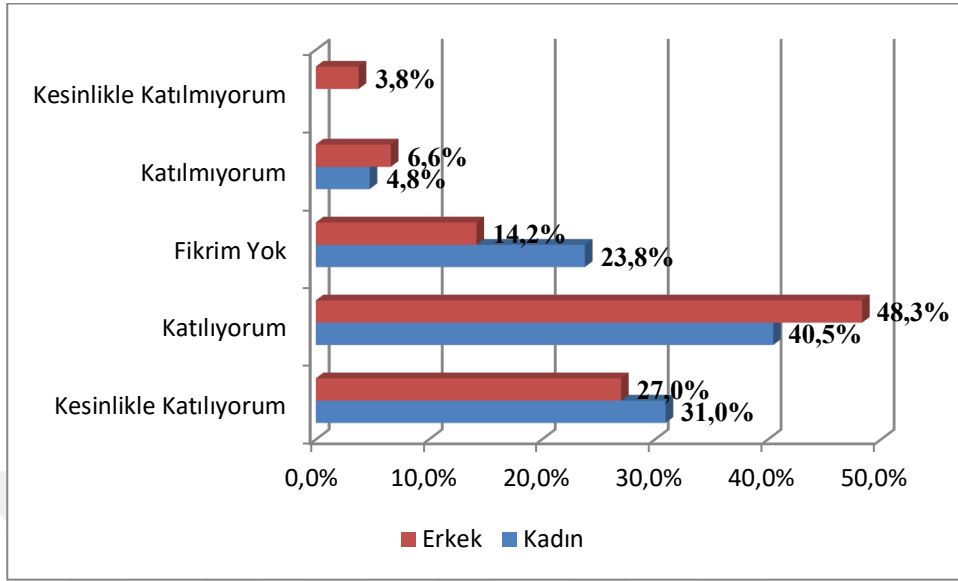

Erkek meslek mensuplarının % 70,2’si, bayan meslek mensuplarının % 69’u e-beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %18’i, bayan meslek mensuplarının % 31’i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Erkeklerin % 1’i e-beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır ifadesine ilişkin algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin vergi uyumunu arttırması yargısına Grafik 16’da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 16 :

E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması

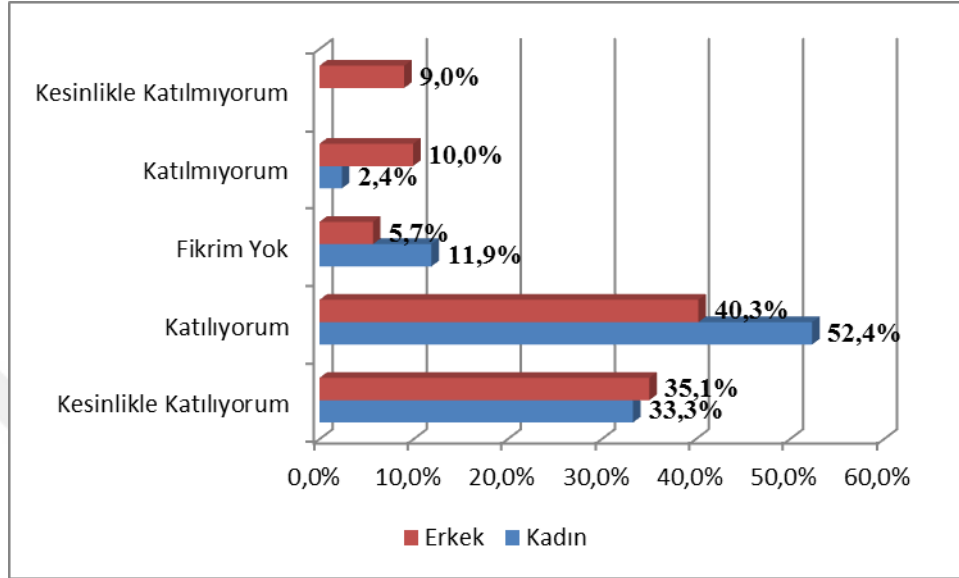
Erkek meslek mensuplarının % 75,3'ü, bayan meslek mensuplarının % 71,5'u “e-beyanname uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmaktadır” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %18'i, bayan meslek mensuplarının % 31'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Erkeklerin % 1'i “e-beyanname uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmaktadır” ifadesine ilişkin algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.1.2. Cinsiyet ve E-Fatura Uygulamalarına Bakış

Cinsiyet ile E-fatura uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması yargısına Grafik 17'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 17 :

E-Fatura uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltması

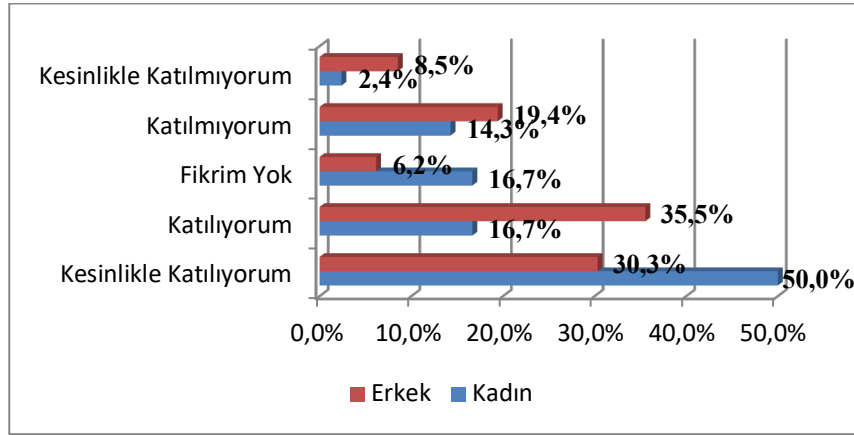

Erkek meslek mensuplarının % 75,4'ü, bayan meslek mensuplarının % 85,7'si “e-beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltmaktadır” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 19'u, bayan meslek mensuplarının % 2,4' ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 10,3'ü e-beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azalttığına ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Fatura uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 18'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 18 :

E-Fatura uygulaması mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması

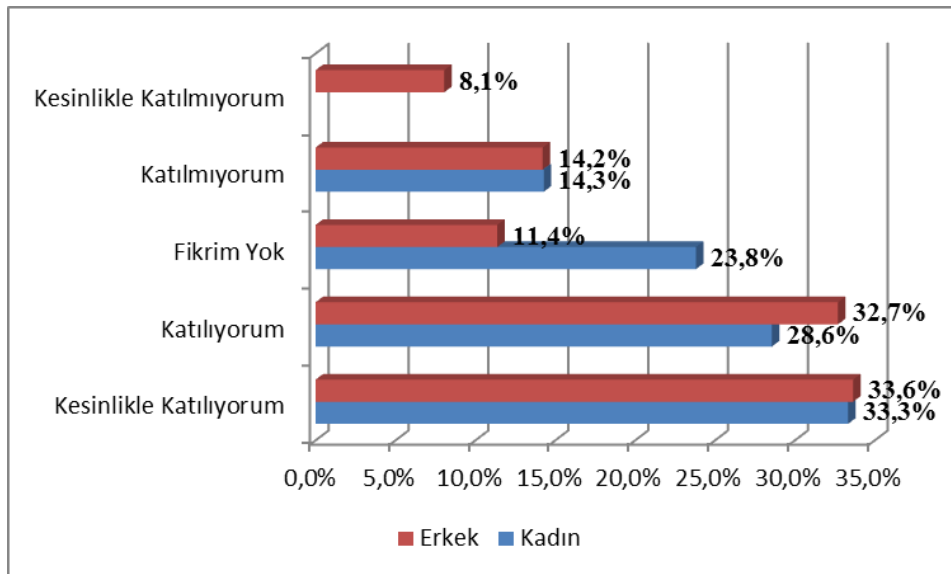

Erkek meslek mensuplarının %65,8'si, bayan meslek mensuplarının % 66,7'si "e-fatura uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %27,9'u, bayan meslek mensuplarının % 16,7'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 1'i "e-fatura uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır." ifadesine ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Fatura uygulamasının mükelleflerin vergi uyumunu artırması yargısına Grafik 19'da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 19 :

E-Fatura uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırması

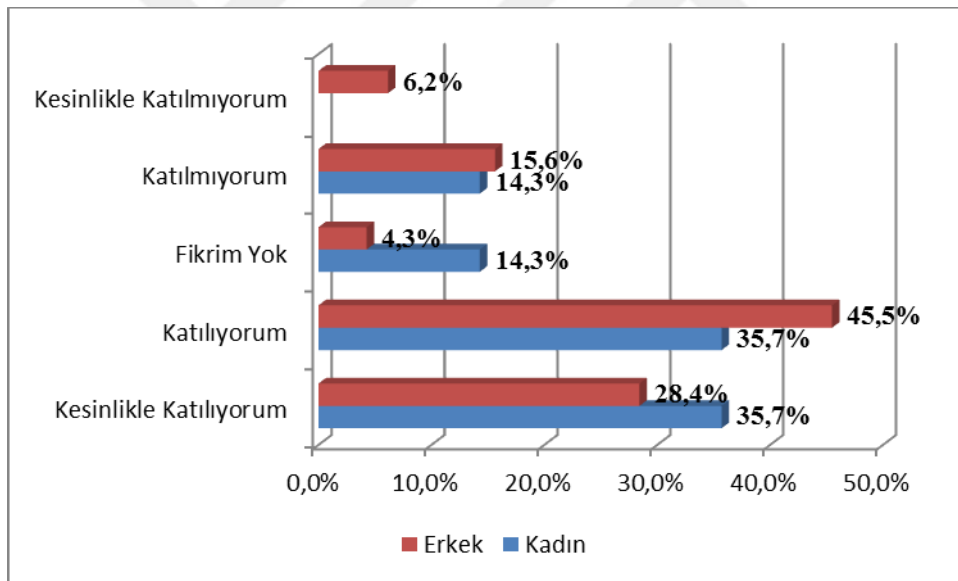

Erkek meslek mensuplarının %66,3'ü, bayan meslek mensuplarının % 61,9'u “e-fatura uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %18'i, bayan meslek mensuplarının % 22,3'ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Erkeklerin % 4,4'ü “e-fatura uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır” ifadesine ilişkin algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.1.3. Cinsiyet ve E-Defter Uygulamalarına Bakış

Cinsiyet ile E-Defter uygulamasının mükelleflerin vergi kayıp ve kaçacağını azaltması yargısına Grafik 20'de görüleceği yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 20 :
E-Defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması

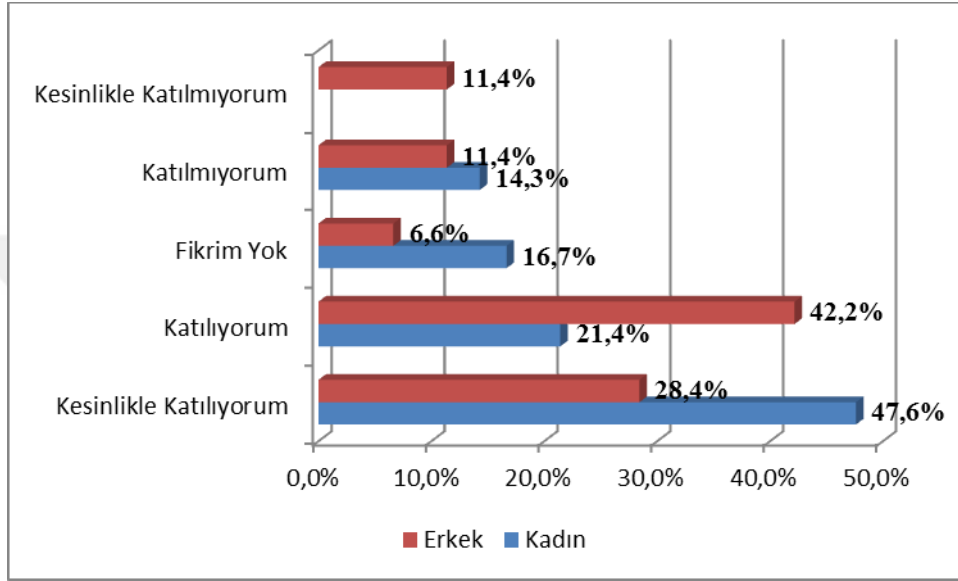

Erkek meslek mensuplarının % 73,9'u, bayan meslek mensuplarının % 71,4'ü “e-defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 21,8'i, bayan meslek mensuplarının % 14,3'ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Erkeklerin % 2,5'i e-defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azalttığına ilişkin algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 21’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 21 :

E-Defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması

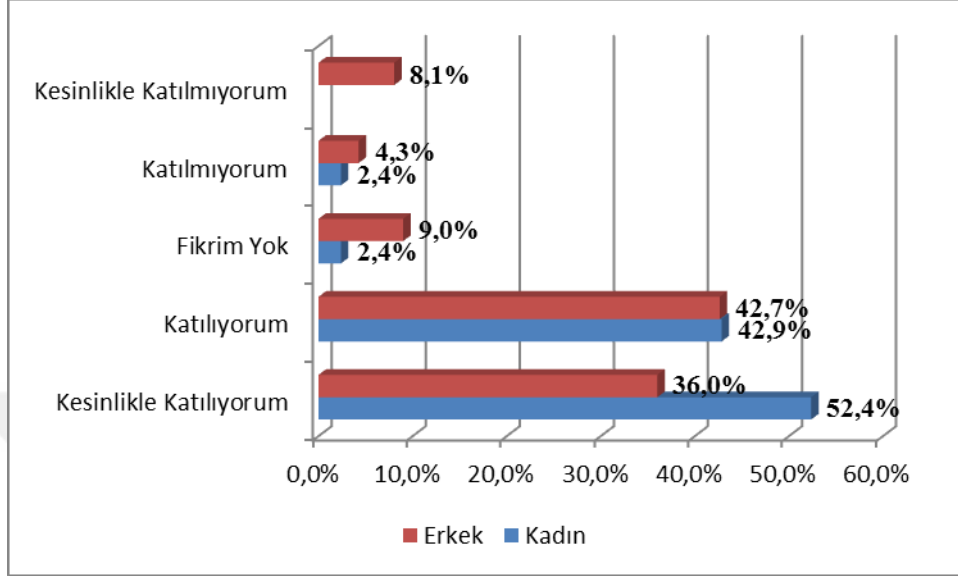

Erkek meslek mensuplarının % 70,6’si, bayan meslek mensuplarının %69’u “e-defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 22,8’i, bayan meslek mensuplarının %14,3’i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Erkeklerin % 1,6’sı e-defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmakta olduğuna dair algısının bayarlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olması yargısına Grafik 22’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 22 :

E-Defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipölasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olması

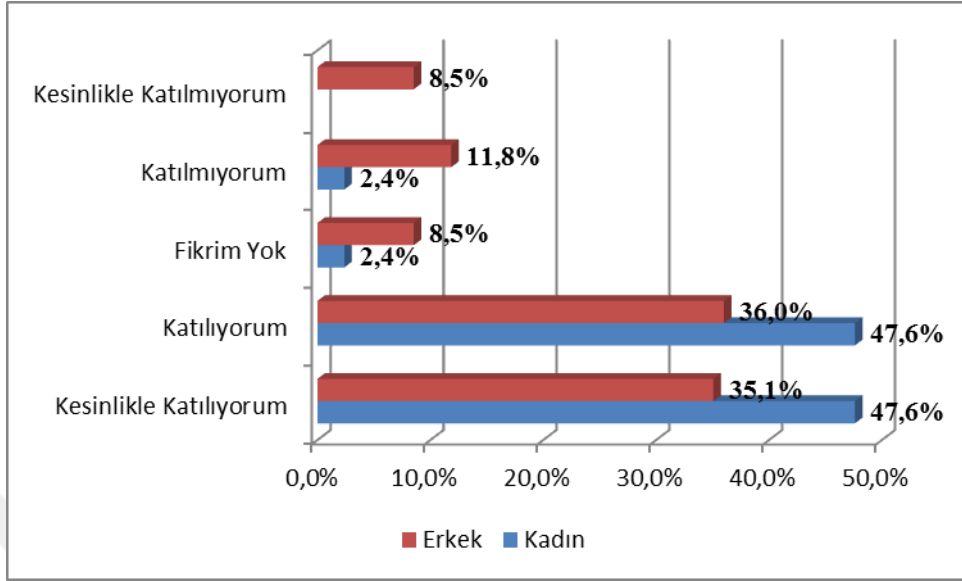

Erkek meslek mensuplarının % 78,7 'si, bayan meslek mensuplarının % 95,3'u "e-defter uygulaması etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipölasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 12,4'i, bayan meslek mensuplarının %2,4'ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 16,6'sı e-defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipölasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olduğuna dair algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması yargısına Grafik 23'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 23 :

E-Defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması

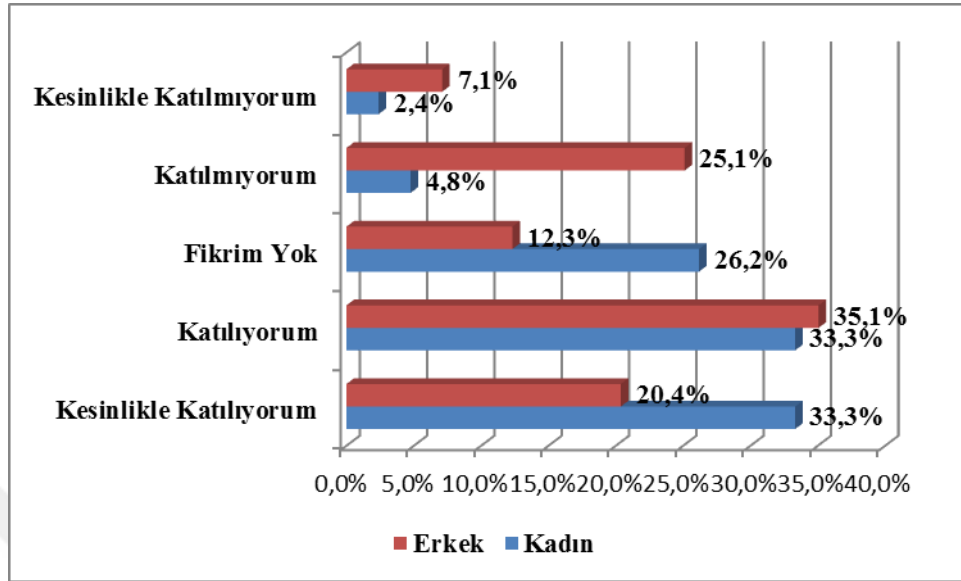

Erkek meslek mensuplarının % 71,1'i, bayan meslek mensuplarının % 95,2'si "e-defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır" ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %20,3'ü, bayan meslek mensuplarının % 2,4'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 24,1'i e-defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmakta olduğuna dair algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.1.4. Cinsiyet ve İnternetaktif Vergi Dairesine bakışı

Cinsiyet ile İnteraktif Vergi Dairesi uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması yargısına Grafik 24'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 24 :
İnteraktif Vergi Dairesinin vergi kayıp ve kaçığını azaltması

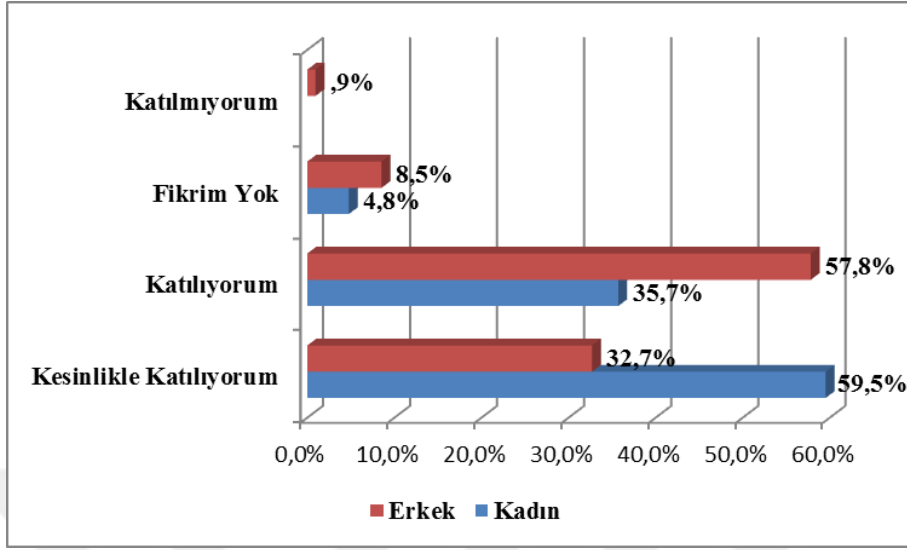

Erkek meslek mensuplarının % 55,5'i, bayan meslek mensuplarının % 66,6 'sı "İnteraktif vergi dairesi vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 32,2'si, bayan meslek mensuplarının %7,2'si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 11,1'i İnteraktif vergi dairesi vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile İnteraktif Vergi Dairesi uygulamasının güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olması yargısına Grafik 25'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 25 :

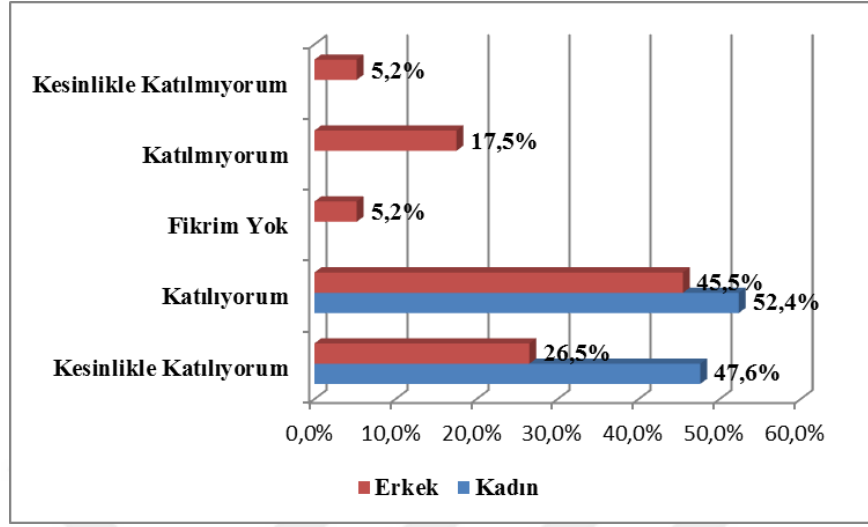
İnteraktif Vergi Dairesinin güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olması

Erkek meslek mensuplarının % 90,5'i, bayan meslek mensuplarının % 95,2 'sı "İnteraktif vergi dairesi güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistemdir." ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 9,4'ü, bayan meslek mensuplarının % 4,8'si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 4,7'si İnteraktif vergi dairesi güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olduğuna ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile İnteraktif Vergi Dairesi uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 26'da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

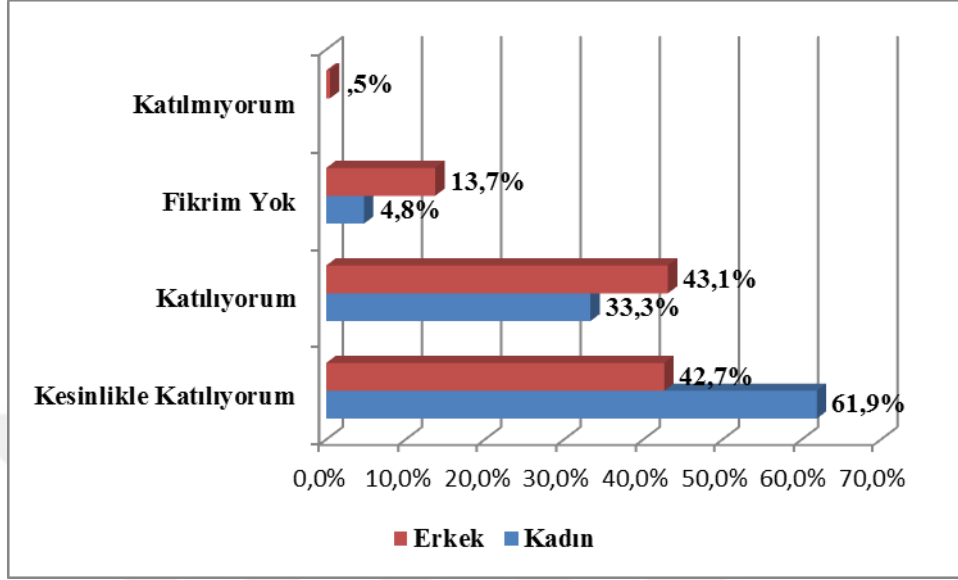
Grafik 26 :
İnteraktif Vergi Dairesinin mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması

Erkek meslek mensuplarının % 72'si , bayan meslek mensuplarının % 100'u “‘interaktif veri dairesinin mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, sadece erkek meslek mensuplarının %22,7's bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan muhasebe meslek mensuplarının % 28'i interaktif veri dairesinin mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmakta olduğuna dair algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile İnteraktif Vergi Dairesi uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 27'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

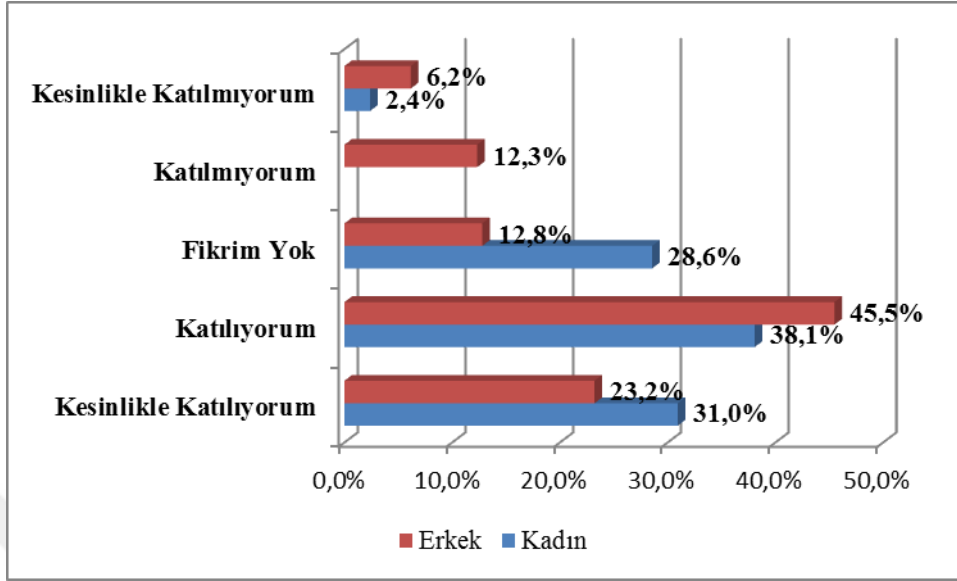
Grafik 27 :
İnteraktif Vergi Dairesinin idarenin işlem maliyetlerini azaltması

Erkek meslek mensuplarının % 85,8'si, bayan meslek mensuplarının % 95,2'si "İnteraktif vergi dairesi idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, sadece erkek meslek mensuplarından %0,5'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 9,4'ü interaktif vergi dairesinin idarenin işlem maliyetlerini azaltmakta olduğuna ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile İnteraktif Vergi Dairesi uygulamasının mükelleflerin vergi uyumunu arttırması yargısına Grafik 28'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 28 :
İnteraktif vergi dairesinin mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması

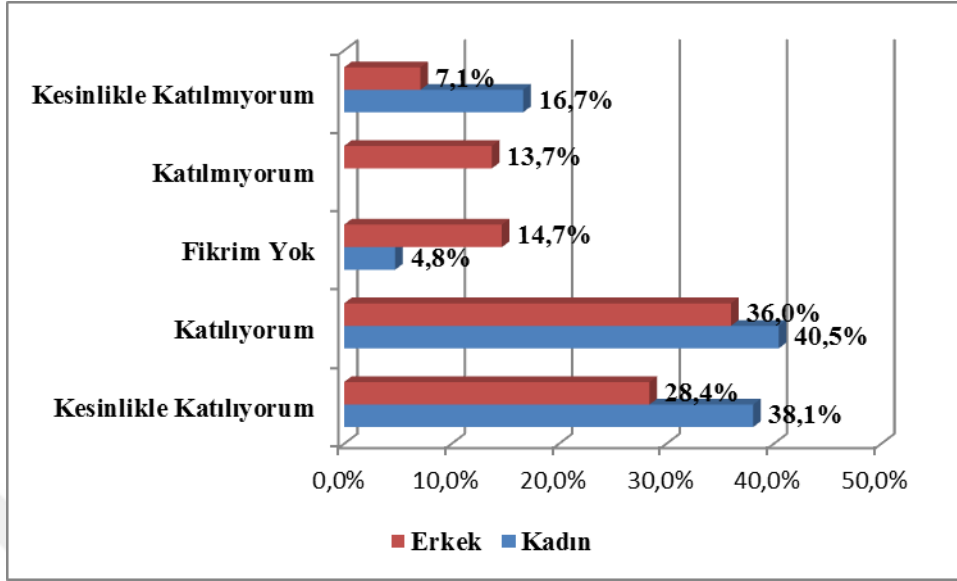
Erkek meslek mensuplarının % 68,7'si, bayan meslek mensuplarının %69,1'i "İnteraktif vergi dairesinin mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmaktadır" ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %18,5'i, bayan meslek mensuplarının %2,4'ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 0,4'ü interaktif vergi dairesinin mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmakta olduğuna dair ilişkin algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.1.5. Cinsiyet ve E-Yoklama Uygulamasına Bakışı

Cinsiyet ile E-yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçakını azaltması yargısına Grafik 29'da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 29 :

E-Yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

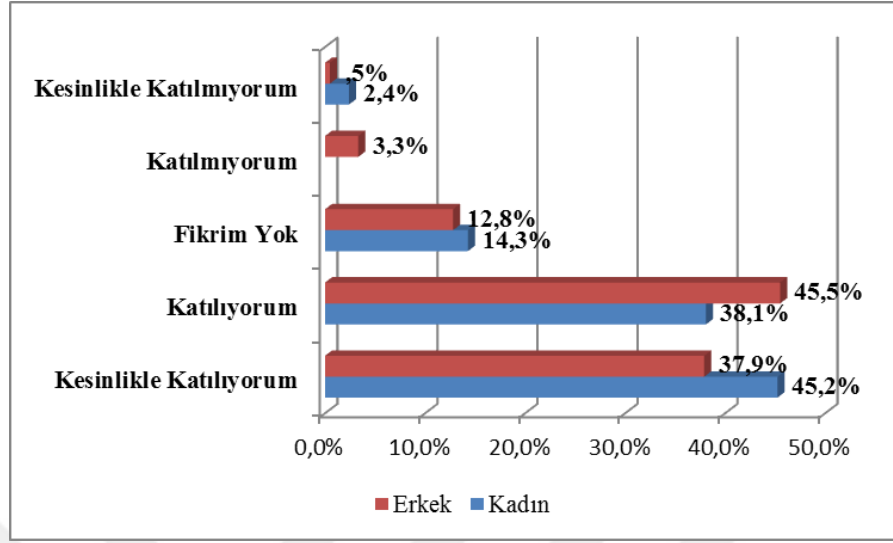

Erkek meslek mensuplarının %64,4'ü, bayan meslek mensuplarının % 78,6'sı “e-yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” ifadesi katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 20,8'i, bayan meslek mensuplarının % 16,7'si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 14,2'si e-yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-yoklama uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 30'da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 30 :

E-Yoklama uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması

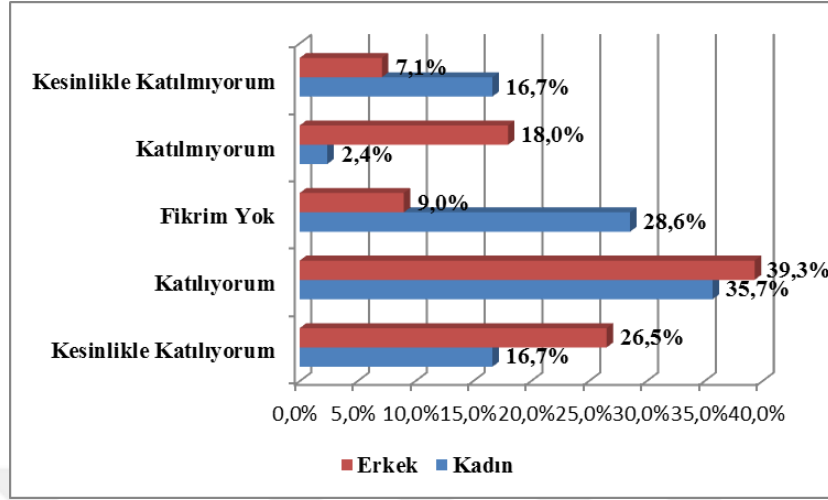

Erkek meslek mensuplarının % 83,4'ü , bayan meslek mensuplarının % 83,3'ü” e-yoklama uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %3,8'i, bayan meslek mensuplarının % 2,4'ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Erkeklerin % 0,1'i e-yoklama uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır ifadesine ilişkin algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırması yargısına Grafik 31'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 31 :

E-Yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması

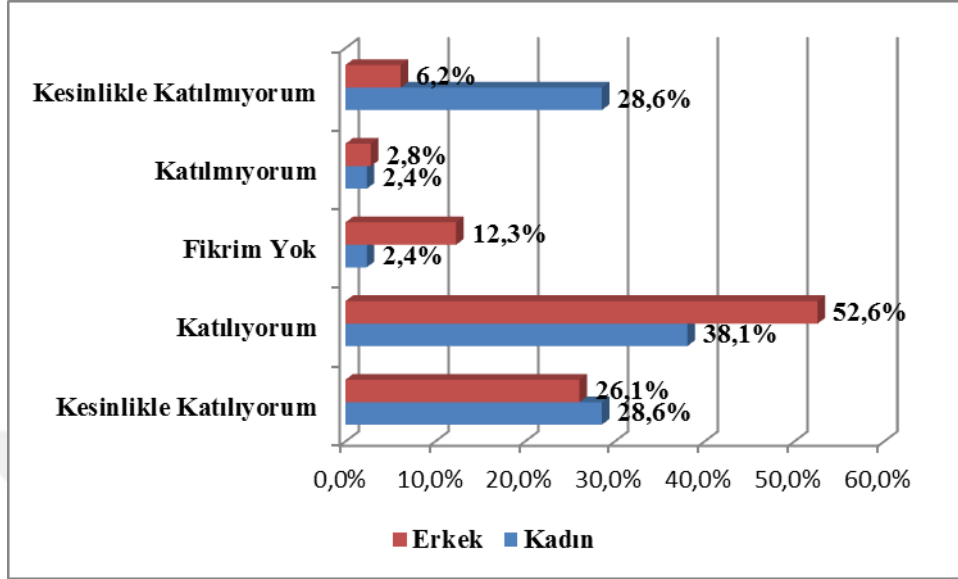

Erkek meslek mensuplarının % 65,8'ü, bayan meslek mensuplarının % 52,4'ü “e-yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmaktadır” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 25,1'i, bayan meslek mensuplarının % 19,1'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Erkeklerin % 13,4'ü e-yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmakta olduğuna dair ifadesine ilişkin algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-yoklama uygulamasının yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırması yargısına Grafik 32'de muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 32 :

E-Yoklama Yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırması

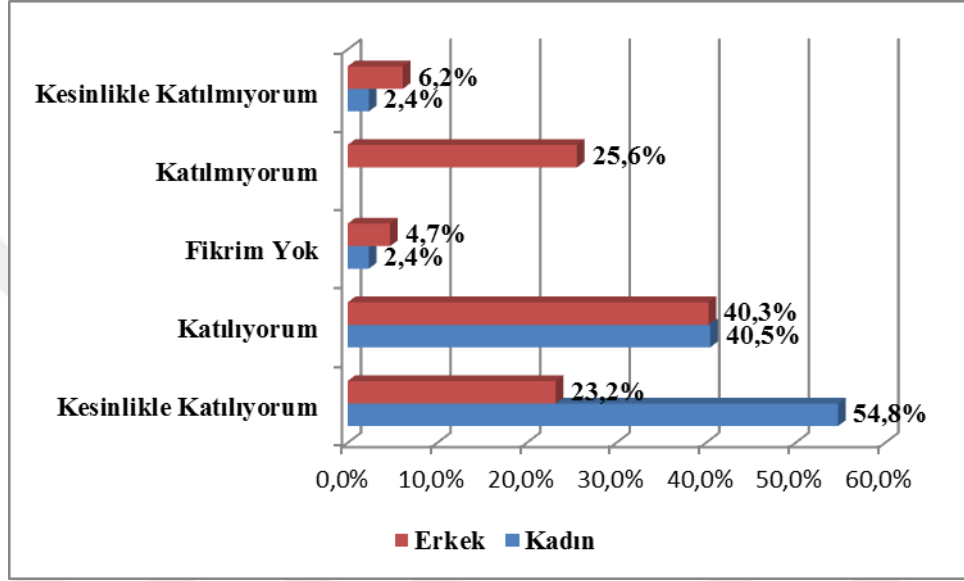
Erkek meslek mensuplarının %78,7' si, bayan meslek mensuplarının % 66,7'si “e-yoklama yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırmıştır.” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 9'u, bayan meslek mensuplarının % 31'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Erkeklerin % 13,4'ü e-yoklama uygulamasının yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırmış olduğuna dair algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.1.6. Cinsiyet ve E-Tahsilat Uygulamasına Bakışı

Cinsiyet ile E-tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması yargısına Grafik 33’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 33 :

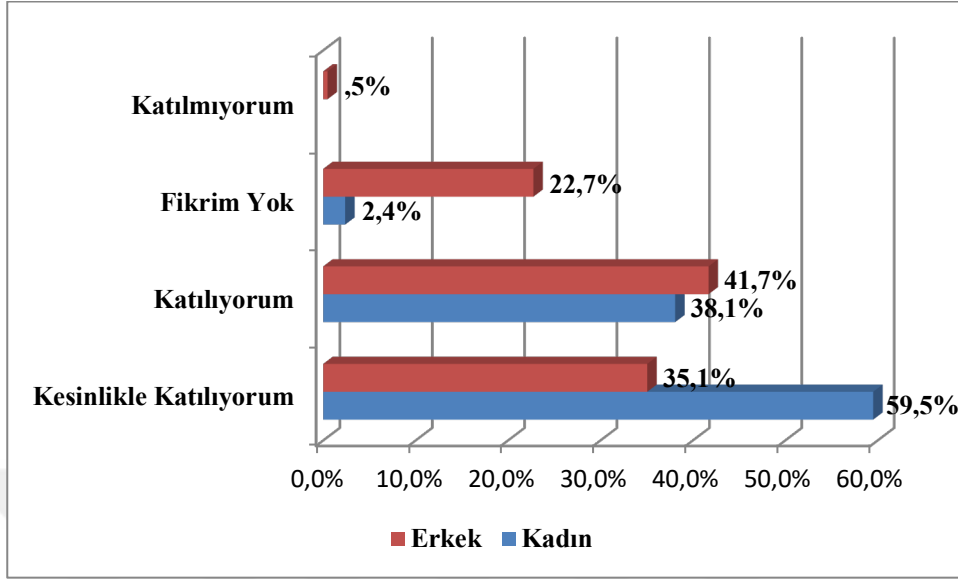
E-Tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

Erkek meslek mensuplarının %63,5’i, bayan meslek mensuplarının % 95,3’ü “e-tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %31,’i, bayan meslek mensuplarının %2,4’ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 31,8’i e-tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını artırması yargısına Grafik 34’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 34 :
E-Tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırması

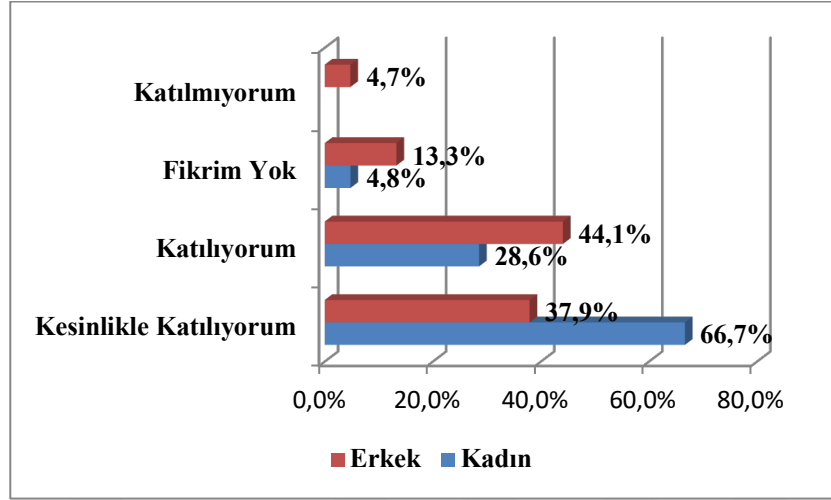

Erkek meslek mensuplarının %76,8'i, bayan meslek mensuplarının % 97,6'ü "e-tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, sadece erkek meslek mensuplarından % 0,5'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 20,8'i e-tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırmakta olduğuna dair algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-tahsilat uygulamasının tahsilatların takip masraflarını azaltması yargısına Grafik 35'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 35 :

E-Tahsilat tahsilatlarının takip masrafları azaltması

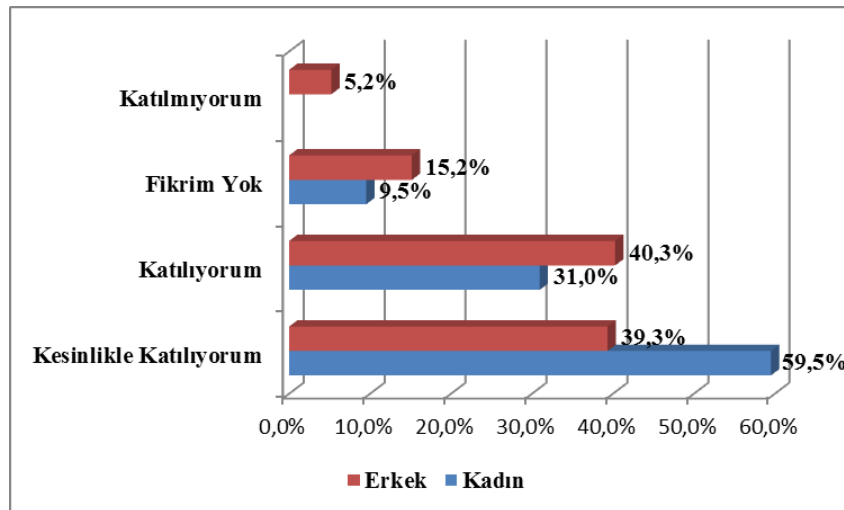

Erkek meslek mensuplarının %82'si, bayan meslek mensuplarının % 94,97'si "e-tahsilat uygulamasının tahsilatların takip masraflarını azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, sadece erkek meslek mensuplarından % 4,7'si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 12,97'si e-tahsilat uygulamasının tahsilatların takip masraflarını azaltmakta olduğuna dair algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-tahsilat uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 36'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 36 :

E-Tahsilat uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması

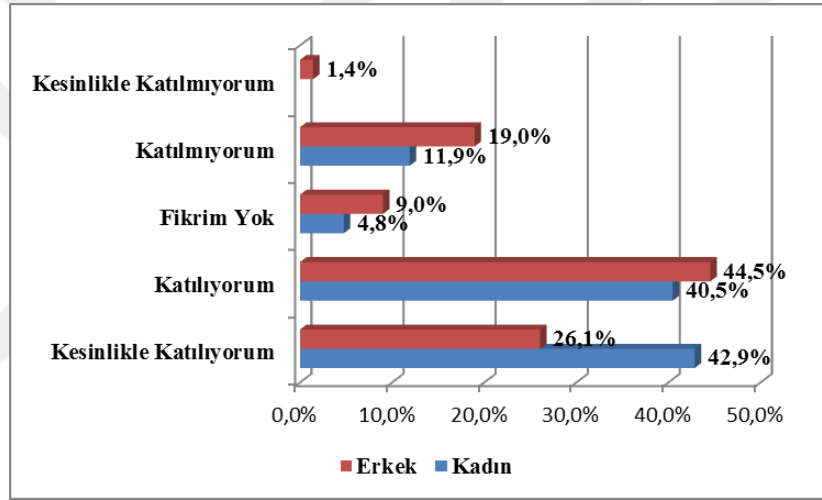

Erkek meslek mensuplarının % 79,6'si , bayan meslek mensuplarının % 90,5'i “e-tahsilat uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, sadece erkek meslek mensuplarının %5,2'si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayanların % 10,9'u e-tahsilat uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmakta olduğuna dair algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-tahsilat uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması yargısına Grafik 37'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 37 :

E-Tahsilat uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması

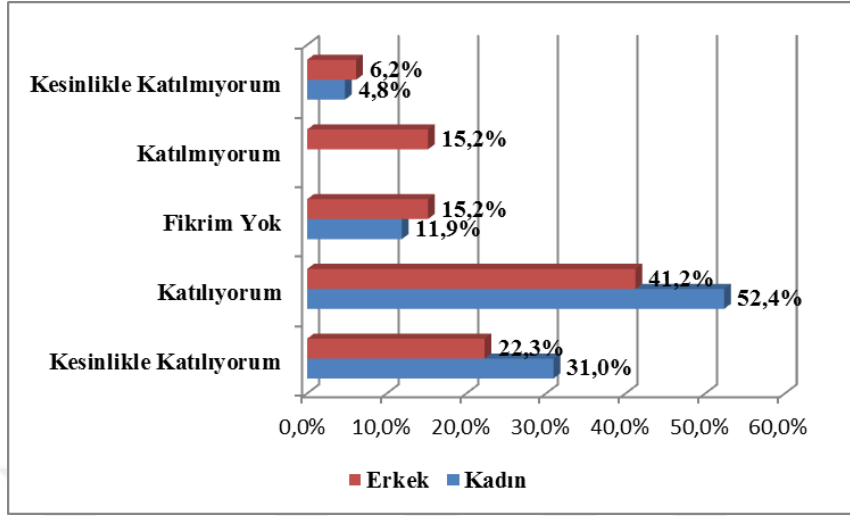
Erkek meslek mensuplarının %70,6'i, bayan meslek mensuplarının % 83,4'ü “e-tahsilat uygulamasının vergi uyumunu arttırmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %20,4'ü, bayan meslek mensuplarının %11,9'u bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 12,8'i e-tahsilat uygulamasının vergi uyumunu arttırdığına ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.1.7. Cinsiyet ve E-Arşiv Uygulamasına Bakışı

Cinsiyet ile E-Arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması yargısına Grafik 36'da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 38 :

E-Arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

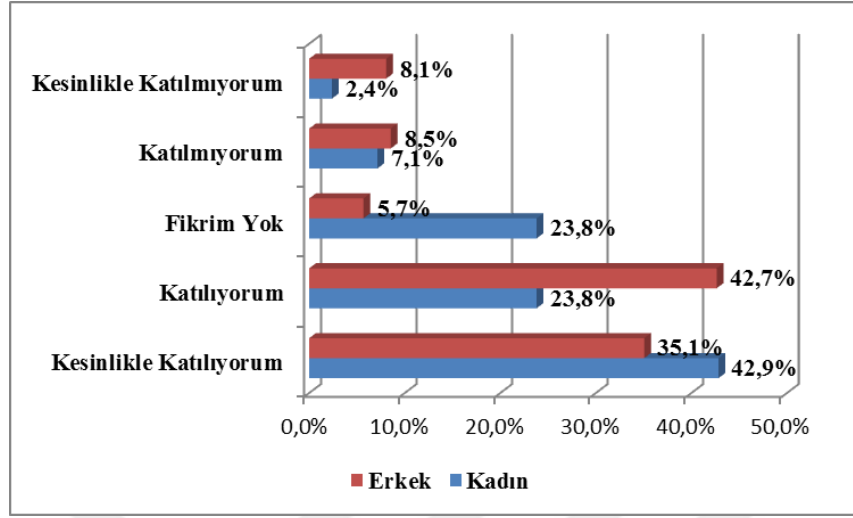

Erkek meslek mensuplarının %63,5'i, bayan meslek mensuplarının %83,4'ü "e-arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %21,4'ü, bayan meslek mensuplarının %4,8'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının %19,9'ü e-arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Arşiv uygulamasının dosya saklama maliyetini azaltması yargısına Grafik 37'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 39 :

E-Arşiv uygulamasının dosya saklama maliyetini azaltması

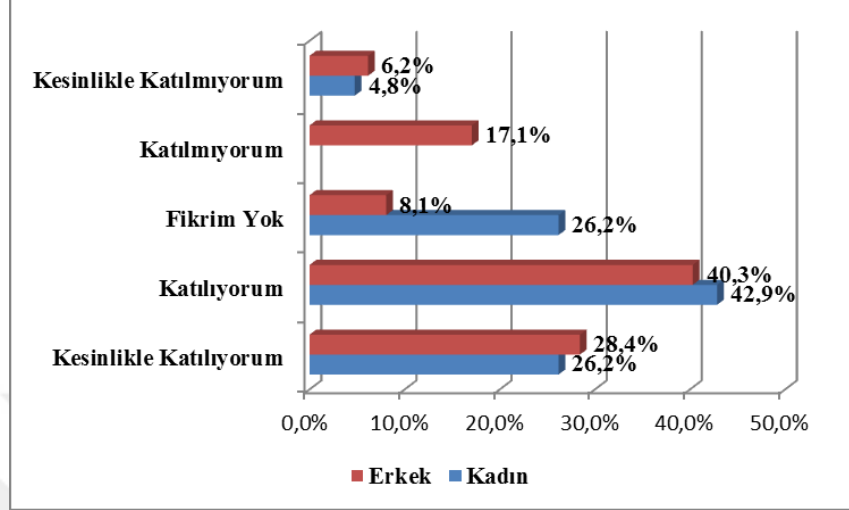

Erkek meslek mensuplarının %77,8'i, bayan meslek mensuplarının %66,7'si "e-arşiv uygulamasının dosya saklama maliyeti azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 16,6'sı, bayan meslek mensuplarının % 9,5'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Erkek meslek mensuplarının %11,1'i e-arşiv uygulamasının dosya saklama maliyetini azalttığına ilişkin algısının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Arşiv uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu arttırması yargısına Grafik 38'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 40 :

E-Arşiv uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu arttırması

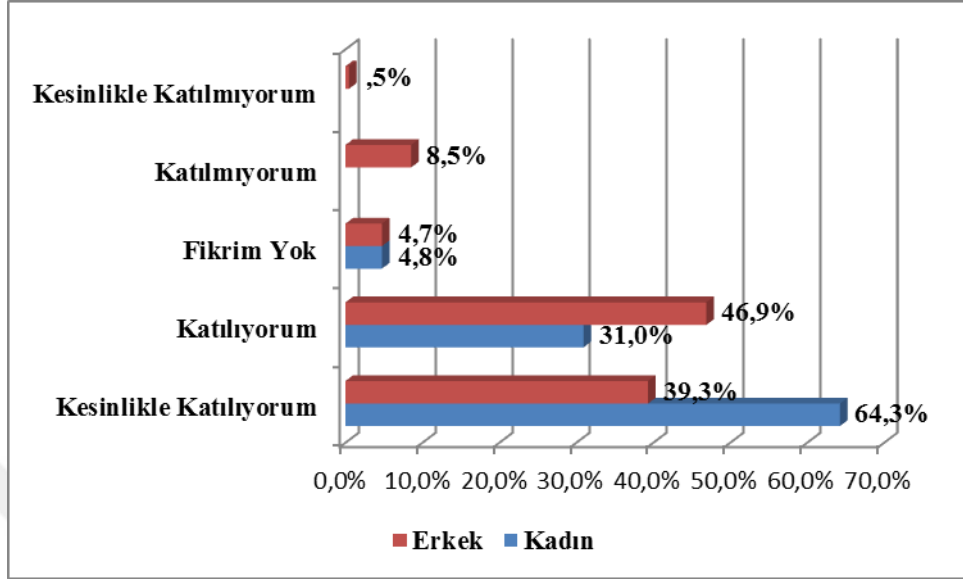
Erkek meslek mensuplarının % 68,7’u, bayan meslek mensuplarının %69,1’i “e-arşiv uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %23,3’ü, bayan meslek mensuplarının %4,8’i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 0,4’ü e-arşiv uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmakta olduğuna dair algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.1.8. Cinsiyet ve E-Haciz Uygulamasına Bakışı

Cinsiyet ile E-haciz uygulamasının vergi tahsilatını hızlandırması yargısına Grafik 39’da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 41 :

Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulamasının vergi tahsilatını hızlandırması

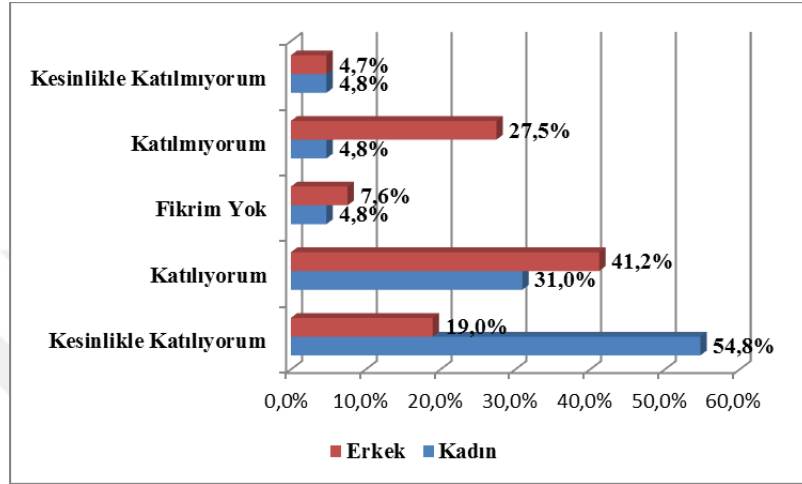

Erkek meslek mensuplarının % 86,2'u, bayan meslek mensuplarının % 95,3'i "vergi borçlarına karşı uygulanan e-haciz uygulaması vergi tahsilatını hızlandırmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, sadece erkek meslek mensuplarının % 9'u bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 9,1'i vergi borçlarına karşı uygulanan e-haciz uygulamasının vergi tahsilatını hızlandırmakta olduğuna dair algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması yargısına Grafik 40'da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 42 :

Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması

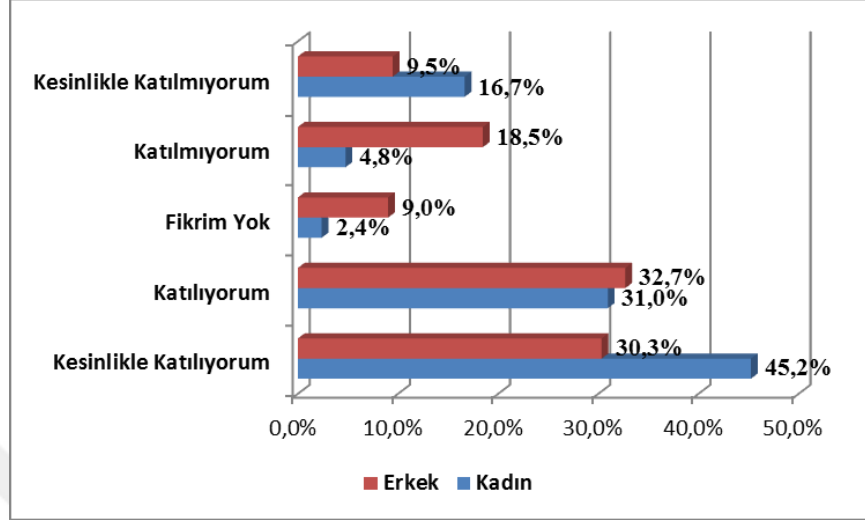

Erkek meslek mensuplarının % 60,2'u, bayan meslek mensuplarının % 85,8 'i "vergi borçlarına karşı uygulanan e-haciz uygulaması vergi kayıp ve kaçacağını azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 32,2'si, bayan meslek mensuplarının % 9,6'sı bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 25,6'sı vergi borçlarına karşı uygulanan e-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltmakta olduğuna dair algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimlerini azaltması azaltması yargısına Grafik 41'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 43 :

E-Haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimlerini azaltması

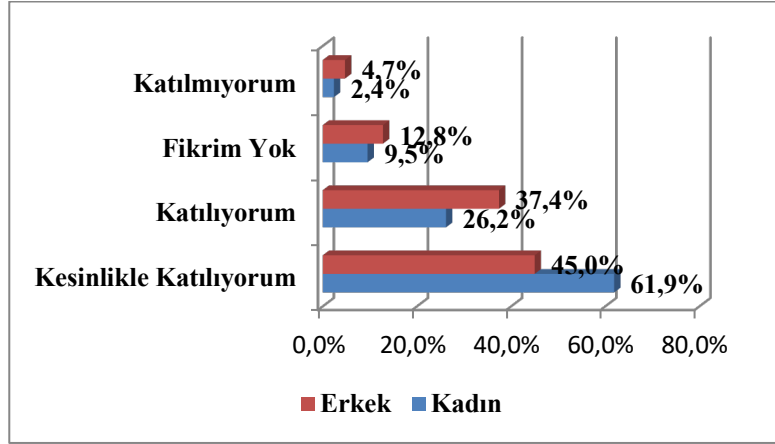

Erkek meslek mensuplarının % 63'ü, bayan meslek mensuplarının % 76,2'si "e-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 28'si, bayan meslek mensuplarının % 21,5'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 13,2'si e-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalmakta olduğuna dair algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-haciz uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 42'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 44 :

E-Haciz uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması

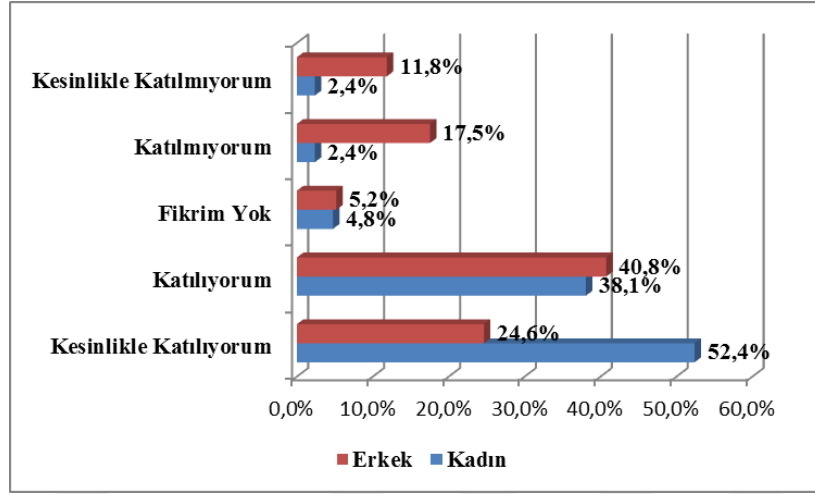

Erkek meslek mensuplarının %82,4'si, bayan meslek mensuplarının %88,1'u "e-haciz uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 4,7'si, bayan meslek mensuplarının % 2,4'ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 5,7'si e-haciz uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmakta olduğuna dair algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-haciz uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu artırması yargısına Grafik 42'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 45 :

E-Haciz uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu artırması

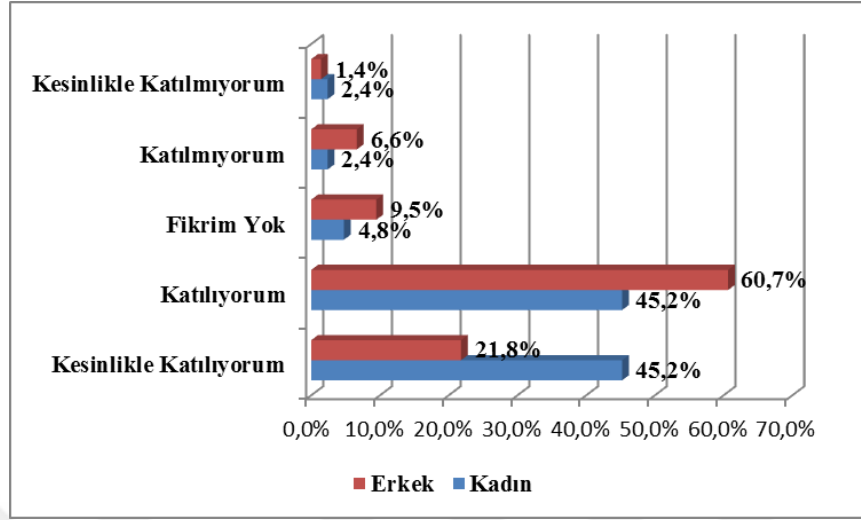
Erkek meslek mensuplarının % 65,4'ü, bayan meslek mensuplarının %90,5'u “e-haciz uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %29,3'ü, bayan meslek mensuplarının % 4,8'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 25,1'i e-haciz uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır olduğuna dair algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir

3.7.2.1.9. Cinsiyet ve E-Denetim Uygulamasına Bakışı

Cinsiyet ile E-denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması yargısına Grafik 44'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 46 :

E-Denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

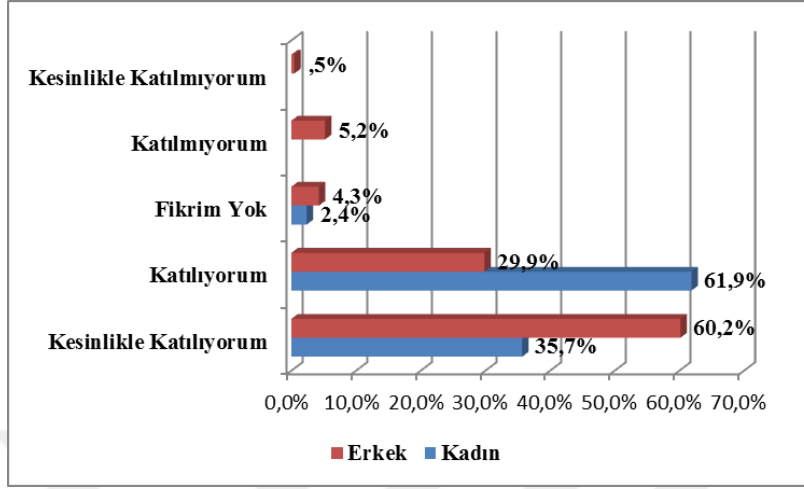

Erkek meslek mensuplarının %82,5'u, bayan meslek mensuplarının % 90,4'ü "e-denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının % 8'i, bayan meslek mensuplarının % 4,8'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 7,9'u e-denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-denetim uygulamasının elektronik takiplerin yalnız başına yeterli olmadığı(Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmesin gerektiği) yargısına Grafik 45'de görüleceği yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 47 :

Vergi kayıp ve kaçagını azaltmada elektronik takiplerin yalnız başına yeterli olmadığı(Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmesin gerektiği)

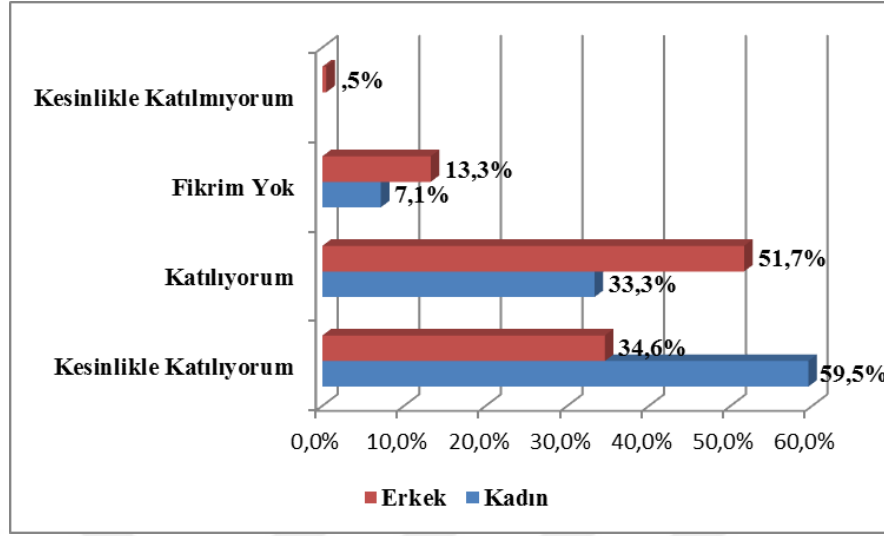

Erkek meslek mensuplarının %90,1’u, bayan meslek mensuplarının % 97,6’sı “Vergi kayıp ve kaçagını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli değildir. Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmelidir.” ifadesine katıldığını söylerken, sadece erkek meslek mensuplarının % 5,7’i, bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 7,5’u Vergi kayıp ve kaçagını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli değildir. Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmeli gerektiğine ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 46’da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 48 :

E-Denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması

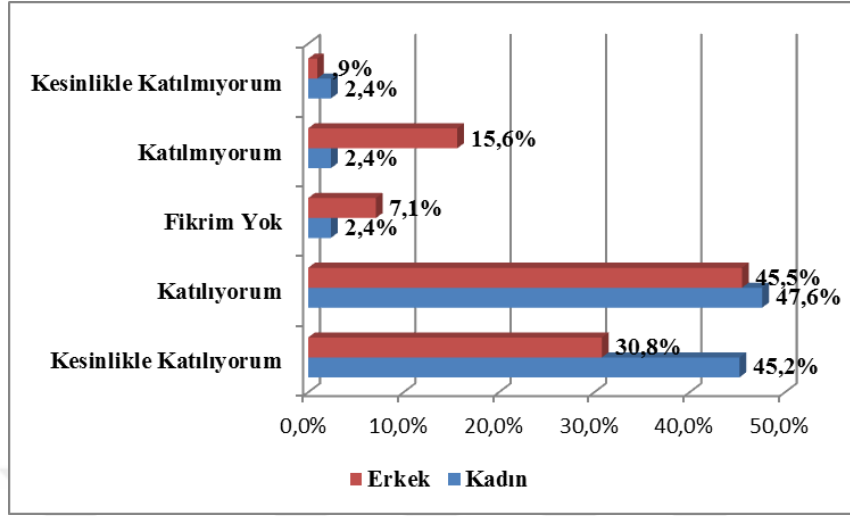

Erkek meslek mensuplarının %86,3'si , bayan meslek mensuplarının % 92,8'i “e-denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %13,8'i, bayan meslek mensuplarının % 7,1'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 6,5'i e-denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-denetim uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu arttırması yargısına Grafik 47'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 49 :

E-Denetim uygulaması mükellefin vergiye uyumunu arttırması

Erkek meslek mensuplarının % 76,3'ü, bayan meslek mensuplarının % 92,8 'i “e-denetim uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır” ifadesine katıldığını söylerken, erkek meslek mensuplarının %16,5'i, bayan meslek mensuplarının % 4,8'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Bayan meslek mensuplarının % 16,5'i e-denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik ilişkin algısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

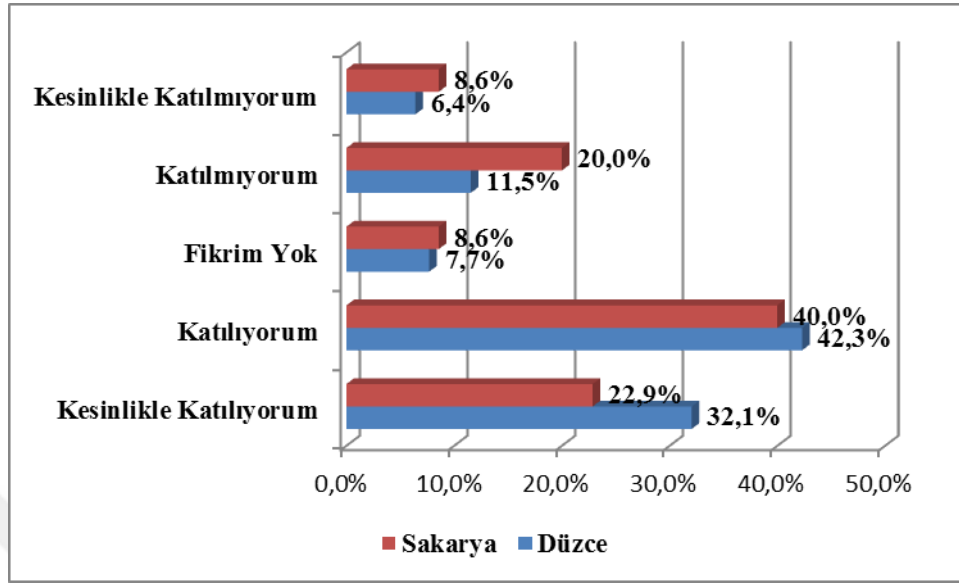
3.7.2.2. Çalışılan Şehrin çapraz karşılaştırması

3.7.2.2.1. Çalışılan Şehir ve E-Beyanname Uygulamalarına Bakış

Çalışılan Şehir ile E-Beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması yargısına Grafik 48'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 50 :

E-Beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

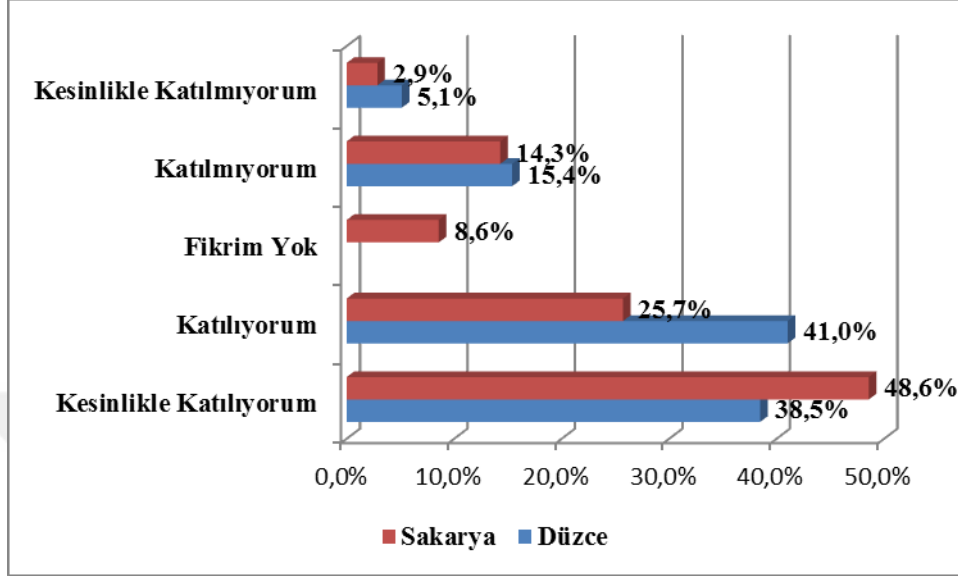

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %66,9’u, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 62,9’u “e-beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %28,6’sı, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 17,9’u bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının % 4’ü e-beyanname uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının Düzce’de çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırması, hızlandırması ve etkin hale getirmesi yargısına Grafik 49’da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 51 :

Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırması, hızlandırması ve etkin hale getirmesi

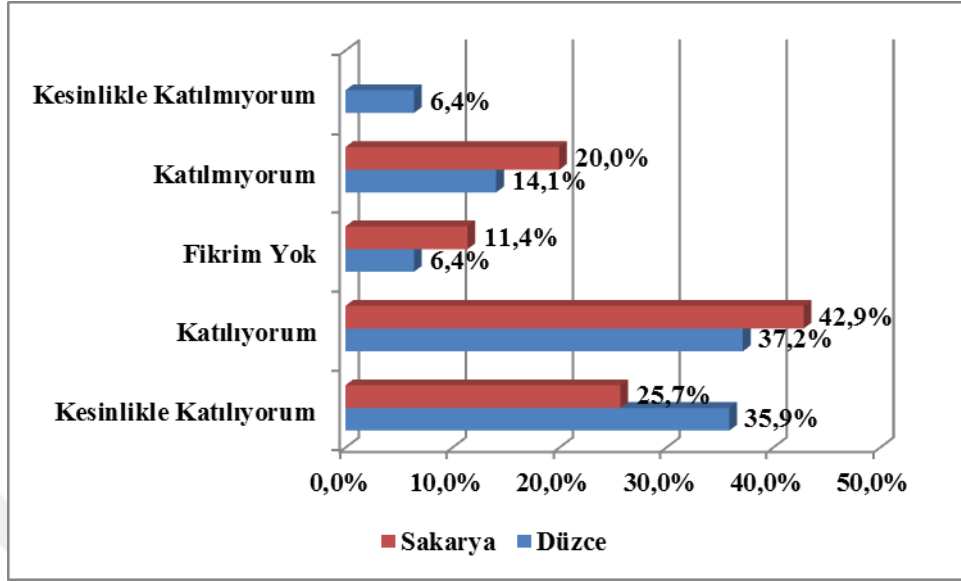

Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının %74,3'u, Düzce'deki meslek mensuplarının % 79,5'u "defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırdığı, hızlandırdığı ve etkin hale getirmektedir." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 17,2'si, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 20,5'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 6'si e-beyanname uygulamasının defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırdığı, hızlandırdığı ve etkin hale getirmiş olduğuna ilişkin algısının Sakarya'da görev yapan meslektaşlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 50'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 52 :

E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması

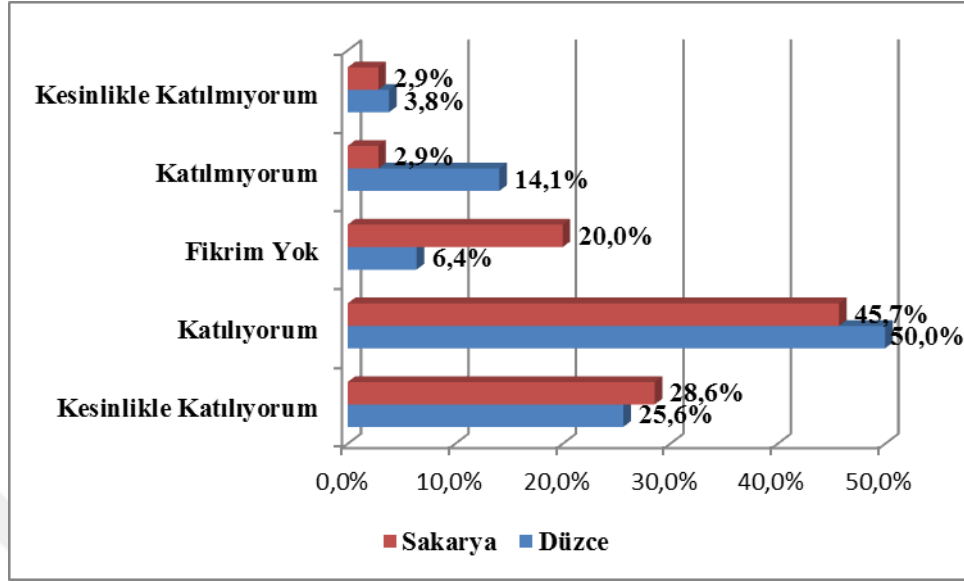

Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 68,6'si, Düzce'deki meslek mensuplarının %73,1'i "e-beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının %20'si, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 20,5'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 4,5'i e-beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır ifadesine ilişkin algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin vergi uyumunu arttırması yargısına Grafik 51'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 53 :

E-Beyanname uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması

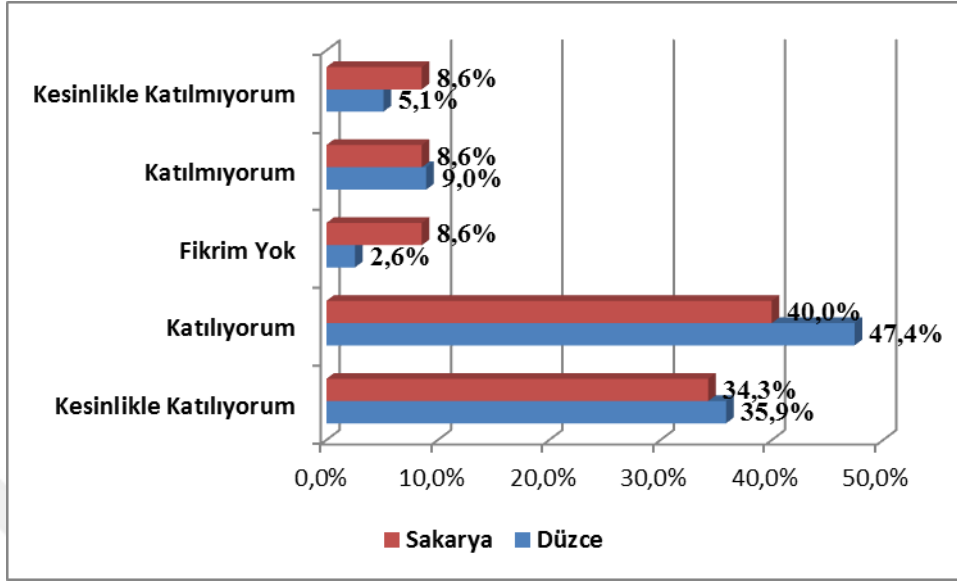
Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 74,3' ü, Düzce'deki meslek mensuplarının %75,6'sı "e-beyanname uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmaktadır" ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının %5,8'i, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 14,1'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 1,3'ü e-beyanname uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmakta olduğuna dair algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.2.2. Çalışılan Şehir ve E-Fatura Uygulamalarına Bakış

Çalışılan Şehir ile E-fatura uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması yargısına Grafik 52'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 54 :

E-Fatura uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

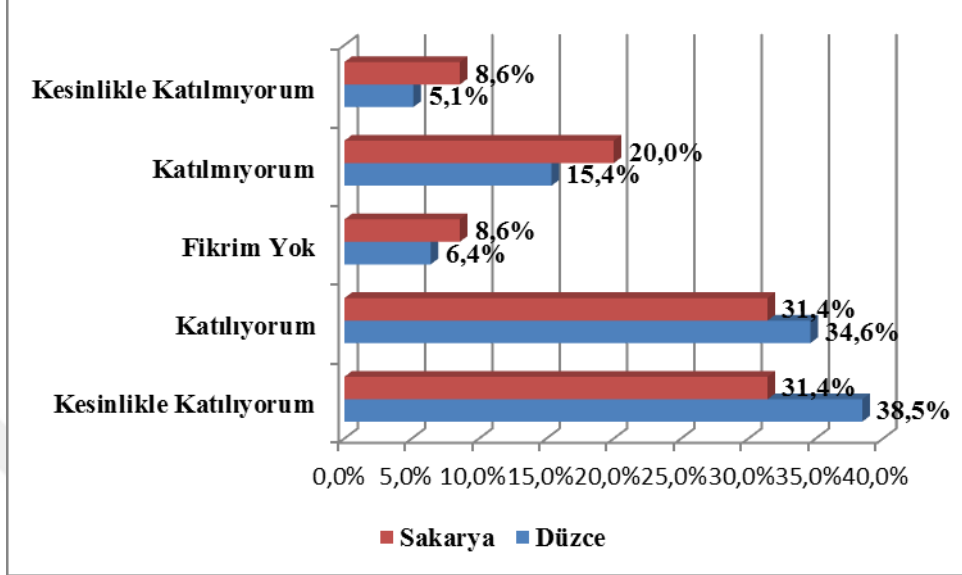

Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 74,3' ü, Düzce'deki meslek mensuplarının %83,3'ü "e-fatura uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 17,2'i, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 14,1'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 9'u e-beyanname uygulamasının mükelleflerin vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışına Şehir ile E-Fatura uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 53'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 55 :

E-Fatura uygulaması mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması

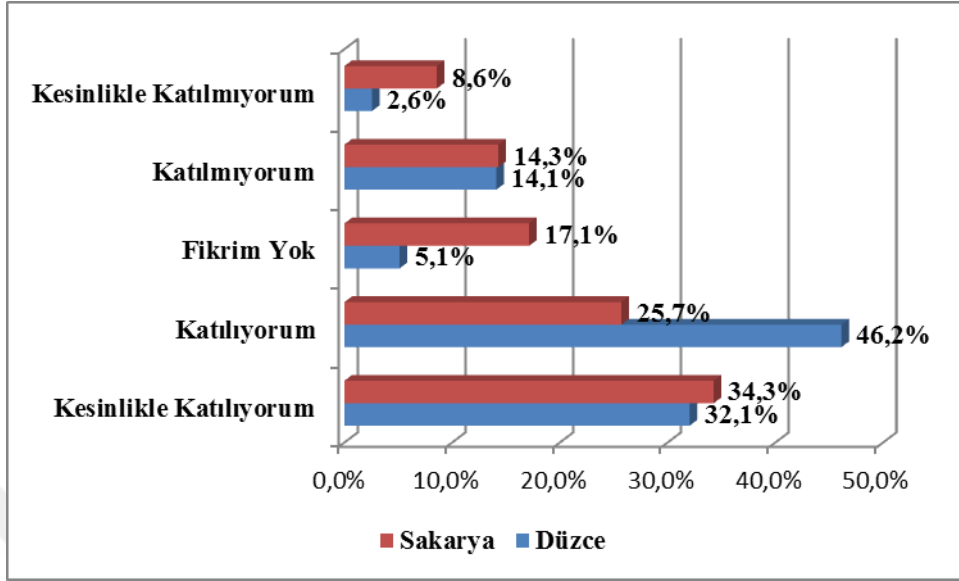

Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 62,8' ü, Düzce'deki meslek mensuplarının %73,1'ü "e-beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 28,6'sı, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 20,6'si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 10,3'ü e-beyanname uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azalttığına ilişkin algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-Fatura uygulamasının mükelleflerin vergi uyumunu arttırması yargısına Grafik 54'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 56 :

E-Fatura uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması

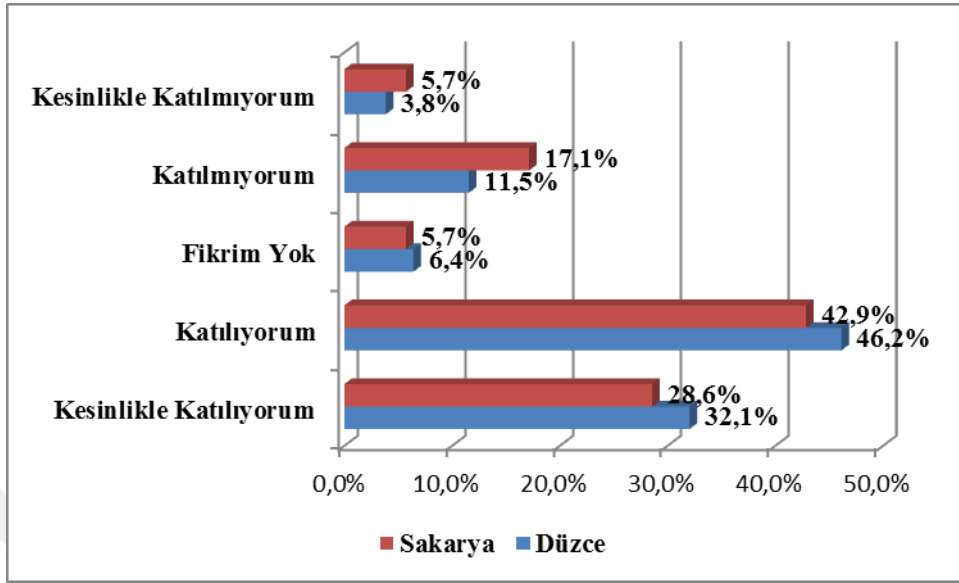
Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 60' ı, Düzce'deki meslek mensuplarının %78,3'ü "e-fatura uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 22,9'u, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 16,7'si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 18,3'ü e-fatura uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmakta olduğuna ilişkin algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.2.3. Çalışılan Şehir ve E-Defter Uygulamalarına Bakış

Çalışılan Şehir ile E-Defter uygulamasının mükelleflerin vergi kayıp ve kaçagını azaltması yargısına Grafik 55'de görüleceği yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 57 :

E-Defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

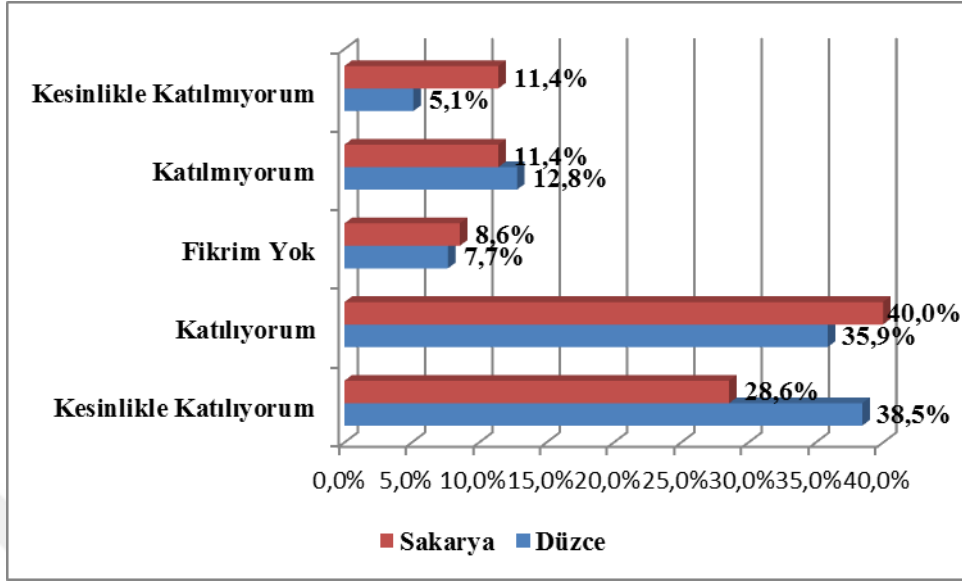

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %71,5’i, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %78,3’ü “e-defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %22,8’i, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 15,3’ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 6,8’ü e-defter uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-Defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 56’da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 58 :

E-Defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması

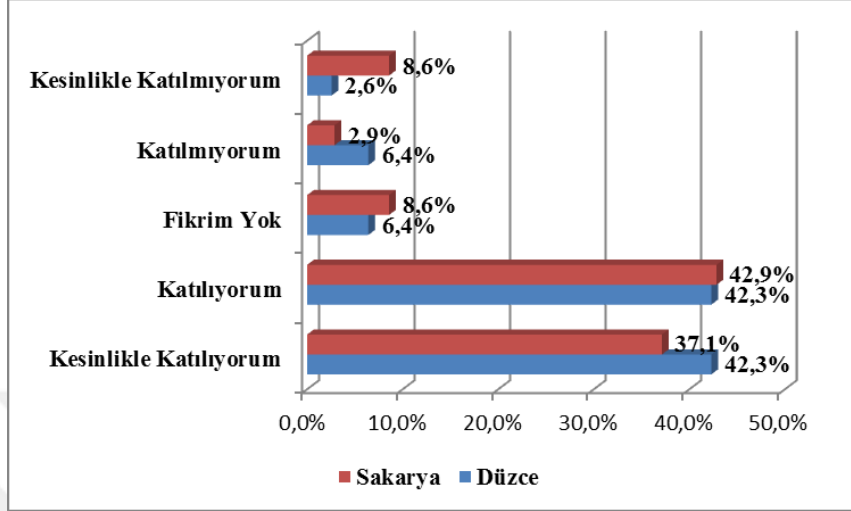

Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 68,6' sı, Düzce'deki meslek mensuplarının %74,4'ü "e-defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 22,8'sı, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 17,9'u bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 5,8'i e-defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azalttığına ilişkin algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-Defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olması yargısına Grafik 57'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 59 :

E-Defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipölasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olması

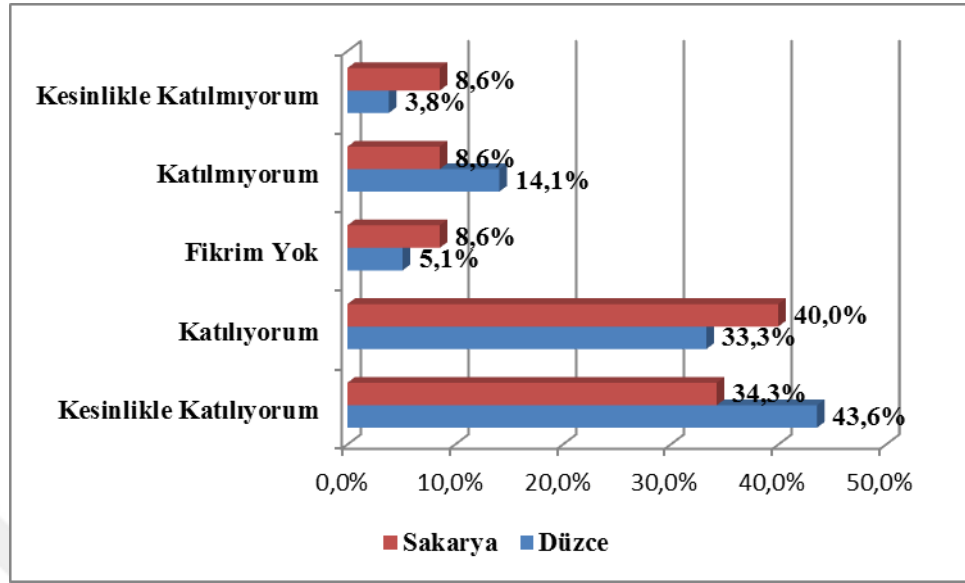

Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 80' i, Düzce'deki meslek mensuplarının %84,6'sı "e-defter uygulaması etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipölasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 11,5'i, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 9'u bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 4,6'sı e e-defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipölasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olduğuna algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-Defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması yargısına Grafik 58'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 60 :

E-Defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması

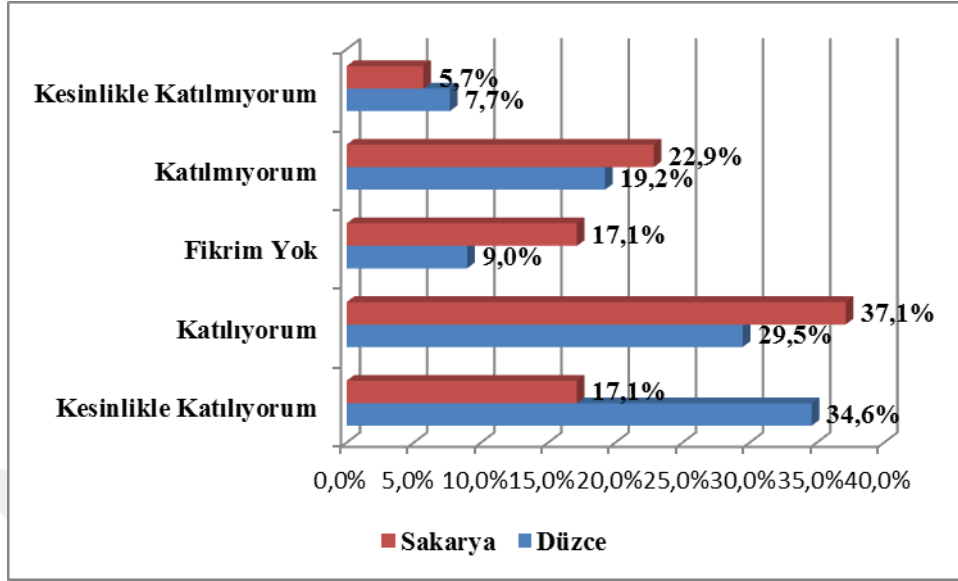

Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 74,3'ü, Düzce'deki meslek mensuplarının %76,9'u "e-defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 17,2'si, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 17,9'u bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 2,6'sı e-defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azalttığına ilişkin algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.2.4. Çalışılan Şehir ve İnternetaktif Vergi Dairesine Uygulamalarına Bakış

Çalışılan Şehir ile İnteraktif Vergi Dairesi uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması yargısına Grafik 59'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 61 :
İnteraktif Vergi Dairesinin vergi kayıp ve kaçığını azaltması

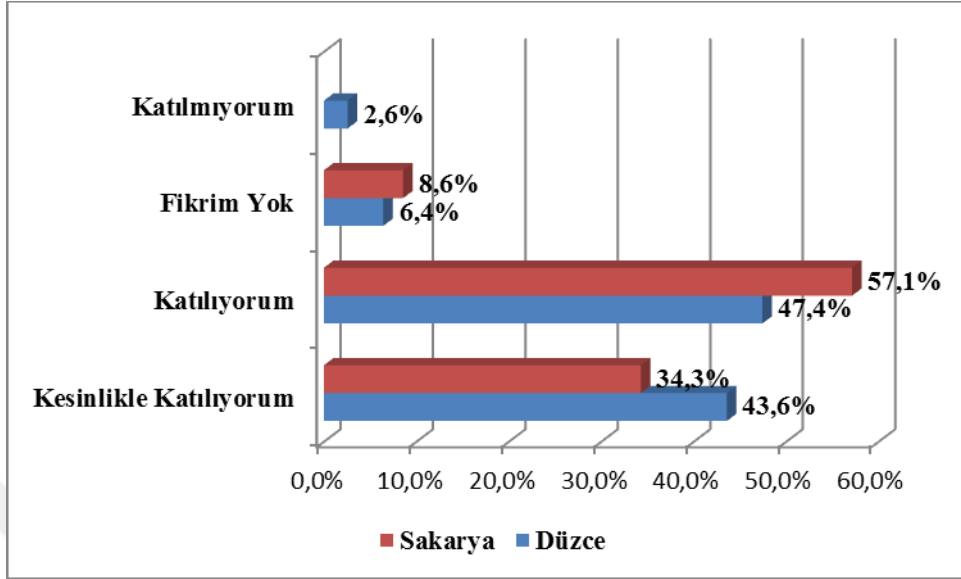

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %54,2’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %64,1’i “interaktif veri dairesi vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %28,6’sı, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 26,9’u bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %9,9’u İnteraktif vergi dairesi vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile İnteraktif Vergi Dairesi uygulamasının güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olması yargısına Grafik 60’da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 62 :

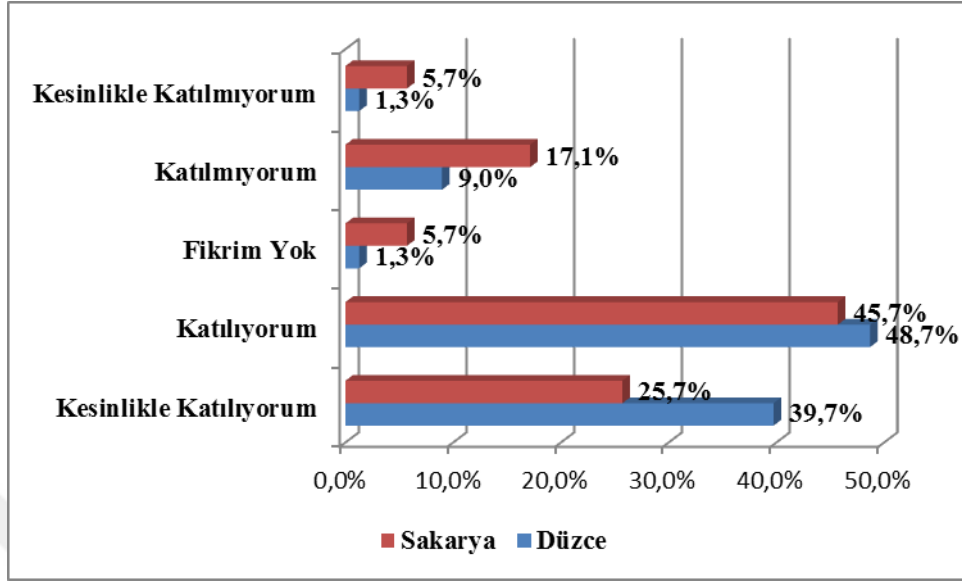
İnteraktif Vergi Dairesinin güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olması

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %91,4’ü, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %91’i “İnteraktif vergi dairesi güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistemdir.” ifadesine katıldığını söylerken, sadece Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 2,6’sı bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının % 0,4’ü “İnteraktif vergi dairesi güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olduğuna ilişkin algısının Düzce’deki çalışanlardan daha yüksek olduğu” görüşüne katıldığını belirtmiştir.

Çalışılan Şehir ile “İnteraktif Vergi Dairesi uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması” yargısına Grafik 61’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

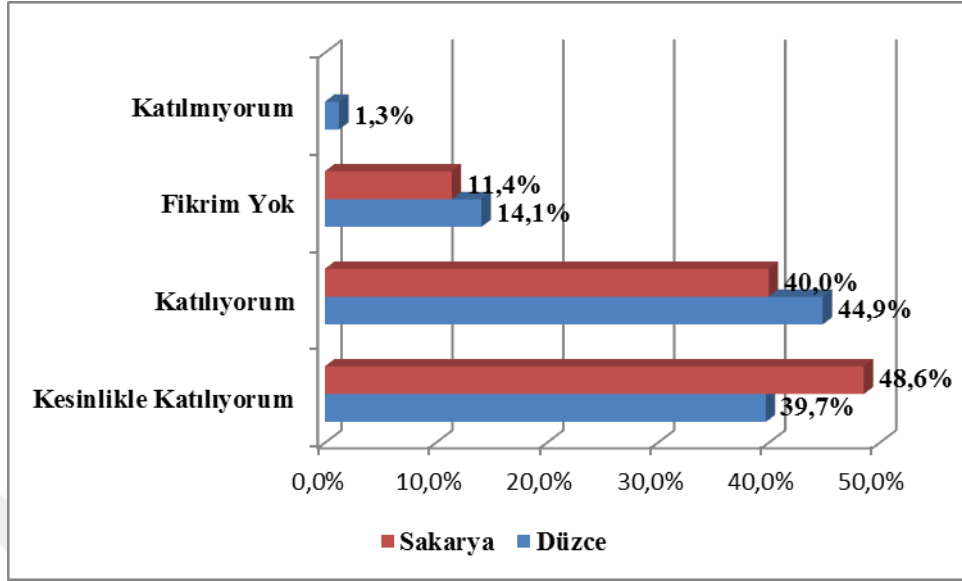
Grafik 63 :
İnteraktif Vergi Dairesinin mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltması

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %71,4’ü, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %88,4’ü “İnteraktif vergi dairesi mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %22,8’i, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %10,3’ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %17’si İnteraktif vergi dairesi mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmakta olduğuna ilişkin algısının ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile İnteraktif Vergi Dairesi uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 25’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 64 :
İnteraktif Vergi Dairesinin idarenin işlem maliyetlerini azaltması

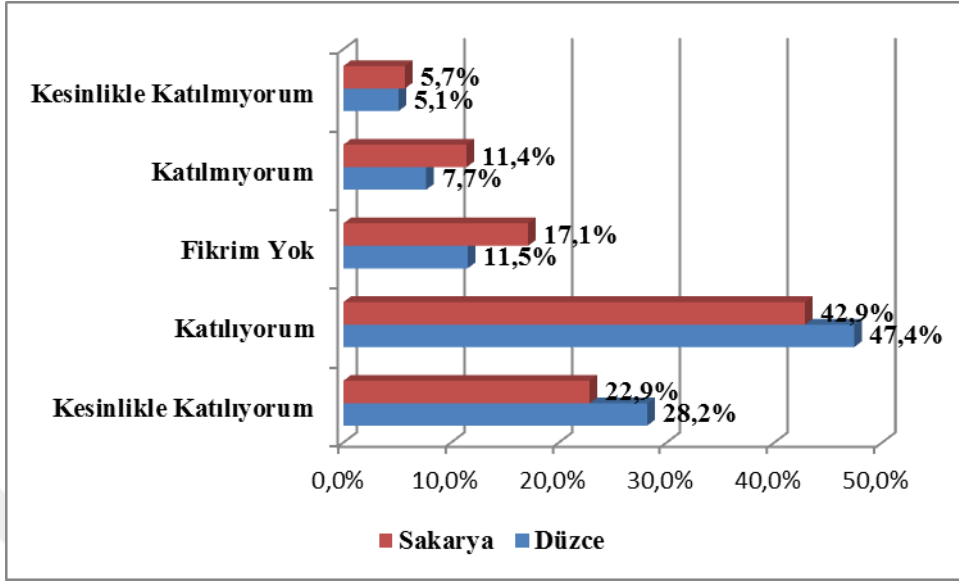

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %88,6’sı, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %84,6’ü “İnteraktif vergi dairesi idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %11,4’ü, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %15,4’ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının % 4’si İnteraktif vergi dairesi idarenin işlem maliyetlerini azaltmakta olduğuna ilişkin algısının ilişkin algısının Düzce’deki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile İnteraktif Vergi Dairesi uygulamasının mükelleflerin vergi uyumunu artırması yargısına Grafik 63’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 65 :

İnteraktif vergi dairesinin mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması

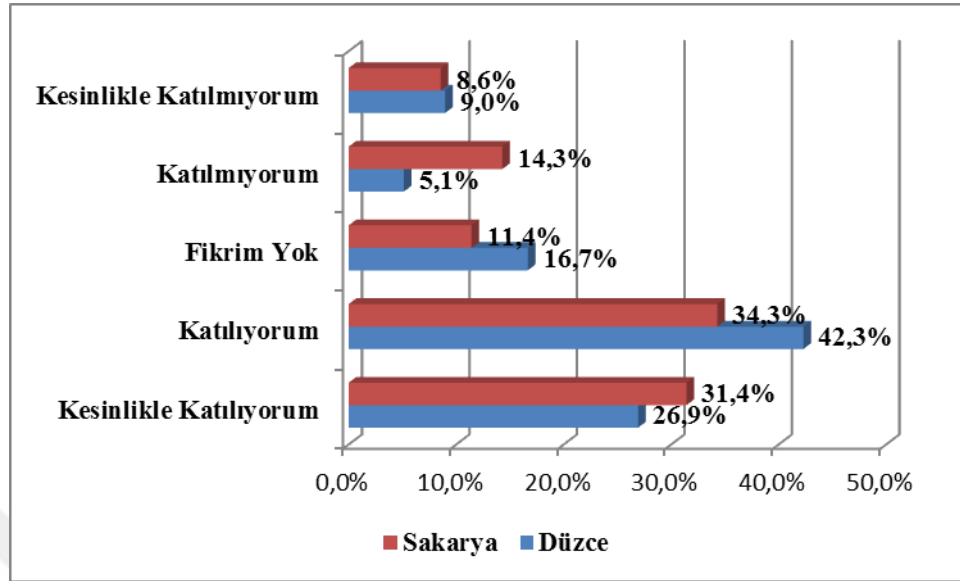
Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %65,8’sı, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 75,6’sı “İnteraktif vergi dairesi mükellefin vergi uyumunu arttırmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %17,1’i, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %12,8’i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 9,8’si İnteraktif vergi dairesi mükellefin vergi uyumunu arttırmakta olduğuna ilişkin algısının ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.2.5. Çalışılan Şehir ve E-Yoklama Uygulamalarına Bakış

Çalışılan Şehir ile E-yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçagını azaltması yargısına Grafik 64’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 66 :

E-Yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

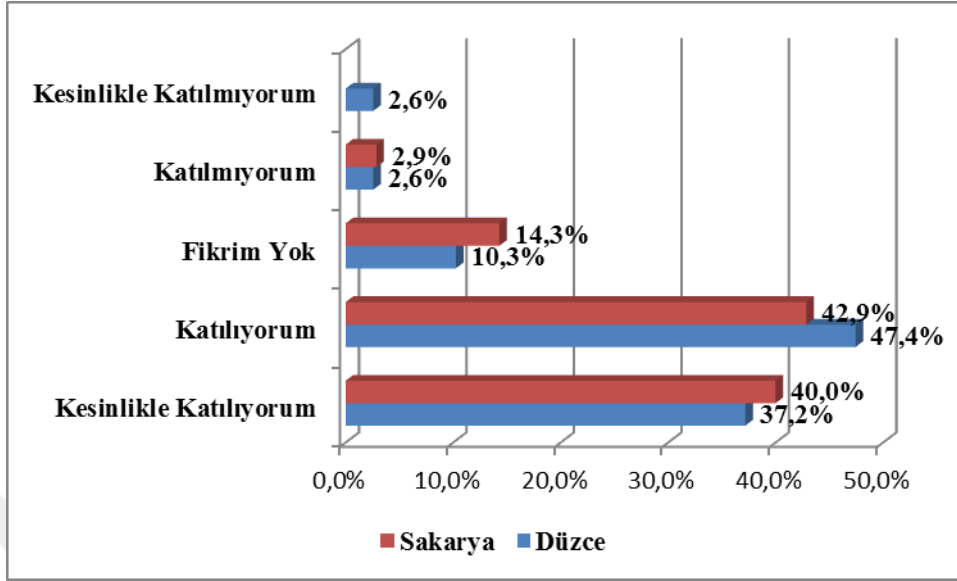

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %65,7’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %69,2’si “e-yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %22,9’u, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 14,1’i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 3,5’i e-yoklama uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-yoklama uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 65’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 67 :

E-Yoklama uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması

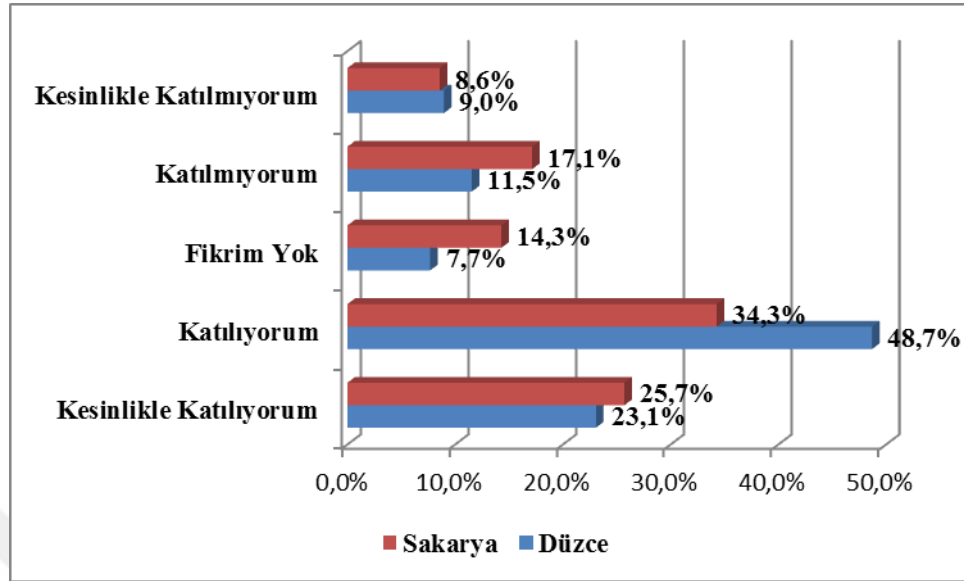

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %82,9’sı, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %84,6’ü “e-yoklama uygulaması idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %2,9’u, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %5,2’si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %1,7’si İnteraktif vergi dairesi idarenin işlem maliyetlerini azaltmakta olduğuna ilişkin algısının ilişkin algısının Düzce’deki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırması yargısına Grafik 66’da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 68 :

E-Yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırması

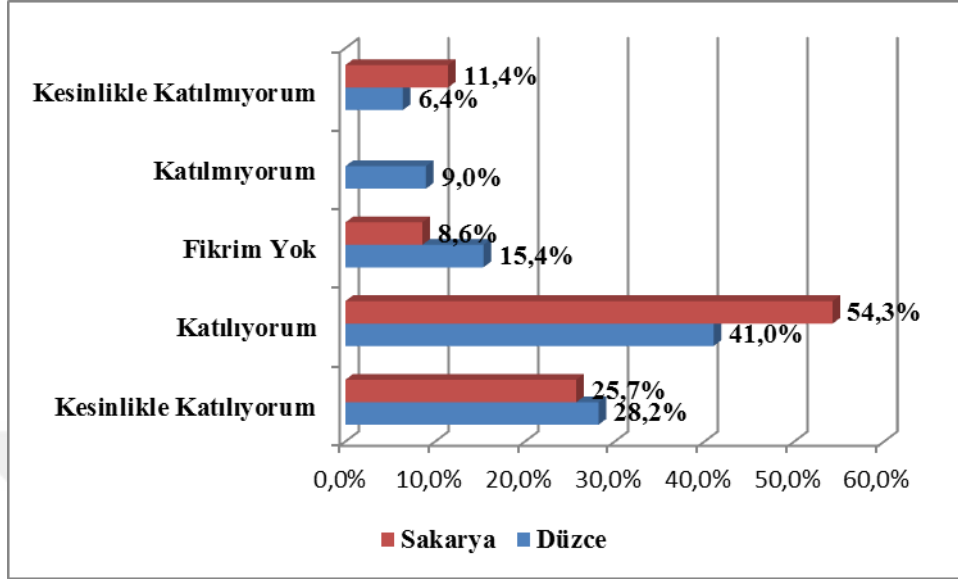

Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 60' ı, Düzce'deki meslek mensuplarının %71,8'ü “e-yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 25,7'si, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 20,5'si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 11,8'i e-yoklama uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmakta olduğuna ilişkin algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-yoklama uygulamasının yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırması yargısına Grafik 67'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 69 :

E-Yoklama Yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırması

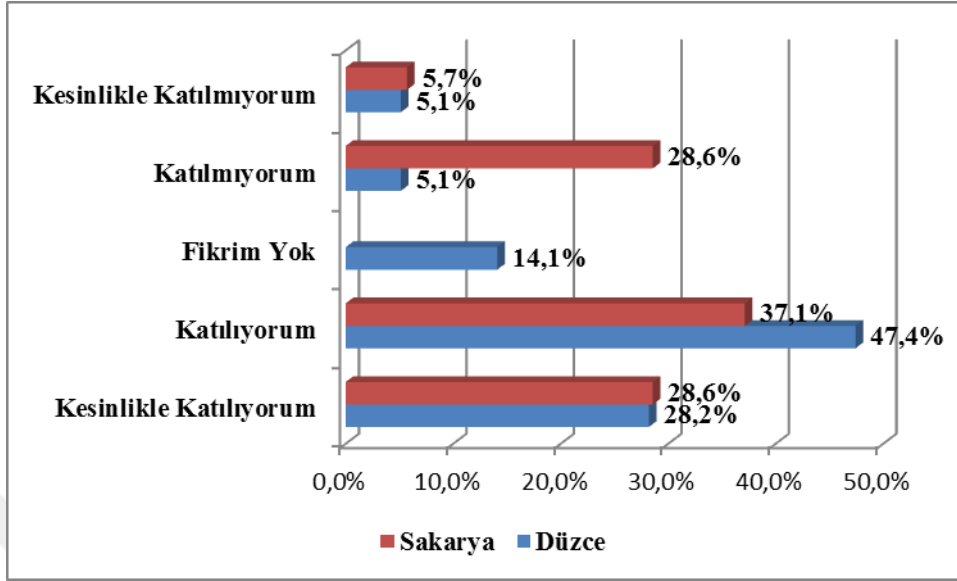

Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 80'si, Düzce'deki meslek mensuplarının %69,2'si "e-yoklama yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırmıştır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 11,4'ü, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 15,4'ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 10,8'i e-yoklama uygulamasının yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırmış olduğuna dair algısının Düzce'de çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.2.6. Çalışılan Şehir ve E-Tahsilat Uygulamasına Bakış

Çalışılan Şehir ile E-tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması yargısına Grafik 68'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

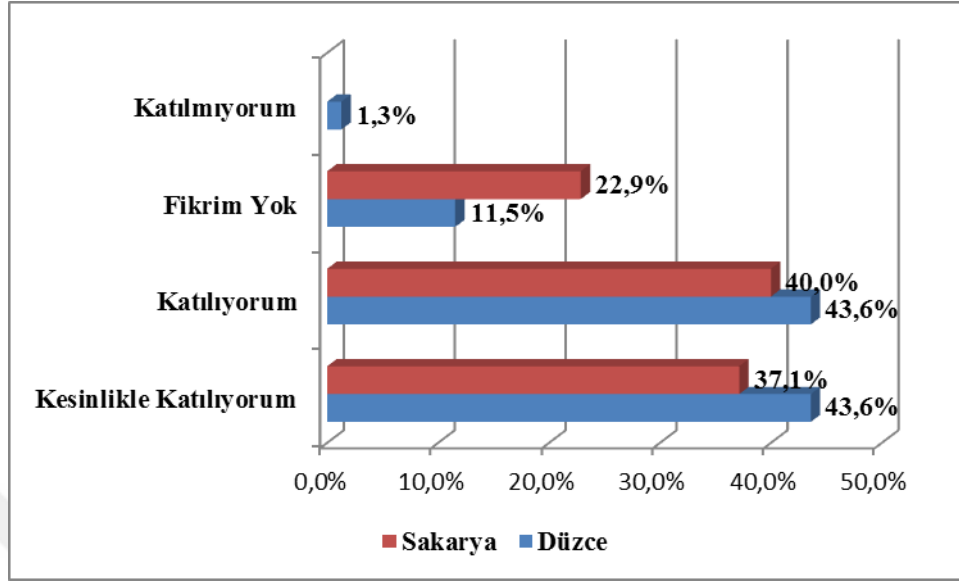
Grafik 70 :
E-Tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %65,7’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %75,6’sı “e-tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %34,3’ü, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 10,2’si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 9,9’u e-tahsilat uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırması yargısına Grafik 69’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 71 :
E-Tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırması

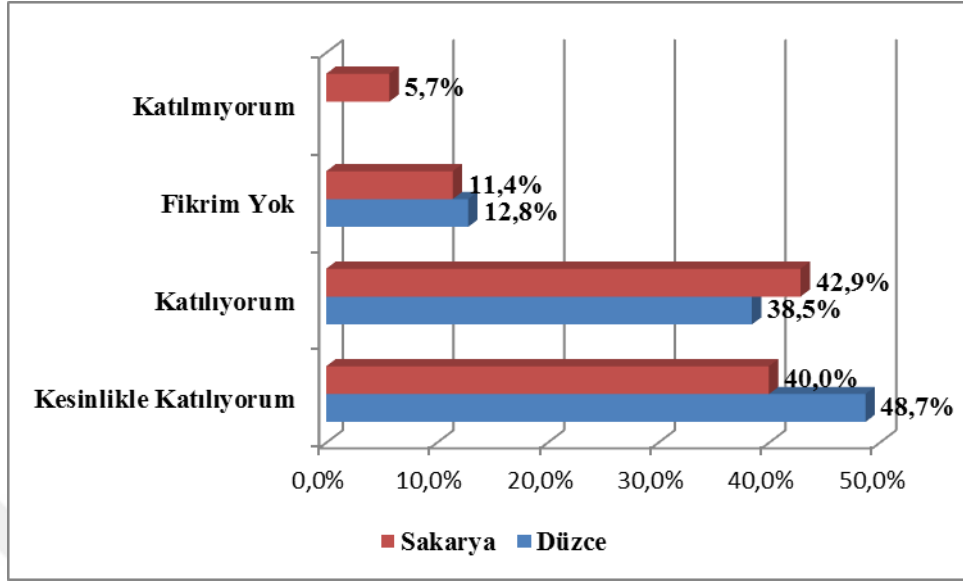

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %77,1’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %87,2’si “e-tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, sadece Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 1,3’ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 10,1’i e-tahsilat uygulamasının tahsilatların akış hızını arttırmasına ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-tahsilat uygulamasının tahsilatların takip masraflarını azaltması yargısına Grafik 70’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 72 :

E-Tahsilat tahsilatlarının takip masrafları azaltması

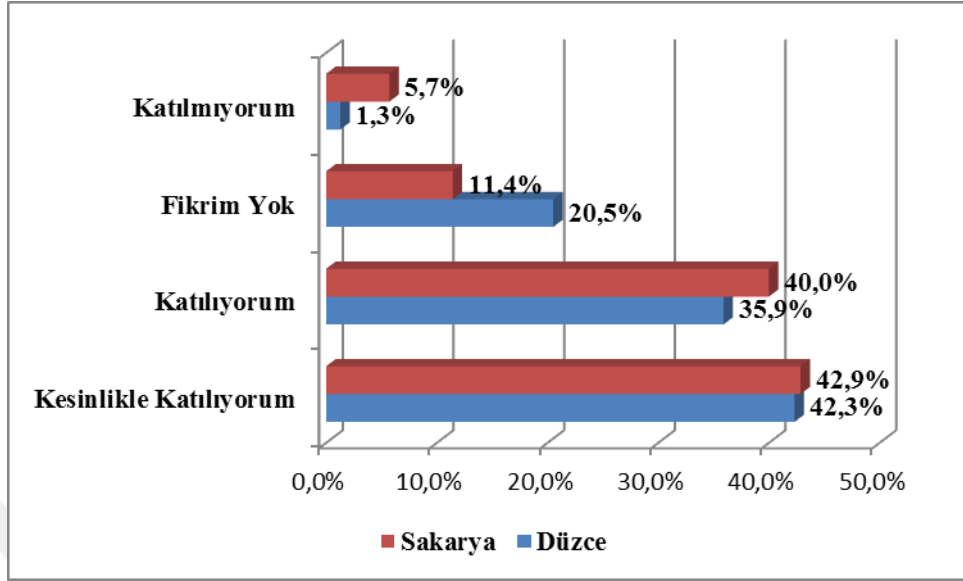

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %82,9’u, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %87,2’si “e-tahsilat uygulamasının tahsilatların takip masraflarını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, sadece Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının % 5,7’si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 4,3’ü e-tahsilat uygulamasının tahsilatların takip masraflarını azaltmakta olduğuna ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-tahsilat uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 71’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 73 :

E-Tahsilat uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması

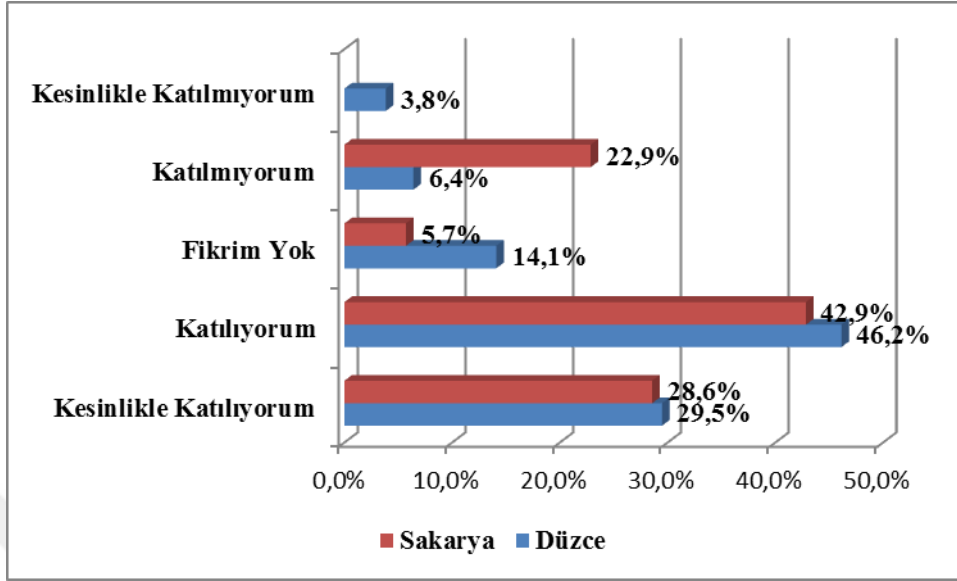

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %82,9’ u, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %78,2’si “e-tahsilat uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %5,7’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %1,3’ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının % 4,7’si e-tahsilat uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmakta olduğuna ilişkin algısının ilişkin algısının Düzce’deki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-tahsilat uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırması yargısına Grafik 72’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 74 :

E-Tahsilat uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırması

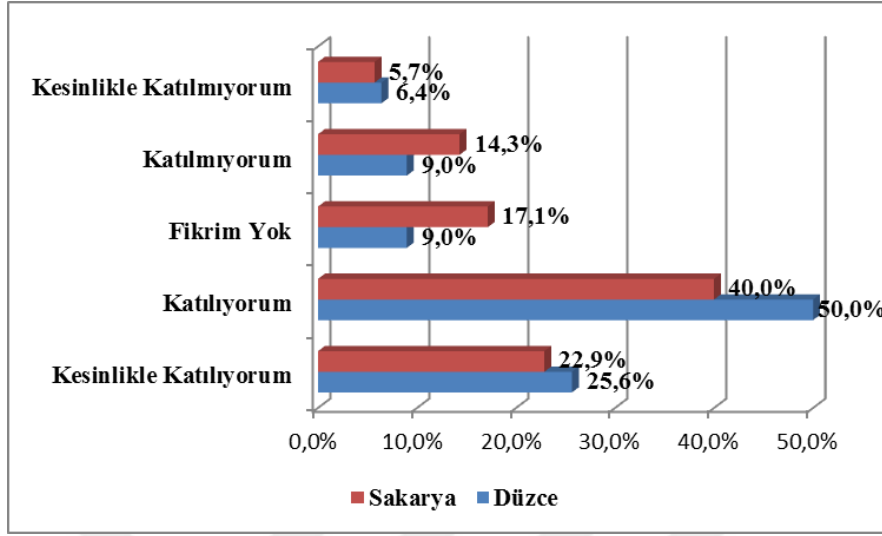
Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 71,5'i, Düzce'deki meslek mensuplarının %75,7'si "e-tahsilat uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 22,9'u, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 10,2'si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 4,2'si e-defter uygulamasının mükelleflerin işlem maliyetlerini azalttığına ilişkin algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.2.7. Çalışılan Şehir ve E-Arşiv Uygulamasına Bakışı

Çalışılan Şehir ile E-Arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçakını azaltması yargısına Grafik 73'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 75 :

E-Arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

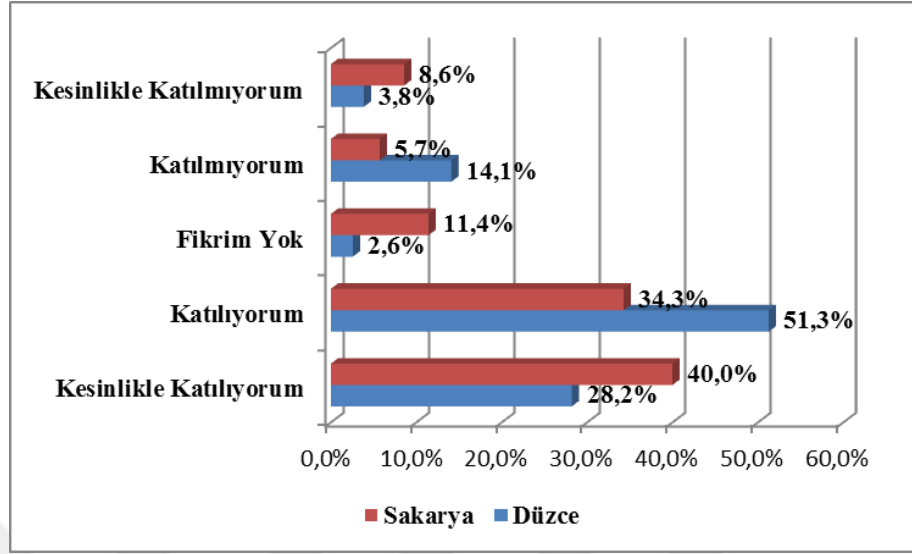

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %62,9’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %75,6’si “e-arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %20’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 15,4’ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 12,7’si e-arşiv uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azalttığına ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-Arşiv uygulamasının dosya saklama maliyetini azaltması yargısına Grafik 74’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 76 :

E-Arşiv uygulamasının dosya saklama maliyetini azaltması

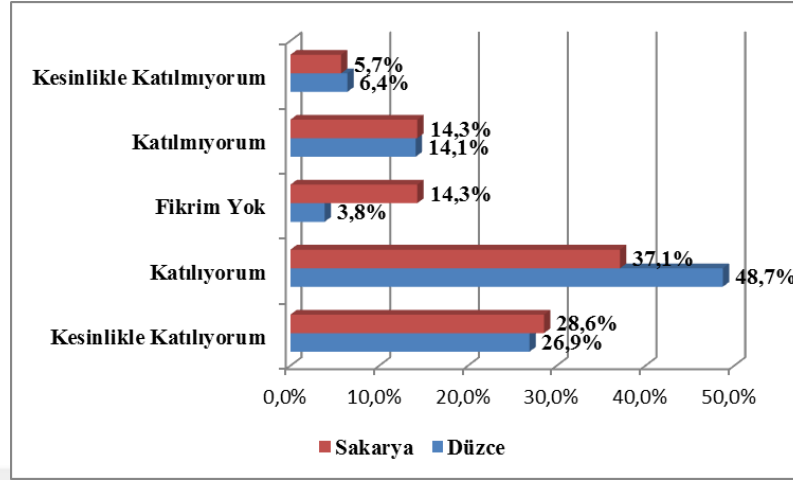

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının % 74,3’ü, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %79,5’si “e-arşiv uygulamasının dosya saklama maliyeti azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %14,3’ü, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 17,9’u bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 5,2 ‘si e-arşiv uygulamasının dosya saklama maliyetini azalttığına ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-Arşiv uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu arttırması yargısına Grafik 75’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 77 :

E-Arşiv uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu arttırması

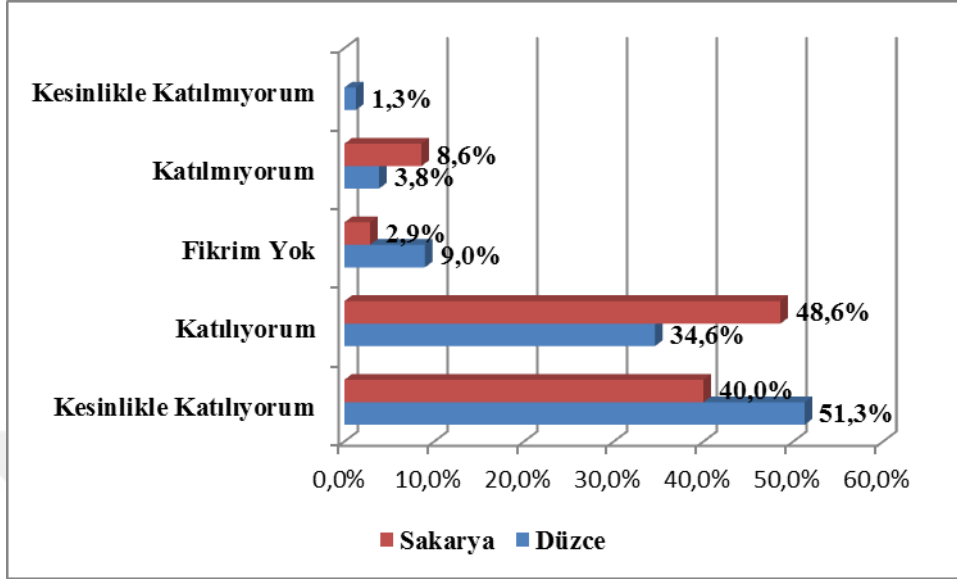
Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının % 65,7’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %75,1’i “e-arşiv uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %20’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 20,5’i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının % 9,4’ü e-defter uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmakta olduğuna ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.2.8. Çalışılan Şehir ve E-Haciz Uygulamasına Bakışı

Cinsiyet ile E-haciz uygulamasının vergi tahsilatını hızlandırması yargısına Grafik 76’da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 78 :

Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulamasının vergi tahsilatını hızlandırması

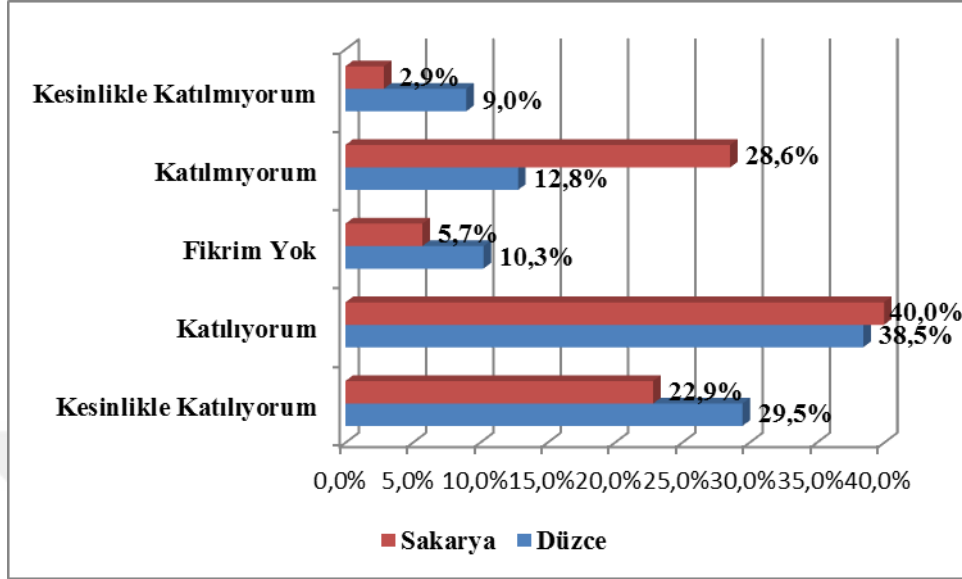

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının % 88,6’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %85,9’i “vergi borçlarına karşı uygulanan e-haciz uygulaması vergi tahsilatını hızlandırmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %8,6’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %5,1’i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %2,7’si vergi borçlarına karşı uygulanan e-haciz uygulamasının vergi tahsilatını hızlandırmakta olduğuna ilişkin algısının Düzce’deki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması yargısına Grafik 77’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının düşünceleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığı sorgulanmaktadır.

Grafik 79 :

Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

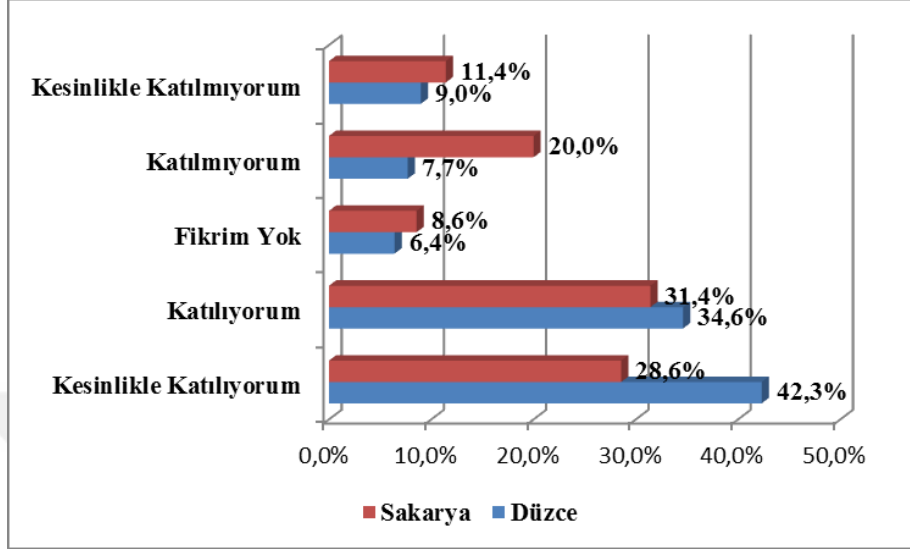

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının % 62,9’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %68’i “vergi borçlarına karşı uygulanan e-haciz uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %31,5’i, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %21,8’i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %5,1’si vergi borçlarına karşı uygulanan e-haciz uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna ilişkin algısının v çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimlerini azaltması azaltması yargısına Grafik 78’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 80 :

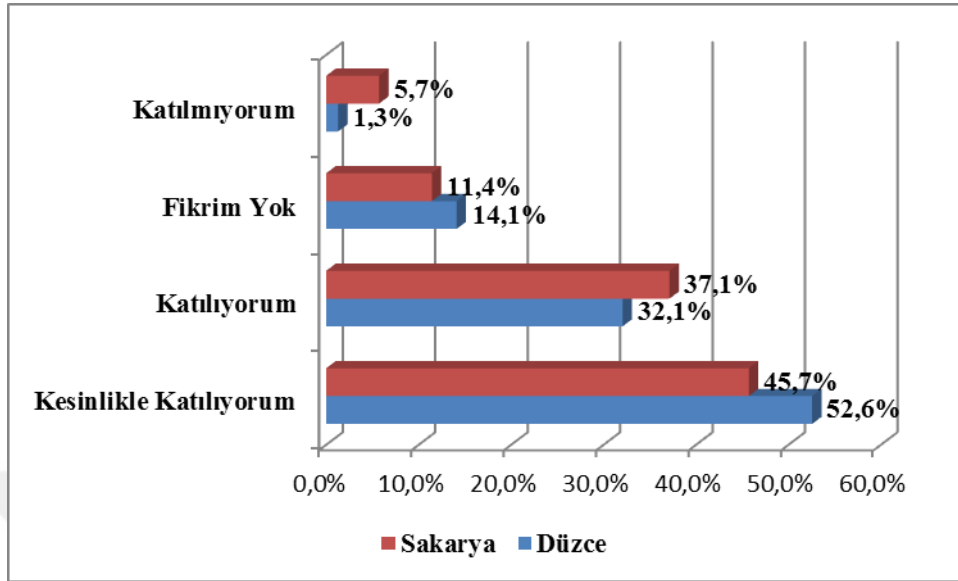
E-Haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimlerini azaltması

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının % 60’ı, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %76,9’i “e-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %31,4’i, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %16,7’si bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %16,9’u e-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalmakta olduğuna ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-haciz uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 79’da görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 81 :
E-Haciz uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması

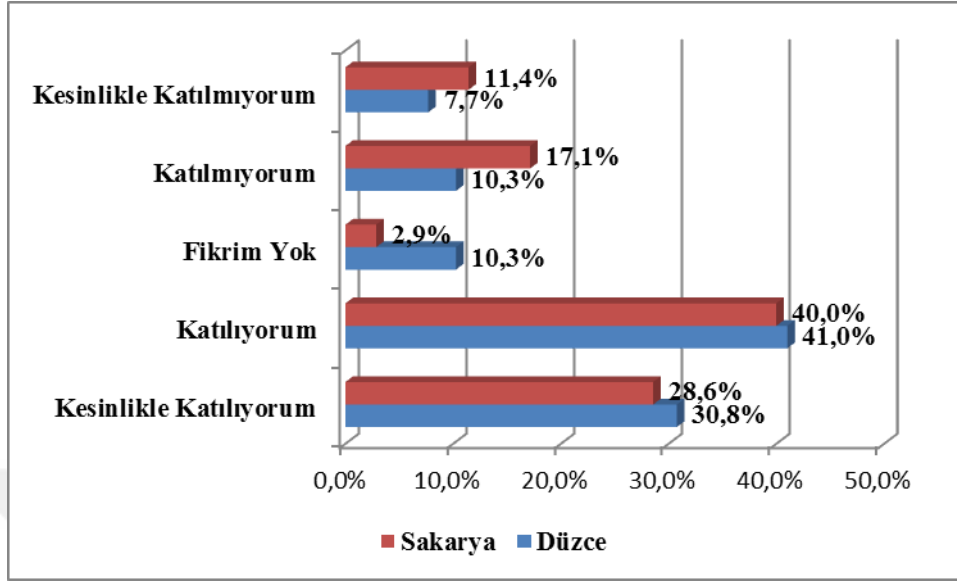

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının %82,8’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %84,7’si “e-haciz uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %5,7’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %1,3’ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %1,9’u e-haciz uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmakta olduğuna ilişkin algısının Sakarya’daki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-haciz uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu artırması yargısına Grafik 80’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 82 :

E-Haciz uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu artırması

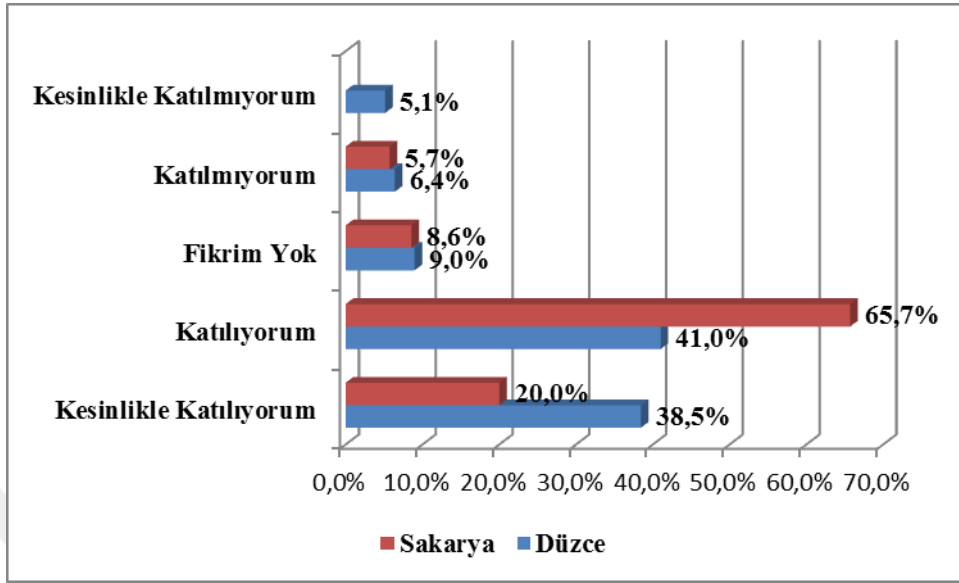
Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 68,6' ı, Düzce'deki meslek mensuplarının %71,8'i "e-haciz uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 28,5'i, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 18'i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Düzce'de çalışan meslek mensuplarının % 3,2'si e-haciz uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmakta olduğuna ilişkin algısının Sakarya'da çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.2.2.9. Çalışılan Şehir ve E-Denetim Uygulamasına Bakış

Çalışılan Şehir ile E-denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçacağını azaltması yargısına Grafik 81'de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 83 :

E-Denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltması

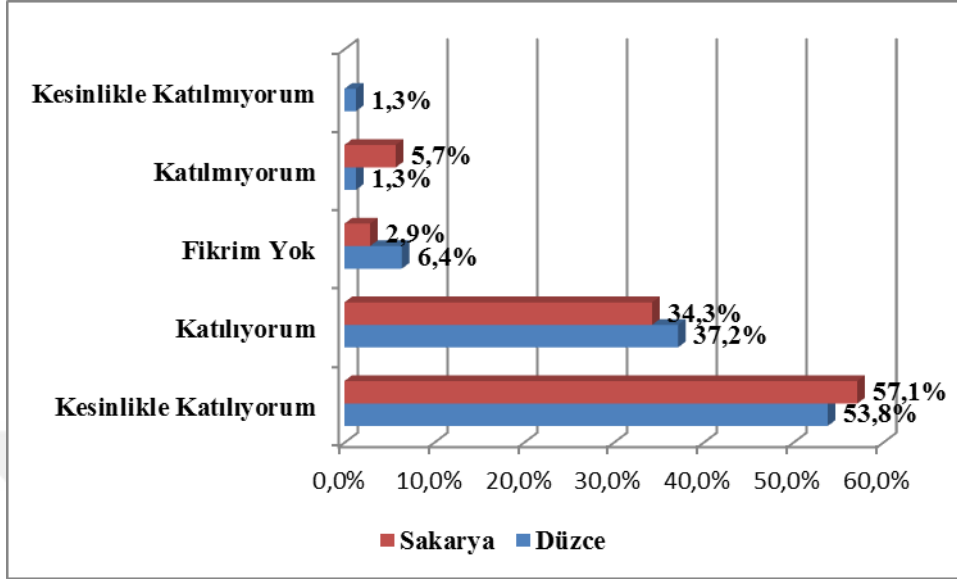

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının % 85,7’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %79,5’i “e-denetim uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %5,7’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %11,5’i bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %5,1’si e-denetim uygulamasının vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna ilişkin algısının Düzce’deki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile E-denetim uygulamasının elektronik takiplerin yalnız başına yeterli olmadığı(Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmesin gerektiği) yargısına Grafik 45’de görüleceği yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 84 :

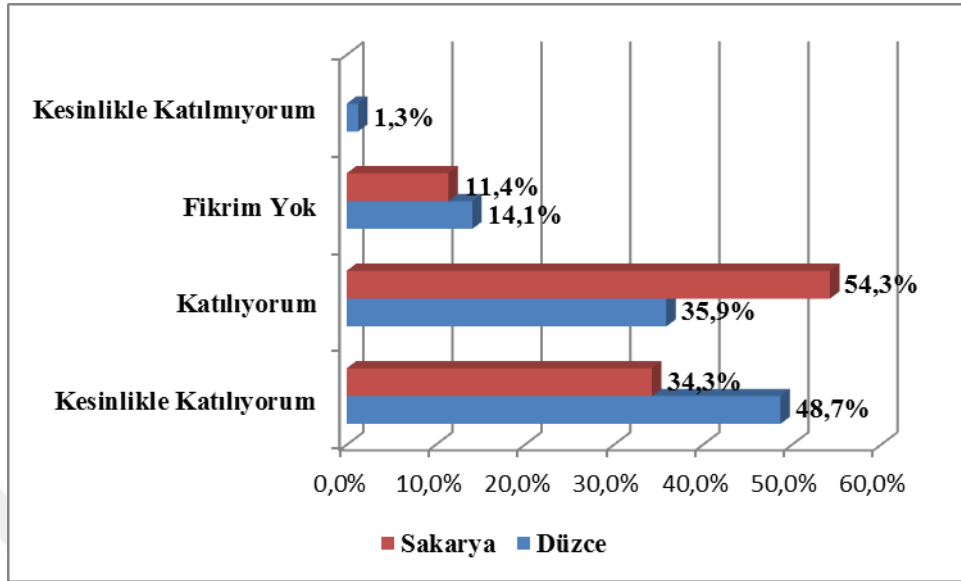
Vergi kayıp ve kaçagını azaltmada elektronik takiplerin yalnız başına yeterli olmadığı. Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmesin gerektiği

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının % 91,4’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %91’i “Vergi kayıp ve kaçagını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli değildir. Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmelidir.” ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %5,7’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %2,6’sı bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %0,4’ü Vergi kayıp ve kaçagını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli değildir. Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmeli gerektiğine ilişkin algısının Düzce’deki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması yargısına Grafik 83’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 85 :
E-Denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltması

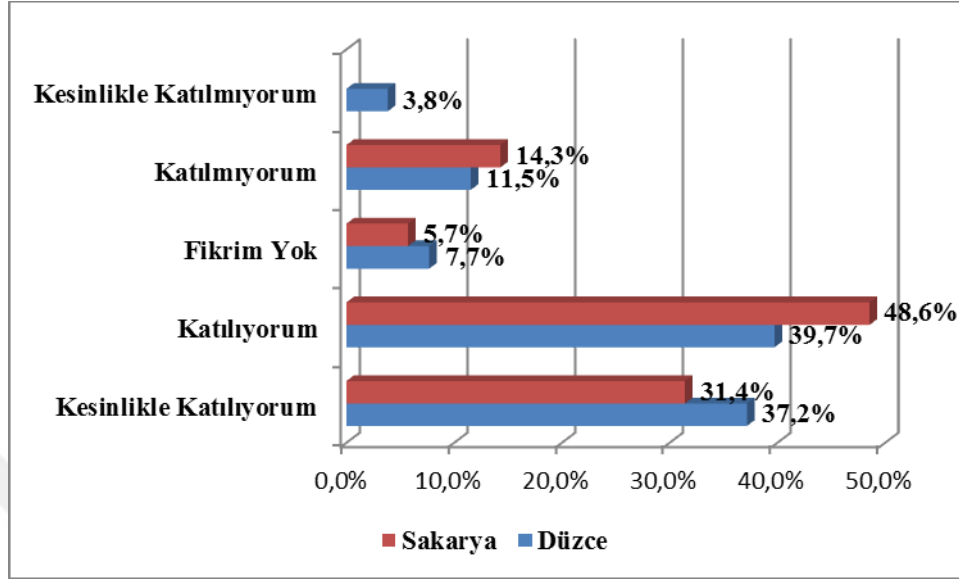

Sakarya’da görev yapan muhasebe meslek mensuplarının % 88,6’si, Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %84,6’sı “e-denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.” ifadesine katıldığını söylerken, sadece Düzce’deki muhasebe meslek mensuplarının %1,3’ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya’daki muhasebe meslek mensuplarının %4’ü e-denetim uygulamasının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik i algısının Düzce’deki çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışılan Şehir ile E-denetim uygulamasının mükellefin vergiye uyumunu arttırması yargısına Grafik 84’de görüleceği üzere yanıt veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri arasında etkileyici bir farklılık bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Grafik 86 :

E-Denetim uygulaması mükellefin vergiye uyumunu arttırması

Sakarya'daki muhasebe meslek mensuplarının % 80' i, Düzce'deki meslek mensuplarının %76,9'u "e-denetim uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmaktadır." ifadesine katıldığını söylerken, Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 14,3'ü, Düzce'de çalışan meslek mensuplarının ise % 15,3'ü bu yargıya katılmadığını beyan etmiştir. Sakarya'da çalışan meslek mensuplarının % 3,1'si e-denetim uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu arttırmakta olduğuna ilişkin algısının Düzce'de çalışan meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.3. Soruların Gruplanarak İncelenmesi

Ankette 3, 4, 5, 6, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 23, 24, 26, 34, 56 ve 59. sorular(Tablo 16), elektronik maliye uygulamalarının iktisadi, fayda, önleme ve eğitici rollerine yönelik olarak muhasebe meslek mensuplarının katılım derecelerini ölçen sorulardır. Bu sorular aynı tutumu ölçmeye yönelik olduğu için faktör analizi yöntemi kullanılarak analiz edilebilmesi için literatüre uygun olarak elle gruplanmış ve oluşan bu gruplar "Elektronik maliye uygulamalarının iktisadi, fayda, önleme ve eğitici fonksiyonunu ölçen ifadeler" adı verilmektedir.

Tablo 16 :
E-Maliye Uygulamalarının Fonksiyonel olarak Vergi Uyumuna Üzerine Etkisi

Sıra No	Soru No	E-Maliye Uygulamalarının Fonksiyonel olarak Vergi Uyumuna Üzerine Etkisinin İncelenmesi
İktisadi Fonksiyonunu Ölçen İfadeler		
1	5	E-Maliye uygulamaları idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.
2	6	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.
3	16	E-Maliye uygulamaları kırtasiye ve arşiv giderlerini azaltmıştır.
4	21	E-Maliye uygulamaları idarenin vergi toplama maliyetlerini düşürmektedir.
Fayda Fonksiyonunu Ölçen İfadeler		
1	3	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin vergi yükümlülüklerini daha kolay yerine getirmelerini sağlamaktadır.
2	12	E-Maliye uygulamalarının vergi toplamada etkinliğin artmasına katkısı vardır.
3	4	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin iş performansını artırmaktadır.
4	17	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin personel gereksinimini azaltmıştır.
5	26	Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesi Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırmış, hızlandırmış ve etkin hale getirmiştir

Önleme Fonksiyonunu Ölçen İfadeler		
1	18	E-Maliye uygulamaları vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.
2	15	E-Maliye uygulamaları insan kaynaklı problemleri ve aksaklıkları azaltmıştır.
3	34	E-Defter uygulaması etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olmaktadır.
4	56	E-Haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalmaktadır.
5	59	Vergi kayıp ve kaçığını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli değildir. Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmelidir.
Eğitici Fonksiyonunu Ölçen İfadeler		
1	23	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin beyanlarını gerçeğe uygun vermelerine katkı yapmaktadır.
2	14	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin vergisel yükümlülüklerini daha kolay yerine getirmelerine olanak sağlamaktadır.
3	20	E-Maliye uygulamaları mükellefler arasında yaşanan haksız rekabeti önlemektedir.
4	24	E-Maliye uygulamalarını kullanırken bilgi yönünden kendimi yeterli buluyorum.

3.7.3.1. Elektronik Maliye Uygulamalarının Fonksiyonel Olarak Vergi Uyumuna Etkisi İncelenmesi

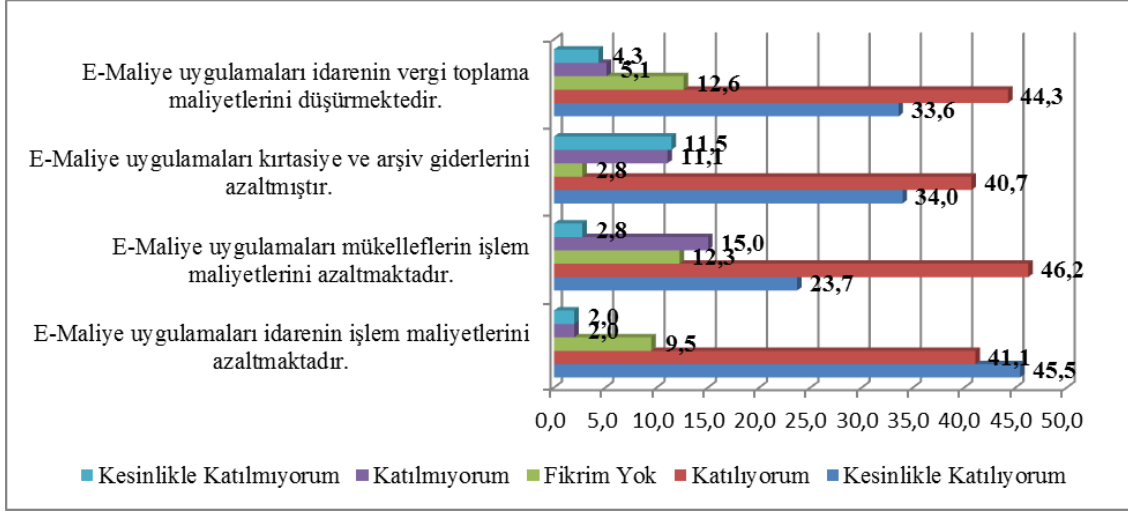
Bu kısımda elektronik maliye uygulamaların vergi uyumuna etkisi, iktisadi, fayda, önleme ve eğitici fonksiyonları açısından esas alınmak suretiyle analiz edilmiştir. Söz konusu iktisadi, fayda, önleme ve eğitici fonksiyonlarının vergi uyumuna olan etkisinin belirlenmesine dayalı olarak hazırlanmış olan ve vergileme süreçlerinin başlıca tarafları olan vergi mükelleflerinin mümessili olarak bilinen Muhasebe Meslek Mensuplarına yöneltilen anket sonucu elde edilen veriler elektronik maliye uygulamaların iktisadi, fayda, önleme ve eğitici fonksiyonu üzerindeki etkileri sırasına dikkat edilerek incelenmektedir.

3.7.3.1.1. Elektronik Maliye Uygulamalarının İktisadi Fonksiyonunun Vergi Uyumuna Üzerine Etkisi

Yaptığımız anket çalışmasında 5, 6, 16 ve 21. yargılarımız, muhasebe meslek mensuplarını tarafından kullanılan elektronik maliye uygulamalarının iktisadi rolünün vergi uyumu üzerine etkisini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış, muhasebe meslek mensuplarının bu yargıya katılım düzeylerini ölçmeye yarayan ifadeler olup bu 4 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur.

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, katılımcıların kullanmış oldukları e-maliye uygulamalarının idarenin vergi toplama maliyetlerini düşürüp düşürmediği, kırtasiye ve arşiv giderlerini azaltıp azaltmadığı, mükelleflerin ve idarenin işlem maliyetlerini azaltıp azaltmadığı incelenerek iktisadi olarak daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen yanıtlar ve değerlendirmeleri Grafik 87’te gösterildiği gibidir:

Grafik 87 :
E-Maliye Uygulamalarının İktisadi Fonksiyonunu Ölçen Yargılar

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının vergi toplama maliyetini düşürüp düşürmediği yargısı sorulduğunda katılımcıların %77,9'u katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %9,4 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen cevaplar, muhasebe meslek mensuplarının e- maliye uygulamalarının vergi toplama maliyetini düşürdüğüne yönelik olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının kırtasiye ve arşiv giderlerini azaltıp azaltmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %74,7'si katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %22,6 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen cevaplar, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarının kırtasiye ve arşiv giderlerini azalttığına yönelik olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltıp azaltmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %69,9'u katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %17,8 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen

yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e- maliye uygulamalarının mükelleflerin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının idarenin işlem maliyetlerini azaltıp azaltmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %86,6'u katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %4 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e- maliye uygulamalarının idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik çok güçlü olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir.

E-maliye uygulamalarının iktisadi işlevine olan aksiyonunu belirlemeye yönelik olarak hazırlanan ve vergileme süreçlerinin tarafı olan, vergi mükelleflerinin temsilcisi olarak da kabul edilen muhasebe meslek mensuplarınca cevaplandırılan soruların bir bütün olarak değerlendirildiğimizde iktisadi açılardan vergi uyumuna olan etkisinin çok fazla olduğu gözlenmektedir.

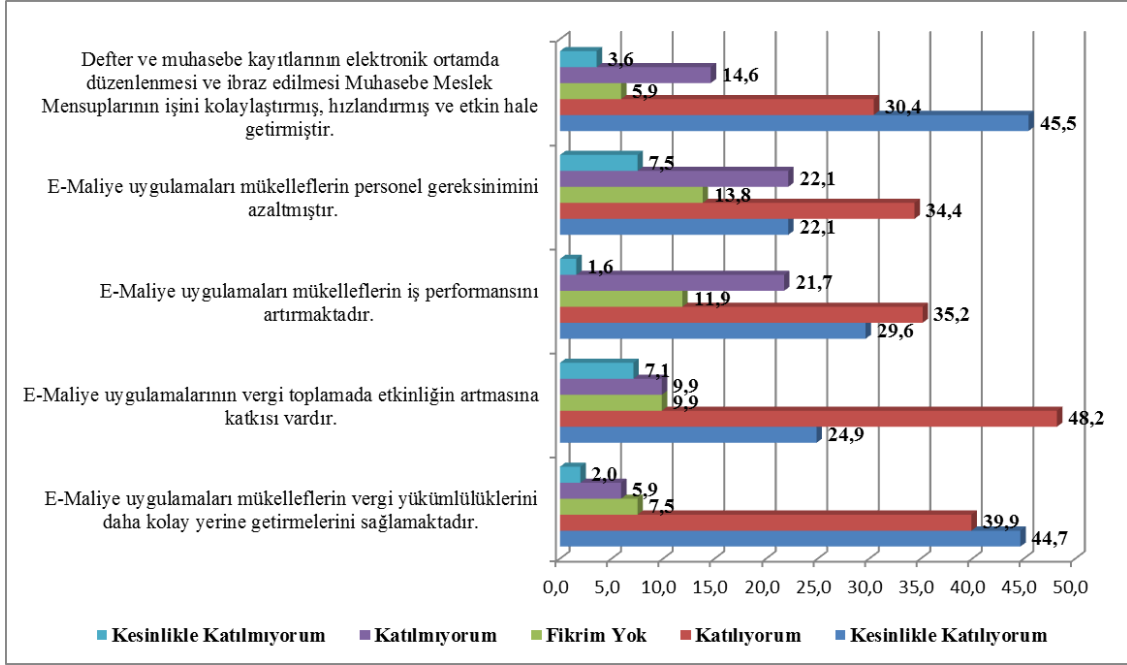
3.7.3.1.2. Elektronik Maliye Uygulamalarının Fayda Fonksiyonunun Vergi Uyumu Üzerine Etkisi

Yaptığımız anket çalışmasında 3, 4, 12, 17 ve 26. yargılarımız, muhasebe meslek mensuplarını tarafından kullanılan elektronik maliye uygulamalarının fayda rolünün vergi uyumu üzerine etkisini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış, muhasebe meslek mensuplarının bu yargıya katılım düzeylerini ölçmeye yarayan ifadeler olup bu 5 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur.

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, e-maliye uygulamalarının Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırıp, hızlandırarak ve etkin bir hale getirip getirmediği, personel gereksinimlerini azaltıp azaltmadığı, iş performanslarını artırıp artırmadığı, vergi toplama etkinliğini sağlayıp sağlamadığı ve vergi yükümlülüklerini daha kolay yerine getirilmesini sağlayıp sağlamadığı incelenerek faydasal olarak daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 88'de gösterildiği gibidir:

Grafik 88 :

E-Maliye Uygulamalarının Fayda Fonksiyonunu Ölçen Yargılar

Katılımcılara defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesi Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırmış, hızlandırmış ve etkin hale getirmiş olduğu yargısı sorulduğunda katılımcıların %75,9'u katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %18,2 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen cevaplar, muhasebe meslek mensuplarının defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırdığını, hızlandırdığını ve etkin hale getirmiş olduğuna yönelik olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının mükelleflerin personel gereksinimini azaltıp azaltmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %66,5'i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %18,2 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen

cevaplar, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarının mükelleflerin personel gereksinimini azalttığı yönelik olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının mükelleflerin iş performansını artırıp artırmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %73,1'i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %23,3 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarının mükelleflerin iş performansını arttırdığına yönelik olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının vergi toplamada etkinliğin artmasına katkısı olup olmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %72,2'i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %17 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarının vergi toplamada etkinliğin artmasına yönelik olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının mükelleflerin vergi yükümlülüklerini daha kolay yerine getirip getirmediği yargısı sorulduğunda katılımcıların %84,6'i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %7,9 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarının mükelleflerin vergi yükümlülüklerini daha kolay yerine getirdiklerine yönelik çok güçlü olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir.

E-maliye uygulamalarının fayda işlevine olan aksiyonunu belirlemeye yönelik olarak hazırlanan ve vergileme süreçlerinin tarafı olan, vergi mükelleflerinin temsilcisi olarak da kabul edilen muhasebe meslek mensuplarınca cevaplandırılan soruları bir bütün olarak değerlendirildiğimizde söz konusunu uygulamalardan sağlanan faydalar neticesinde vergi uyumuna olan etkisinin çok fazla olduğu gözlenmektedir.

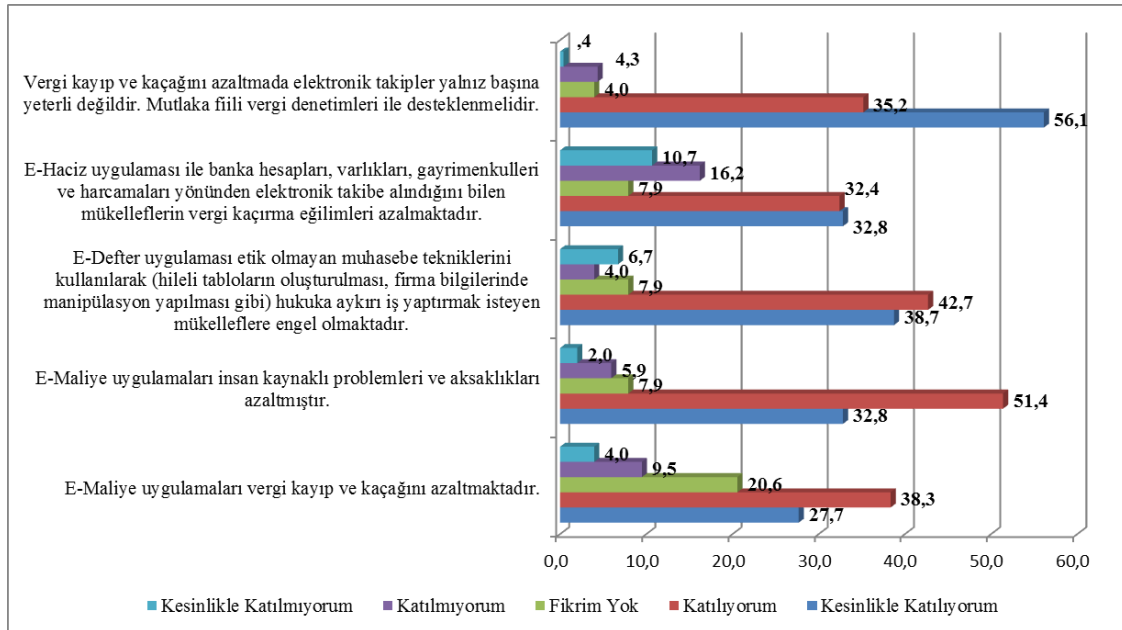
3.7.3.1.3. Elektronik Maliye Uygulamalarının Önleme Fonksiyonunun Vergi Uyumu Üzerine Etkisi

Yaptığımız anket çalışmasında 15, 18, 34, 26 ve 59. yargılarımız, muhasebe meslek mensuplarını tarafından kullanılan elektronik maliye uygulamalarının önleme rolünün vergi uyumu üzerine etkisini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış, muhasebe meslek mensuplarının bu yargıya katılım düzeylerini ölçmeye yarayan ifadeler olup bu 5 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur.

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, e-maliye uygulamalarının vergi kayıp ve kaçığını azaltmada elektronik takiplerin yeterli olup olmadığı, fiili olarak vergi denetimi yapılıp yapılmaması gerektiği, banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimlerinin azalıp azalmadığı, hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olup olunmadığı, vergi kayıp ve kaçığını azaltıp azaltmadığı ve insan kaynaklı problemleri ve aksaklıkları azaltıp azaltmadığı incelenerek önleyici olarak daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 89’da gösterildiği gibidir:

Grafik 89 :

E-Maliye Uygulamalarının Önleme Fonksiyonunu Ölçen Yargılar

Katılımcılara vergi kayıp ve kaçacağını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli değildir, mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmesinin gerektiği yargısı sorulduğunda katılımcıların %91,3'ü katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %4,7 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen cevaplar, muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçacağını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli olmayacağı, mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmesinin gerektiğine yönelik çok güçlü bir görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azaltıp azaltmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %65,2'si katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %26,9 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalttığına yönelik olumlu bir görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olmakta olup olmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %81,4'ü katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %10,7 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e-defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olmakta olduğuna yönelik kuvvetli bir görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının insan kaynaklı problemleri ve aksaklıkları azaltmada etkisinin olup olmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %84,2'si katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %7,9 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarının insan kaynaklı problemleri ve aksaklıkları azaltmadaki etkisinin olduğuna yönelik çok güçlü bir görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamaları vergi kayıp ve kaçığını azaltmada etkisinin olup olmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %66'sı katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını ifade eden muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %13,5 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen cevaplar, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarının vergi kayıp ve kaçığını azaltmada azaltmadaki etkisinin olduğuna yönelik olumlu bir görüş bildirdiklerini göstermektedir.

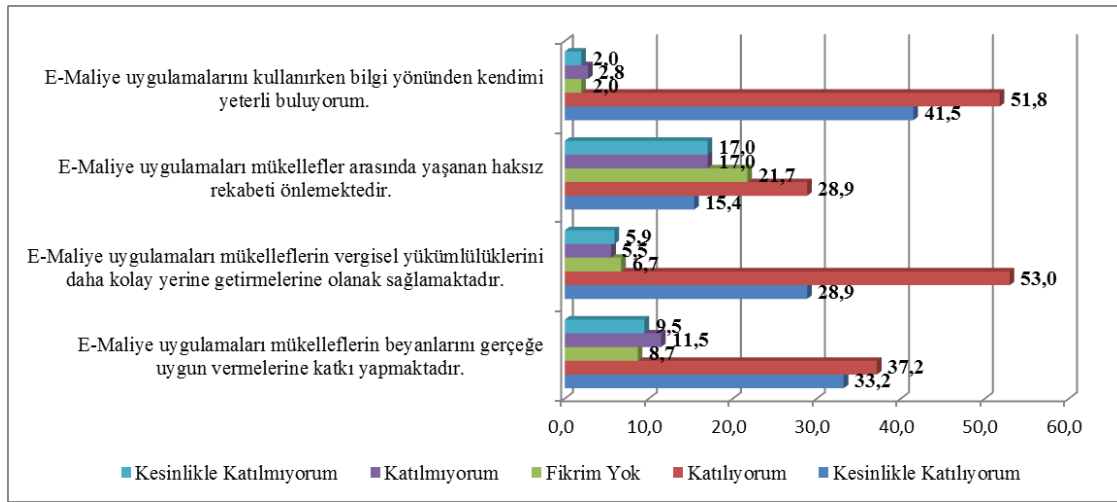
E-maliye uygulamalarının önleme işlevine olan aksiyonunu belirlemeye yönelik olarak hazırlanan ve vergileme süreçlerinin tarafı olan, vergi mükelleflerinin temsilcisi olarak da kabul edilen muhasebe meslek mensuplarınca cevaplandırılan soruları bir bütün olarak değerlendirildiğimizde söz konusunu uygulamalardan sağlanan önleme etkisinin çok fazla olduğu görülmekte olup henüz vergi kayıp ve kaçığını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli olmayacağı, mutlaka fiili vergi denetimleri desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

3.7.3.1.4. Elektronik Maliye Uygulamalarının Eğitici Fonksiyonunun Vergi Uyumu Üzerine Etkisi

Yaptığımız anket çalışmasında 14, 20, 23, ve 24. yargılarımız, muhasebe meslek mensuplarını tarafından kullanılan elektronik maliye uygulamalarının eğitici rolünün vergi uyumu üzerine etkisini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış, muhasebe meslek mensuplarının bu yargıya katılım düzeylerini ölçmeye yarayan ifadeler olup bu 4 farklı yargıya katılma dereceleri sorulmuştur.

Bu yargılarla ulaşılmak istenilen hedef, e-maliye uygulamalarının Muhasebe Meslek Mensuplarının bilgi yönünden kendimi yeterli bulup bulmadıkları, yaşanan haksız rekabeti önlenip önlenmediği, vergisel yükümlülüklerini daha kolay yerine getirmelerine olanak sağlayıp sağlamadığı ve mükelleflerin beyanlarını gerçeğe uygun vermelerine katkı yapıp yapmadıkları incelenerek eğitsel olarak daha etkin bir hale gelip gelmediğine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu yargılara verilen cevaplar ve değerlendirmeleri Grafik 90’da gösterildiği gibidir:

Grafik 90 :
E-Maliye Uygulamalarının Eğitici Fonksiyonunu Ölçen Yargılar

Katılımcılara e-maliye uygulamalarını kullanırken bilgi yönünden kendilerini yeterli bulup bulmadıkları yargısı sorulduğunda katılımcıların %93,3’sı katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını anlatan muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %4,8 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarını kullanırken bilgi yönünden kendilerini yeterli bulduklarına yönelik olumlu bir görüş bildirdiklerini göstermektedir. Bu yargının e-maliye uygulamalarının kolay kullanımına sahip olması özelliğinin etkisinin büyük olduğu düşünülebilir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının mükellefler arasında yaşanan haksız rekabeti önlemekte olup olmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %44,3’ü katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını anlatan muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %34 olarak

kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarının mükellefler arasında yaşanan haksız rekabeti önlemekte olup olmadığı yönünde çok fazla fikir sahibi olmadıklarını çıkarmak mümkündür. Bu yargının sorulma nedeni muhasebe meslek mensupları arasındaki mükellef kapma yarışından kaynaklanan haksız rekabeti önleyip önlemediği şeklindeydi. Buna rağmen söz konusu yargıya yönelik olumlu bir görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının mükelleflerin vergisel yükümlülüklerini daha kolay yerine getirmelerine olanak sağlamakta olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların %81,9'u katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını anlatan muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %11,4 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarınca verilen yanıtların, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarının mükelleflerin vergisel yükümlülüklerini daha kolay yerine getirmelerine olanak sağlamakta olduklarına yönelik olumlu bir görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Katılımcılara e-maliye uygulamalarının mükelleflerin beyanlarını gerçeğe uygun vermelerine katkı yapmakta olup olmadığı yargısı sorulduğunda katılımcıların %70,4'ü katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiş olduğu, yargıya katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını anlatan muhasebe meslek mensuplarının oranı yaklaşık %21 olarak kaldığı görülmektedir. Söz konusu yargıya muhasebe meslek mensuplarının verdiği yanıtlar, muhasebe meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarının mükelleflerin beyanlarını gerçeğe uygun vermelerine katkı yapmakta olduğuna yönelik olumlu bir görüş bildirdiklerini göstermektedir.

E-maliye uygulamalarının eğitici işlevine olan aksiyonunu belirlemeye yönelik olarak hazırlanan ve vergileme süreçlerinin tarafı olan, vergi mükelleflerinin temsilcisi olarak da kabul edilen muhasebe meslek mensuplarınca cevaplandırılan soruların bir bütün olarak değerlendirildiğimizde söz konusunu uygulamalardan sağlanan eğitici etkisinin çok fazla olduğu görülmekte olup eğitici etkisinin bu denli fazla olması neticesinde vergi uyumuna olan etkisinin olumlu yönde olduğu gözlenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde hızla gelişen ve değişen bilgi ve işlem teknolojileri, yaşamın hemen hemen her alanında etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Vergi uyumu ise, mükelleflerin vergilerini tam ve doğru olarak zamanında vergi idaresine kendi istekleri ile beyan etmesini ifade etmektedir. Muhasebe meslek mensupları ise vergi mükellefleri ve vergi idaresi arasında köprü vazifesi görmektedir. Muhasebe meslek mensupları devleti temsil eden vergi idaresi ile vergi mükellefleri arasında sağlıklı bir iletişimin sağlanmasında önemli bir işleve sahiptir.

Mükellefler ve Muhasebe Meslek Mensupları (Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Yeminli Mali Müşavir), vergilemeyle ilgili hemen hemen bütün işlemlerini vergi dairesine gitmesine gerek kalmadan gerçekleştirmeye başlamışlar, vergi ödemeleri de dâhil olmak üzere internet ortamında gerçekleştirilebilmektedirler. Vergi mükellefleri özellikle internet vergi dairesi ve interaktif vergi sayesinde vergi dairesine gitmeden vergi ile ilgili işlemlerini daha hızlı ve kolayca yapmaktadırlar ve bu durum vergiye uyumlarının artmasına etki etmektedir.

Elektronik maliye uygulamalarının mali müşavirler arasında kullanımının ne düzeyde olduğu ve bu uygulamaların vergi uyumunu ne ölçüde etkilediğinin tespit edilmesi amacıyla Düzce ve Sakarya'daki muhasebe meslek mensupları ve mali müşavirler üzerine yapılan çalışmamızda ön plana çıkan bulgular aşağıdaki gibi belirtilebilir;

Mükelleflerin E-Maliye uygulamalarına genel bakışında bu uygulamaların iktisadi fonksiyonuna ilişkin bulgular; E- Maliye uygulamalarının,

- vergi idaresinin işlem maliyetlerini azalttığı,
- vergi mükelleflerin işlem maliyetlerini azalttığı,
- vergi mükelleflerinin kırtasiye ve arşiv giderlerini azalttığı,
- vergi toplama maliyetini düşürdüğü belirtilebilir.

Mükelleflerin E-Maliye uygulamalarına genel bakışında bu uygulamaların fayda fonksiyonuna ilişkin bulgular; E- Maliye uygulamalarının,

- Vergi mükelleflerinin vergi yükümlülüklerini daha kolay yerine getirdikleri,
- Vergi toplamada etkinliğin artmasına katkı yaptığı,

- Vergi mükelleflerin iş performansını arttırdığı,
- Vergi mükelleflerinin personel gereksinimini azalttığı,
- Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırdığını, hızlandırdığını ve etkin hale getirmiş olduğu belirtilebilir.

Mükelleflerin E-Maliye Uygulamalarına Genel Bakışında bu uygulamaların önleyici fonksiyonuna ilişkin bulgular; E- Maliye uygulamalarının,

- Vergi kayıp ve kaçagını azaltmada azaltmadaki etkisinin olduğu,
- İnsan kaynaklı problemleri ve aksaklıkları azaltmadaki etkisinin olduğu,
- Vergi kayıp ve kaçagını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli olmayacağı, mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmesinin gerektiği,
- E-haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalttığı,
- E-defter uygulamasının etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olmakta olduğu söylenebilir.

Mükelleflerin E-Maliye Uygulamalarına Genel Bakışında bu uygulamaların eğitici fonksiyonuna ilişkin bulgular; E- Maliye uygulamalarının,

- vergi mükelleflerin beyanlarını gerçeğe uygun vermelerine katkı yapmakta olduğu,
- vergi mükelleflerin vergisel yükümlülüklerini daha kolay yerine getirmelerine olanak sağladığı,
- bilgi yönünden kendilerini yeterli bulduğu söylenebilir.

Mükelleflerin E-Beyanname Uygulamasına ilişkin bulgular;

- E-beyanname uygulamasının mükelleflerin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir algının olduğu,
- idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik güçlü bir algının olduğu,
- defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesinin muhasebe meslek mensuplarının işini kolaylaştırması, hızlandırması ve etkin hale getirerek kuvvetle fayda sağladığı,

- vergi kayıp ve kaçacağını azaltmakta olduğuna yönelik bir yargının olduğu belirtilebilir.

Mükelleflerin E-Fatura Uygulamasına ilişkin bulgular;

- vergi kayıp ve kaçacağını azaltmaya yönelik çok güçlü bir yargının olduğu,
- vergi idaresinin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik bir algının olduğu,
- vergi mükelleflerinin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir düşüncenin olduğu belirtilebilir.

Mükelleflerin E-Defter Uygulamasına ilişkin bulgular;

- vergi idaresinin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik bir algının olduğu,
- vergi kayıp ve kaçacağını azaltmakta olduğuna yönelik güçlü bir algının olduğu,
- etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olduğuna yönelik çok güçlü bir yargı olduğu,
- vergiye uyumunu artırdığına yönelik güçlü bir düşüncenin varlığından belirtilebilir.

Mükelleflerin İnternet /İnteraktif Vergi Dairesine ilişkin bulgular;

- vergi mükelleflerinin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir algının olduğu,
- vergi idaresinin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik güçlü bir algının olduğu,
- vergi mükelleflerinin işlem maliyetlerini azalttığına dair bir algının olduğu,
- güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistem olduğu,
- vergi kayıp ve kaçacağını azalttığına yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

Mükelleflerin E-Yoklama Uygulamasına ilişkin bulgular;

- yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırdığına yönelik bir yargı olduğu,
- vergi mükelleflerinin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir düşüncenin varlığı,
- vergi idaresinin işlem maliyetlerini azalttığına çok güçlü yönelik bir algının olduğu,
- vergi kayıp ve kaçacağını azaltmakta olduğuna yönelik algının olduğu belirtilebilir.

Mükelleflerin E-Tahsilat uygulamasına ilişkin bulgular;

- vergi mükelleflerinin vergiye uyumunu artırdığına yönelik kuvvetli bir algının olduğu,
- idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik güçlü bir algının olduğu,
- tahsilatların takip masrafları azalttığı,
- tahsilatların akış hızını artırdığı,
- vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna yönelik bir algının olduğu belirtilebilir.

Mükelleflerin E-Arşiv uygulamasına ilişkin bulgular;

- vergi mükelleflerinin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir düşüncenin olduğu,
- dosya saklama maliyetlerini azalttığına yönelik bir algının olduğu,
- vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna yönelik bir yargının olduğu söylenebilir.

Mükelleflerin E-Haciz uygulamasına ilişkin bulgular;

- vergi mükelleflerinin vergiye uyumunu artırdığına yönelik bir algının olduğu,
- vergi idarenin işlem maliyetlerini azalttığına yönelik güçlü bir algının olduğu,
- banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azaltmakta olduğu,
- vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna yönelik bir algının olduğu,
- vergi tahsilatını hızlandırmakta olduğuna yönelik çok güçlü bir yargının olduğu belirtilebilir.

Mükelleflerin E-Denetim Uygulamasına ilişkin bulgular;

- vergi mükelleflerinin vergiye uyumunu artırdığına yönelik çok güçlü yargı olduğu,
- idarenin işlem maliyetlerini azalttığına güçlü yönelik bir algının olduğu,
- idarenin işlem maliyetlerini azalttığına çok güçlü yönelik bir algının olduğu,
- vergi kayıp ve kaçığını azaltmakta olduğuna yönelik algının olduğu söylenebilir.

Elektronik maliye uygulamalarının kullanımının toplumun her kesimini tarafından kullanımının yaygınlaşması için uygulamalara yönelik olarak teşvik edici isteklendirme için indirim oranlarının artırılmasının sağlanması, vergiye uyumlu mükelleflere

sağlanan avantajların kısa vadede mükelleflere geriye dönük yansımalarının gerçekleştirmesi planlanmalıdır. Artık sanal âlemde yapılan her işlemin gizlice dijital bir ayak izi oluşturduğu günümüzde e-maliye uygulamalar sayesinde verilerin bir bütün olarak izlenmesi neticesinde dijital bir vergi profili oluşturularak vergi avantajlarının sistemsel olarak faydalanılması sağlanabilir. Elektronik maliye uygulamalarının daha güvenilir ve verimli olması için e-dönüşüm sürecinin mükelleflerin günlük rutinlerine uyarlanmasının elektronik maliye uygulamalarını Vergi Sistemimizin vazgeçilmez, en önemli bir ögesi haline dönüştürebilir.

E-Devletin bir sonrası aşaması Mobil Devlet olacağı aşîkârdır. Mobil Devleti geçiş sürecinde gerek taşra gerekse merkezi kamu kurumlarının hem kendilerini bu yönde restore etmelerinin hem de vatandaşlara daha iyi ve kaliteli çalışmalar sunulabilmesi açısından çok büyük önem arz etmektedir. Mobil devlet altyapısına sahip teknolojiler ve uygulamaları günümüzde birçok ülke tarafından benimsendiğı ve bu önemli konunun bütünsel olarak kabul edilmeye başladığı görölmektedir. Söz konusu bu sürecin Ülkemizde de en sürede tamamlanması ve gelişmesi hususunda çalışmaların tamamlanması önem arz etmektedir.

Sonuç olarak elektronik maliye uygulamaları devletin bütçe gelirlerinin ana ögesini oluşturan vergilerin Devlet tarafından tahsil edilmesinde sağladığı kolaylıklar, vergi kaçırma fırsatlarını ve karmaşıklığını azalttığı için vergi uyumu açısından önemli olduğu gözlenmiştir. Elektronik maliye uygulamalarının vergi uyumu üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmamız Sakarya ve Düzce’de gerçekleştirilmiş ve araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının görüşleri ile sınırlı kalmaktadır. Konuyla alakalı olarak daha kapsamlı genel bilgiye ulaşmak için, diğer illerde ve daha geniş örneklemeler üzerinde araştırmanın benzerleri yapılabileceğı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdemir, N. (2008). E- Devlet Uygulamaları Kapsamında VEDOP Projesi Eğirdir Vergi Dairesinde E-VDO uygulamasının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Akdemir, T. ve Öz, E. (2004). “Elektronik Devlet ve Vergi Yönetimi”. Vergi Sorunları Dergisi, (187): 133.
- Alagöz, S.M. (2013). Elektronik Beyanname Uygulamasına Yönelik Muhasebecilerin Tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- Arıkan, Y. (2013). “Hızlı, Köklü ve Nitelikli Değişim İçin; E-Devlet”. İSMMMO Mali Çözüm Dergisi, (120): 1-283.
- Atçeken, F.D. (2018) Vergi Aflarının Mükellefler Açısından Vergi Uyumuna Etkisi: Kocaeli Örneği Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- Ayfer, Ümit; (2015), “Elektronik Haciz Uygulamalar ve Yaılan Baz Problemler”, Vergi Sorunlar Dergisi, Say: 322, ss: 57-60.
- Beşel, F. ve Çokgezer, C. (2015) “Maliye Alanında E-Teknolojiler ve etkinliği” Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 1(1): 13-23.
- Bişgin, A.(2018) Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensupları İle Mükellefler Arasında Gerçekleşen Etkileşimlerin Vergi Uyumuna Bağlamında İncelenmesi Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Bişgin, A. ve Ünlüer S. & Üyümez E. (2018) “Vergi Uyumunun Sağlanmasında Muhasebe Meslek Mensupları Faktörü”. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.3(2): 365-373
- Bülbül, M. (2014) Vergi Uyumuna Açısından Türk Vergi Sisteminin Analizi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Çakar, E.P. (2013) Vergiye Karşı Direnme Şekilleri ve Vergi İnzivası Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Sa. 1-2 S:1293-1313
- Cenikli, E. ve Şahin, D. (2013). “Türk Gelir İdaresinde Otomasyon Projeleri”. İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi (IUYD), 4(1): 37-51
- Cibo, H. (2019). Vergisel Uyuşmazlıkların Uzlaşma Yoluyla Çözümünün Vergiye Gönüllü Uyuma Etkisi Doktora Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Zonguldak
- Çelebi, B. (2018). E-devlet ve e-maliye kapsamında Gelir İdaresi Başkanlığı Projeleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Diyarbakır.
- Çelikkaya, A. (2002). Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörler. e-Akademi. 5, 27.10.2016
- Çelikkol, Ö. (2008). Kamu Yönetiminde E-Devlet Yapılanması ve Türkiye İçin E-Devlet Model Önerisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Çakır, C. (2015). “E-Devlet Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, 4(7): 37-48.
- Çarıkçı, O. ve Yavuz, A. (2009). Bir E-Devlet Hizmeti Olarak E-Maliye Uygulamalarının Algılanması: Isparta İli Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (9): 14-16.
- Çarıkçı, O. (2010). “Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma”. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (12): 95-122.
- Çelik, F. (2018). Maliye Bakanlığı’nın Elektronik Dönüşüm Süreci Ve Elektronik Maliye Uygulamalarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya
- Çelik, V. (2015). Vergi Uyum Maliyetleri Ve Vergi Uyum: Konya İli Küçük İşletmelere Bir Uygulama Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

- Çevikbaş, R. (2009). Türkiye’de e-Devlet ve e-İmza Altyapısı Uygulamaları, Türk İdare Dergisi, 81(463-464), s.71-92.
- Çınar, O. ve Güney, S. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Sorunlar Hakkındaki Görüşleri: Erzurum Örneği. Ekev Akademi Dergisi. (50): 259-272.
- Çiçek, H.G. ve Herek H. (2012). Türkiye'deki Vergi Suç ve Cezalarının Değerlendirilmesi: Antalya İli Örneği. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:18, Sayı,2: 311-342.
- Çimen, G. (2016). E-Maliye Uygulamalarının Vergilemede İktisadilik İlkesi Bakımından Değerlendirilmesi Ve Vergi Uyumuna Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tokat
- Daştan, A. (2011). Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Kayıp Ve Kaçaklarının Önlenmesindeki Rolü: Doğu Karadeniz Bölgesine Yönelik Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 2, 2011
- Dayıoğlu, M.R. (2018). Mali Sosyolojide Vergi Uyum Çerçevesinde Vergi Sistemlerinde Yapısal Unsurların Etkisinin Analizi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Demirdöven, M. O. (2017). Muhasebede E Fatura ve E Defter; Türkiye’de E Fatura E Defter Sistemine Geçen İşletmelere İlişkin Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Demirel, D. (2006). “Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: Etkin Devlet”. Sayıştay Dergisi, (60): 105-128.
- Doğan, U. (2014). Vergide Teknolojik Uygulamalar, Vergi Sorunları Dergisi, Ankara sayı (322) :9-40
- Doğan Z. ve Besen R. (2008), Vergi Aflarının Mükellefler Üzerindeki Etkisinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma, 1.Basım, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, s.69
- Edizdoğan N. ve Gümüş E.(2013), “Vergi Afları ve Türkiye’de Vergi Aflarının Değerlendirilmesi”, Maliye Dergisi, Sayı.164, 2013, s.113

- Eğilmez, M. (2019). Ekonominin Temelleri Kavramlar ve Kurumlar. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Eker, A. (2017). Muhasebe Meslek Mensupları (Smmmm) Açısından Vergi Aflarının Değerlendirilmesi: Sivas İlinde Bir Araştırma Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas
- Erdal, M. (2004). Elektronik Devlet E-Türkiye ve Kurumsal Dönüşüm. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Erdem, E. (2014). “E-Devlet Uygulamaları Açısından Türkiye İncelemesi ve Bir Model Önerisi”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(33): 734-746.
- Erkul R.E. (2014) Türkiye’de E-Devlet Sürecinde Aktörlerin Algıları: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Elif Tuay ve İnci Güvenç, (2007). Türkiye’de Mükelleflerin Vergiye Bakışı, 1. Basım, Ankara, Gelir İdaresi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı, 2007, s.22
- Fıstıkçıoğlu, R. (2007). E-Devlet Uygulamaları ve E-Belediye: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2004). Gelir İdaresi Başkanlığı 2003 Yılı Faaliyet Raporu. Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2005). Faaliyet Raporu 2004. Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2006). Faaliyet Raporu 2005. Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2007). Faaliyet Raporu 2006. Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2011). Gelir İdaresi Başkanlığı 2010 Yılı Faaliyet Raporu. Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara.

- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2012). Gelir İdaresi Başkanlığı 2011Yılı Faaliyet Raporu
Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2013a). Gelir İdaresi Başkanlığı 2012 Yılı Faaliyet Raporu.
Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2013b). Gelir İdaresi Başkanlığı 2014-2018 Stratejik Planı.
Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2018). Gelir İdaresi Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu.
Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2019). Gelir İdaresi Başkanlığı 2018 Yılı Faaliyet Raporu.
Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara
- Gelir Düzenlemeleri Genel Müdürlüğü, (2019). Vergi Harcamaları Raporu. Hazine ve
Maliye Bakanlığı, Ankara
- Gerger, Güneş Çetin.(2011). Mükellef Hakları ve Vergiye Gönüllü Uyum, 1.Basım,
İstanbul: Legal Yayıncılık, 2011
- Gökbunar Ali Rıza ve Gökbunar Ramazan (2007), “Mükellef Davranışları, Vergi Etiği,
Vergi Uyumu”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı.311
- Gökçen, G. ve Özdemir, M. (2016) “Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarından Edefter
ve E-Fatura Uygulaması”, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, C.12,S.46,
s.137-154.
- Gönen, S. ve Solak, B. (2017“Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Sürecinin Muhasebe
Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan
Araştırması”, Muhasebe Finansman Dergisi, S.76, s.63-80.
- Hepaksaz, E. ve Hayrulloğlu, B. (2011). “E-Devlet Kapsamında VEDOP
Uygulamaları ve E-Haciz”. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 3(2): 109-120.
- Karaaslan, Y. (2011). Kurumsal Çerçeve E-Devlet: Dünya Uygulamaları Işığında
Türkiye Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Kalaycı, Ş.,ve Tekşen, Ö. (2006). Muhasebecilik mesleğinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: Isparta il merkezi uygulaması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 31, 90-101.
- İpek, S. ve Kaynar İ. (2009), "Demografik Faktörlerin Vergi Uyumuna Etkisi: Bir Anket Çalışmasının Sonuçları", *Maliye Dergisi*, Sayı:157, Temmuz-Aralık.
- Kırçova, İ. (2003). E-Devlet Uygulamaları ve Ekonomiye Etkileri. İTO Yayınları, İstanbul.
- Koç, V. (2010). Muhasebe Meslek Etiği Ve Meslek Mensuplarının Mükellefin Vergi Uyumu Üzerindeki Etkileri (Manisa İli Örneği) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya
- Mert, L.M. (2017) Kamu Kurumlarının Çağrı Merkezleri Üzerine Bir Analiz, Selçuk İletişim, 10 (1): 134-157
- Mutlu A. ve Taşcı K. (2013) Vergi Dairelerinin Mükellefe Davranış Biçimlerinin Vergilemede Gönüllü Uyuma Etkisi: Malatya Örneği, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar-2013 Cilt:12 Sayı:45 (214-232)
- Onat, A. (2011). Muhasebe Denetiminde E-Devlet Uygulamaları ve Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Organ, İ. ve Yegen, B. (2013). “Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı Oluşumunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü: Adana Örneği”. Ankara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(4): 241-271.
- Öncel, M., A. Kumrulu ve N. Çağan. (2017). Vergi Hukuku, Gözden geçirilmiş Değişiklikler İşlenmiş 26. Baskı, Turhan Kitabevi.
- Önder, P.C. (2019) 2003 Yılı Ve Sonrası Çıkarılan Vergi Affı Kanunlarının Vergi Uyumuna Etkisi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Özbek, M. (2007) E-Devlet ve Türkiye Uygulamaları Kapsamında ‘VEDOP’ Projesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

- Özen A., Altunoğlu B.K. ve Öztornacı E. (2015) Orta Öğretim Düzeyindeki Öğrencilerin Vergi Algılama Düzeylerine İlişkin Ampirik Bir Değerlendirme Yönetim ve Ekonomi Cilt:22 Sayı:2 S:279-289 Celal Bayar Üniversitesi İktisadi İdari İdari Bilimler Fakültesi Dergisi ,Manisa.
- Özdamar, K. (2004) , Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi, Kaan Kitabevi, Eskişehir
- Parlak, A. (2005) “İnternet ve Türkiye’de İnternetin Gelişimi”. Yayımlanmamış Bitirme Ödevi. Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Elektrik-Elektronik Bölümü, Elazığ.
- Pamukoğlu, K. ve Ocak, M. (2007), "Bilişim Teknolojilerinin Devletin Etkinliğindeki Rolü ve İnternet Üzerinden Satış Uygulaması", Harita Genel Komutanlığı, Harita Dergisi, Ocak 2007, Sayı : 137, Ankara 2007, s.54-71
- Polat, O. (2018) Vergi Afları Karşısında Mükelleflerin Adalet Algısı Ve Vergiye Gönüllü Uyumu: Bursa İli Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- Sarı, B. (2018) Türkiye’de tarım kesiminde vergi uyumu, vergi bilinci ve tarım kesiminin vergilendirilmesi: Malatya Merkez İlçe Örneği Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale
- Saruç, N.T. (2015) Vergi Uyumu Teori ve Uygulama, 2.Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık,
- Şakar, A. (2011, Temmuz- Ağustos). Türkiye’de E-Devlet Uygulamalarının Vergi Hukuku Alanına Yansımaları: E- Haciz Uygulaması Ve Karşılaşılan Sorunlar, Mali Çözüm
- Savaşan, F. ve Odabaş H. (2005), “Türkiye’de Vergi Kayıp Ve Kaçaklarının Nedenleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma,” S.Ü İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt 5, Sayı 10, s.1-28
- Satmaz, Ö. (2014). Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları: Hatay İli İskenderun İlçesi Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Saygın, Ö. (2013). Vergi Uyumuna Ve Vergi İdaresinin Vergi Uyumuna Etkisi Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Seferoğlu S.S. , Çelik A., Çelen F.K. (2011), Türkiye’deki e-Devlet Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Akademik Bilişim’11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 2 - 4 Şubat 2011 İnönü Üniversitesi, Malatya, s.59-67
- Sevinç, İ. ve Şahin, A. (2013). “Kamu Çalışanlarının E-Devlet Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesine Yönelik Karaman İlinde Bir Araştırma”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(2): 197-212.
- Sönmez, S. (2014). 4811 Sayılı Vergi Barışı Kanunu Sonrasında Vergi Uyumuna. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya
- Şahin, A. ve Örselli, E. (2003). “E-Devlet Anlayışı Sürecinde Türkiye”. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (9): 343-356.
- Şentürk, H. S. (2014). Vergiye Gönüllü Uyum Sağlanmasında Fayda İlkesinin Rolü. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi. 9(3): 134.
- Şentürk, U. (2017). Muhasebe Denetiminde E-Devlet Uygulamaları ve Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şenyüz, D.(1995).Vergilendirmede Yükümlü Psikolojisi, 1.Basım, Bursa: Ekin Yayınevi, 1995
- Şenyüz, D. (1993).*Vergilemede İstikrar İlkesi ve Türk Vergi Mevzuatı*. Maliye Araştırma Konferansları. Prof. Dr. Bedî N. Feyzioğlu’na Armağan. (35): 215.
- Taşkın, Y. (2010) Vergi Psikolojisi Ve Vergiye Karşı Mükellef Tepkileri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları seri: 54 s:67-90
- Tokdemir, S. (2019). Elektronik Vergi Uygulamalarının Vergi Maliyeti Ve Vergi Uyumuna Üzerindeki Etkileri Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Topkan, Z.(2016). Gönüllü Vergi Uyumlu Ve Türkiye’de Gelir İdaresinin Rolü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
- Tektüfekçi, F. (2017). “E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları: Türkiye Örneği”. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, XII(1):79-88.
- Uğur, A. A. ve Çütçü, İ. (2009). “E-Devlet ve Tasarruf Etkisi Kapsamında VEDOP Projesi”. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 1(2): 1-20.
- Ünal, Y. (2018) Elektronik Uygulamaların Vergi Denetimi Üzerine Etkisi: Denetimin Tarafları Üzerine Bir Araştırma Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana
- Ünsal, H. (Ed.). (2002). Türkiye Bilişim Şurası E-Devlet Çalışma Grubu Raporu. Türkiye Bilişim Şurası, 10-12 Mayıs 2002.

İnternet Kaynakları

- Aktan, C. A., “Etkin Devlet”. <http://www.canaktan.org/politika/e-devlet/sorunlar-cozum.htm>: (erişim tarihi: 25.04.2019).
- Atuğ, M., “Gelir İdaresi Başkanlığı’nda E-Devlet Uygulamaları” (erişim tarihi: 23.04.2019).
- <http://docplayer.biz.tr/1622148-Gelir-idaresi-baskanligi-nda-e-devlet-uygulamalari.html>
- Arıkan, Y. (2015). <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/YAYINLAR/kitaplar/e-uygulamalar.pdf> Rehber: e-Uygulamalar. (Erişim tarihi:19.04.2019)
- Biyan, Özgür. “Vergiye Uyumlu Mükelleflere Vergi İndirimi” [http://www.ozgurbiyan.com/2017/04/vergiye-uyumlu-mükelleflere-vergi-indirimi/](http://www.ozgurbiyan.com/2017/04/vergiye-uyumlu-mukelleflere-vergi-indirimi/), (24 Nisan 2017) s.1-2 (Erişim: 23.04.2019)
- Çelikkaya, Ali. “Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörler”, Hukuk Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, 2002, <http://www.eakademi.org/makaleler/achelikkaya-1.htm> (Erişim: 20.04.2019), s.3
- Çiçek, Halit. “Psikolojik ve Sosyal Yönden Yükümlülerin Vergiye Karşı Tutum ve Tepkileri (İstanbul ili anket çalışması)”, 2006,

- <https://www.ismmmo.org.tr/Yayinlar/EKitap/> sayi-15, s.62, (Erişim: 18.04.2019)
- Çomaklı, Şafak. “Mükellef Sosyo-psikolojisi Açısından Vergi Ödemeyi Etkileyen Genel Faktörler”, <http://www.ozgurbiyan.com>. (Erişim: 04.03.2019), s.3
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “İnternet Satışı Yapan Mükelleflerin E-Arşiv Uygulamasına Geçiş Rehberi”. http://efatura.gov.tr/dosyalar/Internet_Satis_Rehberi.pdf (erişim tarihi: 26.04.2019).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “e-Arşiv Uygulaması Hakkında”.
<http://www.efatura.gov.tr/earsivhakkinda.html> (erişim tarihi: 27.04.2019).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “e-Defter Uygulamasının Teknik Mimarisi”.
<http://www.edeftp.gov.tr/edeftpmevzuat.html> (erişim tarihi: 28.04.2019).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “e-Fatura Uygulamasının Teknik Mimarisi”.
<http://www.efatura.gov.tr/efaturamevzuat.html> (erişim tarihi: 28.04.2019).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “e-Tebliğat Nedir?”. <http://www.gelirler.gov.tr/e-Tebliğat> (erişim tarihi: 23.04.2019).
- Gerçek, Adnan (2010) "Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumu ve Motivasyon",
<http://ekonomikpusula.com/adnan-gercek/mukelleflerin-vergiyegonullu-uyumu-ve-motivasyon> (erişim tarihi: 23.04.2019).
- Onat, C. (2017) “Vergide Dijital Dönüşüm”
<https://www.vergidegundem.com/blog?blogid=4713403>(erişim tarihi: 01.05.2019).
- Özcivelek, R. (2017). Dünyada ve Türkiye’de Elektronik Devlet Tartışmaları: Kavram Üzerine Bir Sorgulama,(Erişim Tarihi: 18.04.2019)
www.bilten.metu.edu.tr/Web_2002_v1/common/yayinlar/ict_euasla_2003_bld_R_Ozcivelek.pdf,s.1.
- Turan, İ.(2018).
<http://www.asmmmo.org.tr/userfiles/others/files/SMMM%20İSMAIL%20TURAN.pdf> (Erişim tarihi :18.04.2019), s.5

Uçkan, Ö. (2002). “E-Devlet, E-Demokrasi ve E-Yönetişim Modeli: “Bir İlkesel Öncelik Olarak Bilgiye Erişim Özgürlüğü”, VIII. Türkiye’de İnternet Konferansı 19-21 Aralık 2002, <http://inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiriler/166.doc>

EKLER

EK-1

E- MALİYE UYGULAMALARININ VERGİ UYUMUNA ETKİSİ: MALİ MÜŞAVİRLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Değerli Katılımcı; Bu anket, akademik bir çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Doğru tespitlerin yapılabilmesi için soruları düşüncelerinizi en iyi yansıtacak şekilde cevaplamanız önem arz etmektedir. Söz konusu bilgiler bilimsel çalışma dışında herhangi bir amaçla kullanılmayacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Danışman: Doç. Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi e-posta: fyoglu@sakarya.edu.tr	Müşfik ONURSAL Maliye Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi e-posta: musfikonursal@hotmail.com
--	--

- 1) Cinsiyetiniz nedir? ☐ Kadın ☐ Erkek
- 2) Medeni durumunuz nedir? ☐ Evli ☐ Bekar
- 3) Yaşınız?
- 4) Öğrenim durumunuz (*bitirdiğiniz en yüksek dereceli okul*) aşağıdakilerden hangisidir?
☐ Ortaokul ☐ Önlisans (2 yıllık MYO) ☐ Lisansüstü / Doktora
☐ Lise ☐ Lisans (4 yıl ve üzeri)
- 5) Mesleğinizdeki tecrübe yılınız/iş deneyiminiz ne kadardır? yıl.
- 6) 3568 sayılı kanuna göre Mesleki Ünvanınız nedir?
☐ Serbest Muhasebeci
☐ Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
☐ Yeminli Mali Müşavir
- 7) Mükellef Sayınız?
- 8) Hangi şehirde görev yapıyorsunuz?
☐ Düzce ☐ Sakarya ☐
- 9) E-Maliye uygulamalarını ne sıklıkla kullanıyorsunuz?
☐ Çok sık ☐ Sık ☐ Nadiren ☐ Hiç

Aşağıdaki E-Maliye Uygulamalarına ilişkin soruları şu ana kadarki tecrübelerinizden faydalanarak yanıtlayınız.

	Lütfen CEVAPLARINIZI İLGİLİ SEÇENEĞE İŞARETLEYİNİZ.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	Mükelleflerin E-Maliye Uygulamalarına Genel Bakışı					
1	E-Maliye uygulamaları yeterli düzeyde kullanılmaktadır.					
2	E-Maliye uygulamaları mevzuat ile uyumludur.					
3	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin vergi yükümlülüklerini daha kolay yerine getirmelerini sağlamaktadır.					
4	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin iş performansını artırmaktadır.					
5	E-Maliye uygulamaları idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
6	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
7	E-Maliye uygulamaları işlem maliyetlerini azalttığı için vergi uyumuna olumlu etki etmektedir.					
8	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin vergisel yükümlülüklerini daha kolay yerine getirmelerine imkân sağladığı için vergi uyumuna olumlu etki etmektedir.					
9	E-Maliye uygulamalarına yönelik mükelleflerin bilişim altyapısı yeterlidir.					
10	E-Maliye uygulamalarına yönelik idarenin bilişim altyapısı yeterlidir.					
11	E-Maliye uygulamalarının tam entegrasyonunda sorunlar vardır.					
12	E-Maliye uygulamalarının vergi toplamada etkinliğin artmasına katkısı vardır.					
13	E-Maliye uygulamaları mükellef üzerine bir yüküdür.					
14	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin vergisel yükümlülüklerini daha kolay yerine getirmelerine olanak sağlamaktadır.					
15	E-Maliye uygulamaları insan kaynaklı problemleri ve aksaklıkları azaltmıştır.					
16	E-Maliye uygulamaları kırtasiye ve arşiv giderlerini azaltmıştır.					
17	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin personel gereksinimini azaltmıştır.					
18	E-Maliye uygulamaları vergi kayıp ve kaçagını azaltmaktadır.					
19	E-Maliye uygulamalarına geçişte uyum maliyetlerinin yüksek olması mükelleflerin vergi uyumunu olumsuz etkilemektedir.					
20	E-Maliye uygulamaları mükellefler arasında yaşanan haksız rekabeti önlemektedir.					
21	E-Maliye uygulamaları idarenin vergi toplama maliyetlerini düşürmektedir.					
22	E-Maliye uygulamaları bürokrasiyi azaltmaktadır.					
23	E-Maliye uygulamaları mükelleflerin beyanlarını gerçeğe uygun vermelerine katkı yapmaktadır.					
24	E-Maliye uygulamalarını kullanırken bilgi yönünden kendimi yeterli buluyorum.					

	Mükelleflerin E-Beyanname Uygulamasına Bakışı					
25	E-Beyanname uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.					
26	Defter ve muhasebe kayıtlarının elektronik ortamda düzenlenmesi ve ibraz edilmesi Muhasebe Meslek Mensuplarının işini kolaylaştırmış, hızlandırmış ve etkin hale getirmiştir.					
27	E-Beyanname uygulaması mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
28	E-Beyanname uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.					
	Mükelleflerin E-Fatura Uygulamasına Bakışı					
29	E-Fatura uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.					
30	E-Fatura uygulaması mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
31	E-Fatura uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.					
	Mükelleflerin E-Defter Uygulamasına Bakışı					
32	E-Defter uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.					
33	E-Defter uygulaması mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
34	E-Defter uygulaması etik olmayan muhasebe tekniklerini kullanılarak (hileli tabloların oluşturulması, firma bilgilerinde manipülasyon yapılması gibi) hukuka aykırı iş yaptırmak isteyen mükelleflere engel olmaktadır.					
35	E-Defter uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.					
	Mükelleflerin İnteraktif Vergi Dairesine bakışı					
36	İnteraktif Vergi Dairesi vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.					
37	İnteraktif Vergi Dairesi güvenilir, etkileşimli, yeni nesil bir sistemdir.					
38	İnteraktif Vergi Dairesi mükelleflerin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
39	İnteraktif Vergi Dairesi idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
40	İnteraktif vergi dairesi mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.					
	Mükelleflerin E-Yoklama Uygulamasına Bakışı					
41	E-Yoklama uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.					
42	E-Yoklama uygulaması idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
43	E-Yoklama uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.					
44	E-Yoklama Yoklama işlemi sırasında yaşanan uygunsuz teklifleri ortadan kaldırmıştır.					
	Mükelleflerin E-Tahsilat Uygulamasına Bakışı					
45	E-Tahsilat uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.					
46	E-Tahsilat uygulaması tahsilatların akış hızını artırmaktadır.					
47	E-Tahsilat tahsilatların takip masrafları azaltmaktadır.					
48	E-Tahsilat uygulaması idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
49	E-Tahsilat uygulaması mükelleflerin vergiye uyumunu artırmaktadır.					

	Mükelleflerin E-Arşiv Uygulamasına Bakışı					
50	E-Arşiv uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.					
51	E-Arşiv sistemi dosya saklama maliyetini azaltmaktadır.					
52	E-Arşiv uygulaması mükellefin vergiye uyumunu artırmaktadır.					
	Mükelleflerin E-Haciz Uygulamasına Bakışı					
53	Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulaması vergi tahsilatını hızlandırmaktadır.					
54	Vergi borçlarına karşı uygulanan E-haciz uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.					
55	E-Haciz uygulaması ile banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalmaktadır.					
56	E-Haciz uygulaması idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
57	E-Haciz uygulaması mükellefin vergiye uyumunu artırmaktadır.					
	Mükelleflerin E-Denetim Uygulamasına Bakışı					
58	E-Denetim uygulaması vergi kayıp ve kaçığını azaltmaktadır.					
59	Vergi kayıp ve kaçığını azaltmada elektronik takipler yalnız başına yeterli değildir. Mutlaka fiili vergi denetimleri ile desteklenmelidir.					
60	E-Denetim uygulaması idarenin işlem maliyetlerini azaltmaktadır.					
61	E-Denetim uygulaması mükellefin vergiye uyumunu artırmaktadır.					

ÖZGEÇMİŞ

Müşfik ONURSAL 12.11.1979 tarihinde Kocaeli ili İzmit ilçesinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmit'te tamamladıktan sonra 2002 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF Maliye bölümünü bitirerek lisans diplomasını almıştır. 2003 yılında Şırnak'ın Silopi İlçesi Çalışkan taburunda vatani görevini tamamlamasının ardından Yapı Kredi Sigorta A.Ş'de Finansal Danışman olarak çalışmaya hayatına başladı.2005 yılı Haziran ayında Akbank T.A.Ş İzmit Şubesinde Gişe Yetkilisi olarak işe başladı. Aynı şubede Gişe Yetkilisi, Nakit Yetkilisi ve Bireysel Müşteri İlişkileri Yönetici Yardımcısı ünvanlarında çalıştıktan 2007 yılının Ekim ayında Maliye Bakanlığında memur olarak çalışmaya başladı. Sırasıyla Burdur, Düzce ve Siirt illerinde görev yaptı. 2016 yılı Eylül ayından itibaren Hazine ve Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak Düzce ili Yığılca İlçesinde Malmüdürü olarak görev yapmakta olan Müşfik ONURSAL evli ve iki çocuk babasıdır.